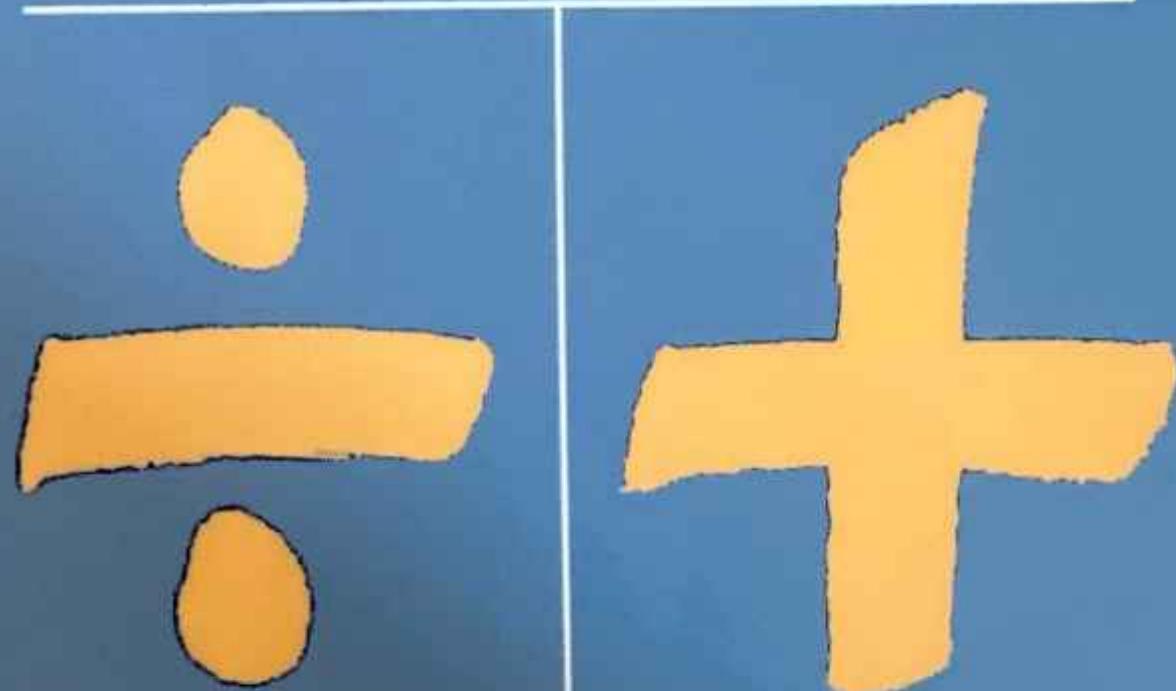

Peder Fredslund Møller

Introduktion til Koncernregnskaber

14. reviderede udgave

Gjellerup / Gads Forlag

The environmental
and cultural movement

Peder Fredslund Møller

Introduktion til koncernregnskaber

14. reviderede udgave

Gjellerup

Introduktion til koncernregnskaber

© 2019 Peder Fredslund Møller og Gjellerup

Omslag: Jens Hage

Sats: Lymi

Tryk: Scandbook

ISBN 978-87-13-05098-7

14. udgave, 2. oplag 2021

Printed in Sweden 2021

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Det er tilladt at citere med kildeangivelse i anmeldelser.

Fodaftryket redigerar för alla råvarors förarbejdning (papir, färg, lim osv.) samt tryckeriets, bogsbindellets och underleveranderes energiforbrug. Desuden viser det alle andre direkte og indirekte emissioner i virksomhederne, herunder transport af råvarer til og mellem producenter samt transport af bøger frem til Gads lager. Emissionsretten til denne bog er købt hos www.southpole.com (Isang forest conservation).
www.climatecalc.eu – Cert.no. CC-000097/SE
Beregnet ved bestilt opdag

Gjellerup / Gads Forlag

Fiolstræde 31-33

1171 København K

Tlf: 77 66 60 00

www.gjellerup.dk

Forord

Bogen er skrevet for studerende på universiteter og business schools, som skal vide noget om koncernregnskaber efter at have lært om metoder og regler for enkeltvirksomheders egne årsregnskaber.

Bogens sigte er at give en indføring i koncernregnskabet: formålet med koncernregnskabet og den tankegang og fremgangsmåde, som anvendes ved konsolideringen, dvs. udarbejdelsen af koncernregnskabet.

I fremstillingen lægges hovedvægten på at forklare de grundlæggende elementer i konsolideringen med henvisning til de danske og internationale bestemmelser om aflæggelse af koncernregnskab.

Som følge af bogens sigte behandles den typiske konsolidering: konsolideringen af modervirksomheden og en dattervirksomhed, som er blevet opkøbt af modervirksomheden eller stiftet af denne.

Fremstillingen er primært baseret på Årsregnskabslovens krav til koncernregnskaber, som i betydeligt omfang, men dog langt fra fuldstændigt, er sammenfaldende med kravene i de internationale regnskabsstandarde, IAS'erne/IFRS'erne.

Når Årsregnskabslovens krav afviger betydeligt fra de internationale regnskabsstandarde, behandles disse standarde krav også, fordi standarde indeholder de regler, som danske børsnoterede virksomheder skal følge. En regnskabsmetode, equity-metoden, der er baseret på en konsolideringstankegang, beskrives også. I koncernregnskabet er der nemlig krav om at anvende equity-metoden på aktier og lignende kapitalandele i koncernens associerede virksomheder. Associerede virksomheder er kort sagt undervirksomheder, som overvirksomheden („modervirksomheden“) ikke ejer en så stor andel af aktierne i, at den har kontrol over undervirksomheden, men alligevel aktier nok til, at den har væsentlig indflydelse på undervirksomheden. Equity-metoden kan også anvendes i modervirksomhedens eget regnskab (dens „sel-skabsregnskab“) på kapitalandele i dattervirksomheder, og den

skal anvendes på kapitalandele i associerede virksomheder i både selskabsregnskaber og koncernregnskaber.

Så equity-metoden er en regnskabsmetode, som må behandles i relation til regnskabsafslæggelse i koncerne. Den er en speciel konsolideringsmetode.

Valutaomregning af transaktioner og undervirksomheders regnskaber behandles også, fordi omregningen ofte er en forudsætning for at kunne udarbejde koncernregnskabet.

En stor tak til professor Frank Thinggaard, som har bidraget til forbedringer.

7. marts 2019

Peder Fredslund Møller

Anvendte forkortelser

ÅRL: „Årsregnskabsloven“, jf. lovbekendtgørelse LBK nr. 1580 af 10/12/2015: Bekendtgørelse af årsregnskabsloven, *med ændringer* ved lov nr. 1716 af 27-12-2018

IAS (nummer): International regnskabsstandard (med anført nummer). IAS'er er udstedt af International Accounting Standards Committee, IASC, og efterfølgende videreført af International Accounting Standards Board, IASB. IAS'er skal følges af børsnoterede virksomheder.

IFRS (nummer): International regnskabsrapportersstandard (med anført nummer). Udstedt af International Accounting Standards Board, IASB. IFRS'er skal følges af børsnoterede virksomheder.

IFRS for SMEs: International Financial Reporting for Standard for Small and Medium-sized Entities. Udstedt af International Accounting Standards Board, IASB, med henblik på at få skabt international harmonisering af regnskabsaflæggelsen for små og mellemstore virksomheder (dvs. i praksis: ikke-børsnoterede virksomheder). IFRS for SMEs er en *anbefaling* til standardudstedere/lovgivere/virksomheder.

EsU: Udtalelse om forholdet mellem bestemmelserne om virksomhedssammenslutninger i årsregnskabsloven og IFRS (IFRS 3), Erhvervsstyrelsen, marts 2018.

Ved henvisninger til *nugældende* standarder menes de internationale regnskabsstandarder, der er udstedt af IASB senest februar 2019.

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Anvendte forkortelser	7
1. Hvad er en koncern?	11
2. Motiver til koncerndannelse	19
3. Koncernregnskabet er et supplerende regnskab	27
4. Koncernens interessegrupper	29
5. Koncernregnskabspligtige, herunder fritagelser og udeholdelser	32
6. Koncernregnskabet – den grundlæggende tankegang	35
7. Equity-metode i modervirksomhedens regnskab – eller hvad?	40
8. Konsolideringen trin for trin	43
Afstemning af regnskaber	60
Eliminering af intern gæld og tilgodehavender samt renter heraf	61
Købsomvurdering af købte dattervirksomheders aktiver og forpligtelser – og opfølgning herpå	63
Eliminering af intern handel med omsætningsvarer ..	68
Intern handel med anlægsaktiver	74
Skat	79
Minoritetsinteresse	84
Koncerngoodwill – oprindelig værdi og efterfølgende værdireguleringer	89

9.	Konsolideringsoversigt og det færdige koncernregnskab	108
	Oversigtsbilag 1. Koncernbalance	110
	Oversigtsbilag 2a. Koncernresultatopgørelse.	
	Artsopdelt	116
	Oversigtsbilag 2b. Koncernresultatopgørelse.	
	Funktionsopdelt	118
10.	Pengestrømsopgørelse for koncerne	129
11.	Equity-metode/indre værdis metode og dattervirksomheder	131
12.	Modervirksomhedens regnskab ved andre vurderinger af kapitalandele	148
13.	Equity-metode igen – men nu anvendt på associerede virksomheder	154
14.	Valutaomregning ved konsolidering	176
	Litteratur	199
	Appendiks 1. Koncernopfattelser	200
	Appendiks 2. Temporalmetode	220
	Appendiks 3. Erhvervsstyrelsens „Udtalelse om forholdet mellem bestemmelserne om virksomhedssammenslutninger i årsregnskabsloven og IFRS (IFRS 3)“	229

1. Hvad er en koncern?

En koncern kan kort defineres som en økonomisk sammenslutning af juridisk selvstændige virksomheder.

Der er et koncernforhold, når en modervirksomhed har en kontrol over undervirksomheder, som giver den mulighed for at udøve fælles ledelse af modervirksomhed og undervirksomheder.

Kontrollen opnås normalt ved, at modervirksomheden ejer kapitalandele (aktier eller tilsvarende) i undervirksomheden, som giver den stemmemajoriteten i undervirksomheden. Et interessentskab, en erhvervsdrivende fond, et andelsselskab eller et aktieselskab/anpartsselskab kan f.eks. eje hovedparten af aktie- eller anparts-kapitalen i andre aktieselskaber/anpartsselskaber.

Her vil kun blive behandlet de koncerne, som er omfattet af årsregnskabsloven eller de internationale regnskabsstandarde.

Koncern ifølge ÅRL

I ÅRL's bilag 1 er et afsnit, der indeholder „definitioner“, som er meget afgørende for lovens krav om aflæggelse af koncernregnskaber. De væsentligste af definitionerne vedrørende koncerne er følgende:

Koncernvirksomhed

En modervirksomhed og dens dattervirksomheder.

Modervirksomhed

En virksomhed, som har en bestemmende indflydelse over en eller flere dattervirksomheder.

En dattervirksomhed kan kun have én direkte modervirksomhed. Hvis flere virksomheder opfylder et eller flere af kriterierne for bestemmende indflydelse, jf. nedenfor (min omformulering), er det alene den virksomhed, som faktisk kan udøve den bestemmende

indflydelse til at styre virksomhedens økonomiske og driftsmæssige beslutninger, der anses for at være modervirksomhed.

Dattervirksomhed

En virksomhed, der er underlagt bestemmende indflydelse af en modervirksomhed.

Tilknyttet virksomhed

En virksomheds dattervirksomhed(er), dens modervirksomhed(er) og dennes (disse) dattervirksomhed(er).

(Selv om lovens definition ikke indeholder flertalsendelser og -bøjninger, er det alligevel lovens sigte, at en given koncernvirksomhed skal opfatte alle andre virksomheder i alle de koncerne, som virksomheden indgår i, som tilknyttede virksomheder. Hvis en virksomhed indgår i en storkoncern omfattende flere delkoncerne, er dens tilknyttede virksomheder derfor alle de andre virksomheder, der indgår i den storkoncern, som dens øverste modervirksomhed kontrollerer).

Bestemmende indflydelse i forhold til en dattervirksomhed

Bestemmende indflydelse er beføjelsen til at styre en dattervirksomheds økonomiske og driftsmæssige beslutninger.

Bestemmende indflydelse i forhold til en dattervirksomhed foreligger, når modervirksomheden direkte eller indirekte gennem en dattervirksomhed ejer mere end halvdelen af stemmerettighederne i en virksomhed, medmindre det i særlige tilfælde klart kan påvises, at et sådant ejerforhold ikke udgør bestemmende indflydelse. Ejer en modervirksomhed ikke mere end halvdelen af stemmerettighederne i en virksomhed, foreligger der bestemmende indflydelse, hvis modervirksomheden har:

- 1) råderet over mere end halvdelen af stemmerettighederne i kraft af en aftale med andre investorer,
- 2) beføjelse til at styre de finansielle og driftsmæssige forhold i en virksomhed i henhold til en vedtægt eller aftale,
- 3) beføjelse til at udpege eller afsætte flertallet af medlemmerne i det øverste ledelsesorgan og dette organ besidder den bestemmende indflydelse på virksomheden, eller har
- 4) råderet over det faktiske flertal af stemmerne på generalforsamlingen eller i et tilsvarende organ og derved besidder den faktiske bestemmende indflydelse over virksomheden.

Eksistensen og virkningen af potentielle stemmerettigheder, herunder tegningsretter og købsoptioner til kapitalandele, som aktuelt kan udnyttes eller konverteres, skal tages i betragtning ved vurderingen af, om en virksomhed har beføjelse til at styre en anden virksomheds økonomiske og driftsmæssige beslutninger.

Ved opgørelsen af stemmerettigheder i en dattervirksomhed ses der bort fra stemmerettigheder, som knytter sig til kapitalandele, der besiddes af dattervirksomheden selv eller dens dattervirksomheder.

Definitionerne i ÅRL indebærer, i sammenhæng med lovens øvrige bestemmelser, at en *regnskabspligtig koncern* omfatter:

- en modervirksomhed, som er regnskabspligtig ifølge ÅRL (og dét er stort set alle erhvervsvirksomheder med begrænset hæftelse),

og

- dens dattervirksomheder, dvs. for datteren er selskabsformen uden betydning.

I praksis er det normale, at en modervirksomhed opnår bestemmende indflydelse i en dattervirksomhed ved at eje så mange aktier (eller tilsvarende kapitalandele) i denne virksomhed, at den råder over stemmemajoriteten, jævnfør den første del af „definitionen“ af bestemmende indflydelse.

Det er derimod meget usædvanligt i praksis, at en virksomhed har bestemmende indflydelse, hvis dens aktiebesiddelse i en undervirksomhed ikke i sig selv er nok til at til give den stemmemajoriteten i denne, jf. punkterne 1-4 om andre måder at opnå bestemmende indflydelse på i sidste del af lovens definition af bestemmende indflydelse.

„Definitionen“ af *bestemmende indflydelse* over „undervirksomheden“ er den centrale lovbestemmelse om koncernregnskabspligten.

Bemærk, at definitionen udelukker, at en virksomhed kan være dattervirksomhed af to (ikke forbundne) virksomheder. Det indebærer bl.a., at hvis to virksomheder i fællesskab ejer en undervirksomhed med hver nøjagtig 50 % af stemmeretten, er undervirksomheden (normalt) ikke en dattervirksomhed, og ingen af overvirksomhederne er modervirksomheder. I stedet for en dattervirksomhed foreligger der et såkaldt joint venture, dvs. en fællesledet virksomhed.

Af den „tekniske del“ af definitionen af bestemmende indflydelse fremgår, at der ved opgørelsen af stemmerettigheder skal medregnes både direkte ejede kapitalandele, dvs. moderens egne kapitalandele (som modervirksomheden direkte kan udøve stemmeretten på) og indirekte ejede kapitalandele, dvs. kapitalandele som dattervirksomheder ejer (og som modervirksomheden dermed indirekte kan udøve stemmeretten på). Samt også, at der ved opgørelse af stemmeretsandelen kun skal opgøres ud fra det antal stemmerettigheder, der selskabsretligt *kan* udøves stemmeret på. Bestemmelsen om købsoptioner skal sikre, at der også „dømmes“ bestemmende indflydelse, selv om der er lavet krumspring for at undgå at *eje* alle de kapitalandele, der medfører stemmemajoriteten.

Bemærk, at det er andelen af *stemmerettigheder*, der er afgørende – ikke *kapitalandel*. En virksomhed kan godt besidde hovedparten af stemmerettighederne i en undervirksomhed uden at eje hovedparten af indskudskapitalen i denne virksomhed (og omvendt), hvis aktierne i undervirksomheden har forskellige stemmevægte.

Det skal bemærkes, at fortolkningstraditionen har været, at der *ikke* er bestemmende indflydelse i de (sjældne!) tilfælde, hvor en virksomhed ikke har matematisk stemmemajoritet, men alligevel har „praktisk majoritet“, fordi *alle* de andre aktionærer i „underselskabet“ i praksis ikke vil udøve deres stemmeret samtidigt. Ifølge denne fortolkningstradition er der kun bestemmende indflydelse, hvis overvirksomheden har en *ret* (eller med ÅRL's ordvalg: en *beføjelse*) til at kunne sikre sig et stemmeflertal, dvs. det er „ikke nok“, at overvirksomheden i praksis altid vil have stemmeflertal, fordi de øvrige stemmer er så spredte, at der ikke kan mobiliseres et flertal imod den.

For de danske virksomheder, der skal følge de internationale regnskabsstandarder, gælder denne fortolkningstradition imidlertid ikke længere. For IFRS 10 bryder udtrykkeligt med denne fortolkningstradition. I de virksomheder, der „bare“ skal følge ÅRL, vil man måske fortsat følge fortolkningstraditionen. Erfaringen er dog, at ændringer i de internationale standarder normalt smitter af på fortolkningen af ÅRL.

Koncern ifølge IFRS 10

ÅRL's koncernbestemmelse er udviklet over tid, og de nugældende bestemmelserne bærer stadig præg af det oprindelige udgangs-

punkt for lovens bestemmelser: En koncern er modervirksomhed og en dattervirksomhed, hvori moderen ejer kapitalandele, der giver den stemmemajoriteten. Med tiden er så kommet nogle udvidelser/tilføjelser, groft sagt alle med indholdet: „og tilsvarende tilfælde“.

De hidtil gældende internationale regnskabsstandarder om koncernregnskabspligten har været baseret på en tilsvarende regelbaseret tankegang og udvikling vedrørende koncern-definitioner og dermed også af koncernregnskabsaflæggelse. Men den nugældende koncernregnskabsstandard, IFRS 10, Consolidated Financial Statements, indførte en ny og anderledes tilgang til kravet om koncernregnskabspligt. Den er langt mere princip-baseret og langt mindre regel-baseret.

IFRS 10 fastlægger, at der foreligger et koncernforhold mellem to virksomheder i alle de tilfælde, hvor en virksomhed (overvirksomheden), som har **investeret** (bemærk: *ikke nødvendigvis i form af ejerkapital*) i en anden virksomhed (undervirksomheden), **hvis** overvirksomheden (også) har

- a. magt/indflydelse over undervirksomheden **og**
- b. en ret til – og en risiko for – et variabelt afkast af sin investering i undervirksomheden („et residualt afkast“, dvs. et afkast, der afhænger af undervirksomheden økonomiske præstationer) **og**
- c. muligheden for at udøve sin magt/indflydelse over undervirksomheden til at påvirke sit afkast fra investeringen i undervirksomheden.

Bemærk, at der er fire betingelser vedrørende relationen mellem over- og undervirksomhed – 1. *investering*, 2. *magt/indflydelse*, 3. *variabelt (præstationsbetinget) afkast* af investering samt 4. *en brugbar kobling mellem magt/indflydelse og præstationsbetinget afkast*, men også, at det *ikke nødvendigvis* er investeringen som sådan, der medfører magt/indflydelse – investeringen behøver altså ikke have form af stemmeberettiget indskudskapital i undervirksomheden – og at der *ikke nødvendigvis* er en formel ret til variabelt/præstationsbetinget afkast.

Der er to grunde til den ændrede tilgang til at fastlægge koncernregnskabspligten i IFRS 10 – en politisk og en praktisk.

Den politiske er, at udstederne af de internationale standarder ønsker at gøre disse standarder (mere) principbaserede – ikke regelbaserede (eller i hvert fald mindre regelbaserede).

En praktisk grund er uheldige konsekvenser af tidligere regelbaserede standarder om koncerne. Dette kan illustreres med Enron-skandalen. Enron var meget stor amerikansk virksomhed,

som krakkede i 2001 efter afsløring af, at den kun havde klaret sig takket være kraftig regnskabs-doping. Den mest præstati-onsfremmende regnskabsstimulans (og til en begyndelse: ikke klart forbudt i små doser) bestod i, at Enron lavede transaktioner (handler og risikoafdækningsordninger) med formelt uafhængige virksomheder, som Enron ifølge specielle ordninger/kapitalforhold reelt havde stort set alle økonomiske fordele og risici i. Transaktionsomfanget blev med tiden øget „efter behov“ og gav Enron nogle regnskabsmæssige fortjenester, der var så gode, at man skulle tro, at det var løgn – hvilket det ved nærmere eftersyn også var. Denne fidus kan gøres ubrugelig ved at udvide kredsen af virksomheder, der indgår i koncernregnskabet, for i dette regnskab skal fortjener af koncerninterne transaktioner fjernes, jf. efterfølgende om elimineringer ved konsolidering. Og så er der jo ikke opnået noget ved at lave den slags listige konstruktioner.

Der fremkom (også i Europa) en tilsvarende grundet kritik mod den snævre og regelbaserede koncernafgrænsning i den dagældende internationale standard om koncernregnskabspligt (IAS 27, som senere har fået et helt andet indhold) i kølvandet på finanskrisen – især i forhold til finanzielle virksomheder. Mange virksomheder havde „speciel tilknytning til“, rettelig burde anses for dattervirksomheder, selv om de efter den dagældende standards regler ikke var dattervirksomheder. Ellers ville koncernregnskabet ikke give et retvisende billede af de pågældende finanzielle virksomheders samlede finanzielle stilling – især ikke af deres risikodisponering.

Dette er baggrunden for, at IFRS 10's koncernbestemmelser er blevet udformet, som de er.

Sigtet er, at reel ejer-kontrol og reelt ejer-afkast, der følger af én virksomheds (investor-virksomhedens) investering i en anden virksomhed (undervirksomheden), er afgørende for, hvilke virksomheder der skal aflægge koncernregnskab, og hvilke virksomheder der skal indgå i koncernregnskabet – uanset de formelle relationer mellem virksomhederne.

Det er imidlertid også et meget ambitiøst sigte, og standarden kan måske vise sig vanskelig at få anvendt efter hensigten. Det kan illustreres ved, at IFRS10 fastslår, at den kontrol, som en virksomhed, f.eks. en bank, udøver over for en anden virksomhed alene for at beskytte sin kreditor-interesse i denne virksomhed, ikke medfører et koncernforhold mellem virksomhederne. Be-mærk, at uden denne undtagelse, ville IFRS10's kriterier ellers indebære, at der ville være et koncernforhold mellem en nødstedt virksomhed og dens bank: Banken har investeret i virksomheden

i form af et udlån, dens afkast er (uheldigvis blevet) variabelt/præstationsbetinget (for renter og afdrag til banken afhænger af virksomhedens økonomiske formåen), og banken kan påvirke sin økonomiske risiko ved at udøve kontrol af virksomhedens beslutninger, fordi den nødstedte virksomhed er helt afhængig af, at banklånet videreføres. Nødstedte virksomheder er ofte underkastet sædeles håndfast kontrol fra bankens side – direktøren tør dårligt nyse uden bankens godkendelse. Det kan imidlertid godt være svært at skelne mellem et sådant ikke-koncernforhold, og et IFRS10-koncernforhold mellem en finansiel modervirksomhed og dens dattervirksomhed (måske med en speciel finansiel aktivitet), som moderen måske slet ikke har nogen – eller ingen væsentlig – stemmeberettiget ejerandel i, men som den styrer via udlån til datteren og de dertil knyttede vilkår for, at lånen kan forlænges/forøges efter behov. Disse udlån udgør måske moderens eneste (væsentlige) investering i datteren og er helt nødvendige for dennes aktivitet, når datterens lån kan ikke erstattes med lån i en anden bank pga. aftaler eller omstændigheder. Og lånen kan i øvrigt meget bekvemt benyttes til at „hente datterens resultater hjem til moderen“ ved at lade rentesatsen på lånen afhænge af datterens økonomiske formåen.

Som nævnt – og meget logisk ud fra sin tilgang – foreskriver IFRS10 udtrykkeligt, at der skal foretages en vurdering af, om en overvirksomheds store stemmeandel, men dog under 50 %, i en undervirksomhed medfører en reel/praktisk stemmemajoritet i denne virksomhed, hvis de øvrige stemmerettigheder i undervirksomheden er så spredt fordelt, at det er usandsynligt, at der kan samles en stemmemajoritet imod overvirksomheds store stemmeandel.

På trods af, at der meget sjældent i praksis forekommer sådanne tilfælde med „praktisk“ (reel) stemmemajoritet, vil nogle skeptikere nok mene, at det er på dette punkt IFRS10 vil få størst praktisk betydning. De tilfælde er nemlig ret nemme at få øje på. Derimod kan det godt være lidt svært at tro på, at principtilgangen i IFRS 10 vil fjerne/reducere forsøg på at omgå koncernregnskabspligten. Det kan nemlig være lidt svært at tro på, at en virksomhed, der vil gøre sig den ulejlighed at sløre en reel koncernrelation ved hjælp af specielle (og besværlige) aftaler og virksomhedskonstruktioner, vil lægge „koncern-kortene på bordet“ ved regnskabsaflæggelsen. Eller at tro på, at virksomheden kan have held til at luske sådanne listige konstruktioner uden om sine revisorers synsfelt.

IAS 27 (revideret 2014) regulerer regnskabsaflæggelsen i modervirksomhedens eget selskabsregnskab.

Nedenstående oversigt angiver de gældende regelsæt for koncernregnskabet og for regnskabsbehandlingen af dattervirksomheder i moderselskabsregnskabet.

Relevante regnskabsbestemmelser om koncernregnskabsrelaterede forhold:

Regnskabstype og situation	Reguleringsgrundlag
Koncernregnskabet, når moderselskabet ikke er børsnoteret	ÅRL „Inspirationsrelevant“ er også IFRS for SMEs (IFRS for Small and Medium-Sized Enterprises)
Koncernregnskabet, når moderselskabet er børsnoteret	IFRS 3, der fastlægger koncernregnskabsmetoder, og IFRS 10, der fastlægger koncernregnskabspligt
Moderselskabsregnskabet, når moderselskabet ikke er børsnoteret	ÅRL
Moderselskabsregnskabet, når moderselskabet er børsnoteret,	IAS 27 „Separate Financial Statements“. Efter en ændring i 2014 har standarden tilladt både equity-metoden, kostpris eller dagsværdi anvendt på kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder (og „lignende“ virksomheder) i moderselskabets eget selskabsregnskab. Men indtil da tillod IAS 27 kort sagt kun kostpris eller dagsværdi i dette regnskab – ikke equity-metoden. ¹

¹ For kapitalandele i associerede var equity-metoden påbudt for overvirksomheder, der *kun* havde associerede virksomheder (men ingen dattervirksomheder).

Fremstillingen i det efterfølgende er baseret på ÅRL's bestemmelser. Afvigende bestemmelser i andre relevante regelsæt inddrages kun, når afvigelsen vil medføre et væsentligt anderledes koncernregnskab eller selskabsregnskab.

2. Motiver til koncerndannelse

Hvorfor organisere virksomheder som koncerne? Motiverne kan være ret forskellige, men de fleste har økonomisk karakter.

Følgende økonomiske motiver kan forekomme:

a) Opnåelse af en komplementaritetsgevinst

I nogle erhvervsgrene vil en fælles plan- og budgetlægning for flere sammenhængende led i en forædlingskæde give en større og sikrere totalgevinst end den, der bliver resultatet af selvstændig planlægning i de enkelte virksomheder. Fælles ledelse kan sikre en koordineret planlægning af handlinger mellem virksomhederne og reducere usikkerheden omkring den enkelte virksomheds produktions- og afsætningsplanlægning. Som et eksempel på en forædlingskæde, der typisk kan tænkes at opnå en sådan komplementaritetsgevinst, kan nævnes skovbrug-cellulosefabrik-papirfabrik. En koncern af denne type kaldes en vertikal koncern.

I andre tilfælde vil komplementaritetsgevinsten være knyttet til produktudvikling eller markedsføring, f.eks. anvendelse af fælles varemærke.

b) Opnåelse af en strukturrationaliseringsevinst

Ved at sammenslutte virksomheder inden for samme branche og på samme produktionstrin tilstræbes en strukturrationalisering, dvs. en større gevinst som følge af en mere rationel fordeling af produktionen mellem de enkelte virksomheder eller som følge af en mere rationel transportplanlægning eller lign., jf. at der over en årrække kom mange sammenslutninger af både mejerier og slakterier. Hvis en horizontal koncern har en dominerende markedsandel og kun udsættes for ringe udenlandsk konkurrence, kan den få en monopolagtig stilling, som vil kunne udnyttes til at give en større gevinst.

c) Opnåelse af større sikkerhed i gevinstforventningerne ved differentiering

I tilfælde, hvor en virksomhed bevæger sig ind på usikre forretningsområder, kan det være ønskeligt at udføre den risikofyldte aktivitet i en juridisk selvstændig virksomhed, en dattervirksomhed, således at modervirksomheden i mindst mulig grad påvirkes, hvis forventningerne ikke opfyldes. Og en virksomhed kan finde det hensigtsmæssigt at sprede sin aktivitet over felter, der i forskellig grad påvirkes af svingende konjunkturer. En koncern, som består af virksomheder i forskellige brancher, kaldes en multiprodukt koncern.

d) Opnåelse af større uafhængighed af fremmedkapital

Nogle virksomheder er f.eks. typisk mest likvide om foråret, mens andre er det om efteråret, i nogle erhverv er forudbetaling kutyme, mens der i andre ydes langvarige kundekreditter. Virksomheder, der komplementerer hinanden finansielt, vil kunne opnå en større uafhængighed af udenforstående kapitalydere ved at danne en koncern med genseidig finansiel bistand som hovedmotiv. Koncernens maksimale kapitalbehov vil være mindre end summen af enkeltvirksomhedernes kapitalbehov.

e) Opnåelse af øget magt og eventuel gevinst ved hjælp af „leverage“-effekten

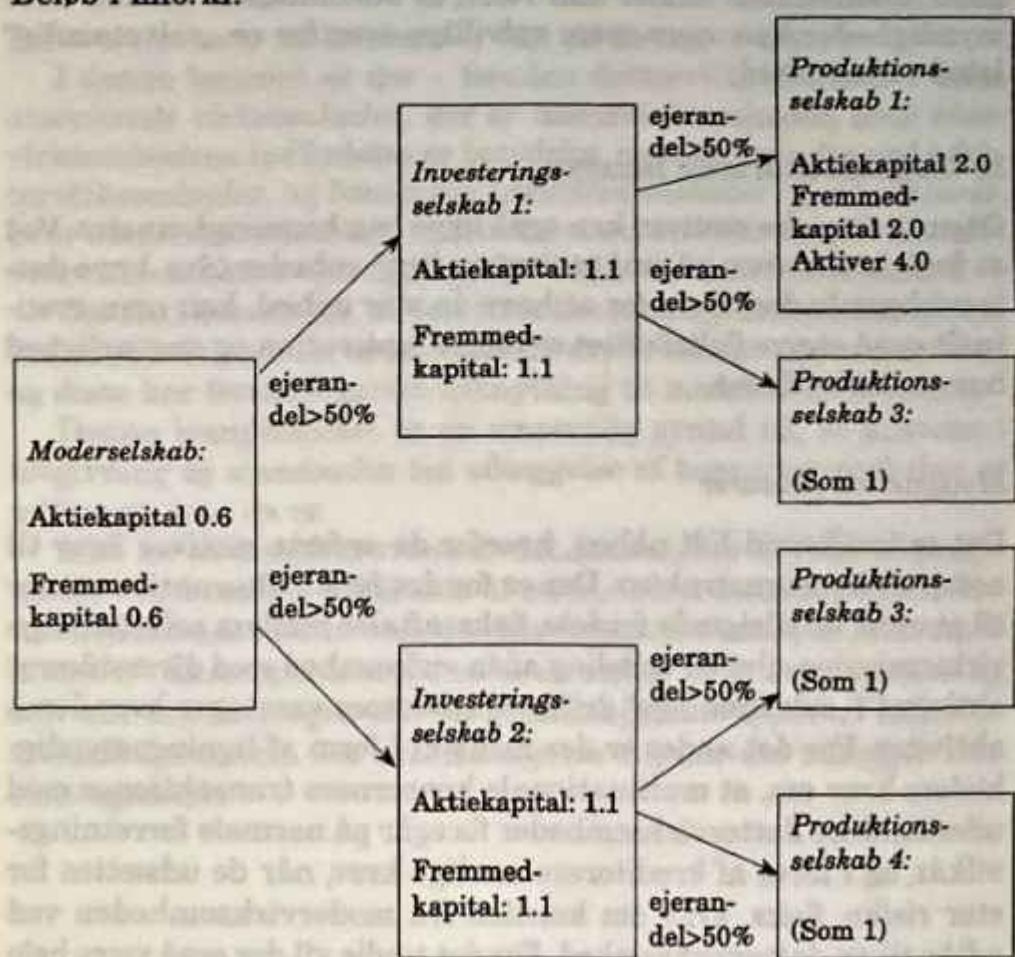
Dannelsen af en koncern ved erhvervelse af stemmemajoriteten i flere aktievirksomheder kræver langt mindre investering af kapital fra de bestemmende aktionærer, end hvis den samme aktivitet skulle have været udfoldet inden for en enkelt virksomhed.

Et ekstremt eksempel kan belyse dette:

En koncern er, som nedenstående figur 1 viser, opbygget i trin, hvor hver overvirksomhed ejer lidt over 50 % af egenkapitalen i hver undervirksomhed. I alle virksomheder er der ca. 50 % fremmedkapital. Resultatet er, at modervirksomhedens aktionærer med en aktiekapital på 600.000 kr. kan styre totale aktiver på 16 mio. kr. Eksemplet kunne gøres endnu mere ekstremt ved at indskyde endnu et „lag“ af investeringsvirksomheder eller ved at have aktieklasser med forskellige stemmerettigheder.

Figur 1

Beløb i mio. kr.

Det skal tilføjes, at så ekstreme konstruktioner sjældent eller aldrig forekommer i praksis – det er vanskeligt at finde nogen, der er villige til at være minoritetsaktionærer og långivere på de skitserede vilkår.

f) Tilfredsstillelse af almen vækststrang

Som det fremgår af det netop viste eksempel, kan koncernudvielse være en „billig“ måde at opnå vækst i kontrollerede aktiver og kontrolleret omsætning på.

g) Skatteforhold, „kulturelle“ fordele

Uensartede skatteregler og -satser i forskellige lande kan også være et motiv til at have udenlandske datterselskaber, selv om en række skatteregler bestemt begrænser fordelene. En anden

grund til at have udenlandske dattervirksomheder i stedet for at have udenlandske filialer kan være, at udenlandske kunder eller myndigheder kan være mere velvillige over for en „selvstændig“ lokal virksomhed.

h) Organisatoriske hensyn

Organisatoriske motiver kan også ligge bag koncerndannelse. Ved at fordele aktivitet på små „selvstændige“ enheder (dvs. have dattervirksomheder) frem for at have én stor enhed, kan man eventuelt opnå større fleksibilitet og større motivation og ansvarlighed hos medarbejderne.

Modgående faktorer

Det er imidlertid lidt uklart, hvorfor de anførte motiver fører til netop en koncernstruktur. Der er for det første alternative måder til at opnå de tilsigtede fordele, f.eks. aftaler mellem selvstændige virksomheder eller en opdeling af én virksomhed med diversificeret aktivitet i „selvstændige“ driftsenheder, som varetager hver deres aktivitet. For det andet er der modspil i form af ligningsmyndigheders krav om, at multinationale koncerners transaktioner med udenlandske dattervirksomheder foregår på normale forretningsvilkår, og i form af kreditorers særlige krav, når de udsættes for stor risiko, f.eks. krav om kaution fra modervirksomheden ved udlån til en dattervirksomhed. For det tredje vil der også være høje forrentningskrav fra de „udenforstående“ kapitalindskydere, hvis de skal bære en stor risiko, og for et moderselskabs aktionærer er selskabets diversificering af aktiviteten måske ikke en fordel, idet de alternativt selv kunne diversificere deres aktiebesiddelser.

Dertil kommer, at en koncernstruktur medfører visse meromkostninger og ulemper: Hver virksomhed skal opfylde sine selskabsretlige forpligtelser, og ledelse af koncernen kan besværliggøres af dattervirksomhedernes formelle selvstændighed, og det kan måske være vanskeligt for koncernledelsen at foretage hensigtsmæssig styring af alle koncernvirksomheder på tværs af forskelle i deres omstændigheder.

Det kan imidlertid konstateres, at koncernstrukturer faktisk er meget udbredte og oftest opretholdes i lange perioder. Der er altså stærke tegn på, at koncerner er en meget hensigtsmæssig organiseringsform.

Et eksempel

En oversigt over en koncern er vist på de næste sider¹.

I denne koncern er der – foruden dattervirksomheder – både *associerede virksomheder*, der er undervirksomheder, hvor overvirksomhedens indflydelse er betydelig, men dog mindre end i dattervirksomheder, og *konsortier / driftsfællesskaber / joint ventures*, hvor overvirksomheden i fællesskab med én eller meget få andre overvirksomheder ejer og „ligeligt“ leder en undervirksomhed.

Det skal bemærkes, at den viste koncern ligesom så mange andre danske koncerne er kompleks – der er mange underselskaber, og disse har forskelligartet tilknytning til modervirksomheden.

Denne kompleksitet er en væsentlig grund til, at kravene i lovgivning og standarder om aflæggelse af koncernregnskaber er udformet, som de er.

Men for at forstå kravene er det nødvendigt at tage udgangspunkt i en koncern bestående af en modervirksomhed og én dattervirksomhed, således som den her behandlede simple „eksempelkoncern“. Eksempel-koncernen er så enkel, at den er overskuelig, selv om den foretager alle de grundlæggende typer af koncerntransaktioner, som der skal korrigeres for, når der aflægges koncernregnskab.

---

1 Oversigten er alene beregnet til illustration af kompleksiteten i mange koncerne – ikke til at vise den aktuelle koncernopbygning af den pågældende virksomhed.

PER AARSLEV KONCERNEN

Koncernoversigt

Anlæg

Dattervirksomheder

Danmark:

- DAN JORD A/S
Århus • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet
PETRI & HAUGSTED A/S
Rødvore • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet
WICOTEC A/S
Taastrup • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet
VIBRODENS A/S
Århus • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet

Udland:

- PER AARSLEFF CMBH
Tyskland • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet

Associerede virksomheder

Danmark:

- KNEBEL DRILLING A/S
Ryomgård • 50 % ejet

Udland:

- PHIL & AARSLEFF AB
Sverige • 50 % ejet
MAF PIPELINES LIMITED
England • 33½ % ejet

Fundering

Dattervirksomheder

Danmark:

- CENTRUM PÆLE A/S
Vejle • Produktion af pæle • 100 % ejet
100 % ejede dattervirksomheder:
Centrum Pfähle GmbH, Tyskland
C.P. Test A/S, Danmark
DMT Gründungstechnik GmbH, Tyskland
Ramning af pæle, målinger i forbindelse med funderinger

Udland:

- PER AARSLEFF (UK) LIMITED
England • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet

Rørteknik

Dattervirksomheder

Udland:

- PER AARSLEFF AB

- Sverige • Entreprenørvirksomhed • 100 ejet
100 % ejede dattervirksomheder:
Swed-Pipe AB, Sverige
Nordisk Rörrenovering AB, Sverige
Cramax AB, Sverige
Entreprenørvirksomheder
Taiwan • 50 % ejet

Associerede virksomheder

Udland:

- INSITUFORM ROHRSANIERUNGSTECHNIK
GMBH
Tyskland • 50 % ejet
INSITUFORM LININGS PLC
England • 25 % ejet
PAA ENGINEERING
Ukraine • 50 % ejet
PAA ENGINEERING

INSITUFORM SUOMI OY
Finland • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet
100 % ejet dattervirksomhed:
Renobalt AS, Estland
50 % ejet associeret virksomhed:
Instituform St. Petersborg, Rusland

INSITUFORM ITALIA S.R.L.
Italien • 50 % ejet

PER AARSLEFF ZAO
Rusland • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet
PER AARSLEFF POLSKA SPZ O.O.
POLEN • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet
PER AARSLEFF LATVIA SIA
Letland • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet
PER AARSLEFF SOUTH AFRICA LTD.
Sydafrika • Entreprenørvirksomhed • 100 % ejet

Hvilende

Dattervirksomheder

Danmark:
DAN MARINE CONSTRUCTION A/S
Århus • 100 % ejet

Udland:
KEBACO NORD ROHR-UND KANAL SANIERUNGS-GMBH
Tyskland • 100 % ejet

Associerede virksomheder

Danmark:
BYGGESELSKABET ÅRHUS MIDT A/S
Århus • 25 % ejet
SOIL SCAN A/S
Århus • 45 % ejet

Udland:
SVEAPIPE AB
Sverige • 33½ % ejet
SHORE LINE CONTRACTORS GMBH
Tyskland • 33½ % ejet

Konsortier

Arbejdsfællesskaber med stemmeandel på mindst 20 %

ØMJV-KONSORTIET

Ballast Nedam Dredging, Great Lakes Dredge & Dock Co.,
Split joint venture,
Per Aarsleff A/S (pennelører) • Ejerandel 40 %

LUFTHAVNSKONSORTIET ARKOL-AARSLEFF A/S

Ove Arkil A/S,
Per Aarsleff A/S (pennelører) • Ejerandel 50 %

NATURGASKONSORTIET
Ludvig Freytag GmbH & Co.,
Bohlen & Doyen Anlagenbau GmbH & Co.,
Per Aarsleff A/S (pennelører) • Ejerandel 45 %

J.VARKIL/AARSLEFF

Ove Arkil A/S,

Per Aarsleff A/S • Ejerandel 50 %

FOURCON J.V.
NCC Danmark A/S,
Per Aarsleff A/S (pennelører) • Ejerandel 50 %

EOD-GRUPPEN J.V.

Demex, Rådgivende Ingeniarer A/S,

Villy C. Pedersen Entreprise A/S,

Per Aarsleff A/S (pennelører) • Ejerandel 40 %

PIHL-AARSLEFF J.V.
E. Pihl & Søn A/S (pennelører),
Per Aarsleff A/S • Ejerandel 50 %

ARGE REIHERSTIEG

Ed. Züblin AG,

Per Aarsleff A/S (pennelører) • Ejerandel 50 %

400 KV-GRUPPEN
NCC Danmark A/S,
Per Aarsleff A/S (pennefører) • Ejerandel 50 %

J.V.K.K. NIELSEN A/S og PER AARSLEFF A/S
NCC Danmark A/S,
Per Aarsleff A/S (pennefører) • Ejerandel 50 %

PIHL-AARSLEFF J.V.
E. Pihl & Søn A/S,
Per Aarsleff A/S (pennefører) • Ejerandel 50 %

J/V KAARSTOE PIPELINE CONTRACTORS
Selmer ASA (pennefører),
Bohlen & Doyen Anlagenbau GmbH & Co.,
Ludvig Freytag GmbH & Co.,
Per Aarsleff A/S • Stemmeandel 25 %

AARSLEFF-SUPERFOS I/S
NCC Danmark A/S,
Per Aarsleff A/S (pennefører) • Ejerandel 50 %

MOTORVEJSKONSORTIET
ARKIL-AARSLEFF I/S
Ove Arkil A/S,
Per Aarsleff A/S (pennefører) • Ejerandel 50 %

ARGE HWSW-KAJEN
Dyckerhoff & Widmann Aktiengesellschaft,
H.C. Hagemann GmbH (pennefører),
Per Aarsleff A/S • Ejerandel 33 %

ARGE JAGAL 5
Ludwig Freytag GmbH & Co. (pennefører),
Per Aarsleff GmbH • Ejerandel 50 %

ARGE JAGAL 9
Bohlen & Doyen Anlagenbau GmbH & Co.
(pennefører),
Per Aarsleff GmbH • Ejerandel 20 %

BRØNDBY KONSORTIET
PETRI & HAUGSTED – PIHL
E.Pihl & Søn A/S (pennefører),
Petri & Haugsted A/S • Ejerandel 50 %

3. Koncernregnskabet er et supplerende regnskab

I Danmark kræves det – ligesom i de fleste andre europæiske lande – at den enkelte koncernvirksomhed skal offentliggøre sit eget regnskab, selv om den offentliggør et koncernregnskab, der omfatter alle koncernens virksomheder.

Koncernregnskabet er altså på en måde et supplerende regnskab.

For at bedømme formålet med koncernregnskabet er det væsentligt at vide, hvad det er supplement til, dvs. hvilke krav der stilles til oplysning om koncernrelationer i de enkelte koncernvirksomheder egne regnskaber ifølge ÅRL.

Der stilles mange krav om specifikationer af den enkelte virksomheds relationer til dens eventuelle „med-koncernvirksomheder“, der som nævnt i ÅRL betegnes *tilknyttede virksomheder*:

I *balancen* skal specificeres følgende poster:

Under III. Finansielle anlægsaktiver:

1. Kapitalandele i tilknyttede virksomheder
2. Tilgodehavende hos tilknyttede virksomheder

Under Omsætningsaktiver:

II. Tilgodehavender:

3. Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder

III. Værdipapirer og kapitalandele:

1. Kapitalandele i tilknyttede virksomheder

Under Gæld (kort og lang)

8. Gæld til tilknyttede virksomheder

Det fremgår af disse specifikationskrav, at alle koncernrelaterede finansielle poster – gæld, tilgodehavender og kapitalbesiddelser – skal fremgå særskilt af de enkelte koncernvirksomheders balancer.

I resultatopgørelsen skal der i både den arts- og funktionsopdelte resultatopgørelse specificeres følgende under de finansielle poster:

10/8. Indtægter af kapitalandele i tilknyttede virksomheder

12/10 Andre finansielle indtægter fra tilknyttede virksomheder

Og der er også særlige *noteoplysningskrav* vedrørende virksomhedens koncernforhold, jf. ÅRL § 64's krav om angivelse af kautionsforpligtelser i relation til undervirksomheder.

Kravene til belysning af koncernrelationer i enkeltvirksomhedernes regnskaber er altså ganske betydelige.

4. Koncernens interessegrupper

Det, som koncernregnskabet skal give, kan kort siges at være en samlet beskrivelse af hele koncernens økonomiske stilling og resultat. Det gør koncernvirksomhedernes enkelte regnskaber nemlig ikke.

Koncernregnskabet kan siges at tjene to formål:

- (1) at sammenfatte oplysninger, som allerede findes i enkeltregnskaberne.
- (2) at beskrive forholdene for koncernen som en helhed – for koncernen som regnskabsenhed.

ad (1). Her bidrager koncernregnskabet ikke med egentlige nye oplysninger, men det er mere hensigtsmæssigt/informationsøkonomisk, at modervirksomheden udarbejder og offentliggør oplysningerne, end at alle udenforstående regnskabsbrugere hver især indsamler og bearbejder oplysningerne fra koncernens enkelte virksomheder.

Et eksempel herpå er angivelse af koncernens samlede tilgodehavender/gæld til omverdenen, som faktisk kan beregnes af enkeltvirksomhedernes regnskaber (*hvis man kan få fat i alle regnskaberne*).

ad (2). I denne henseende fremkommer der egentlig ny information i koncernregnskabet.

Et eksempel på denne type af information er koncernens samlede omsætning til omverdenen, der ikke er lig med summen af enkeltvirksomhedernes omsætning, hvis der er handel mellem koncernvirksomhederne.

Men hvem er det i grunden, som har behov for information om koncernens samlede finansielle stilling og udvikling?

De grupper af interesserter, som har behov for denne information, kan groft opdeles i følgende 3 hovedgrupper (som hver for sig omfatter flere undergrupper):

- a) Koncernledelsen
- b) Modervirksomhedens intereseegrupper
- c) Dattervirksomheders intereseegrupper

ad a) Koncernledelsen

I betragtning af, at koncernledelsen har adgang til internt regnskabsmateriale for alle enkeltvirksomheder, er det nok tvivlsomt, om koncernledelsen får dækket et informationsbehov i det offentligjorte koncernregnskab.

Det forhold, at koncernregnskabet kræves offentliggjort, vil dog kunne have den virkning, at koncernledelsen tvinges til at give (og dermed også selv at få) et overblik over de økonomiske konsekvenser af koncernaktiviteten, som den ellers ikke ville få (men mange koncernledelser ville nok alligevel få udarbejdet koncernregnskab til eget brug for at få et samlet overblik, hvis koncernregnskaber ikke var krævet ifølge lov).

ad b) Modervirksomhedens intereseegrupper

Hvad enten regnskabet anvendes til kontrol af ledelsen eller som prognosegrundlag, vil modervirksomhedens eget regnskab være et for spinkelt bedømmelsesgrundlag for modervirksomhedens ejere, kreditorer og andre, som har økonomiske interesser i modervirksomheden.

Bedømmelsen må omfatte hele den økonomiske enhed, som modervirksomhedsledelsens beslutninger vedrører, dvs. alle koncernvirksomheder må indgå i det regnskab, de skal bedømme ud fra. Koncernregnskabet er derfor en meget væsentlig informationskilde for netop disse intereseegrupper – de er koncernregnskabets primære målgruppe.

ad c) Dattervirksomhedens intereseegrupper

Dattervirksomhedens minoritsaktionærer og dets kreditorer synes umiddelbart at have begrænset nytte af koncernregnskabet. Minoritsaktionærerne har kun stemmeret til dattervirksomhedens generalforsamling og vil her være i mindretal, og dattervirksomhedens kreditorer har umiddelbart kun mulighed for at inddrive deres krav i dattervirksomheden selv.

Alligevel må dattervirksomhedens mindretalsaktionærer og kreditorer formodes at kunne have nytte af koncernregnskabet.

Koncernens samlede økonomiske stilling kan være bestemende for koncernledelsens beslutninger om mere eller min-

dre gunstige handelsvilkår og lånebetingelser mellem helejede koncern-virksomheder og delejede dattervirksomheder. Og har modervirksomheden kautioneret for en dattervirksomheds gæld, kan kreditorerne i dattervirksomheden have behov for koncern-regnskabet til at vurdere, om kautionen giver dem den ønskede sikkerhed.

Den risiko, som dattervirksomhedens minoritetsaktionærer og dens kreditorer er utsat for, vil derfor i høj grad kunne være bestemt af koncernens samlede økonomiske stilling.

5. Koncernregnskabspligtige, herunder fritagelser og udeholdelser

Udgangspunktet er som nævnt, at alle erhvervsdrivende modervirksomheder, der er regnskabspligtige efter ÅRL, dvs. stort set alle erhvervsvirksomheder med begrænset hæftelse, skal udarbejde og offentliggøre et koncernregnskab (til tider bruges også sproget brugen „et konsolideret regnskab“, specielt ved omtale af poster i koncernregnskabet: konsolideret nettoomsætning, konsoliderede anlægsaktiver, konsolideret gæld osv.)

Der er dog så betydelige fritagelser, at koncernregnskabspligten i det væsentlige kun gælder for:

- koncerne, der er over en vis størrelse og „selvstændige“ (dvs. de er ikke delkoncerne i en større koncernstruktur) samt
- koncerne med selskaber, der er børsnoteret i et EU-land.

ÅRL indeholder nemlig en bestemmelse, der fritager alle små erhvervsvirksomheder for at udarbejde koncernregnskab, jf. ÅRL § 110:

§ 110. En modervirksomhed kan undlade at aflægge koncernregnskab – medmindre den er en klasse D-virksomhed –, hvis koncernvirksomhederne på balancetidspunktet tilsammen ikke overskridt to af følgende størrelser²:

- 1) En konsolideret balancesum på 44 mio. kr. – alternativt 1a) en „råt sammenlagt“ (ukonsolideret) balancesum på $44 \text{ mio. kr.} + 20\% = 52,8 \text{ mio. kr.}$
- 2) en konsolideret nettoomsætning på 89 mio. kr. – alternativt 2a) råt sammenlagt (ukonsolideret) nettoomsætning på $89 \text{ mio. kr.} + 20\% = 106,8 \text{ mio. kr.}$
- 3) et gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede i løbet af regnskabsåret på 50.

2 ÅRL's beløbsgrænser for balancesum og nettoomsætning er hævet ad flere omgange; grænsen for antal beskæftigede har ligget fast.

Muligheden for at vælge mellem konsoliderede og ukonsoliderede grænser blev indført ved ændringen af ÅRL i 2015. Virksomheder kan nu frit vælge mellem at benytte de konsoliderede grænseværdier (1) og 2) ovenfor) og de ukonsoliderede grænseværdier (1a) og 2a) ovenfor), men de kan *ikke* vælge en blanding af disse to sæt af grænseværdier. Det kan måske virke lidt mærkeligt, at fritagelsen for at konsolidere (udarbejde koncernregnskab) kan afhænge af størrelsen af konsoliderede regnskabstal, som man jo kun kender præcist, når man *har* udarbejdet et koncernregnskab. Men i mange tilfælde kan helt simple beregninger vise, om de konsoliderede grænseværdier er overskredet eller *ikke* er overskredet.

Men uanset teknikaliteterne vedr. størrelsесgrænser: Det er kun de mellemstore og store virksomheder, „regnskabsklasse C-virksomheder“, som skal offentliggøre koncernregnskaber.

Og nogle af disse fritages i en del særlige tilfælde af varierende praktisk betydning. Af væsentlig talmæssig betydning er, at en modervirksomhed er fritaget for selv at offentliggøre koncernregnskab, hvis den er en næsten 100 %'s ejet dattervirksomhed af en anden modervirksomhed (og ikke er børsnoteret), og dens modervirksomhed offentliggør et koncernregnskab omfattende hele koncernen. Men det skal dog tilføjes, at en sådan moder-/dattervirksomhed „nede“ i koncern-hierarkiet alligevel normalt skal udarbejde sit eget koncernregnskab i „kladde“ som grundlag for overmodervirksomhedens udarbejdelse af total-koncernregnskabet. En bestemmelse, der friholder meget få, er, at en erhvervsdrivende fond er fritaget for at udarbejde koncernregnskab i tilfælde, hvor stort set al realaktivitet finder sted i én dattervirksomhed, og den erhvervsdrivende moderfond næsten kun har den ene „aktivitet“ at eje denne ene dattervirksomhed.

Koncernregnskabet skal som udgangspunkt omfatte modervirksomheden og alle dens dattervirksomheder. Men der er dog nogle fornuftige undtagelsesregler i ÅRL § 114, som indebærer, at modervirksomheden kan undlade at medtage en dattervirksomhed i koncernregnskabet, hvis

- særlige omstændigheder gør, at modervirksomheden ikke kan udøve ejerindflydelse på dattervirksomheden (f.eks. pga. politiske forhold i dattervirksomhedens hjemland)
- særlige omstændigheder gør, at den ikke kan få de nødvendige oplysninger fra dattervirksomheden (igen oftest pga. politiske forhold i datterlandet)

- „modervirksomheden“ kun har erhvervet kapitalandelene i „dattervirksomheden“ med henblik på hurtigt at afhænde dem igen (f.eks. fordi „modervirksomheden“ har haft et tilgodehavende i den overtagne virksomhed, som man ikke kunne inddrive, og man i den situation anså det for mindst tabsindgivende at overtage virksomheden med henblik på at sælge den igen snarest muligt)

Det grundlæggende i loven er altså, at der skal udarbejdes et koncernregnskab for alle de virksomheder, som modervirksomheden ikke blot ejer midlertidigt, og som den formelt og reelt kan udøve en bestemmende ledelsesindflydelse på – mens det er helt uden betydning, om modervirksomheden faktisk udøver sin ledelsesindflydelse.

6. Koncernregnskabet – den grundlæggende tankegang

Koncernregnskabet kan kort beskrives som et regnskab, hvor *regnskabsenheden* er alle koncernens virksomheder. Koncernvirksomhederne skal regnskabsmæssigt opfattes som én virksomhed. I koncernregnskabet ses der derfor bort fra eventuelle følgevirkninger af, at denne „virksomhed“ faktisk består af juridisk selvstændige enheder med indbyrdes transaktioner.

Det fremgår også af ÅRL's angivelse af de generelle krav til koncernregnskabet:

§ 115. Koncernregnskabet skal vise de konsoliderede virksomheders aktiver og passiver, deres finansielle stilling samt deres resultat, som om de tilsammen var en enkelt virksomhed.

Kravet er vel ikke overraskende i lyset af koncernregnskabets mål: at give udenforstående et overblik over koncernens samlede finansielle stilling og resultat.

Alligevel er det måske ikke helt indlysende, at man opnår dette mål ved at opgøre koncernregnskabet, som om alle koncernens virksomheder udgør én virksomhed. Men tankegangen er følgende: Af koncernregnskabet skal fremgå, hvad koncernvirksomhederne samlet har solgt til udenforstående, deres samlede gæld og tilgodehavender til udenforstående osv., og i koncernregnskabet må derfor ikke indgå omsætning mellem koncernvirksomhederne eller gæld og tilgodehavender mellem koncernvirksomhederne. Man opgør dermed regnskabet med koncernen som *regnskabsenhed* – dvs. som om alle selskaber var én virksomhed.

Rent teknisk sker det ved at lægge koncernvirksomhedernes egne, oprindelige regnskaber sammen post for post, samtidig med at man fratækker (eller korrigerer for) de dele af de enkelte poster, der er fremkommet ved koncerninterne transaktioner. I regnskabsterminologi betegnes denne proces som *konsolidering*, og selve fjernelsen af de koncerninterne transaktioners regnskabsvirkninger betegnes som *eliminering*.

Tankegangen bag konsolideringen kan illustreres med et par eksempler.

Eksempel 1

Antag, at en virksomhed, der hidtil ikke har haft nogen dattervirksomhed, har følgende balance, umiddelbart før den stifter et datterselskab:

Balance for den kommende modervirksomhed (1.000 kr.)

Aktiver		Passiver
Diverse aktiver	9.500	Egenkapital 7.000
Likvider	2.500	Gæld 5.000
Aktiver i alt	12.000	Passiver i alt 12.000

Virksomheden stifter et datterselskab med en aktiekapital på 1 mio. kr. og bliver dermed modervirksomhed – der er opstået en koncern.

Umiddelbart efter stiftelsen af datterselskabet, dvs. før datterselskabet igangsætter aktivitet, har moder- og dattervirksomhed derfor følgende balancer:

Modervirksomheds balance (1.000 kr.)

Aktiver		Passiver
Diverse aktiver	9.500	Egenkapital 7.000
Aktier i datterselskab	1.000	Gæld 5.000
Likvider	1.500	
Aktiver i alt	12.000	Passiver i alt 12.000

Dattervirksomheds balance (1.000 kr.)

Aktiver		Passiver
Likvider	1.000	Egenkapital 1.000
Aktiver i alt	1.000	Passiver i alt 1.000

(Der er i eksemplet set bort fra stiftelsesomkostninger.)

I forhold til omverdenen er der helt åbenbart ikke sket nogen reel økonomisk ændring – den samlede enhed har stadig de samme realaktiver, den samme gæld og dermed også den samme nettoformue.

Det afspejles af koncernregnskabet, når dette fremkommer ved konsolidering, dvs. sammenlægning af koncernvirksomhedernes regnskaber post for post, samtidig med at man fjerner/eliminerer de poster, der udelukkende er fremkommet som følge af koncerninterne/koncerndannende transaktioner, dvs. her stiftelsen af datterselskabet. Her skal man altså eliminere „Aktier i datterselskab“ i modervirksomhedens regnskab og „Egenkapital“ i dattervirksomhedens regnskab. Herved fremkommer følgende koncernbalance umiddelbart efter stiftelsen:

Koncernbalance (1.000 kr.)

Aktiver		Passiver	
Diverse aktiver	9.500	Egenkapital	7.000
Likvider	2.500	Gæld	5.000
Aktiver i alt	12.000	Passiver i alt	12.000

Det ses, at denne balance er fuldstændig sammenfaldende med „modervirksomhedens“ balance før koncerndannelsen. Koncernbalance viser altså, hvad den skal vise: Der er ikke sket nogen som helst ændring i virksomhedernes samlede finansielle stilling i forhold til omverdenen ved stiftelsen af dattervirksomheden. Tankegangen bag konsolidering – at betragte koncernen som regnskabsenhed – fører altså til det tilsigtede mål med koncernregnskabet: at vise koncernvirksomhedernes samlede finansielle stilling over for omverdenen.

Eksempel 2

Antag dernæst, at modervirksomheden benytter det nystiftede datterselskab som salgsselskab for egne og andres produkter, og at virksomhederne i det første år efter koncerndannelsen opnår følgende nettoomsætningstal (i mio. kr.):

- Modervirksomheds nettoomsætning: 25, hvoraf 10 er fremkommet ved salg til datteren
- Datterselskabs nettoomsætning: 18, og heraf er intet salg til modervirksomheden.

Her er det også umiddelbart indlysende, at koncernens samlede salg til omverdenen fås ved at sammenlægge koncernvirksomhedernes nettoomsætningstal *med fradrag* af den del heraf, der skyldes intern omsætning: $25 - 10 + 18 = 33$. Det er f.eks. dette tal,

der er meningsfuldt at sammenligne med „modervirksomhedens“ omsætning i det foregående år, hvis man skal bedømme omsætningsudviklingen. Ingen ses der at være god overensstemmelse med målet med koncernregnskabet, at vise koncernens samlede transaktioner med omverdenen, og midlet, konsolidering, som medfører opfattelsen af koncernen som regnskabsenheden, hvilket bl.a. bevirket, at handel mellem koncernvirksomheder ikke skal indgå i koncernens nettoomsætning.

Især det sidste eksempel indikerer, at konsolideringsselimineringer kan være ret omfattende og faktisk også er det: Når der er koncerninternt salg, må der også være koncerninternt køb, som så også skal eliminieres ved konsolideringen. Der vil også typisk være koncerninterne avancer på det koncerninterne salg, og der vil også næsten uundgåeligt opstå koncerninterne tilgodehavender og gældsposter som følge af samhandelen.

Der skal altså foretages mange elimineringer ved konsolideringen, hvilket ÅRL da også direkte kræver:

- § 120. Følgende poster skal elimineres (ved konsolideringen):
- 1) Tilgodehavender og forpligtelser mellem de konsoliderede virksomheder,
  - 2) indtægter og omkostninger som følge af transaktioner mellem de konsoliderede virksomheder og
  - 3) gevinst og tab som følge af transaktioner mellem de konsoliderede virksomheder, som indgår i posternes bogførte værdi.

Dertil kan komme behov for andre korrektioner ved konsolideringen, nemlig når modervirksomheden og dattervirksomheden ikke anvender den samme regnskabspraksis. Selv om koncernvirksomheder af praktiske grunde ønsker at benytte ens regnskabsmetoder i alle virksomheder i koncernen, kan det nemlig ikke altid lade sig gøre, specielt ikke når der er udenlandske dattervirksomheder. Og det siger sig selv, at det f.eks. ikke giver megen mening at sammenlægge lagerbeholdninger, der er vurderet efter (meget) forskellige lagerkonventioner. Derfor skal der ved konsolideringen også korrigeres for eventuelle forskelle i koncernvirksomhedernes regnskabspraksis. ÅRL henstiller, men kræver dog ikke ubetinget, at koncernregnskabet opstilles efter modervirksomhedens regnskabsprincipper, jf. ÅRL §119:

- § 119 Stk. 2. I koncernregnskabet anvendes så vidt muligt de samme metoder for indregning og grundlag for måling som i modervirksomhedens årsregnskab. Anvender konsoliderede

dattervirksomheder andre metoder og grundlag i deres eget Årsregnskab, udarbejdes et nyt regnskab med henblik på koncernregnskabet, hvori der indregnes og måles i overensstemmelse med de i dette anvendte metoder og grundlag.

Af disse eksempler og bestemmelser fremgår, at konsolideringen, dvs. udarbejdelsen af koncernregnskabet, omfatter følgende centrale elementer:

- (1) Korrektion for evt. forskelle i værdiansættelsesmetoder.
- (2) Sammenlægning af ens poster i koncernvirksomhedernes egne regnskaber.
- (3) Korrektioner i tilknytning til sammenlægningen, fordi koncernen – og ikke enkeltvirksomhederne – er regnskabsenheden i koncernregnskabet.

I det efterfølgende behandles disse elementer detaljeret.

7. Equity-metode i modervirksomhedens regnskab – eller hvad?

Som nævnt består konsolideringen af en tværgående sammenlægning af alle koncernvirksomheders regnskaber, dvs. sammenlægning af ens regnskabsposter i alle koncernvirksomheder post for post, og tilhørende elimineringer af koncerninterne transaktioners virkning.

En forudsætning for at kunne foretage konsolideringen er altså, at der i de enkelte koncernvirksomheders bogholderi findes specifikationer af de koncerninterne transaktioners indvirkning på de enkelte poster i koncernvirksomhedernes egne årsregnskaber. Ellers vil man ikke kunne foretage elimineringerne.

En anden – banal, men afgørende – betingelse, som ligger i denne forudsætning, er, at de enkelte koncernvirksomheders egne regnskaber skal være udarbejdet, inden konsolideringen foretages.

Og netop den betingelse kan faktisk ikke altid opfyldes fuldt ud for modervirksomhedens vedkommende.

Det skyldes, at modervirksomhedens eget regnskab indeholder følgende poster som følge af, at den er en modervirksomhed:

- Kapitalandele (f.eks. aktier) i dattervirksomheder (i balancen)
- Indtægter fra kapitalandele i dattervirksomheder (i resultat-opgørelsen)

samt at ÅRL (og – efter seneste ændring – også IAS 27) tillader, at modervirksomheder kan opgøre disse to regnskabsposter ud fra koncernregnskabets opgørelse af koncernegenkapital og -resultat.

ÅRL tillader nemlig, at modervirksomheder i deres eget virksomhedsregnskab (selskabsregnskab) kan anvende den såkaldte indre værdis metode/equity-metode (frit oversat: aktuel-egenkapitals-metode) på kapitalandelene i dattervirksomheder. Denne metode beskrives først mere indgående efter gennemgangen af de enkelte elementer i konsolideringen, men den kan her kortfattet beskrives ud fra dens meget karakteristiske konsekvenser for modervirksomhedens „eget“ regnskab, dvs. dens selskabsregnskab:

- I modervirksomhedens egen balance bliver kapitalandele i konsoliderede dattervirksomheder værdiansat således, at modervirksomhedens egenkapital er lig med moderens ejerandel af koncernens egenkapital.
- I modervirksomhedens egen resultatopgørelse føres en sådan indtægt af kapitalandelene i konsoliderede dattervirksomheder, at modervirksomhedens „eget“ resultat er lig med moderens ejerandel af koncernens samlede resultat.

Indtil en ændring af ÅRL i 2005 var det et krav, at modervirksomheder i deres selskabsregnskab skulle anvende equity-metoden på kapitalandele i bl.a. dattervirksomheder, og mange modervirksomheder har valgt at fortsætte med at bruge equity-metoden.

Anvendelse af equity-metoden i selskabsregnskabet på kapitalandele i dattervirksomheder kan umiddelbart se ud til at bevirkе, at konsolideringen bliver en umulig opgave, fordi der tilsvyneladende er uforenelige krav: Inden koncernregnskabet kan udarbejdes, skal modervirksomhedens eget regnskab være udarbejdet – og inden modervirksomhedens eget regnskab kan udarbejdes, skal koncernregnskabet være udarbejdet!

Men der er faktisk ikke noget problem.

Man gør blot det, at man forud for konsolideringen færdiggør alle koncernvirksomheders individuelle regnskaber, også modervirksomhedens eget regnskab, *bortset fra* at man i modervirksomhedens regnskab ikke færdiggør de to nævnte poster i henholdsvis balance og resultatopgørelse: kapitalandele i dattervirksomheder og indtægt af kapitalandele i dattervirksomheder.

Her vil vi lade de to poster være „tydeligt ufærdige“ ved at sætte både „Kapitalandele i dattervirksomheder“ og „Indtægt af kapitalandele i dattervirksomheder“ til 0, dvs. ingenting, i det modervirksomhedsregnskab, der er udgangspunkt for konsolideringen. Det betyder naturligvis, at modervirksomhedens egenkapital bliver opgjort eksklusive værdi af kapitalandele i dattervirksomheder, og at modervirksomhedens resultat helt tilsvarende bliver opgjort eksklusive indtægter af kapitalandele i dattervirksomheder i det modervirksomhedsregnskab, som konsolideringen tager udgangspunkt i. Bag denne fremgangsmåde ligger ikke en pessimistisk forhåndsopfattelse af, at nul nok er et godt gæt på værdi og indtægt af disse kapitalandele, men alene det forhold, at vi først kender de rigtige talværdier for disse poster, når konsolideringen er færdiggjort.

I praksis vil man ofte vælge en lignende, men dog lidt anderledes metode.

Men ved at sætte begge poster til nul, som vi **gør** her, opnås den fremstillingstekniske og forståelsesmæssige fordel, at konsolideringen kan beskrives generelt, dvs. uafhængigt af den vurderingsmetode, som modervirksomheden vælger at anvende på kapitalandele i dattervirksomheder.

Læseren må imidlertid love sig selv **aldrig nogensinde** at anvende den her beskrevne „tekniske struktur“ i konsolideringen uden på forhånd at sikre sig, at „Kapitalandele i dattervirksomheder“ (inklusive eventuelt udbyttetilgodehavende herfra, der angiver tilgodehavende af foreslægt udbytte) og „Indtægt af kapitalandele i dattervirksomheder“ begge er sat **lig nul** i modervirksomhedens regnskab, før konsolideringen **påbegyndes**.

8. Konsolideringen trin for trin

Indledningsvist skal selve arbejdsmetoden ved konsolideringen behandles. Hvis der er få koncernvirksomheder, vil opstilling af enkeltvirksomhedernes regnskaber på skemaer som nedenstående være en anvendelig metode, se figur 2a og 2b.

I praksis vil det være mest hensigtsmæssigt at anvende det dobbelte bogholderis posteringssteknik.

I det følgende vil de afbildede skemaer dog alligevel blive benyttet til at illustrere de væsentligste korrektioner, som kan påregnes ved konsolideringen. „Skemametoden“ skønnes at give en bedre indlæring og et bedre overblik over elimineringerne/korrektionerne og deres virkning.

Figur 2a. Arbejdsskema til opstilling af koncernbalance

Figur 2b. Arbejdsskema til opstilling af koncernresultatopgørelse

	Oprindelige resultatopgørelser		Elimineringer og købsomvurdering i dattervirksomhed		Korrektioner skat		Foreløbigt korrigerede resultatopgørelser		Minoritets-udskillelse		Koncern-goodwill-afskrivning		Døtre koncern-korrigerede		Koncernresultat-opgørelse
	M	D ₁	D ₂	M	D ₁	D ₂	M	D ₁	D ₂	M	D ₁	D ₂	D ₁	D ₂	
INDTÆGTER															
OMKOSTNINGER OG RESULTAT heraf minoritetsdel															
Minoritetsandel af resultat															

De enkelte typer af korrektioner forklares enkeltvist, og i oversigtsbilag 1 og 2a og 2b er angivet en samlet oversigt over alle korrektioner.

Enkeltelelementerne i konsolideringen behandles i et gennemgående taleksempel – et lidt simplificeret regnskab for en moder- og dattervirksomhed. Balancerne er i kontoform, jf. figur 3 og 6, mens resultatopgørelse vises i både den artsopdelte og funktionsopdelte version af resultatopgørelsen, jf. fig. 4 og 7, henholdsvis fig. 5 og 8. Den funktionsopdelte resultatopgørelse behandles dog kun, når en korrektion foretages væsentligt anderledes end i den artsopdelte resultatopgørelse.

Den væsentligste forenkling i taleksemplet er, at egenkapitalen ikke er specifieret på indbetalt kapital og diverse reserver, men alene er angivet som ét tal for hver koncernvirksomhed. Forenklingen gør konsolideringen nemmere rent teknisk. Og det tjener i øvrigt ikke et fornuftigt formål at forsøge at overføre de egenkapitalspecifikationer, der findes i de enkelte koncernvirksomheders egne regnskaber, til koncernregnskabet. De selskabsretlige hensyn, der ligger bag kravene om egenkapitalspecifikationer i enkeltvirksomheders regnskaber, gør sig nemlig ikke gældende for koncerne.

Figur 3

Modervirksomhed
Balance pr. 31.12.2018

AKTIVER	(1.000 kr.)
<i>Anlægsaktiver</i>	
Materielle anlægsaktiver	
Grunde og bygninger	1.815
Tekniske anlæg og maskiner	1.925
Driftsmateriel og inventar	<u>750</u> 4.490
Finansielle anlægsaktiver	
Kapitalandele i dattervirksomhed	0 ¹⁾
Tilgodehavender i dattervirksomhed	300
Obligationer	<u>400</u> 700
Anlægsaktiver i alt	5.190
<i>Omsætningsaktiver</i>	
Varebeholdninger ²⁾	
Råvarer og hjælpematerialer	800
Varer under fremstilling	700
Færdigvarer	<u>750</u> 2.250
Tilgodehavender	
Varedebitorer	1.510
Varetilgodehavende i dattervirksomhed	<u>100</u> 1.610
Værdipapirer og kapitalandele	
Obligationer	300
Likvide beholdninger	360
Omsætningsaktiver i alt	<u>4.520</u>
Aktiver i alt	<u>9.710</u>

¹⁾ Angivelsen til 0 er alene et teknisk udgangspunkt for konsolidering. Beløbet bestemmes ved konsolideringen, og *hvis* der i modervirksomhedens regnskab indgår et tilgodehavende på foreslægt udbytte fra dattervirksomheder, skal det *også* nulstilles.

²⁾ Pr. 31.12.2017 var lagrene:

Råvarer og hjælpematerialer	700
Varer under fremstilling	650
Færdigvarer	<u>950</u>
I alt	<u>2.300</u>

Figur 3 (fortsat)

Modervirksomhed	(1.000 kr.)
Balance pr. 31.12.2018	
PASSIVER	
<i>Egenkapital</i>	
Egenkapital i alt	
(heraf hensat til udbytte: 300)	<u>3750</u>
<i>Hensatte forpligtelser</i>	
Udskudt skat	<u>230</u>
<i>Gæld</i>	
Langfristet gæld:	
Obligationslån	1.665
Bankgæld	<u>1.030</u> 2.695
Kortfristet gæld:	
Obligationslån	135
Bankgæld	1.650
Varekreditorer	500
Anden gæld	<u>750</u> 3.035
Gæld i alt	<u>5.730</u>
Passiver i alt	<u>9.710</u>

Figur 4

Modervirksomhed Resultatopgørelse 1.1. – 31.12.2018	
(1.000 kr.)	
<i>Artsopdelt</i>	
Nettoomsætning	9.605
Ændring i lagre af forarbejdede varer	(150)
Andre driftsindtægter	<u>55</u>
	9.510
 Vareforbrug	4.320
Løn og gager	3.170
Afskrivninger	630
Andre driftsomkostninger	<u>110</u> (8.230)
	1.280
 Indtægt af kapitalandele i datter	0 ¹⁾
Renteindtægt fra dattervirksomhed	70
Andre renteindtægter	20
Renteomkostninger	(705) (615)
 Driftsresultat	665
Skat af årets resultat	(135)
 Årets resultat	<u>530</u>

Af årets resultat foreslås 300 betalt i udbytte.

¹⁾ Angivelsen til 0 er alene et teknisk udgangspunkt for konsolidering.

Figur 5

Modervirksomhed Resultatopgørelse 1.1. – 31.12.2018	(1.000 kr.)
<i>Funktionsopdelt</i>	
Nettoomsætning	9.605
Produktionsomkostninger	(6.640)
Bruttoresultat	2.965
Salgs- og distributionsomkostninger	(930)
Administrationsomkostninger	(810)
Andre driftsindtægter	55
<i>Driftsresultat</i>	1.280
Indtægt af kapitalandele i datter	0 ¹⁾
Renteindtægt fra dattervirksomhed	70
Andre renteindtægter	20
Renteomkostninger	(705) (615)
Resultat før skat	665
Skat af årets resultat	(135)
<i>Årets resultat</i>	530

¹⁾ Angivelse til 0 er alene et teknisk udgangspunkt for konsolidering.

Figur 6

Dattervirksomhed
Balance pr. 31.12.2018

AKTIVER	(1.000 kr.)
<i>Anlægsaktiver</i>	
Materielle anlægsaktiver	
Grunde og bygninger	1.170
Tekniske anlæg og maskiner	1.750
Driftsmateriel og inventar	<u>500</u>
	3.420
<i>Finansielle anlægsaktiver</i>	
Obligationer	<u>170</u>
<i>Anlægsaktiver i alt</i>	<u>3.590</u>
<i>Omsætningsaktiver</i>	
Varebeholdninger ¹⁾	
Råvarer og hjælpematerialer	290
Varer under fremstilling	420
Færdigvarer	<u>650</u>
	1.360
Tilgodehavender	
Varedebitorer	990
Andre tilgodehavender	<u>260</u>
	1.250
Værdipapirer og kapitalandele	
Obligationer	<u>120</u>
Likvide beholdninger	<u>230</u>
<i>Omsætningsaktiver i alt</i>	<u>2.960</u>
<i>Aktiver i alt</i>	<u>6.550</u>

¹⁾ Pr. 31.12.2017 var lagrene:
 Råvarer og hjælpematerialer   410
 Varer under fremstilling   370
 Færdigvarer   400
 I alt   1.180

Figur 6 (fortsat)

Dattervirksomhed	
Balance pr. 31.12.2018	
PASSIVER	
Egenkapital	(1.000 kr.)
Egenkapital i alt	
(heraf hensat til udbytte: 120)	<u>3340</u>
Hensatte forpligtelser	
Udskudt skat	190
Gæld	
Langfristet gæld:	
Obligationslån	900
Bankgæld	450
Gæld til modervirksomhed	<u>300</u> 1.650
Kortfristet gæld:	
Obligationslån	100
Bankgæld	760
Varekreditorer	150
Gæld til modervirksomhed	100
Anden gæld	<u>260</u> 1.370
Gæld i alt	<u>3.020</u>
Passiver i alt	<u>6.550</u>

Figur 7

Dattervirksomhed	
Resultatopgørelse 1.1. – 31.12.2018	
Artsopdelt	(1.000 kr.)
Nettoomsætning	6.675
Ændring i lagre af forarbejdede varer	300
Andre driftsindtægter	<u>240</u>
	7.215
Vareforbrug	2.760
Løn og gager	2.780
Afskrivninger	520
Andre driftsomkostninger	<u>125</u> (6.185)
Driftsresultat	1.030
Renteindtægter	30
Renteomkostninger til modervirksomhed	(70)
Renteomkostninger i øvrigt	<u>(390)</u> (430)
Resultat før skat	600
Skat af årets resultat	<u>(116)</u>
Årets resultat	<u>484</u>

Af årets resultat foreslås 120 betalt i udbytte.

Figur 8

Dattervirksomhed	
Resultatopgørelse 1.1. – 31.12.2018	
<i>Funktionsopdelt</i>	
Nettoomsætning	(1.000 kr.)
Produktionsomkostninger	6.675
Bruttoresultat	(4.735)
Salgs- og distributionsomkostninger	1.940
Administrationsomkostninger	(670)
Andre driftsindtægter	(480)
Driftsresultat	240
Renteindtægter	30
Renteomkostninger til modervirksomhed	(70)
Renteomkostninger i øvrigt	(390)
Resultat før skat	600
Skat af årets resultat	(116)
Årets resultat	484
Af årets resultat foreslås 120 betalt i udbytte.	

Supplerende grundoplysninger:

1. Moder- og dattervirksomhed (M og D) har indbyrdes samhandel med heraf følgende virkninger:
  - Af D's nettoomsætning udgør 1.210 salg af omsætningsvarer til M.
  - D's salg af varer til M i året og i de forudgående regnskabsår har haft den konsekvens, at der både i primo- og ultimolagrene i M er varer, der er købt i D. Disse varer er i M's regnskab angivet til M's kostpris, og lagrene er således opgjort inklusive koncerninterne avancer. Om disse lagerværdier og de heri indeholdte avancer kan oplyses følgende:
    1. Ultimolagre i M: Lagerværdi af koncerninternt købte varer, som er opført som *råvarer* i M: 85. Heraf koncernintern avance: 30.
    2. Primolagre i M: Lagerværdi af koncerninternt købte varer, som er opført som *færdigvarer* i M: 200. Heraf udgør koncernintern avance: 50.

- Af M's nettoomsætning udgør de 125 salg af en maskine til D. Maskinen bruges nu i D's produktion og er placeret som driftsmateriel under anlægsaktiver i D's regnskab. Produktionsomkostningerne for maskinen var 75, og den afskrives i D lineært over 5 år, således at den i dette regnskabsår er afskrevet med 25 og ultimo er bogført til 100.
2. Modervirksomheden købte sig ind i datterselskabet ved at overtage en aktiepost på 900 af den hidtidige hovedaktionær.
1. Den aktiepost udgjorde – og udgør stadig – 3/4 af aktiekapitalen.
  2. Købsprisen var 2.500.
  3. Dengang, dvs. på overtagelsestidspunktet den 31.12.2016, hvilket ligger 2 år forud for dette regnskabs afslutningstidspunkt, var D's totale egenkapital følgende:

Aktiekapital	1.200
Øvrig egenkapital	<u>1.440</u>
Egenkapital i alt	2.640

Den indre værdi af den aktiepost, som modervirksomheden købte, dvs. dens værdi ifølge dattervirksomhedens regnskab, var derfor på overtagelsestidspunktet:

$$900/1.200 * 2.640 = 1.980.$$

Før de enkelte korrektioner ved koncernregnskabets udarbejdelse gennemføres, skal de oprindelige regnskaber indføres på skemaer for at mindske risikoen for fejl ved korrektionerne.

Dette er vist i fig. 9, 10 og 11. Man bedes her bemærke følgende:

- Der opdeles efter det dobbelte bogholderis principper.
- Der indplaceres – eller afsættes plads til – de poster, som opstår ved konsolideringen (se de kursiverede poster).
- Vareforbrug og „ændring i lagre af forarbejdede varer“ opdeles i de viste beregningskomponenter, dvs. primo- og ultimobeholdninger og varekøb – evt. ved hjælp af „baglænsregning“. Denne opdeling gør det meget, meget nemmere at foretage korrektionerne. Eksempelvis beregnes varekøbet i modervirksomhedens artsopdelte resultatopgørelse, 4.420, ud fra vareforbruget (4.320, jf. resultatopgørelsen) og primo- og ultimobeholdningerne af råvarer og hjælpematerialer (henholdsvis 700 og 800, jf. balancen med tilhørende note) ud fra den velkendte sam-

- menhæng mellem varebeholdninger, varekøb og vareforbrug
(vareforbrug = primobeholdning + varekøb - ultimobeholdning)
- $\Rightarrow$ varekøb = vareforbrug + ultimobeholdning - primobeholdning).
  - Egenkapitalen er ikke specifieret - det forenkler korrektrørne og styrker overblikket. Bemærk dog, at der tidligere er oplyst om foreslæde udbyttebetalinger - de oplysninger vil blive benyttet i en speciel sammenhæng senere i fremstillingen.

Figur 9
Balancer, arbejdsskema.

	Oprindelige balancer	
	M	D
AKTIVER		
Koncerngoodwill		
Grunde og bygninger	1.815	1.170
Tekniske anlæg og maskiner	1.925	1.750
Driftsmateriel og inventar	750	500
Kapitalandele i dattervirksomhed	0	
Tilgodehavender i koncernvirksomhed	300	
Obligationer	400	170
Råvarer og hjælpematerialer	800	290
Varer under fremstilling	700	420
Færdigvarer	750	650
Varedebitorer	1.510	990
Varetilgodehavende i koncernvirksomhed	100	-
Andre tilgodehavender	-	260
Obligationer	300	120
Likvide beholdninger	360	230
Aktiver i alt	9.710	6.550
PASSIVER		
Egenkapital	3.750	3.340
Udskudt skat	230	190
Langfristet obligationslån	1.665	900
Langfristet bankgæld	1.030	450
Langfristet gæld til anden koncernvirk- somhed		300
Kortfristet obligationsgæld	135	100
Kortfristet bankgæld	1.650	760
Varekreditorer	500	150
Gæld til anden koncernvirksomhed		100
Anden gæld	750	260
Passiver i alt	9.710	6.550
<i>Minoritetsandel af EK</i>		

Figur 10
Artsopdelte resultatopgørelser, arbejdsskema.

	M	D	Oprindelige resultatopgørelser
<i>Indtægter</i>			
Nettoomsætning	9.605	6.675	
Ændring i lagre:			
Ultimobeholdning	1.450	1.070	
- primobeholdning	(1.600)	(770)	
Arbejde udført for egen regning	-	-	
Andre driftsindtægter	55	240	
Renteindtægter fra koncernvirksomhed	70		
Andre renteindtægter	20		
Indtægt af kapitalandele i datter	0	30	
I alt	9.600	7.245	
<i>Omkostninger og resultat</i>			
Vareforbrug			
Primobeholdning af lagre	700	410	
+ varekøb	4.420	2.640	
- ultimobeholdning af lagre	(800)	(290)	
Løn	3.170	2.780	
Afskrivninger	630	520	
Andre driftsomkostninger	110	125	
Renteomkostninger til koncernvirksomhed		70	
Andre renteomkostninger	705	390	
Skat	135	116	
Årets resultat	530	484	
I alt	9.600	7.245	
<i>Minoritetsandel af resultat</i>			

Figur 11
Funktionsopdelte resultatopgørelser, arbejdsskema.

	Oprindelige resultatopgørelse	
	M	D
<i>Indtægter</i>		
Nettoomsætning	9.605	6.675
Andre driftsindtægter	55	240
Renteindtægter fra anden koncernvirksomhed	70	
Andre renteindtægter	20	
Indtægt af kapitalandele i dattervirksomhed	0	30
I alt	9.750	6.945
<i>Omkostninger og resultat</i>		
Produktionsomkostninger (ekskl. afskrivninger):		
Primobeholdning af lagre	2.300	1.180
+ Køb, udgifter m.v.	5.960	4.395
- ultimobeholdning af lagre	(2.250)	(1.360)
Afskrivninger	630	520
Salgs- og distributionsomkostninger	930	670
Administrationsomkostninger	810	480
Renteomk. til anden koncernvirksomhed		70
Andre renteomkostninger	705	390
Skat	135	116
Årets resultat	530	484
Total	9.750	6.945
<i>Minoritetsandel af resultat</i>		

Der vil ved gennemgangen af konsolideringen blive behandlet alle de elementer, der indgår i den konsolidering, som skal foretages, når koncernforholdet – som det er tilfældet her – er opstået ved, at modervirksomheden har *købt* kapitalandelene i dattervirksomheden. Nemlig følgende elementer:

- a) Afstemning af enkeltvirksomhedernes regnskaber
- b) Eliminering af intern gæld og tilgodehavender samt renter heraf
- c) Købsomvurdering af opkøbte dattervirksomheds identificerbare aktiver og forpligtelser til dagsværdi på købstidspunktet samt de efterfølgende justeringer af disse værdier
- d) Eliminering af intern handel med omsætningsvarer og avance herpå
- e) Eliminering af intern handel med anlægsaktiver og avance herpå
- f) Følgekorrektioner af udskudt skat i balancen og beregnet skat i resultatopgørelsen
- g) Udskillelse af minoritetsandel af dattervirksomhed
- h) Indarbejdelse af koncerngoodwill og afskrivning herpå

Ad a) Afstemning af regnskaber

Selv om koncernvirksomhedernes individuelle regnskaber er blevet afstemt ved færdiggørelsen, er de ikke nødvendigvis indbyrdes afstemt. Det må derfor ske ved konsolideringen, eller inden konsolidering foretages.

Uoverensstemmelser regnskaberne imellem kan skyldes egentlige fejl i enkeltvirksomhedernes regnskaber, som man først bliver opmærksom på, når man sammenstiller dem. Sådanne fejl må i givet fald rettes i virksomhedernes egne regnskaber. En anden (tilbagevendende) årsag til uoverensstemmelser er forskudt regnskabsmæssig registrering af varer eller betalinger, der er undervejs mellem koncernvirksomheder, dvs. afsendt af en virksomhed, men endnu ikke modtaget i den anden („flydende varer og betalinger“). Der skal i sådanne tilfælde foretages afstemning af regnskaberne ved enten at betragte varer/betalinger som (1) ikke sendt *og* ikke modtaget eller som (2) sendt *og* modtaget.

Der kan også være tale om, at virksomhederne anvender forskellig regnskabspraksis/forskellige vurderingsmetoder, f.eks. forskellig afskrivningsperiode for ens aktiver. Der skal korrigeres for sådanne forskelle ved opstillingen af koncernregnskabet, således at der gælder ensartede vurderinger for hele koncernen, oftest i praksis modervirksomhedens principper, jf. omtalen af ÅRL's anvisning om, at man så vidt muligt skal anvende modervirksomhedens regnskabspraksis i koncernregnskabet.

Det er her af forenklingshensyn forudsat, at der ikke er sådanne afstemningsproblemer eller vurderingsforskelle i illustrationseksemplet. Forudsætningen er ganske realistisk med hensyn til

vurderingsforskelle, fordi man oftest vil sørge for, at dattervirksomheder anvender modervirksomhedens regnskabspraksis, hvis det er muligt.

Ad b) Eliminering af intern gæld og tilgodehavender samt renter heraf

Da koncernen er regnskabsenheden, skal koncernvirksomhedernes mellemværender og koncerninterne renteindtægter og -omkostninger ikke indgå i koncernregnskabet, og sådanne poster er da også omfattet af kravet om eliminering i ÅRL § 120:

§ 120. Følgende poster skal elimineres:

- 1) Tilgodehavender og forpligtelser mellem de konsoliderede virksomheder,
- 2) indtægter og omkostninger som følge af transaktioner mellem de konsoliderede virksomheder

Der skal derfor ske eliminering af disse poster fra enkeltvirksomhedernes regnskaber ved konsolideringen, så kun de finansielle mellemværender med koncernens omverden og de dertil knyttede renteindtægter og -omkostninger fremgår af koncernregnskabet, jf. fig. 12 og 13.

Figur 12
Balance. Eliminering af koncerninterne finansielle
mellemværender.

	Oprindelige balancer		Korrektioner		Koncern- balance
	M	D	M	D	KB
AKTIVER					
Koncerninternt tilgodehavende	300		-300		0
Konc.int. tilgodehav.	100		-100		0
Øvrige aktiver	9.310	6.550			15.860
	9.710	6.550	-400		15.860
PASSIVER					
Øvrige passiver	9.710	6.150			15.860
Koncernintern gæld		300	-300		0
Koncernintern gæld		100	-100		0
	9.710	6.550	-400		15.860

Figur 13

Resultatopgørelse, artsopdelt. Eliminering af koncerninterne renteindtægter og -omkostninger.

	Oprindelige resultatopgørelser		Korrektioner		Koncernresultatopgørelse
	M	D	M	D	KR
<i>Indtægter m.v.</i>					
Øvrige indtægter	9.530	7.245			16.775
Koncerninterne renteindtægter	70		-70		0
	9.600	7.245	-70		16.775
<i>Omkostninger m.v.</i>					
Øvrige omk. m.v.	9.600	7.175			16.775
Koncerninterne renteomkostn.		70		-70	0
	9.600	7.245	-70		16.775

Ad c) Købsomvurdering af købte dattervirksomheders aktiver og forpligtelser – og opfølgning herpå

Dette er en af de lidt sværere korrektioner, og den *skal* foretages før de efterfølgende korrektioner for koncernintern avance mv.: købsomvurdering af dattervirksomhedens regnskab.

Denne omvurdering skal kun foretages i tilfælde, hvor modervirksomheden har erhvervet dattervirksomheden ved *køb* (ÅRL: „overtagelse“) af dattervirksomhedens kapitalandele hos hidtidige aktionærer i dattervirksomheden, således som det er sket i illustrationseksemplet.³ Købsomvurdering skal derimod ikke foretages,

3 Før 2015-aendringen af ÅRL kunne man undlade købsomvurdering, hvis koncerndannelsen skete ved en „sammenlægning“ af virksomheder. Det kunne dog kun ske under strenge – næsten uopfyldelige – betingelser.

Der skal ikke foretages købsomvurdering, hvis en koncernvirksomhed køber kapitalandelene i en anden koncernvirksomhed af en tredje koncernvirksomhed i samme koncern, jf. ÅRL § 123, der tillader (?) den såkaldte sammenlægningsmetode i disse tilfælde. Men dette er reelt et krav, for hvis man (temmelig dumt) foretog omvurderinger som følge af en koncernintern handel, skulle omvurderingseffekterne eliminieres senere i konsideringsprocessen.

hvis modervirksomheden selv stifter dattervirksomheden – det ville være meningsløst.

Tankegangen bag omvurderingskorrektionen skal her først beskrives ud fra den version af købsmetoden, som var den eneste tilladte iflg. ÅRL, indtil EsU fremkom i 2018 – og som i øvrigt stadig er tilladt:

Koncernregnskabet er baseret på de samme grundregler som andre årsregnskaber. Disse grundregler kan – meget summarisk (nærmest brutalt) – sammenfattes således: Driftsaktiver og driftstilknyttet gæld opgøres til kostpris/anskaffelsespris, mens „rent“ finansielle poster opgøres til dagsværdi.

I relation til dattervirksomheden findes der imidlertid *to sæt af kost-/anskaffelsespriser* for driftsaktiver og driftsgæld, når modervirksomheden har købt dattervirksomheden af dennes oprindelige aktionærer:

- 1) Dattervirksomhedens egne kostpriser for dens driftsaktiver og driftsgæld, og
- 2) Modervirksomhedens anskaffelsespris for kapitalandelene i dattervirksomheden, og dermed for dens andel af nettoformuen/egenkapitalen i dattervirksomheden, dvs. dens aktiver minus dens forpligtelser.

Der er altså to mulige sæt af anskaffelses-/kostpriser for dattervirksomhedens regnskab: Dattervirksomhedens egne „gamle“ kostpriser for dens enkeltaktiver og -forpligtelser, og de nyere, men uspecifiserede, i form af modervirksomhedens anskaffelsespris for den „kurv“ af aktiver og forpligtelser, der fandtes i dattervirksomheden, dengang den blev overtaget af modervirksomheden.

Koncernregnskabet skal baseres på det mest aktuelle af disse to sæt anskaffelsespriser/kostpriser: modervirksomhedens anskaffelsespris for kapitalandelene. Det sker i to trin:

1. Købsomvurdering af dattervirksomhedens identificerbare aktiver og forpligtelser til dagsværdier på det tidspunkt, da modervirksomheden købte kapitalandelene i datteren, og de deraf følgende reguleringer af disse „nye anskaffelsespriser“ i efterfølgende årsregnskaber og
2. Indarbejdelse af modervirksomhedens rest-anskaffelsespris for kapitalandelene i dattervirksomheden, (koncern)goodwill, på overtagelsestidspunktet, samt efterfølgende reguleringer heraf, jf. punkt h) om koncern goodwill.

Her behandles det første trin, købsomvurderingen, hvortil der er følgende krav i ÅRL:

§ 122. Etableres koncernforholdet ved overtagelse af en virksomhed, indregnes og måles aktiver og forpligtelser på erhvervsestidspunktet i den erhvervede virksomhed til dagsværdi i koncernregnskabet, uanset de før erhvervelsen ikke havde været indregnet i virksomhedens balance.

Som det fremgår af lovteksten, skal der ske indregning af alle de aktiver og forpligtelser, der kan identificeres i dattervirksomheden, uanset om de hidtil har været indregnet i dattervirksomhedens eget regnskab eller ej. Et eksempel på, at et aktiv kan indregnes til en betydelig dagsværdi, selv om det hidtil ikke har været medtaget i dattervirksomhedens eget regnskab, kan være følgende: Den kommende dattervirksomhed har haft udviklingsprojekter, som ikke opfyldte aktiveringsbetingelserne om høj sandsynlighed for fremtidig indtjeningsværdi, mens udviklingen af projekterne foregik. Når modervirksomheden erhverver kapitalandele i dattervirksomheden, er spørgsmålet imidlertid „kun“, om det immaterielle aktiv (her: projektet) kan identificeres⁴. Hvis det kan dét, skal den skønnede værdi af det aktiveres – usikkerhed om dets værdi har kun betydning for vurderingen af dets værdi (høj/lav usikkerhed tilsiger – isoleret set – lav/høj værdi).

Omstruktureringssforpligtelser, som følger af koncerndannelsen har lovgiverne/standardudstederne haft det lidt svært med. Før ændringen i 2015 krævede ÅRL, at sådanne forpligtelser skulle indregnes. IFRS 3 forbyder derimod udtrykkeligt indregning af sådanne forpligtelser med den (lidt sløje?) begrundelse, at disse forpligtelser ikke allerede findes i datteren, men følger af koncerndannelsen. Men dét argument vil vel også gælde for en del af goodwill? Efter ændringen i 2015 nævner ÅRL ikke længere indregning af disse omstruktureringssforpligtelser, og efter EsU (2018) skal man kun indregne væsentlige „uundgæelige“ og „udefra påførte forpligtelser“ (og hermed nærmer man sig meget forbuddet

4 Ifølge IFRS 3 skal virksomhederne i vidtgående omfang aktiver en opkøbt virksomheds immaterielle aktiver. Standarden foreskriver, at man ved virksomhedsopkøb skal se bort fra kriterierne for at aktiver internt oparbejdede immaterielle aktiver i den købte dattervirksomhed (men også *kun* i denne). Selve aktiekøbet anses som „bevis nok“ for, at de identificerbare immaterielle aktiver i datteren skal aktiveres i koncernregnskabet (de „overgår fra“ at være internt oparbejdede aktiver til at være erhvervede aktiver som følge af M's køb af aktierne i D). Alle *identificerbare* immaterielle aktiver i den *opkøbte* virksomhed skal følgelig aktiveres enkeltvist (i praksis kan det selvfølgelig være svært at „identificere“ immaterielle aktiver, men IFRS 3 betoner, at man skal gøre sig umage).

i IFRS 3, som måske reelt er indført, fordi IFRS 3 vil forhindre høj goodwillværdi, som ifølge denne standard „kun“ skal nedskrives efter behov, men ikke afskrives. Når goodwill skal afskrives, er forbuddet ikke så nemt at begrunde).

Andre omvurderinger er lidt mere oplagte: Færdigvarer skal værdiansattes til deres dagsværdi (så opkøbte varer ikke efterfølgende afføder en „købt fortjeneste“ i koncernens resultatopgørelse); bygninger og andre aktiver kan som følge af prisudviklingen have en dagsværdi, der er højere end den kostprisbaserede værdifastsættelse, som findes i dattervirksomhedens eget regnskab; og fastforentet gæld i dattervirksomheden kan have en dagsværdi, der adskiller sig fra dens amortiserede kostpris i dattervirksomhedens regnskab osv.

Under realistiske forudsætninger om købsomvurderingen – f.eks. købsomvurdering af færdigvarer, som omvurderes fra kostpris til dagsværdi, eller købsomvurdering af en maskine, som afskrives – vil købsomvurderingerne have følgevirkninger i flere efterfølgende regnskabsår. På „vores“ balancetidspunkt, som ligger 2 år efter købet af kapitalandelene i dattervirksomhederne, vil købsomvurderede lagervarer typisk være blevet solgt, købsomvurderede afskrivningsaktiver vil der være blevet afskrevet på osv. Konsolideringskorrektionerne i de efterfølgende regnskabsår skal derfor både omfatte selve købsomvurderingerne og de følgevirkninger, som disse købsomvurderinger efterfølgende ville have haft i dattervirksomhedens regnskab, hvis de var blevet indarbejdet i dette regnskab på købstidspunktet. Disse købskorrektioner kan påvirke både dattervirksomhedernes resultat før korrektion for koncerninterne avancer og størrelsen af de koncerninterne avancer, som efterfølgende skal elimineres, jf. nedenfor. Det er derfor som nævnt nødvendigt, at købsomvurderingerne foretages før avanceelimineringer.

Købsomvurderingen vil derfor ofte medføre en omfattende arbejdsindsats, specielt i købsåret og i det efterfølgende regnskabsår, men også ofte i flere efterfølgende år kan købsomvurderingen medføre den en del (besværlige) følgekorrektioner.

Her er det af pædagogiske hensyn (og af ren og skær fejhed) forudsat, at der på købstidspunktet kun var købsomvurdering af ét aktiv i dattervirksomheden: En grund havde en dagsværdi, der var 200 højere end dens kostprisvurdering i dattervirksomhedens regnskab på købstidspunktet.

Denne forudsætning bevirket, at købsomvurderings-korrektionen bliver meget enkel. For da den vedrører en grund, bliver der

ingen følgekorrektioner i efterfølgende års regnskaber (grunde afskrives jo ikke): Grundens værdi skal i alle efterfølgende år værdiansættes 200 højere i balancen, og der bliver ingen følgevirkninger i dattervirksomhedens „koncern-korrigerede resultatopgørelse“.

Derfor er købsomvurderings-korrektionen i illustrationseksemplet som vist i figur 14.

Figur 14

Balance. Købsomvurdering i dattervirksomhed.

	Oprindelige balancer		Købsomvurderings-korrektioner		KB
	M	D	M	D	
AKTIVER					
Grunde og bygninger	1.815	1.170		+200	3.185
Øvrige aktiver	7.895	5.380			13.275
	9.710	6.550	+200		16.460
PASSIVER					
Egenkapital	3.750	3.340		+200	7.290
Øvrige passiver	5.960	3.210			9.170
	9.710	6.550	+200		16.460

Det er meget, meget væsentligt at bemærke, at købsomvurdering kun finder sted ved et *køb* og alene omfatter den *opkøbte dattervirksomhed*, men *ikke* nogen andre koncernvirksomheder. Købsomvurderingen af sådanne dattervirksomheders identificerbare aktiver og forpligtelser til dagsværdi må endelig ikke efterlade det indtryk, at koncernregnskabet er mere dagsværdi-baseret end „almindelige“ årsregnskaber. Korrektionen udspringer som sagt „alene“ af, at man opfatter modervirksomhedens pris for kapitalandelene i dattervirksomheden som et objektivt udgangspunkt for at bestemme anskaffelsespriser/kostpriser for dattervirksomhedens aktiver og forpligtelser, der er „mere opdaterede“ end dattervirksomhedens egne anskaffelsespriser/kostpriser.

Ad d) Eliminering af intern handel med omsætningsvarer

Set ud fra den enkelte koncernvirksomheds synspunkt fremkommer der en fortjeneste, når varer sælges til en anden koncernvirksomhed. Og fra den købende koncernvirksomheds synspunkt er kostprisen for varerne den anskaffelsespris, man har givet for varerne til sælgende koncernvirksomhed, plus eventuelle købsomkostninger, f.eks. transportudgifter. Dette er naturligvis afspejlet i enkeltvirksomhedernes regnskaber.

Når koncernen er regnskabsenheden, er der derimod ikke realiseret nogen fortjeneste ved en sådan koncernintern handel. Den koncerninterne avance må fratrækkes både den sælgende virksomheds resultat og den købende virksomheds kostpris for de varer, som er i behold på balanceidspunktet, for at koncernens kostpris fremkommer. (Hvis de koncerninternt købte varer ikke længere er på lager i koncernen, er der ifølge sagens natur ingen koncernintern avance, for så er fortjenesten realiseret ved et salg ud af koncernen – den er altså ikke længere urealiseret ud fra et koncernsynspunkt).

ÅRL kræver da også elimineringer af koncerninterne avancer:

§ 120. Følgende poster skal elimineres:

- ...
- 2) indtægter og omkostninger som følge af transaktioner mellem de konsoliderede virksomheder og
  - 3) gevinster og tab som følge af transaktioner mellem de konsoliderede virksomheder, som indgår i posternes bogførte værdi.

(Før ændringen af ÅRL i 2015 var det tilladt at undlade eliminering i særlige tilfælde, hvis koncernintern handel var sket på markedsvilkår. Denne tilladelse blev dog sjældent benyttet.)

Korrektionerne af balancen for intern urealiseret avance fremgår af figur 15 (mht. talstørrelser henvises til de supplerende grundoplysninger om koncerninterne avancer, der blev givet i tilknytning til koncernvirksomhedernes egne regnskaber).

Figur 15
Balance. Elimineringer af koncerninterne avancer på varer og
omklassificering af varelagre.

	Oprindelige balancer		Korrektioner		KB
	M	D	M	D	
AKTIVER					
Øvrige aktiver	7.460	5.190			12.650
Råvarer m.v.	800	290	-30 ^{1a)}	-55 ^{1b)}	1.005
Halvfabrikata	700	420	+55 ^{1b)}		1.175
Færdigvarer	750	650			1.400
	9.710	6.550	-30		16.230
PASSIVER					
Egenkapital	3.750	3.340			7.060
Øvrige passiver	5.960	3.210		-30 ^{1a)}	9.120
	9.710	6.550	-30		16.230

Som det fremgår af figuren, skal der ikke blot elimineres koncernintern avance, se korrektionen „mærket“ 1a). Der skal også foretages sådanne omflytninger af varelagrenes kostpriser, jf. 1b), at varelagrene bliver klassificeret ud fra en koncernsynsvinkel, dvs. varer, som er forarbejdet i koncernen, klassificeres som halvfabrikata, selv om de ud fra den købende koncernvirksomheds synspunkt er råvarer, jf. de supplerende grundoplysninger om varelagrenes sammensætning. Logikken bag denne omklassificering af koncerninternt købte varebeholdninger er, at når varerne er bearbejdet i den sælgende koncernvirksomhed, er de ud fra et koncernsynspunkt „mindst“ halvfabrikata – varerne er jo blevet bearbejdet i koncernen (skønt de ikke blevet bearbejdet i den købende virksomhed). Og først når de er blevet til færdigvarer ud fra den købende koncernvirksomheds synspunkt, kan de klassificeres som færdigvarer fra et koncernsynspunkt – indtil da er de under bearbejdelse, dvs. halvfabrikata.

I resultatopgørelserne er korrektionerne for koncernintern handel med varer og de dertil knyttede koncerninterne avancer mere omfattende, jf. fig. 16 og 17, der angiver henholdsvis den arts- og den funktionsopdelte resultatopgørelse.

Figur 16
Aarsopdelt resultatopgørelse. Eliminering af koncerninterne avancer på og omsætning af varer.

	Oprindelige resultatopgørelser			Korrektioner	KR
	M	D	M		
<i>Indtægter m.u.</i>	9.605	6.675		-1.210 ^a	15.070
Omsætning					
Ændring i lager:					
Ultimobeholdning	1.450	1.070	+55 ^{1b)}	2.575	
-Primobeholdning	(1.600)	(770)	-(50) ³	(2.320)	255
Andre indtægter	145	270			415
	9.600	7.245		-1.105	15.740
<i>Omkostninger m.v.</i>					
Vareforbrug					
Primobeholdning	700	410			
+ Varekøb	4.420	2.640	-1.210 ^a	-1.110	
- Ultimobeholdning	(800)	(290)	-(30) ^{1a)} -(55) ^{1b)}	5.850	
Andre omk.	4.750	4.001		(1.005)	
Årets resultat	530	484		8.751	
	9.600	7.245		-30 ^{1a)} +50 ³⁾	1.034
					15.740

I den artsopdelte resultatopgørelse svarer korrektionerne for de urealiserede koncerninterne avancer i ultimolagrene og de dertil knyttede omposteringer nøje til korrektionerne i balancen, jf. at korrectionerne 1a) og 1b) svarer helt til korrectionerne i balancen. Den koncerninterne handel med varer trækkes fra omsætning og varekøb (korrectionerne mærket 2)), således at summen af disse poster efter korrektionen angiver, hvad der er solgt til, henholdsvis købt fra, koncernens omverden.

Endelig fratrækkes koncerninterne avancer indeholdt i primolagrene (jf. grundoplysningerne om interne avancer i primolagre) disse lagre og *tillægges* den sælgende koncernvirksomheds resultat, se korrectionerne mærket 3).

Grunden til, at koncernintern avance indeholdt i primolagrene skal *tillægges* den internt sælgende virksomheds resultat, er følgende: Koncerninterne avancer skal kun elimineres fra lagerværdien og fra den koncerninternt sælgende virksomheds resultat, *indtil* de realiseres ved et koncern-eksternt salg. Når avancen realiseres ved koncern-eksternt salg, skal elimineringen af den urealiserede interne avance fra koncernresultatet tilbageføres. For da udgør den en del af realiseret koncernekstern avance, og tidligere eliminerede koncernintern avance skal derfor tilregnes resultatet i den koncernvirksomhed, som den oprindeligt blev fjernet fra. Avancen indeholdt i modervirksomhedens primolagre blev netop fratrukket dattervirksomhedens resultat forrige år (for dette års primolagre er jo foregående regnskabsårs ultimolagre), og da varerne er solgt i løbet af indværende år, er avancen blevet realiseret koncerneksternt i regnskabsåret. Avancen skal derfor tilregnes dattervirksomhedens resultat i dette år. Denne tilregning medfører *ikke* en overkorrektion af resultatet, hvis nogle af de internt købte varer i modervirksomhedens primolager ikke er blevet solgt i året. For den interne avance for de pågældende varer vil da også være indregnet i modervirksomhedens ultimolager i dette regnskabsår, og *al* koncerninterne avance indeholdt heri fratrækkes dattervirksomhedens resultat ved elimineringerne af avancen i ultimolageret.

Den koncernvirksomhed, der sælger varer koncerninternt, „snydes“ således ikke „for altid“ for sin avance, men tilregningen af avancen sker blot i takt med, at den realiseres ved et koncern-eksternt salg af de varer, som avancen er knyttet til. Tilregning af resultatet til netop den oprindeligt sælgende koncernvirksomhed har betydning for koncernregnskabet, hvis – og kun hvis – der er en minoritet i koncernen, for så påvirker den minoritetsinteressens andel af koncernens egenkapital og resultat, jf. punkt g) senere,

og dermed også for majoritetens/modervirksomhedens andel af koncernens egenkapital og resultat.

Hvis det havde været relevant, skulle der også være foretaget omklassificering mellem forskellige varelagerkategorier for primolagrenes vedkommende. Men det er der ikke behov for i eksemplet, fordi de koncerninternt handlede varer i primolageret er i den virksomhed, som sælger varerne ud af koncernen, klassificeret som færdigvarer, og så er de naturligvis også færdigvarer (dvs. færdige til salg) ud fra et koncernsynspunkt.

Korrektionerne bevirker, at samtlige poster – nettoomsætning, vareforbrug til at gennemføre årets produktion osv. – bliver opgjort korrekt ud fra et koncernsynspunkt.

I den funktionsopdelte resultatopgørelse er korrektionerne lidt anderledes, fordi omkostningerne her jo angiver omkostningerne „for det solgte“ og ikke – som i den artsopdelte – omkostningerne for „det producerede“, og følgelig indgår forskydninger i lagre af bearbejdede varer i opgørelsen af produktionsomkostninger, se figur 17.

Figur 17
Funktionsopdelt resultatopgørelse. Eliminering af koncerninterne avancer på og omsætning af varer.

	Oprindelige resultatopgørelser			Korrektioner		KR
	M	D	M	D		
<i>Indtægter</i>						
Nettoomsætning	9.605	6.675			-1.210 ^a	15.070
Andre indtægter	145	270				415
	9.750	6.945		-1.210		15.485
<i>Omkostninger m.v.</i>						
Prod. omk. inkl. afskr.						
Primobeholdning	2.300	1.180		-50 ^a		
+ Køb, andre udgifter	5.960	4.395		-1.210 ^a		
- Ultimobeholdning	(2.250)	(1.360)		-(30) ^a		
Afskrivninger	630	520				1.150
Andre omk.	2.580	1.726				4.306
Årets resultat	530	484		-30 ^a	+50 ^a	1.034
	9.750	6.945		-1.210		15.485

Urealiserede avancer elimineres fra resultatet og ultimobeholdningen af varer, se 1). Intern omsætning og varekøb elimineres, 2), og endelig reduceres primolagrene med unrealiserede interne avancer, som tillægges årets resultat, 3). Dattervirksomhedens bidrag til koncernens resultat for året forøges således netto med 20 i eksemplet, fordi der er mindre unrealiseret avance i modervirk. internt sælgende dattervirksomheds bidrag til koncernresultatet – og den indeværende år bliver dermed netto forøget ved disse elimineringer – konsolideringselimineringer medfører ikke bare reduktioner i koncernresultatet.

Elimineringer bevirket også her, at regnskabsposterne efter sammenlægning af moders og datters bidrag til koncernregnskabets poster er opgjort ud fra et koncernsynspunkt: Nettoomsætningen angiver f.eks., hvad der er solgt ud af koncernen, og vareforbruget angiver det koncernkostpris-opgjorte forbrug af varer og ydelser, som er medgået til koncernens nettoomsætning i året.

Når korrektionerne her fremstår som enklere i den funktionsopdelte resultatopgørelse end i den artsopdelte, skyldes dette udelukkende den forenkrende forudsætning, at *alene* produktionsomkostningerne indeholder et „koncerninternt“ vareforbrug. Hvis dette ikke er tilfældet, vil korrektionerne i den funktionsopdelte resultatopgørelse blive noget mere besværlige end i den artsopdelte resultatopgørelse, fordi det vil være nødvendigt at have omfattende interne omkostningsregistreringer af, hvilke koncerninternt handlede varer der indgår i henholdsvis produktionsomkostninger, distributions- og salgsomkostninger og administrationsomkostninger.

Ad e) Intern handel med anlægsaktiver

Intern avance på anlægsaktiver skal naturligvis også elimineres, jf. det generelle krav om eliminering af koncerninterne avancer. Som følge heraf skal der også elimineres mer-afskrivning i den købende virksomhed. For når den købende virksomheds anskaffelsespris for aktivet indeholder koncernintern avance, vil dens afskrivninger af aktivet over dets brugstid også indeholde afskrivning af denne koncerninterne avance. Det medfører, at der hvert år – indtil aktivet er fuldt afskrevet eller solgt – skal korrigeres for intern avance på anlægsaktiver.

Korrektionen for intern avance på anlægsaktiver afviger også på anden måde „rent teknisk“ noget fra korrektionen for intern avance på omsætningsaktiver. På koncerninternt handlede omsætnings-

varer tilregnes den koncerninterne avance den koncerninternt sælgende koncernvirksomhed på det tidspunkt, hvor den købende koncernvirksomhed realiserer avancen ved salg ud af koncernen, jf. ovenfor. Den interne avance på anlægsaktiver vil i sagens natur ikke blive realiseret ved salg af det koncerninternt handlede aktiv til udenforstående – aktivet er ikke erhvervet til videresalg, men til brug i den købende virksomheds produktion (ellers ville det ikke være et anlægsaktiv). Derfor må der anvendes en anden metode til tilregning af den koncerninterne avance på anlægsaktiver til den koncernvirksomhed, der har solgt anlægsaktivet (ellers ville f.eks. den skibsværftsvirksomhed, der kun producerer skibe til rederier i dens egen koncern, næsten aldrig få tilregnet en del af koncernresultatet). Den koncerninterne avance på anlægsaktiver tilregnes derfor den koncernvirksomhed, som har produceret aktivet, i takt med at den købende virksomhed afskriver aktivet, eller mere præcist: i takt med, at denne virksomhed omkostningsfører den mer-afskrivning, som følger af, at dens købspris indeholdt koncernintern avance.

Det skal gentages, at den trivise tilregning af den oprindelige koncerninterne avance til netop den oprindeligt sælgende koncernvirksomhed *kun* har indvirkning på det færdige koncernregnskab, når enten købende eller sælgende koncernvirksomhed er delvist ejet, fordi den i de tilfælde (og kun i disse) indvirker på størrelsen af den egenkapital og det resultat, der tilregnes minoritetsejerne i dattervirksomheden, jf. senere under punkt g), og dermed også påvirker majoritetens/modervirksomhedens andel af koncernegenkapital og -resultat.

Korrektionerne til balancen er som vist i figur 18.

Figur 18

Balance. Eliminering af koncerninterne avancer mv. på
anlægsaktiver.

	Oprindelige balancer		Korrektioner		KB
	M	D	M	D	
AKTIVER					
Driftsmateriel	750	500		+25 ¹⁾ -50 ²⁾ -15 ³⁾	1.210
Øvrige aktiver	8.960	6.050			15.010
	9.710	6.550	-40		16.220
PASSIVER					
Egenkapital	3.750	3.340	-40 ⁴⁾		
Øvrige passiver	5.960	3.210			7.050
	9.710	6.550	-40		9.170
	9.710	6.550	-40		16.220

Korrektionerne kan forklaries således:

- Alle de afskrivninger på det internt handlede aktiv, der er foretaget siden købet, tilbageføres. Herved er aktivet foreløbigt angivet til oprindelig handelspris mellem koncernvirksomhederne.
- Den oprindelige interne avance fjernes. Herefter er aktivet angivet til oprindelig kostpris (= bogført værdi) i den sælgende virksomhed.
- Fradrag af de akkumulerede afskrivninger, der beregnes ud fra den oprindelige fremstillingspris/kostpris (ved brug af koncernens afskrivningsmetode). Herefter er aktivet angivet til den værdi, som det ville have haft, hvis det var handlet uden intern avance og derefter afskrevet efter koncernens afskrivningspraksis i den købende virksomhed.
- Er modposteringen til 1), 2) og 3). Der fremkommer herved følgende nettofradrag på aktivet og den sælgende virksomheds egenkapital: Oprindelig intern avance fratrukket de akkumulerede mer-afskrivninger, der er en følge af den interne avance, her $50 - 1/5 * (50) = 40$.

Korrektionerne sikrer både, at aktivet værdiansættes, som om det var handlet uden avance, og at den sælgende virksomhed succesivt får tilegnet den interne avance i takt med mer-afskrivningen.

Næste år vil fradraget på den sælgende virksomheds egenkapital f.eks. kun blive: $50 - 2/5 * 50 = 30$.

I den artsopdelte resultatopgørelse bliver korrektionerne som vist i figur 19 og i den funktionsopdelte som vist i figur 20.

Figur 19

Artsopdelt resultatopgørelse. Eliminering af koncerninterne avancer mv. på anlægsaktiver.

	Oprindelige re-sultatopgørelser		Korrektioner		KR
	M	D	M	D	
Indtægter m.v.					
Omsætning	9.605	6.675	-125 ¹⁾		16.155
Arb. udført for egen regning			+75 ²⁾		75
Øvrige indtægter	(5)	570			565
	9.600	7.245	-50		16.795
Omk. m.v.					
Øvrige om-kostninger	8.440	6.241		-10 ⁴⁾	14.681
Afskrivninger	630	520	{ -50 ³⁾		1.140
Årets resultat	530	484	{ +10 ⁴⁾		974
	9.600	7.245	-50		16.795

Figur 20

Funktionsopdelt resultatopgørelse. Eliminering af koncerninterne avancer mv. på anlægsaktiver.

	Oprindelige resultatopgørelser		Korrektioner		KR
	M	D	M	D	
<i>Indtægter m.v.</i>					
Nettoomsætning	9.605	6.675	-125 ¹⁾		16.155
Øvrige indtægter	145	270			415
	9.750	6.945	-125		16.570
<i>Omk. m.v.</i>					
Produktionsomkostninger (ekskl. afskr.)	6.010	4.215	-75 ²⁾		10.150
Afskrivninger	630	520		-10 ⁴⁾	1.140
Øvrige omk.	2.580	1.726			4.306
Årets resultat	530	484	{ -50 ³⁾ +10 ⁴⁾		974
	9.750	6.945	-125		16.570

Korrektionerne kan forklares således:

- 1) Nettoomsætningen reduceres med salgsprisen (kun i salgsåret).
- 2) I den artsopdelte resultatopgørelse tillægges aktivets kostpris posten „arbejde udført for egen regning og opført under aktiver“ (kun i fremstillings- og salgsår).
- 3) Den fremstillede virksomheds resultat formindskes med salgsavancen (dog kun i salgsår).
- 4) Den købende virksomheds afskrivninger formindskes med årets mer-afskrivning af den oprindelige avance: $1/5 * 50 = 10$, og den fremstillede virksomheds resultat forøges med dette beløb (så længe aktivet afskrives).

Virkningen er, at den sælgende virksomhed indtægtsfører den interne avance på det handlede aktiv i takt med, at købende virksomhed bærer mer-afskrivningerne på aktivet.

Ad Ø Skat

Konsolideringskorrektionerne af skat er rene „konsekvens-korrektioner“ af avanceelimineringer og købsomvurderinger.

Det er her forudsat, at alle koncernvirksomheder følger ÅRL og derfor angiver fuld udskudt skat i deres egen balance. Den enkelte virksomheds skatteomkostning i dens egen resultatopgørelse angiver følgelig den skat, der før eller siden skal betales af virksomhedens årsregnskabsresultat før skat (dvs. den angiver såkaldt „beregnet skat“). Denne – yderst realistiske – forudsætning bevirket, at koncernens beregnede skat og den udskudte skat vil fremkomme ved enkle korrektioner af enkeltvirksomhedernes „egne“ skatteposter, før disse sammenlægges.

Der er to grunde til, at konsolideringskorrektionerne af skat er ret enkle: 1) beskatningsreglerne for koncerne og 2) udskudt skats og beregnet skats natur, når der sker fuld angivelse af udskudt skat i årsregnskabet.

Ad 1) Hovedtrækkene i de danske bestemmelser om koncerners beskatningsforhold er følgende:

- En modervirksomhed og dattervirksomheder er sambeskattede, og der kan også gives ret til sambeskattning med udenlandske dattervirksomheder. Men sambeskattningen indebærer „kun“, at koncernens skattepligtige indkomst opgøres som summen af alle de enkelte koncernselskabers skattepligtige indkomster – dvs. uden nogen konsolideringskorrektioner⁵. Koncerninterne avancer mv. bliver derfor beskattet i det år, hvor de opstår koncerninternt.
- Det er derfor reelt den enkelte koncernvirksomhed, og ikke koncernen som helhed, der er beskatningsenheden.
- Uddypper fra dattervirksomheder er ikke skattepligtige i moder-virksomheden, uanset om der er sambeskattning eller ej (dette er et meget afgørende forhold, der bevirket, at nedenstående konklusioner også holder, selv om der ikke er koncernsambeskattning).

⁵ Begrensninger på danske selskabers skattemæssige fradragsret for renteomkostninger, når de har meget stor gæld, kan dog medføre „begrænset sambeskattning“ af renteffekterne af koncerninterne lån.

- Den pris, som modervirksomheden betaler for kapitalandelene i dattervirksomheden, har ingen afledt skattemæssig effekt, så længe koncernforholdet består. Købsomvurderingerne af dattervirksomhedens regnskabsposter påvirker ikke den skattemæssige opgørelse af dattervirksomhedens aktiver eller forpligtelser, dvs. dens „skattemæssige nettoformue“⁶.

Logikken i konsolideringskorrektionerne vedrørende skat vil heller alene blive forklaret i relation til det tilfælde, at alle koncernvirksomhederne er danske og derfor er sambeskattede (men det kan dog indskydes, at skattekorrektionerne skal foretages på tilsvarende måde, selv om der er udenlandske dattervirksomheder, som moderen ikke er sambeskattet med).

Som det fremgår af beskrivelsen af skattereglerne, er fordelen ved koncernsambeskattning „alene“, at negativ skattepligtig indkomst i én koncernvirksomhed straks kan fratrækkes i positive skattepligtige indkomster i de øvrige koncernvirksomheder og dermed straks kan reducere årets skattebetaling for koncernen som helhed. Men elimineringerne i koncern-årsregnskabet af koncernintern avance på transaktioner mellem koncernvirksomheder har altså ikke et skattemæssigt modstykke. Koncernens skattekort regnskab indeholder derfor koncerninterne avancer, som er fjernet/elimineret i koncern-årsregnskabet.

Ad 2) Når der angives fuld udskudt skat i årsregnskabet, er både beregnet skat og udskudt skat „hvis-så“-størrelser i følgende forstand: *Hvis vi formindsker (forøger) årsregnskabets værdiansættelse af et aktiv, f.eks. med 100, og formindskelsen (forøgelsen) ikke påvirker den skattemæssige opgørelse af aktivet, så skal udskudt skat formindskes (forøges) med skattesatsen gange 100.* Udskudt skat er nemlig den skat, der er beregnet som skattesatsen gange forskellen mellem årsregnskabets værdiansættelser og skatteregnskabets værdiansættelser. Og tilsvarende: *Hvis vi formindsker (eller forøger) årsregnskabets opgørelse af årets resultat før skat med f.eks. 50, uden at det påvirker den skattepligtige indkomst for året, så skal vi også forminiske (forøge) beregnet skat*

---

6 Det skal bemærkes, at „skatteregnskabet“ ikke er et egentligt regnskab, skønt det er praktisk at omtale det sådan. Skatteregnskabet er et virtuelt regnskab, der er den beregningsmæssige konsekvens af indeværende og tidligere års årsregnskaber med tilhørende reguleringer til de skattemæssige opgørelser, som man gennem tiden har lavet, når man har opgjort virksomhedens skattepligtige indkomst for de enkelte år med årsregnskabet som udgangspunkt. Værdiansættelserne i den virtuelle skattemæssige balance adskiller sig fra årsregnskabets værdiansættelser netop pga. af disse reguleringer.

af årets resultat med skattesatsen gange de 50. For årsregnskabets skatteomkostning angiver den skat, der før eller siden skal betales af årsregnskabets resultat – og forøges årsregnskabsresultatet f.eks. ved konsolideringen (i forhold til den simple sum af enkelt-selskaberne resultater), følger heraf, at koncernen før eller siden skal betale tilsvarende mere i skat.

Konsoliderings-elimineringerne af intern avance og købsom-vurderingerne er netop sådanne reguleringer – de påvirker års-regnskabets værdiansættelser uden at påvirke de skattemæssige værdiansættelser, jf. det anførte om beskatningsforhold i koncerne.

Og lad os så se på den tekniske fremgangsmåde ved konsolide-ringskorrektionerne af skatteposterne i de enkelte koncernvirk-somheder.

Man kan korrigere skatteposterne i forbindelse med de enkelte konsolideringskorrektioner, som har virkning for koncernens ud-skudte skat og dens beregnede skat. (Hvis man gør det, kan man benytte den nedenfor viste metode til kontrol af overensstemmelse mellem avance- og købsomvurderingskorrektioner og skattekor-rektioner).

Men man kan også udskyde disse følgekorrektioner af skat for korrektionerne og senere foretage opsamlende skattekorrektioner for alle konsolideringsomvurderinger og -elimineringer i balance og resultatopgørelse. Denne fremgangsmåde benyttes her.

Om den fremgangsmåde er forsvarlig i praksis, kan nok diskuteres – den har den svaghed, at fejl ikke så nemt opdages.

Men fremgangsmåden har den fremstillingsmæssige fordel, at man fokuserer på én ting ad gangen – først „kun“ på købsomvurderinger, avancer osv. før skat, og så bagefter: skat.

Og så er den nem at anvende.

Ved opgørelse af de totale skatteeffekter af de forudgående før-skat-korrektioner behøver man nemlig ikke at „vende tilbage til“ de enkelte før-skat-korrektioner (for på den måde at få beregnet deres samlede skatteeffekt). Man kan benytte sig af, at korrektionerne for koncernintern avance samt købsomvurderinger *altid* påvirker den enkelte koncernvirksomheds bidrag til koncernegenkapital og -resultat. Og at *ingen andre* korrektioner gør dét.

Det kan man udnytte til beregningen af den samlede korrek-tion af udskudt skat i balancen: På dette trin i konsolideringen angiver den ændring, der alt i alt er fremkommet i koncernvirksomhedernes bidrag til koncernegenkapitalen, nemlig effekten af alle de skattepåvirkende korrektioner vedrørende koncernintern konsolideringskorrektioner, der påvirker udskudt skat, kan derfor

bestemmes ved at gange skattesatsen med den samlede ændring, der undervejs i konsolideringen er fremkommet i den enkelte koncernvirksomheds bidrag til koncernegenkapitalen.

Skattesatsen gange de samlede egenkapitalændringer (regnet med fortegn) tillægges udskudt skat. Hvis egenkapitalændringen er *positiv*, så skal udskudt skat nemlig *forsøges* med dette beløb. For hvis egenkapitalændringen er positiv, afspejler det jo, at årsregnskabets aktiver ved konsolideringen samlet set værdimæssigt er *forsøget* ved skattepåvirkende konsolideringskorrektioner. For egenkapitalen angiver som bekendt forskellen mellem aktiver og forpligtelser, og da konsolideringsselimineringerne af koncerninterne forpligtelser *ikke* er egenkapitalpåvirkende, vil en positiv egenkapitalændring afspejle aktivværdiforsøgelser i årsregnskabet, som er fremkommet ved konsolideringen. Og derfor afspejler den også, at afstanden mellem årsregnskabets og skatteregnskabets værdiansættelser af aktiverne er øget ved konsolideringen. Og følgelig skal udskudt skat forsøges ved konsolideringen i et sådant tilfælde. Og omvendt: Hvis købsomvurderinger og avancekorrektioner giver *negativ* total egenkapitalændring, så skal udskudt skat *formindskes* – forskellen mellem årsregnskabets og skatteregnskabets værdiansættelser er nemlig samlet set formindsket.

Modposteringen til ændringen i udskudt skat foretages på den pågældende virksomheds egenkapital: Det vil sige, at der skal være et modgående skattefradrag i egenkapitalen i de tilfælde, hvor købsomvurdering og avanceeliminering medfører en før-skat egenkapitalforsøgelse, og et modgående skattetillæg til egenkapitalen i de tilfælde, hvor elimineringerne medfører en før-skat egenkapitalformindskelse. Virkningen af korrektionen af udskudt skat er altså, at før-skat-egenkapitalvirkningen af de tidligere foretagne før-skat-konsolideringskorrektioner delvist opvejes af en modgående skatteeffekt, således at efter-skat-effekten på egenkapitalen dæmpes. Jævnfør i øvrigt figur 21, hvor det er forudsat, at virksomhedsskatteprocenten er 20 (den nu gældende danske selskabsskattesats er 22, men denne sats anvendes ikke her, fordi den medfører „grimme“ decimaler for korrektioner).

Figur 21
Balance. Følgekorrektioner af skat.

	Elimineringers og købsomvurderingers skatteeffekt		Skattemæs-sig følge-effekt		Elimineringer og købsomvurderingers efter-skat-effekt
	M	D	M	D	KB
PASSIVER Egenkapital- ændring i alt Udskudt skat	-40	+170	+8 -8	-34 +34	+104 +26
	+130		0		+130

Tilsvarende i resultatopgørelsen: Man beregner den samlede før-skat-effekt på årets resultat af de foretagne avanceelimineringer og købsomvurderinger i den enkelte koncernvirksomhed. Nettoændringen – *regnet med fortegn* – ganges med skattesatsen, og produktet heraf tillægges beregnet skat for virksomheden og fratrækkes dens resultat for året, jf. figur 22. Også det er meget logisk, for en positiv (negativ) før-skat-virkning af hidtidige korrektioner på resultatet forsørger (formindsker) selvfølgelig den skat, der før eller siden skal betales af årets resultat, og det dæmper efter-skat-resultatvirkningen af før-skat-korrektionerne.

Figur 22
Resultatopgørelse. Følgekorrektioner af skat.

	Samlet før-skat resultat-effekt af kon-soliderings-korrektioner		Skattemæssig følgeeffekt		Efter-skat-effekt af konso-liderings-korrektioner
	M	D	M	D	KR
Omkostninger og resultat					
Skat	-40	+20	-8	+4	-4
Årets resultat			+8	-4	-16
	-20		0		-20

Ad g) Minoritetsinteresse

I illustrationseksemplet – og også tit i praksis – ejer modervirksomheden kun en del af ejer-indskudskapitalen i dattervirksomheden, her 75 %.

Modervirksomheden – og dermed indirekte modervirksomhedenes ejere – har i sådanne tilfælde kun ejerrettighederne til sin egen ejerandel af dattervirksomhedens nettoaktiver og indtjening. Og det er resultat og nettoformue i netop den del af koncernen, som modervirksomhedens ejere har rettighederne til, der er afgørende for deres vurdering af netop *deres* ejerrettigheders indtjeningsværdi. Hvis koncernvirksomhederne for eksempel tilsammen har en høj indtjening, er det væsentligt for modervirksomhedens ejere at vide, om indtjeningen sker i en del-ejet dattervirksomhed eller i modervirksomheden. For hvis det er i dattervirksomheden, får de i dette eksempel kun 75 % af udbytter og værdistigninger i dattervirksomheden, mens de får 100 % i modervirksomheden, hvor de ikke skal dele med andre.

Det er baggrunden for, at koncernregnskabet skal vise egenkapital og resultat for modervirksomhedens ejerandel af koncernen. Det opnås via et krav om at udskille, dvs. specificere, minoritets-ejernes del af den samlede egenkapital og deres del af det samlede resultat, jf. ÅRL:

§ 118, Stk. 4. Minoritetsinteressernes forholdsmaessige andel af dattervirksomhedernes egenkapital opføres som en særskilt hovedpost under »Egenkapital«. Minoritetsinteressernes forholdsmaessige andel af datter-virksomhedernes resultat skal opføres som en særskilt post i ledelsens forslag til beslutning om anvendelse af virksomhedens overskud eller dækning af underskud.

I IFRS 3 anvendes ikke (længere) betegnelsen „minoritetsinteresse“ – i stedet anvendes nu udtrykket „non-controlling interest“. Og minoritetsinteressen har desværre ikke bare ført til sproglig forbistring. Det har vist sig vanskeligt at blive enige om, hvordan man helt nøjagtigt skal beregne den del af de øvrige dattervirksomheds ejeres („minoritetens“) egenkapital og resultat, der skal udskilles og vises i koncernregnskabet. Det er lidt underligt, for opgørelsesmåden har sjældent væsentlig indvirkning på koncernregnskabets talværdier og nok endnu sjældnere væsentlig indvirkning på regnskabets informationsværdi. Nogle har ment (a), at det skal være den delejede dattervirksomheds oprindelige (dvs. „ukonsoliderede“) egenkapital og resultat, andre (b), at det skal være dattervirksomhedens egenkapital og resultat efter korrektion for koncerninterne avancer, men før korrektion for købsomvurdering, og efter andre har ment (c), at det skal være dattervirksomhedens egenkapital og resultat efter korrektion for både koncerninterne avancer og købsomvurderinger, og endelig har nogle foreslået „den endnu mere koncernkorrigende“ beregningsmåde (d), at minoriteten også skal tilregnes en koncerngoodwill på linje med modervirksomheden/majoriteten, jf. senere under punkt h) om koncerngoodwill.

Den forrige version af IFRS 3 tillod kun (c), mens den nugefældende version af IFRS 3, som har skullet anvendes siden juli 2009, giver valgfrihed mellem (c) og (d). Med anvendelsen af begrebet „non-controlling interest“ i stedet for „minority interest“ signalerer IASB givetvis en præference for metode (d) (og en – uheldigt formulert (?)) – bestemmelse i IFRS 10 vedrørende ændringer i majoritet/minoritet opfattes generelt på en måde, som medfører helt tossede konsekvenser af (c) ved sådanne ændringer).

IFRS for SMEs foreskriver (pudsigt nok?) dog (c).

Med fremkomsten af EsU er både (c) og (d) blevet tilladt for virksomheder, som følger ÅRL.

Her er valgt at beskrive metode (c), dvs. at foretage udskillelse af minoritetens andel af delejede dattervirksomheders egenkapital/resultat efter korrektion for både koncerninterne avancer og købsomvurderinger.

Forud for udskillelsen af minoritetsinteressen skal virkningerne af alle de hidtil foretagne konsolideringskorrektioner derfor opsummeres i både balance og resultatopgørelse. Opsummeringen er kun et mellemtrin mellem de oprindelige enkeltvirksomheders regnskaber og det færdige koncernregnskab, hvilket bl.a. bevirket, at balancen kun er i „balance“ for koncernen som helhed, men ikke er det for den enkelte koncernvirksomheds vedkommende (aktivsum er forskellig fra passivsum).

Ud fra dette foreløbige „konsoliderede“ dattervirksomhedsregnskab beregnes de såkaldte minoritetsejeres ejerandel af dattervirksomhedens egenkapital og resultat. Her er datterens egenkapital 3.476, og da „de andre aktionærer“ ejer 25 % af aktierne i D, er minoritetens andel af egenkapitalen: $\frac{1}{4} * 3.476 = 869$. Dette beløb placeres i den tillægselinje, som angiver minoritetsandelen af egenkapitalen.

Udskillelsen af minoritetens ejerandel af resultatet foretages helt tilsvarende: 25 % af dattervirksomhedens (foreløbigt opgjorte) bidrag til koncernresultatet er minoritetsresultat: $\frac{1}{4} * 500 = 125$, og dette beløb angives på tilsvarende måde i tillægslinjen som minoritetsresultat.

Minoritetsandele af kapital og resultat skal specificeres i regnskabet, så dette viser, hvilke dele af hele egenkapitalen og resultatet i koncernen der tilfalder de udenforstående ejere af dattervirksomheder.

Med hensyn til den konkrete måde, som minoritetsandelene vises på, er ÅRL efter ændringen i 2015 nu reelt på linje med IAS 1: Minoritetens andel af koncernkapitalen skal fremgå som en særskilt del af koncernens egenkapital, og minoritetens andel af koncernresultatet skal tilsvarende indgå i koncernresultatet, men skal specificeres separat umiddelbart efter resultatopgørelsen ved angivelsen af fordeling af årets resultat.

Før ændringen af ÅRL i 2015 var kravet, at minoritetsejernes del af egenkapitalen skulle fremgå som et passiv i „ingenmandsland“ mellem egenkapital og forpligtelse – med den konsekvens, at egenkapitalen i koncernregnskabet „kun“ angav majoritetens andel af egenkapitalen. Loven angav ikke, hvordan minoritetens andel af resultatet skulle præsenteres, men i praksis blev den typisk angivet som et særskilt fradrag i resultatopgørelsen – en „omkostning“ (denne angivelse ligger nemlig i logisk forlængelse af, at egenkapitalen i koncernregnskabet kun skulle angive majoritetens andel af koncernegenkapitalen).

Som følge af 2015-ændringen af ÅRL, gik de koncernregnskaber, som baseres på ÅRL, og som indeholder minoritetsandele, derfor

i 2016 at udeholde til at indeholde minoritetsandele af koncernregnskabets egenkapital og resultat.

Udskillelsen af minoritetsinteresser er vist i figurerne 23 og 24.

Figur 23
Balance. Minoritetsudskillelse.

	Foreløbige balancer		KB
	M	D	
AKTIVER I alt	9.280	6.710	15.990
	15.990		15.990
PASSIVER			
Egenkapital	3.718	3.476	7.194
Øvrige passiver	5.952	2.844	8.796
	9.670 + 6.320 = 15.990		15.990
Minoritetsandel af EK	1/4 * 3476 = 869		869

Figur 24
Resultatopgørelse. Minoritetsudskillelse.

	Foreløbige resultatopgørelser		Resultat- opgørelse
	M	D	
Indtægter m.v. I alt	9.585	6.035	15.620
	15.620		15.620
Omkostninger m.v. Omkostninger Årets resultat:	7.937 498	6.685 500	14.622 998
	8.435 + 7.185 =15.620		15.620
Minoritetsandel af res.	1/4*500 = 125		125

Ad h) Koncerngoodwill - oprindelig værdi og efterfølgende værdireguleringer

Koncerngoodwill (formelt bare *goodwill*) er den sidste specielle post i koncernregnskabet, vi skal behandle. Posten opstår ligesom minoritetsinteressen ved konsolideringen.

Koncerngoodwill er på mange måder en meget „speciel“ regnskabspost, og det er nok en af grundene til, at postens bogførte værdi kan/skal opgøres forskelligt i de ikke-børsnoterede og de børsnoterede virksomheder.

På opkøbstidspunktet, hvor moderen erhverver aktierne i datteren, skal koncerngoodwillens „indgangsværdi“ for den pågældende dattervirksomhed opgøres næsten ens ifølge ÅRL, IFRS 3 og IFRS for SMEs, nemlig som *differencen* mellem:

- 1) moderens anskaffelsespris for datterselskabsaktierne og
- 2) moderens ejerandel af datterens købsomvurderede egenkapital på samme tidspunkt, dvs. opkøbstidspunktet.

(IFRS 3 tillader også en anden opgørelsesmåde, der dog ikke er væsentlig anderledes, jf. senere, og det gør ÅRL også, efter at EsU kom i 2018).

Men kravene om *etterfølgende værdireguleringer* af goodwillen er derimod meget forskellige.

IFRS 3, som jo skal anvendes af de børsnoterede virksomheder i stedet for ÅRL, foreskriver, at der efterfølgende „kun“ skal foretages *nedskrivning* af goodwill, hvis og når goodwillens *aktuelle værdi* er lavere end dens hidtidige *bogførte værdi*.

ÅRL foreskriver derimod (ligesom IFRS for SMEs) systematisk årlig *afskrivning* af koncerngoodwill. Dog (selvfølgelig) suppleret med det „generelle“ nedskrivningskrav om, at der skal ske nedskrivning, hvis den bogførte værdi er højere end den aktuelle værdi. Men dette vil kun ret sjældent resultere i betydelige nedskrivninger, fordi de årlige afskrivninger successivt reducerer den bogførte værdi af købsgoodwillen for hver enkel dattervirksomhed, indtil dens indgangsværdi er fuldt afskrevet.

Vi er derfor nødt til at beskrive den regnskabsmæssige behandling af købsgoodwill i to omgange:

Først beskrives og illustreres ÅRLs „egne“ regler (som stort set svarer til reglerne i IFRS for SMEs). Senere følger en beskrivelse af reglerne i IFRS 3.

ÅRL (og IFRS for SMEs) om koncerngoodwill: aktivering med afskrivning

Som nævnt skal indgangsværdien af koncerngoodwill grundlagende beregnes på samme måde efter ÅRL og IFRS'erne. Disse regelsæt er nemlig baseret på den samme grundidé: Koncernregnskabet skal baseres på den anskaffelsespris, som modervirksomheden har givet for dattervirksomhedens kapitalandele (og altså ikke på datterens egne gamle anskaffelsespriser).

Og derfor er bestemmelserne også ens for beregningen af koncerngoodwillens „indgangsværdi“: På opkøbstidspunktet skal koncerngoodwill opgøres som difference mellem 1. moderens anskaffelsespris for aktierne i datteren og 2. moderens ejerandel af datterens købsomvurderede egenkapital.⁷

For herved opnår man netop ved at værdiansætte koncerngoodwill, således at (moderens andel af) datterens købsomvurderede egenkapital (eksklusive goodwill) + koncerngoodwill = moderens anskaffelsespris for aktierne i datteren. Det har den konsekvens, at hele moderens anskaffelsespris for aktierne bliver „værdi-indført“ i koncernregnskabet – enten som omvurderinger (i datteren) eller som koncerngoodwill. Og heraf følger også, at koncernregnskabet først vil indeholde positive koncernresultat-bidrag fra datteren, hvis og når der regnskabsmæssigt konstateres resultater fra datterens aktivitet, der udgør forøgelser i forhold til moderens anskaffelsespris for datteren.

Betegnelsen for denne metode til beregning af koncerngoodwill er *past-equity-metoden* (frit oversat: den historiske egenkapitals metode). Betegnelsen henviser til, at goodwillbeløbet er beregnet ud fra dattervirksomhedens „historiske egenkapital“ (underforstået: på købstidspunktet), dvs. dattervirksomhedens egenkapital lige efter købsomvurderingen. En betegnelse, der tillige havde henvist til, at goodwillen også er beregnet ud fra modervirksomhedens anskaffelsespris for kapitalandelene i dattervirksomheden, ville

7 IFRS3 (og EsU) tillader dog også en metode, hvor koncerngoodwill foruden moderens koncerngoodwill også omfatter en „dertil svarende“ koncerngoodwill for minoriteten. Benyttes denne metode, bliver koncerngoodwillen totalt set højere end efter „oprindelig“ ÅRL (dvs. før EsU) og IFRS for SMEs. Ifølge „oprindelig“ ÅRL og IFRS for SMEs skal koncerngoodwillen nemlig opgøres som moderens koncerngoodwill. Men uanset opgørelsesmåde bliver konsekvensen, at majoritetens/moderens del af koncerngoodwillen opgøres helt ens (for eventuel indregnet minoritets-goodwill skal tilregnes minoritetens andel af koncerneegenkapitalen).

have været ønskelig, men det må man huske uden hjælp fra metodebetegnelsen.

Koncerngoodwillen/goodwillen skal aktiveres i koncernregnskabet.

ÅRL's krav om, at indgangsværdien af koncerngoodwill skal fastsættes som netop beskrevet, samt at denne oprindelige goodwillværdi skal afskrives, er „gemt i“ følgende bestemmelse:

§ 122. Etableres koncernforholdet ved overtagelse af en virksomhed, indregnes og måles aktiver og forpligtelser på erhvervsestidspunktet i den erhvervede virksomhed til dagsværdi i koncernregnskabet, uanset de før erhvervelsen ikke havde været indregnet i virksomhedens balance. Herunder skal forventede omkostninger til omstrukturering i den erhvervede virksomhed indregnes som hensatte forpligtelser.

Stk. 2. De konsoliderede virksomheders kapitalandelene i en konsolideret dattervirksomhed, målt til kostpris, udlignes med de konsoliderede virksomheders forholdsmaessige andel af dattervirksomhedens nettoaktiver, målt til dagsværdi, jf. stk. 1. Udligningen sker på tidspunktet for koncernetableringen.

Stk. 3. Et efter stk. 2 fremkommet positivt forskelsbeløb behandles som goodwill, jf. § 43...

§ 43 (et uddrag): *Kostpris, dagsværdi eller genindvindingsværdi for immaterielle og materielle anlægsaktiver med begrænset brugstid skal formindsightes med afskrivninger, der tilsigter en systematisk afskrivning af aktiverne over deres brugstid.)*

(Det igen nævnes, at EsU (2018) har udvidet mulighederne i ÅRL for angivelse af koncerngoodwill. Det behandles senere.)

For at kunne opgøre koncerngoodwillen på ultimobalancestidspunktet i dette eksempel skal vi både beregne, hvad goodwillen var oprindeligt, dvs. ved købet (af dattervirksomheden), og hvor meget den efterfølgende er værdireguleret.

Vi skal derfor have bestemt, hvad goodwillen var, dengang modervirksomheden overtog kapitalandelene, og hvor meget den er blevet afskrevet til siden, samt hvor meget den skal afskrives i indeværende regnskabsår.

Første trin består i at bestemme, hvad goodwillen var på overtagelsestidspunktet.

I dette eksempel gav modervirksomheden 2.500 for aktierne i dattervirksomheden. Den overtagne del af egenkapitalen i dat-

dattervirksomheden var på *købstidspunktet* opgjort til 1.980 i dattervirksomhedens eget regnskab. Købsomvurderingen forøgede dette beløb, men hvor meget? Det spørgsmål skal man ikke besvare alt for hurtigt. Købsomvurderingen forøgede her D's egenkapital med 200 før hensyntagen til skat og minoritetsinteresser. Man da vi skal bestemme den talmæssige effekt af købsomvurderingen på modervirksomhedens ejerandel af dattervirksomhedens egenkapital, skal vi foretage fradrag for både skat og minoritetsinteresser. Ved en skattesats på 20 og en modervirksomhedsejerandel på 75 %, bliver der følgende købsomvurderings-forøgelse af datterens egenkapital „tilbage til modervirksomheden selv“, dvs. efter skat og minoritetsinteresser:

200	* (1-0,2)	* 0,75	= 120
Total købs- omvurdering	Efter-skat- andel	Modervirksom- hedsandel	Modervirksom- hedsandel efter skat

En alternativ, men helt tilsvarende beregning af købsomvurdering-effekten for moderens ejerandel er følgende:

(200	- 40)	- 40	= 120
Total købsom- vurdering	Forøget ud- skudt-skat- fradrag	Minoritetsandel af efter-skat-om- vurderingen	Modervirksom- hedsandel efter skat

Den indre værdi, egenkapitalværdien, af de overtagne kapitalandele i dattervirksomheden var derfor efter omvurdering: 1.980 + 120 = 2.100.

Ved en anskaffelsespris for kapitalandelene på 2.500 var residual-købsprisen, dvs. (koncern-)goodwill, på *overtagelsestidspunktet* altså: 2.500 - 2.100 = 400, jf. 1) i figur 25, der viser korrektionen af koncernbalancen.

Hvad den så er nu, to år efter overtagelsen af dattervirksomheden, og hvad der skal afskrives og/eller nedskrives på den i regnskabsåret, afhænger af valg af afskrivningsmetode og -periode og/eller nedskrivningsbehov. Og bestemmelserne herom er forskellige i ÅRL og de internationale standarder.

Ifølge ÅRL er hovedreglen, at alle anlægsaktiver med begrænset levetid skal afskrives over deres individuelle brugstid. Men ved

ændringen af ÅRL i 2015 blev indført den „særregel“ (i § 43 stk. 3), at brugstiden for goodwill (og udviklingsomkostninger) skal anses for at være 10 år i de „særlige tilfælde“ (?!), hvor en virksomhed ikke er i stand til at lave et pålideligt skøn over brugstiden. Og den bestemmelse *udgør reelt hovedreglen for afskrivning af goodwill* – for det vil i praksis være sjældent, at man kan skønne pålideligt over goodwills brugstid. Før lovændringen i 2015 indeholdt ÅRL kun et krav om, at det skulle noteoplyses, hvis levetiden for goodwill oversteg 20 år. Reelt har denne lovændring ikke medført væsentlige ændringer i praksis: Goodwill er typisk blevet afskrevet over 7-15 år, ofte 10 år – 10 er et pænt rundt tal. ÅRL foreskriver (stadig) ikke lineær afskrivning af koncerngoodwill, men i dansk regnskabspraksis anvendes alligevel stort set kun lineær afskrivning af goodwill.

IFRS for SMEs har samme indhold som ÅRL har fået efter 2015-ændringen, men pudsigt nok med „en modsat formulering“, nemlig at afskrivningsperioden for goodwill skal være 10 år, medmindre man i det konkrete tilfælde er i stand til at skønne *pålideligt* over goodwillens faktiske levetid. IFRS for SMEs kræver desuden, at afskrivningsmetoden skal være lineær, medmindre man i det konkrete tilfælde er i stand til at skønne *pålideligt*, at koncerngoodwill „forbruges“ på en måde, der tilsiger en anden afskrivningsmetode. Disse „blødt formulerede“ anvisninger er stort set ensbetydende med følgende kontante krav: Koncerngoodwill skal afskrives lineært over 10 år.

Illustrationseksemplet her er baseret på, at koncerngoodwill afskrives lineær over 10 år.

Det medfører, at der i regnskabsåret skal afskrives: $400/10 = 40$, og da der på regnskabsafslutningstidspunktet er foretaget to års afskrivninger, er den oprindelige koncerngoodwill reduceret med $2 * 40 = 80$, jf. 2) i figur 25, således den på balancetidspunktet udgør: $400 - 80 = 320$.

Men.... hov! Har vi ikke glemt noget? Skulle der ikke først have været afsat udskudt skat af koncerngoodwill, ligesom af købsomvurderingen af grunden?

Svaret er nej.

Den korte forklaring herpå er, at der „internationalt“ er enighed om at undlade at afsætte udskudt skat af koncerngoodwill. Forklaringen på denne enighed er lidt kompliceret og skal derfor ikke gengives detaljeret her, men et afgørende element i forklaringen er, at der ikke er skattemæssig fradagsret for koncerngoodwill (der jo er „købt ved aktieopkøb“), og at det derfor må antages, at køberne betaler en efter-skat-pris for goodwill, der er erhvervet på denne

måde. Afsættelse af udskudt skat af goodwill ville derfor være meningsløs, fordi konsekvensen ville blive, at goodwillværdien skulle forøges tilsvarende, så den bliver til en fortænkt og forkert før-skat-pris. Til tider ses en anden „regneteknisk“ begrundelse – afsættelse af udskudt skat af goodwill ville „blot“ (via forøget afstand mellem købspris og erhvervet egenkapital efter købsomvurdering) medføre øget goodwill, hvilket ville afføde yderligere udskudt skat af goodwill osv. osv. Men den begrundelse lyder bedre, end den er. For rent teknisk/matematisk er samspillet mellem goodwill og skat af netop goodwill hverken uløseligt eller „en skrue uden ende“. Det egentlige problem er, at den værdi af goodwill (og udskudt skat), der kommer ud af en sådan „sam-beregning af goodwill og skat“, ikke giver økonomisk mening – hverken i relation til koncerngoodwill eller udskudt skat.

Figur 25
Balance. Koncerngoodwill.

	D's foreløbige bidrag til conc. balance	Koncern- goodwill og akkumuleret afskrivning heraf	D's bidrag til koncern- resultatop- gørelse
AKTIVER			
Koncerngoodwill			320
Øvrige aktiver	6.710	+400 ¹⁾	6.710
I alt	6.710	+320	7.030
PASSIVER			
Egenkapital, majoritet	2.607	+320 ³⁾	2.927
Egenkapital, minoritet	869		869
Øvrige passiver	2.844		2.844
I alt	6.320	+320	6.640

Som det fremgår af figur 26, forøger afskrivningerne af goodwill ganske enkelt årets afskrivninger i resultatopgørelsen med 40, og årets resultat reduceres som følge heraf med dette beløb.

Figur 26
Resultatopgørelse. Koncerngoodwillafskrivning.

	D's foreløbige bidrag til koncernresultatopgørelse	Afskrivning af koncerngoodwill	D's bidrag til koncern-resultatopgørelse
<i>Indtægter m.v.</i>			
Indtægter i alt	6.035		6.035
	6.035		6.035
<i>Omkostninger og resultat</i>			
Afskrivninger	510	+40	550
Øvrige omkostninger	6.175		6.175
Majoritetsresultat	375	-40	335
Minoritetsresultat	125		125
	7.185	0	7.185

Det skal tilføjes, at kravet om, at koncerngoodwill skal aktiveres og afskrives, først blev indført ved ændringen af ÅRL i 2001.

Tidligere var der mulighed for at trække koncerngoodwill direkte fra egenkapitalen i købsåret, dvs. fjerne den fra balancen uden at „belaste“ resultatopgørelsen. Og ved lovændringen krævedes, at sådanne gamle egenkapitalreguleringer ikke skulle omgøres, men blot, at koncerngoodwill, der fremkom efter ikrafttræden af lovændringen, skulle aktiveres og afskrives.

Så man kan stadig støde på nogle koncernregnskaber, der udviser en imponerende egenkapitalforrentning, som i et vist omfang kan tilskrives gammel regnskabspraksis: Når modervirksomheder for en høj pris købte dattervirksomheder med forventet høj indtjening, indgår disse dattervirksomheders indtjening ikke alene i koncernresultatopgørelsen i de følgende år uden noget fradrag for afskrivninger på den del af anskaffelsesprisen, (koncern-)goodwill, der var betaling for den forventede høje indtjening. Indtjeningen bliver også ved beregningen af egenkapitalforrentningen sat i forhold til en koncernegenkapital, der blev reduceret med den del af anskaffelsesprisen for dattervirksomheden, goodwillbeløbet, som blev betalt for at få ejerretten til indtjeningen i dattervirksomheden.

Det skal også siges, at den regnskabsmæssige behandling af koncerngoodwill altid har været meget omdiskuteret, og nok også

fortsat vil være det i fremtiden. Rent begrebsmæssigt er det nemlig ikke helt indlysende, at posten koncerngoodwill kan opfylde begrebsrammernes aktiv-definitionskrav – så der er altid et „oplagt udgangspunkt“ for at genoptage diskussioner om den regnskabsmæssige behandling af koncerngoodwill.

Med udstedelsen af IFRS for SMEs har IASB måske forsøgt at få skabt fred (eller i det mindste våbenhvile) om den regnskabsmæssige behandling af koncerngoodwill ved at lægge sig fast på en pragmatisk anvisning af to forskellige metoder for behandling af goodwill: 1. aktivering kombineret med et krav om afskrivning for de små og mellemstore virksomheder, jf. kravene i IFRS for SMEs, og 2. aktivering kombineret med et krav om nedskrivning i de store virksomheder (i praksis: de børsnoterede virksomheder), jf. nedenfor om IFRS 3's bestemmelser.

Umiddelbart virker IASB's beslutning om at foreskrive to goodwill-behandlingsmåder måske „selvmodsigende“: Hvorfor skal koncerngoodwill behandles forskelligt i to virksomheders regnskaber, „bare fordi“ de to virksomheder har forskellig størrelse?! Men der er gode grunde til „kun“ at kræve nedskrivningsberegninger for koncerngoodwill i de store virksomheder (selv hvis man anser nedskrivningsmetoden for principielt bedst). For disse nedskrivningsberegninger er meget krævende, ikke bare rent beregningsmæssigt, men også i relation til „kvaliteten“ af virksomhedens økonomistyring og budgettering.

IFRS 3 og koncerngoodwill – aktivering med nedskrivning

Indholdet af IFRS 3's bestemmelser om koncerngoodwill afviger fra ÅRL's bestemmelser, både i forhold til fastsættelsen af goodwill's indgangsværdi og – især – i forhold til den efterfølgende omkostningsførelse af købt goodwill.

IFRS 3 og indgangsværdi af goodwill

Indholdet af IFRS 3's bestemmelser om fastsættelse af indgangsværdien af goodwill svarer på mange punkter til ÅRL's bestemmelser. IFRS 3's bestemmelser er dog langt mere detaljerede, og indholdsmaessigt afviger de fra ÅRL's „oprindelige“ bestemmelser (før EsU) på følgende punkter:

- a. IFRS 3 kræver, at transaktionsomkostninger ved købet af datterselskabsaktierne straks skal omkostningsføres (dvs. de må ikke indregnes i koncerngoodwillens indgangsværdi via indregning i købsprisen for D-aktierne). EsU har dog „ændret ÅRL“ ved at også at foreskrive, at sådanne transaktionsomkostninger

- også skal omkostningsføres under „ny praksis efter ÅRL“, dvs. ligesom IFRS 3 foreskriver.
- b. IFRS 3 tillader ikke indregning af forpligtelser i D, som måtte følge af koncerndannelsen (sådanne forventede omkostninger kan derfor ikke forøge koncerngoodwillens indgangsværdi – via en reducerende effekt på den købsomvurderede egenkapital i D). ÅRL er tavs om emnet. Men EsU foreskriver, at der ved ny praksis efter ÅRL indregnes „udefra påførte“ (og rimeligt målbare) forpligtelser, som måtte følge af koncerndannelsen. EsU er altså i principippet mindre restriktiv end IFRS 3, men det vil nok sjældent få væsentlig betydning.
  - c. Ved opkøb af en delejet dattervirksomhed giver IFRS 3 frit valg mellem at indregne 1) goodwill for moderens ejerandel af dattervirksomheden og 2) goodwill for hele dattervirksomheden, dvs. både moderens (/majoritetens) goodwill og en beregnet „hertil svarende“ goodwill for minoriteten. Ved begge metoder skal goodwillen beregnes på det tidspunkt, hvor moderen erhverver sin aktiepost i datteren. EsU har også overført denne valgmulighed til „ny praksis efter ÅRL“.

De to førstnævnte punkter reducerer goodwillværdien. Og dette er måske hensigten med IFRS 3-bestemmelserne – de kan have været den „pris“, der måtte betales for at få et flertal til at stemme for en IFRS, der erstattede afskrivning af goodwill med nedskrivning af goodwill, jf. senere.

Valgfriheden med indregning/ikke-indregning af „minoritetsgoodwill“ har ikke så afgørende betydning, som man måske umiddelbart kunne tro, men valget har dog nogle følgevirkninger, som man skal være opmærksom på.

Men først en forklaring på, at IFRS 3 og – efter EsU – også „justeret ÅRL“ giver valgfriheden. I litteraturen har det i mange år været påpeget, at det er noget ulogisk ved kun at indregne moderens goodwill – dvs. ved at anvende den såkaldte majoritets-goodwill-metode, som skulle anvendes ifølge ÅRL, indtil EsU fremkom i 2018, og som både ÅRL og IFRS 3 også stadig tillader. Ved denne metode, der er baseret på den modificerede moderselskabs-opfattelse, jf. appendiks „Koncernopfattelser“, opgøres goodwill som nævnt som forskellen mellem: (1) moderens købspris for de aktier, som den erhverver i datteren, og (2) moderens ejerandel af den købsomvurderede egenkapital i datteren på købstidspunktet.

Hvad er det ulogiske ved metoden? At der ved „alle de andre købsomvurderinger“ af D's poster, f.eks. af varelager og bygninger, indregnes hele den omvurderede værdi af varelageret, bygningen, som aktivværdi i koncernregnskabet, og i minoritetsegenka-

pitalen tilregnes minoritetens ejerandel af købsomvurderingerne. Men ved denne opgørelsesmetode for goodwill indregnes kun moderens goodwill-del i koncernbalancen, fordi goodwill „kun“ beregnes af moderens købspris for D-aktierne og moderens andel af den omvurderede D-eigenkapital.

Det ville derfor være mere konsistent at indregne „fuld købsgoodwill“, dvs. købsgoodwill for både majoritet og minoritet, samtidig med at minoritetsegenkapitalen tilregnes minoritetsandelen af denne goodwill på helt tilsvarende måde som ved „de andre købsomvurderinger“. Gør man dette, siges man at anvende den såkaldte „enhedsmetoden“.

For at bestemme indgangsværdien for goodwill ved enhedsmetoden skal man først skønne en handelspris for alle D's aktier. Til moderens faktiske købspris for M's andel af aktierne skal tillægges en skønnet handelsværdi af minoritetens aktier på det tidspunkt, hvor M købte aktier i D. IFRS 3 foreskriver, at dette skøn skal være konkret og ikke bare må beregnes matematisk ud fra M's købspris. Det gør vi nu alligevel i følgende illustration af enhedsmetodens konsekvenser. Antag, at den hypotetiske totalpris for alle D's aktier, dengang M købte aktier i D, i eksemplet ville være: $4/3 * 2.500 = 3.333,3$ (jf. brøkregnestykker af typen: Når $\frac{1}{4}$ af aktierne koster 2.500, hvad koster så alle aktier?). Fra denne skønnede totalpris/totalværdi for aktierne i datteren på købstidspunktet skal trækkes hele datterens købsomvurderede egenkapital på købstidspunktet. I eksemplet altså: $4/3 * 2.100 = 2.800$ (jf. at vi opgjorde moderens ejerandel af datterens købsomvurderede egenkapital til 2.100 ovenfor) og derfor ville købsgoodwill ifølge enhedsmetoden i eksemplet være: $3.333,3 - 2.800 = 533,3$.

Minoritetens ejerandel heraf, i eksemplet $\frac{1}{4} * 533,3 = 133,3$ skal imidlertid tilregnes minoritetsegenkapitalen. Så i relation til *majoritetens egenkapital* bliver der kun indregnet resten af goodwillen: $533,3 - 133,3 = 400$. Dvs. *majoritetens* tilregnes helt det samme goodwillbeløb, uanset om der anvendes majoritets-goodwill-metode eller enhedsmetode. Den „ensartede behandling“ af majoritetens og minoritetens goodwill gælder ikke bare for indgangsværdien af goodwill. Ved efterfølgende af-/nedskrivning af goodwill skal minoritetens andel af koncernresultatet nemlig også reduceres med minoritetens ejerandel af den totale goodwillafskrivning/-nedskrivning, og derved belastes majoritets-resultatet netop kun med majoritetens andel af/nedskrivningen.

Den „eneste“ forskel mellem de to metoder er, at den bogførte værdi af goodwill bliver højere, og at majoritetens og minoritetens andel af koncernegenkapital og koncernresultat bliver opgjort på „ens måde“.

Opgørelsen af goodwill ved enhedsmetoden kan måske umiddelbart forekomme mere besværlig end ved majoritets-goodwill-metoden. Det er dog et „uretfærdigt“ indtryk. For hvis vi her havde kunnet nøjes med at redegøre for enhedsmetodens opgørelsesmåde, skulle goodwillopgørelse (og af-/nedskrivning af goodwill) bare være foretaget før udskillelsen af minoritetsandel af egenkapital og resultat. Og så ville den foreslæde opgørelsesmåde faktisk være nemmere end ved majoritets-goodwill-metoden (som blev brugt i talillustrationen af koncernregnskabet).

IFRS 3 og den efterfølgende omkostningsførelse af goodwill

IFRS 3 foreskriver i snævert samspil med IAS 36, at koncerngoodwill ikke skal afskrives, men „kun“ nedskrives, hvis og når goodwillens aktuelle værdi skønnes at være lavere end dens bogførte værdi. Denne forskel mellem bestemmelserne om efter-købs-reguleringen af goodwill i ÅRL (afskrivning og eventuelt supplerende nedskrivning) og IFRS 3/IAS 36 (aldrig afskrivning, men nedskrivning) har meget, meget stor praktisk betydning for udarbejdelsen af koncernregnskabet og normalt også en betragtelig talmæssig virkning for det offentligjorte koncernregnskab. I forhold hertil betyder de behandlede forskelle med hensyn til opgørelse af indgangsværdien af goodwill „nærmet ingenting“.

Nedskrivnings-metoden for goodwill er – ligesom afskrivnings-metoden, men bare „endnu tydeligere“ – baseret på den opfattelse, at købt koncerngoodwill (jf. beregningsmåden på købstidspunktet: forskellen *mellem* købsprisen for (M's andel af) D og aktuel nettoværdi af identificerbare enkeltaktiver og -forpligtelser i D) er udtryk for forskellen *mellem* nutidsværdien af den forventede fremtidige indtjening i D og nettoværdien af D's identificerbare enkeltaktiver og -forpligtelser. Det kan også udtrykkes på den måde, at købsgoodwill opfattes som betalingen for *nutidsværdien af den forventede fremtidige overnormale indtjening* i dattervirk-somheden (en „normal“ indtjening i D betyder i denne sammen-hæng et forventet regnskabsresultat af følgende størrelse: risikofri rentefod, dvs. renten på risikofrie obligationer, gange nettoværdien af de identificerbare aktiver og forpligtelser vurderet til aktuel værdi, dvs. på opkøbstidspunktet er denne nettoværdi altså den købsomvurderede egenkapital i D).

Men til forskel fra afskrivnings-metoden er nedskrivnings-metoden baseret på den opfattelse, at det er umuligt at forhåndsvurdere den økonomiske levetid af denne overnormale indtjening. Med andre ord: koncerngoodwills levetid er *ubestemmelig* (bemærk:

ikke uendelig), og det medfører, at afskrivning af koncerngoodwill ikke er en egnet regnskabsmetode.

I stedet skal koncerngoodwill *nedskrives*, hvis og når aktuel værdi af goodwill er lavere end bogført koncerngoodwill. Og den aktuelle værdi af goodwill skal – „ligesom“ goodwill ved købet – opgøres som forskellen mellem virksomhedens aktuelle skønnede markedsværdi og nettoværdien af alle *identificerbare* enkeltaktivers og -forpligtelser bogførte værdi, dvs. nettoformuen/egenkapitalen *eksklusive* købsgoodwill (for købt goodwill er det eneste ikke-*identificerbare* aktiv, som ifølge regnskabsreglerne må være indregnet i balancen). Denne aktuelle værdi af goodwill skulle selvfølgelig helst opgøres for D (eller for M's ejerandel af D). Ligesom den oprindelige købsgoodwill blev det.

Men denne „ideelle“ opgørelse af den aktuelle værdi af koncerngoodwill for D er det dog langt fra altid meningsfuldt at lave.

For det ville jo unægtelig være „lidt for upraktisk“, at markedsprisen for M's aktier i D skulle bestemmes ved, at M skal sælge (og genkøbe) disse aktier hvert år, når der skal laves årsregnskab.

Og når det ikke er muligt at foretage en sådan „direkte måling“ af den aktuelle markedsværdi af D's goodwill, må man nøjes med den næstbedste løsning: den skønnede aktuelle markedsværdi for den mindste enhed i koncernen, som koncerngoodwillen fra D hører hjemme i, og som der meningsfuldt kan skønnes en aktuel markedsværdi for ved en kapitalværdiberegning. Ved en kapitalværdiberegning for et aktiv eller en gruppe af aktiver i en del af virksomheden opgøres nutidsværdien af de fremtidige betalinger, som forventes genereret af aktivet, respektive gruppen af aktiver. En kapitalværdiberegning kan kun meningsfuldt foretages for en *pengestrømsgenererende enhed* (eller kort: en „pengestrømsenhed“, på engelsk „CGU“, *Cash-Generating Unit*).

En pengestrømsgenererende enhed er defineret som den mindste virksomheds-del-enhed, hvori aktiverne genererer „selvstændige“ pengestrømme, dvs. nettobetalinger, som (i det væsentlige) er uafhængige/upåvirkede af aktiver/aktivitet i den øvrige del af virksomheden. Forudsætningen om de selvstændige/uafhængige pengestrømme er helt afgørende for, at kapitalværdien meningsfuldt kan henføres til pengestrømsenhedens aktiver – og *kun* til dem. I mange virksomheder og koncerner, herunder mange ret store virksomheder, er der kun én pengestrømsgenererende enhed, nemlig virksomheden/koncernen som helhed, og normalt vil selv meget store virksomheder kun bestå af et meget begrænset antal pengestrømsgenererende enheder.

Dette er baggrunden for, at IAS 36, („nedskrivningsstandarden for anlægsaktiver“) er baseret på den tankegang, at bogført købt koncerngoodwill skal nedskrives på pengestrømsenheds-niveau. IAS 36 foreskriver derfor, at den koncerngoodwill, som konstateres ved købet af en dattervirksomhed „bindende“ skal tilregnes (fordeles på) den/de pengestrømsgenererende enhed(er) i koncernen, som dattervirksomhedens aktiver og aktiviteter skal indgå i. (Fordelingen/tilregningen af koncerngoodwill på pengestrømsenheder skal kun bruges ved de fremtidige nedskrivningsberegninger. I balancen vises al købt koncerngoodwill samlet.)

For alle pengestrømsgenererende enheder, som indeholder bogført koncerngoodwill, har IAS 36 det forsigtigheds-motiverede krav, at der *hvert år* skal beregnes en genind vindingsværdi, dvs. den højeste værdi af kapitalværdien og nettosalgsværdien (men det kræves ikke, at beregningen skal ske ved regnskabsafslutningen). Dette krav er normalt ensbetydende med et krav om en *årlig beregning* af pengestrømsenhedens kapitalværdi – og i henhold til „detailbestemmelserne“ i IAS 36: en *forsigtigt* opgjort kapitalværdi. Der skal dog selvfølgelig ikke beregnes kapitaltalværdi i de særlige tilfælde, hvor det er planlagt at afhænde hele pengestrømsenheden, for i de tilfælde er enhedens genind vindingsværdi jo dens nettosalgsværdi. Kravet om *beregning* af genind vindingsværdi gælder modsætningsvis ikke for pengestrømsenheder *uden* bogført goodwill. For dem kan det være tilstrækkeligt at vurdere, at der ikke er indikationer for et nedskrivningsbehov, men i pengestrømsenheder *med* goodwill skal der altså laves årlig nedskrivningsberegnning, selv om der ikke er indikationer for, at der et behov for nedskrivning.

Der skal foretages nedskrivning af pengestrømsenhedens anlægsaktiver, hvis det viser sig, at pengestrømsenhedens regnskabsmæssigt opgjorte egenkapital *inklusive* bogført koncerngoodwill er højere end enhedens beregnede genind vindingsværdi (der en situationsbestemt skønnet markeds værdi). Og IAS 36 kræver, at *bogført værdi af goodwill er det aktiv, der først skal nedskrives* i pengestrømsenheden – *om nødvendigt* fuldt og helt. Hvis der skal ske yderligere nedskrivninger for at få pengestrømsenhedens bogførte egenkapital til at svare til dens genind vindingsværdi, foreskriver IAS 36, at den yderligere nedskrivning skal fordeles pro rata på enhedens øvrige aktiver. Det skal i den forbindelse bemærkes, at „pengestrømsenhedens aktiver“ alene må omfatte de „driftsaktiver“, som logisk set kan generere over-/undernormale fremtidige driftsbetalinger. Aktiver og forpligtelser, f.eks. værdipapirer og gæld, som „bare“ genererer kapitalmarkedsbestemt indtjening/forrentning, skal derfor ikke medtages i kapitalværdiberegning

for en pengestrømsenhed, og de skal derfor heller ikke indregnes i pengestrømsenhedens bogførte „egenkapital“. I pengestrømsenhedens bogførte egenkapital indregnes altså kun anlægsaktiver, omsætningsaktiver⁸ og de (typisk kortfristede) gældsposter, der er direkte driftstilknyttede. Og alle de aktiver, som indgår, skal i øvrigt være individuelt nedskrevet i alle tilfælde, hvor dette er muligt og relevant, f.eks. beskadigede aktiver.

IAS 36 har den yderligere forsigtigheds-motiverede regel for goodwill, at en nedskrivning på goodwill aldrig må tilbageføres. Uanset om nedskrivningsberegninger i efterfølgende år måtte vise, at en tidligere foretaget nedskrivning af goodwill – i lyset af dette senere skøn – viser sig at have været for stor (og derfor logisk set burde tilbageføres, helt eller delvist). Tidligere foretagne nedskrivninger på øvrige aktiver i pengestrømsenheden skal derimod tilbageføres i en sådan situation.

Ved ændringen af ÅRL i 2015 tilføjedes der (i § 42) et tilsvarende forbud mod at tilbageføre nedskrivning på goodwill til loven (men det har slet ikke samme praktiske betydning, fordi nedskrivning af goodwill iflg. ÅRL jo „bare skal supplere“ afskrivning af goodwill, når der er behov for det).

I det følgende beskrives nogle væsentlige konsekvenser af disse bestemmelser.

Goodwillnedskrivning bestemt som „dobbelt residual“ – med konsekvenser

I relation til forståelse af problemer og konsekvenser af kravene om nedskrivning af goodwill er det hensigtsmæssigt at tage udgangspunkt i, at koncerngoodwill er defineret – og beregnet – residualt, nemlig som differencen mellem totalværdi-/pris og nettoværdien af regnskabets enkeltposter. Fejlvurdering (og usikkerhed) for hver af de to nævnte størrelser i differenceberegningen slår derfor igennem på goodwill.

Goodwillnedskrivning er følgelig „dobbelt residual-bestemt“, fordi den beregnes som differencen mellem aktuel og historisk goodwill. Og goodwill-nedskrivning er derfor også *dobbelt udsat* for usikkerheder og skævheder, som måtte snige sig ind i beregningerne af nedskrivningen.

8 Det er oftest regneteknisk nødvendigt at inddrage drifts-omsætningsaktiver ved beregningen af de skønnede fremtidige driftsbetalinger (som nutidsværdien af D skal beregnes af), men omsætningsaktiverne nedskrivnes ikke ved eventuel pro-rata-nedskrivning.

Det er for at undgå en sådan (alt for dum!) skævhed, at IAS 36 foreskriver, at minoritetens andel af købsgoodwill skal indregnes i pengestrømsenhedens bogførte egenkapital ved beregningen af goodwillnedskrivningen, uanset om minoritets-goodwill er indregnet i det offentligjorte koncernregnskab eller ej, jf. ovenfor om anvendelse af majoritets-goodwill-metoden og enhedsmetoden. For kapitalværdien for den pengestrømsenhed, som D's aktiviteter/aktiver indgår i, må nødvendigvis omfatte hele pengestrømsenhedens genind vindings værdi, dvs. også minoritetens andel heraf. Værdien af aktuel goodwill omfatter derfor også minoritetens goodwill, og den skal derfor også ved nedskrivningsberegningen sammenholdes med beregnet total købsgoodwill, dvs. købsgoodwill for både majoritet og minoritet.

Dette krav er også relevant i relation til ÅRL's krav om supplerende nedskrivning af koncerngoodwill, hvis en sådan nedskrivning måtte være relevant (selv om kravet ikke fremgår af ÅRL). I illustrationseksemplet blev goodwillværdien i ultimobalancen opgjort til 320, og da denne goodwillværdi kun omfatter majoritetens andel af resterende købsgoodwill, dvs. $\frac{3}{4}$ heraf, skal der ved beregning af evt. goodwillnedskrivning indgå en goodwill fra D på: $320 * \frac{4}{3} (\approx 427)$ i den egenkapital i D's pengestrømsenhed, som kapitalværdien for pengestrømsenheden skal sammenholdes med, når en eventuel goodwillnedskrivning beregnes.

Andre skævheder i goodwill-nedskrivningen kan derimod ikke undgås. Et lidt pudsig, men illustrativt eksempel er, at goodwill-nedskrivningen i henhold til IAS 36 „kan ramme lidt ved siden af“ selv i det „ønsketilfælde“, at D udgør en pengestrømsenhed, og at både købt og aktuel goodwill for D kan opgøres helt sikkert. Nemlig fordi købsgoodwill bliver beregnet ud fra købsomvurderet egenkapital (dvs. ud fra aktiver til dagsværdier ved købet), mens aktuel goodwill „bare“ beregnes ud fra en bogført egenkapital. Og da bogført egenkapital næsten uundgåeligt er bestemt af nogle aktivposter, der er opgjort til en kostpris, der er lavere end deres dagsværdier (mens der jo ikke må indgå poster til kostpriser, der er højere end markeds værdi/dagsværdi), kan denne „lille asymmetri“ i beregningen af købsgoodwill og aktuel goodwill, medføre en (marginal?) skævhed i goodwillnedskrivningen.

Men andre asymmetrier har langt større praktisk betydning.

Hvis dattervirksomhedens aktiver/aktivitet efter købet indgår som en del af aktiverne/aktiviteten i en pengestrømsenhed i koncernen, vil der selvfølgelig opstå en asymmetri mellem indholdet af aktuel goodwill, der er beregnet goodwill for hele denne pengestrømsenhed, og købt goodwill, der alene er beregnet for D (og eventuelle andre tilkøbte dattervirksomheder). Og denne form for

asymmetri vil forekomme hyppigt i praksis, fordi dattervirksomheder netop ofte bliver opkøbt, fordi de „passer godt ind i“ en del af koncernens aktivitet. Og så vil asymmetrien mellem D og „D's pengestrømsenhed“ have betydelig effekt for goodwillnedskrivningen. For i de tilfælde vil det være meget hæmmende (eller rettere: „udsættende“) for nedskrivningen af købt goodwill, hvis der er betydelig og varig overnormal indtjening i den pengestrømsenhed, hvori D er indeholdt, f.eks. fra internt oparbejdede immaterielle aktiver, der i henhold til IAS 38 ikke må aktiveres. Er det tilfældet, vil købt goodwill nærmest aldrig skulle nedskrives, medmindre købt goodwill er meget betydelig i forhold til den overnormale indtjening i D's pengestrømsenhed. Man kan udtrykke det på den måde, at forbuddet mod at aktiverne de internt oparbejdede immaterielle aktiver, der ikke opfylder aktiveringskravene, reelt afsvækkes meget i et sådant tilfælde: I det omfang sådanne „immaterielle aktiver“ fremtidige indtjeningseffekt erstatter bortfald af tilkøbt goodwill's indtjeningseffekt, bliver de så at sige aktiveret „i forkældning“, nemlig som en tilkøbt goodwill til „uforandret“ værdi. Kommer D derimod til at indgå i en pengestrømsenhed uden væsentlig overnormal indtjening, er der derimod stor sandsynlighed for, at der inden længe vil skulle ske nedskrivning af købt goodwill. Det er blandt andet derfor, at IAS 36 kræver, at købt goodwill (ret) bindende skal henføres til (en) pengestrømsenhed(er) umiddelbart ved købet. For det krav forhindrer, at købt goodwill „flyttes rundt mellem pengestrømsenheder af hensyn til regnskabsresultaterne“.

En anden væsentlig asymmetri ved bestemmelse af goodwillnedskrivning er, at bogført goodwill bestemmes af en *købspris*, mens efterfølgende aktuel goodwill normalt beregnes af *kapitalværdien* (som et surrogat for markedsværdi). Købsprisen for D's aktier er der normalt ingen skønsusikkerhed ved, undtagen hvis købet er specielt, f.eks. ved at der sker aktiebytte. Mens der næsten altid er skønsusikkerhed om kapitalværdien.

Nogle af de væsentlige skønsusikkerheder vedrørende kapitalværdiberegninger vil blive beskrevet i det følgende uden at gå ned i „teknik og detaljer“ i kapitalværdiberegningerne, men bare ved at fokusere på de to grundelementer i definitionen af kapitalværdi, *den tilbagediskonterede værdi* (dvs. nutidsværdien) af *de forventede fremtidige nettobetalinger*, der genereres af den enhed (det aktiv/den pengestrømsgenererende enhed), som kapitalberegningen vedrører.

Et meget teknisk kompliceret problem skal dog nævnes indledningsvist. IAS 36 foreskriver, at de forventede fremtidige nettobetalinger skal være *før-skat-betalinger* (dvs. skatbetalinger må ikke indgå i de forventede fremtidige betalinger), og at tilba-

gediskonteringsrentefoden skal være en dertil svarende rentefod, hvilket umiddelbart fremtræder som et krav om at anvende før-skat-rentefoden. Hensigten er tydeligvis, at kapitalværdien skal opgøres som en før-skat-værdi („ligesom alle andre aktiver“, herunder også købsomvurderede aktiver). Nok primært af hensyn til, at der kan (og skal) beregnes og afsættes udskudt skat „på sædvanlig måde“ af de aktiv-værdiansættelser, som kapitalværdien vil være bestemmende for („skal erstatte“) via nedskrivningen af goodwill og de andre driftsaktiver i pengestrømsenheden.

Nærmere analyse af de tekniske komplikationer ved beregning af før- og efter-skat-kapitalværdier viser imidlertid, jf. Kvaal (2007), at før-skat-kapitalværdi-beregninger er meget vanskeligere at udføre korrekt (ved en direkte beregning) end efter-skat-kapitalværdi-beregninger (fordi det er meget vanskeligt at bestemme den rette før-skat-rentefod, når skattepligtige resultater og regnskabsresultater er tidsmæssigt forskudt). Mange virksomheder udviser derfor „civil ulydighed“ ved at beregne efter-skat-kapitalværdien „direkte“, dvs. at de forventede fremtidige efter-skat-betalinger tilbagediskonteres med efter-skat-rentefoden, og herudfra finde før-skat-kapitalværdien „indirekte“, nemlig som „den ubekendte“ (eller iterativt) ud fra „grundligningen“:

$$\text{før-skat-værdi} - \text{skattesats}^* (\text{før-skat-værdi} - \text{skattemæssig saldoværdi}) = \text{efterskat-værdi}$$

Det skal tilføjes, at en eventuel fejl-værdi-effekt af „forkert tilbagediskontering“ stiger betydeligt med det antal år, hvori der forventes fremtidige betalinger i en CGU. Og når der beregnes kapitalværdi for goodwill er det oftest et uendeligt antal år, fordi CGU'en normalt driver en virksomhedsaktivitet, som forventes fortsat i „al fremtid“. Det er derfor særlig vigtigt at undgå rentefejl ved kapitalværdiberegning af goodwill.

Nogle af IAS 36's andre „generelle“ krav til de skønnede fremtidige (netto)betalinger er i øvrigt lidt problematiske i forhold til kapitalværdiberegninger for pengestrømsgenererende enheder (og dermed i relation til beregning af goodwillnedskrivning). IAS 36 foreskriver f.eks., at de forventede fremtidige betalinger kun for de første fem års vedkommende må være baseret på virksomhedens egne specifikke forventninger (/budgetter), mens de forventede betalinger for de efterfølgende år skal fremkomme ved en extrapolation af budgetårenes betalingsforventninger ved hjælp af en vækstprocent (der skal være forsigtigt vurderet). Samt også, at de forventede betalinger skal bestemmes ud fra „aktivets“ nuværende stand. Disse bestemmelser giver ofte god mening i relation

til nedskrivningsberegning for et produktionsanlæg, men de kan føre til en meningsløs kapitalværdi, hvis de tages helt bogstaveligt ved beregningen af en pengestrømsenheds kapitalværdi (hvad er i øvrigt en pengestrømsenheds nuværende stand?). Så hvis investeringsniveau i pengestrømsenheden i de førstkomende år, må kravet om at estimere de forventede betalinger i årene efter „budgetperioden“ ved hjælp af en ekstrapolation af budgetårenes betalinger selvfølgelig vige for hensynet om at få bestemt en realistisk kapitalværdi (dog forsigtigt vurderet).

Denne omtale af nogle af de væsentlige „teknikaliteter“ i IAS 36, som kan føre til skævheder ved goodwillnedskrivningen, må dog ikke skygge for, at det største problem (og den mest afgørende „fejlkilde“) ved kapitalværdiberegningen er måden/tilgangen til at skønne over de forventede fremtidige betalinger. For „pengestrømsfrembringende enheder“ udgøres ofte af store driftsenheder, og ofte vil en virksomhed kun bestå af én pengestrømsfrembringende enhed: virksomheden som helhed. Og man skal altså i „værste fald“ beregne nutidsværdien af hele virksomhedens forventede fremtidige netto-driftsbetalinger „i al fremtid“. Og hvordan skal man gribe det an, f.eks. i en luftfragts-koncern i en situation med øget konkurrence fra lavprisselskaber, ustabile brændstofpriser samt en usikker konjunktursituation og en vis risiko for terroraktioner mod flytrafik, der kan fratake kunderne rejselusten i længere perioder? Og hvordan skal man skønne over markedets „krav til“ den risikojusterede tilbagediskonteringsrente i en sådan situation?

Der knytter sig altså store skønsproblemer til IFRS 3's og IAS 36's bestemmelser om nedskrivning af goodwill. Reglerne førte til store nedskrivninger i mange børsnoterede virksomheds regnskaber i 2008 og 2009. I de forudgående år med højkonjunktur var der blevet opkøbt dattervirksomheder til høje priser/kurser, og efter finanskrisen måtte det ofte erkendes, at indtjeningsværdien af købte dattervirksomheder måtte anses for at være betydeligt lavere end de betalte købspriser.

Og skulle der opstå en tilsvarende fremtidig situation, vil der blive endnu større nedskrivninger af koncerngoodwill, for danske (og mange andre EU-landes) børsnoterede virksomheder havde kun skullet anvende IFRS 3 siden 2005 – indtil da havde virksomhederne skullet afskrive på koncerngoodwill. I 2008 og 2009 var der derfor „kun“ aktiveret „fuld“ koncerngoodwill for nogle ganske få forudgående års køb af dattervirksomheder, som virksomhederne var 100 % „nedskrivnings-disponeret“ for. Ved overgangen til IFRS 3 måtte virksomhederne nemlig ikke re-aktivere tidligere

goodwillafskrivninger, men skulle overføre endnu uafskrevet kon-
cerngoodwill som (om den var) oprindelig købsgoodwill.
I dennes nedskrivningsadfærd vil derfor givetvis blive

cerngoodwill som (om det var, opfattet) et værdi i sig selv. Virksomhedernes nedskrivningsadfærd vil derfor givetvis blive analyseret i de kommende år. Er der f.eks. tegn på, at de har begået tekniske fejl? Eller tegn på, at de synes at have over- eller undervurderet nedskrivningsbehovet? Eller tegn på, at virksomhedens ledelsens interesser kan have påvirket over- og undervurdering af nedskrivningsbehov? Det kan nemlig ikke afvises, at ledelsen i nogle virksomheder kan have en interesse i at tage et „big bath“ (dvs. foretage overdrevent store nedskrivninger, f.eks. ved skift i ledelse) for at „skåne“ fremtidige regnskabsresultater, mens andre virksomheders ledelse tværtimod kan have en interesse i at udskyde „nedskrivningsubehageligheder“.

Afslutningsvist en lille *advarsel*: Man skal ikke lade sig forlede af den typiske betegnelse „koncerngoodwill“ til i et svagt øjeblik at tro, at posten angiver hele koncernens goodwill, eller at den angiver de indtjeningsforventninger, som der „ikke er betalt for at få“ (en betydning, som ordet goodwill ofte har i andre regnskabsmæssige sammenhænge). Betegnelsen koncerngoodwill er nærmest misvisende, fordi posten kun vedrører købte dattervirksomheder, og fordi sigtet med koncerngoodwill er at angive den pris, som koncernen/modervirksomheden faktisk har betalt for at få retten til opkøbte dattervirksomheders forventede „overnormale“ indtjening.

Og derefter videre til det næste: færdigredigeringen af koncernregnskabet.

9. Konsolideringsoversigt og det færdige koncernregnskab

Da konsolideringskorrektionerne hidtil er behandlet enkeltvist, er det umuligt at overskue deres samlede virkninger. Derfor indledes der her med en oversigt over konsolideringen af balancer og resultatopgørelser.

Af oversigtsbilag 1 fremgår den samlede konsolidering af balancen for taleksemplet, og af oversigtsbilag 2a og 2b fremgår den samlede konsolidering af henholdsvis den arts- og den funktions-opdelte resultatopgørelse. Og de ledsages af korte supplerende bemærkninger, der repeterer de enkelte korrektioner.

Nogle af de væsentlige oplysninger vedrørende konsolideringen gentages:

1. Moder- og dattervirksomhed (M og D) har indbyrdes samhandel med følgende virkninger:
  - Af D's nettoomsætning i året udgør 1.210 salg af omsætningsvarer til M.
  - D's salg af varer til M i året og i de forudgående regnskabsår har haft den konsekvens, at der både i primo- og ultimolagrene i M er varer, der stammer fra D. Disse varer er i M's regnskab bogført til M's kostpris, og lagrene er således opgjort inkl. koncerninterne avancer. Om disse lagerværdier og de heri indeholdte avancer gælder følgende:
    1. Ultimolagre i M: Lagerværdi af koncerninternt købte varer, som er opført som *råvarer* i M: 85. Heraf koncernintern avance: 30.
    2. Primolagre i M: Lagerværdi af koncerninternt købte varer, som er opført som *færdigvarer* i M: 200. Heraf udgør koncernintern avance: 50.
  - Af M's nettoomsætning udgør de 125 salg af en maskine til D. Maskinen bruges nu i D's produktion og er placeret som driftsmateriel under anlægsaktiver i D's regnskab. Produktionsomkostningerne for maskinen var 75, og den

afskrives i D lineært over 5 år, således at den i dette regnskabsår er afskrevet med 25 og ultimo er bogført til 100.

2. Modervirksomheden købte sig ind i datterselskabet ved at overtage en aktiepost på 900 af den hidtidige hovedaktionær.

- Den aktiepost udgjorde – og udgør stadig – 3/4 af aktiekapitalen.
- Købsprisen var 2.500.
- Dengang, dvs. på overtagelsestidspunktet den 31.12.201, hvilket ligger 2 år forud for dette regnskabs afslutnings-tidspunkt, var D's totale egenkapital følgende:

Aktiekapital	1.200
Øvrig egenkapital	<u>1.440</u>
Egenkapital i alt	2.640

Den indre værdi af den aktiepost, som modervirksomheden købte, dvs. dens værdi ifølge dattervirksomhedens regnskab, var derfor på overtagelsestidspunktet:
 $900/1.200 * 2.640 = 1.980$.

Oversigtbilag 1. Koncernbalance. (1.000kr.)

	Oprindelige balancer	Elimineringer og købsomvurderingskorrektioner	Følgende korrektioner af skat	Foreløbig balance m. minoritets-udskillelse	Goodwill og afskrivning heraf	Koncernopgjort D-balance	Koncernbalance					
	M (1)	D (2)	M (3)	D (4)	(5)	(6)	(7)	(8)	M (9)	D (10)	(8)+(9) = (10)	(7)+(10) = (11)
AKTIVER:												
Koncerngoodwill												
Grunde og bygninger	1.815	1.170		+200 ^{a)}					1.815	1.370	+400 ^{a)} -80 ^{b)}	320
Tekniske anlæg og maskiner	1.925	1.750							1.925	1.750		1.370
Driftsmateriel og inventar	750	500		+25 ^{c)} -50 ^{d)} -15 ^{e)}					750	460		1.370
Aktier i datterselskaber	0											3.185
Tilgodehavender i koncernvirksomhed	300		-300 ^{f)}									
Obligationer	400	170							400	170		1.750
Råvarer og hjælpevarer	800	290	-30 ^{g)} -55 ^{h)}						715	290		1.750
Varer under fremstilling	700	420	+55 ⁱ⁾						755	420		1.750
Færdigvarer	750	650							750	650		1.750
Varedebitorer	1.510	990							1.510	990		1.400
Tilgodehavender i koncernvirksomhed	100		-100 ^{j)}									990
Andre tilgodehavender												2.500
Obligationer	260											
Likvide beholdninger	300	120							300	120		
AKTIVER I ALT	9.710	6.550	430	+ 160					360	230	+ 6.710	7.000
									= 15.950			16.910

Oversigtbilag 1 (fortsat) Koncernbalance. (1.000 kr.)

	Oprindelige balancer		Elimineringer og kabs-omvurderingskorktioner		Følgekorktioner af skat		Foreløbig balance og minoritets-adskillelse		Goodwill og sifkrevning heraf		Koncern-øpport. D-balances	Koncern-balance
	M (1)	D (2)	M (3)	D (4)	M (5)	D (6)	M (7)	D (8)	D (9)	D (10)		
PASSIVER:												
Egenkapital	3.750	3.340	-40 ^a	+200 ^b -30 ^c	+810	-3411	3.718	3.476	+320 ^d	3.796	7.514	
Udskudt skat	230	190			-810	+3411	222	224		224	446	
Langfristet prioritetsgæld	1.665	900					1.665	900		900	2.565	
Langfristet bankgæld	1.030	450					1.030	450		450	1.480	
Lang gæld til koncernvirksomhed	300				-300 ^e							
Kortfristet prioritetsgæld	135	100					135	100		100	235	
Kortfristet bankgæld	1.650	760					1.650	760		760	2.410	
Varekreditorer	500	150					500	150		150	650	
Kortfr. gæld til konc.virks.	100				-100 ^f							
Anden gæld	750	260					750	260		260	1.010	
PASSIVER I ALT	9.710	6.530	-40 + -270	-230	0	9.670	+ = 15.990	6.320	320	6.640	16.310	
Minoritetsandel af EK									869 ^g	869	869	

Forklaringer til koncernbalancekonsolideringen:

- a. Enkeltvirksomhedernes regnskaber *afstemmes og korrigeres*, således at der anvendes ens vurderingsmetoder i regnskaberne. I eksemplet er der ikke behov for sådanne korrektioner.
- b. *Koncernintern gæld og tilgodehavender elimineres.*
1) og 2): Kort- og langfristede koncerninterne mellemværender elimineres.
- c. *Købsomvurdering.* For at få koncernregnskabet baseret på modervirksomhedens købspris for dattervirksomhedsandelene foretages købsomvurdering af dattervirksomhedens identificerbare aktiver og forpligtelser til dagsværdi på købstidspunktet. Disse værdier erstatter datterens egne kostprisvurderinger, og de skal derfor reguleres som andre anskaffelses-/kostprisværdiansættelser i årene efter købet. Det er derfor afgørende, at købsomvurdering og følgekorrektioner heraf foretages før avanceelimineringer. I eksemplet opvurderes en grund på købstidspunktet. Da grunde ikke afskrives, skal denne anskaffelsespris/kostpris ikke reguleres fra købstidspunktet til vores balancetidspunkt, 2 år efter købet.
3) Dattervirksomhedens grund og dens egenkapital forsøges.
- d. *Interne avancer på varebeholdninger elimineres*, fordi de ikke er realiserede for koncernen, og varebeholdninger *omklassificeres*, således at de placeres efter deres bearbejdning i koncernen.
4) Interne avancer fjernes fra købende virksomheds lagre og fra sælgende virksomheds egenkapital.
5) Kostprisen for koncernbearbejdede varer omklassificeres fra placering ifølge enkeltvirksomhedsbetragtning (råvarer) til placering ifølge koncernbetragtning (halvfabrikata).

- e. Interne avancer og den deraf følgende *mer-afskrivning* på koncerninternt handlede anlægsaktiver elimineres.
- 6) Akkumulerede afskrivninger på købende virksomheds anskaffelsespris tilbageføres, dvs. tillægges, på den berørte aktivpost i den købende virksomhed – foreløbigt uden modpostering.
  - 7) Den interne avance fratrækkes samme aktivpost – foreløbigt uden modpostering.
  - 8) Afskrivningen beregnet på aktivets kostpris fratrækkes posten – foreløbigt uden modpostering.
  - 9) Modposteringen til 6), 7) og 8): Sælgende virksomheds avance minus købende virksomheds akkumulerede *merafskrivninger*, som følger af denne avance, fratrækkes den sælgende virksomheds egenkapital (mere specifikt: fra dens overførte resultater under egenkapitalen).
- Korrektionerne medfører, at det internt handlede anlægsaktiv værdisættes til koncernens kostpris minus afskrivninger beregnet af denne kostpris, samt at den sælgende virksomheds egenkapital reduceres med den del af den interne avance, der endnu ikke er afskrevet af den købende virksomhed.

f. Korrektioner af skat som følge af foretagne købsomvurderingskorrektioner og avanceelimineringer.

Udskudt skat i den enkelte koncernvirksomhed op(/ned)reguleres med skattesatsen gange de op(/ned)reguleringer, der netto er sket på egenkapitalen i den pågældende virksomhed som følge af de foretagne avanceelimineringer og købsomvurderingskorrektioner (og det er lig med summen af alle hidtidige egenkapitalændringer). Modposteringen sker på den pågældende virksomheds egenkapital og dæmper således egenkapitaleffekterne af de oprindelige konsolideringskorrektioner, således at efter-skat-egenkapitaleffekten af disse korrektioner fremkommer.

- 10) Regulering af udskudt skat og egenkapital i modervirksomheden, hvis egenkapital er blevet formindsket med 40 som følge af avanceelimineringer. Ved en skatteprocent på 20 følger heraf en reduktion af den udskudte skat med 8 og en forøgelse af dens egenkapital med samme beløb.
- 11) Regulering af udskudt skat og egenkapital i dattervirksomheden, hvis egenkapital netto er blevet forøget med 170 (nemlig +200 og -30 ved henholdsvis købsomvurdering og avanceelimineringer). Ved en skatteprocent på 20 følger heraf en forøgelse af udskudt skat på 34 og en tilsvarende reduktion af egenkapitalen.
- g. Beregning af minoritetsandel af koncernegenkapital.
- 12) Modervirksomheden ejer her kun $900/1200 = 3/4$ af datterselskabets aktiekapital og dermed også af dets egenkapital. Mindretalsaktionærerne ejer resten af den korrigerede egenkapital i dattervirksomheden, $\frac{1}{4} * 3.476 = 869$. Beløbet angives her som en noteoplysning under balancen.

- h. Indregning af restsaldo for koncerngoodwill.
- Koncerngoodwill, som er den residual-beregnete „mer-anskaefsespris“, som modervirksomheden gav for kapitalandelene i dattervirksomheden, indarbejdes efter fradrag af akkumulerede afskrivninger/nedskrivninger på koncerngoodwillen siden købet.
- Beregningen af oprindelig koncerngoodwill baseres på past-equity-metoden (og den modificerede moderselskabsopfattelse): Koncerngoodwill opgøres på købstidspunktet som forskellen mellem (1) modervirksomhedens købspris for kapitalandele i dattervirksomheden og (2) disse kapitalandelens indre værdi opgjort på købstidspunktet og efter købsomvurdering af dattervirksomhedens identificerbare aktiver og forpligtelser til dagsværdi på dette tidspunkt.
- Her var moderens købspris for kapitalandelene i datteren 2.500. Kapitalandelenes indre værdi på købstidspunktet var ifølge datterens eget regnskab, dvs. før købsomvurdering, 1.980. Mo-

dervirksomhedens andel af efter-skat-købsomvurderingen af dattervirksomhedens aktiver og forpligtelser er her: 75 % af $200(1 - 0.20) = 120$. Oprindelig koncerngoodwill udgjorde altså: $2.500 - (1.980 + 120) = 400$.

13) Den oprindelige goodwill indføjes som et immaterielt aktiv.

14) Fra dette beløb trækkes akkumuleret afskrivning af oprindelig koncerngoodwill, dvs. samlet afskrivning siden købet. Det er her to års afskrivning, og ved lineær afskrivning over 10 år bliver det $2 * 400 / 10 = 80$.

15) Nettoværdien af koncerngoodwill, $400 - 80 = 320$, forøger egenkapitalen.

Oversigtsbilag 2a. Koncernresultatopgørelse. Artsopdelt. (1.000 kr.)

	Oprindelige resultatopgørelser		Elimineringer og omvurderinger konsolide omvurderings-korrektioner	D (4)
	M (1)	D (2)		
INDTÆGTER				
Nettoomsætning	9.605	6.675	-125 ^a	-125 ^a
Åndring i lagre og bearbejdede varer:				
Ultimobeholdning	1.450	1.070	+55 ^a	+55 ^a
-primobeholdning	(1600)	(770)	-(50) ^a	-(50) ^a
Arb. udf. f. egen regn. og aktiv.			+75 ^a	+75 ^a
Andre driftsindtægter	55	240		
Renteindt. fra konc.virks	70		-70 ^a	-70 ^a
Andre renteindtægter	20	30		
Indt. kap.andele datter	0			
Indtægter m.v. i alt	9.600	7.245	-15 + -1.210 = -1.225	-1.225
OMKOST OG RES				
Vareforbrug:				
Primobeholdning	700	410		
+ varekøb	4.420	2.640	-1.210 ^b	-1.210 ^b
-ultimobeholdning	(800)	(290)	-(85) ^a	-(85) ^a
Løn	3.170	2.780		-10 ^a
Afskrivninger	630	520		
Andre driftsomkostninger	110	125		-70 ^a
Renteomk. til konc. virks.		70		
Andre renteomkostninger	705	390		
Skat	135	116		
Årets resultat	530	484	-50 ^b) + 10 ^c)	-30 ^b) + 50 ^c)
Omkost. og resultat i alt	9.600	7.245	-1.165 + -60 = -1.225	-1.225
Minoritetsandel af resultat				

Prægekor relationer afskat	Forelæbige resultatopgørelser samt minoritetsudskillelse		Koncern goodwill- afskrivning	D's bidrag til koncern- resultatopgørelse	Koncern- resultat- opgørelse
	M (5)	D (6)			
	M (1)+(3)+(5)=(7)	D (2)+(4)+(6)=(8)	(9)	(8)+(9)=(10)	(7)+(10)=(11)
	9.480	5.465		5.465	14.945
	1.505	1.070		1.070	2.575
	(1550)	(770)		(770)	(2.320)
	75				75
	55	240		240	295
				0	0
	20	30		30	50
	9.585 + 6.035 = 15.620			6.035	15.620
	700	410		410	1.110
	3.210	2.640		2.640	5.850
	(715)	(290)		(290)	(1.005)
	3.170	2.780		2.780	5.950
	630	510	+40 ⁶⁾	550	1.180
	110	125		125	235
	705	390		390	1.095
-8 ⁶⁾	+46 ⁶⁾	127	120	120	247
+8 ⁶⁾	-46 ⁶⁾	498	500 ⁷⁾	-40 ⁶⁾	460
0	8.435 + 7.185 = 15.620			7.185	15.620
		125 ⁷⁾		125	125

Oversigtsbilag 2b. Koncernresultatopgørelse. Funktionsopdelt. (1.000 kr.)

	Oprindelige resultat-opgørelser		Elimineringer og korr. omvurderings-korrektioner	
	M (1)	D (2)	M (3)	D (4)
INDTÆGTER				
Nettoomsætning	9.605	6.675	- 125 ^{a)}	- 121 ^{b)}
Andre indtægter	55	240		
Renteindt. konc.virks.	70		- 70 ^{c)}	
Andre renteindtægter	20	30		
Indtægt kap.and. i datter	0			
Indtægter m.v. i alt	9.750 + 6.945 = 16.695		- 195 + 1.210 = - 1.405	
OMK og RES				
Produktionsomkostninger				
Primolagre	2.300	1.180	- 50 ^{d)}	
+varekøb+ øvr. udgifter	5.960	4.395	- 1.210 ^{b)} - 75 ^{e)}	
- ultimolagre	(2.250)	(1.360)	- (30) ^{d)}	
Afskrivninger	630	520		- 10 ^{f)}
Salgs- og distr. omk.	930	670		
Administrationsomk.	810	480		
Renteomk. til konc.virks.		70		- 70 ^{b)}
Andre renteomk.	705	390		
Skat	135	116		
Årets resultat	530	484	- 50 ^{gb)} + 10 ^{gd)}	- 30 ^{gb)} + 50 ^{gd)}
Omkostninger og resultat i alt	9.750 + 6.945 = 16.695		- 1.345 + - 60 = - 1.405	
Minoritetsandel af resultat				

Følge-korrektioner af skat		Forelæbige resultatopgørelser samt minoritetsudskillelse		Koncern-goodwill-afskrivning	D's bidrag til koncernresultatopgørelse	Koncern-resultat-opgørelse
M (5)	D (6)	M (1)+(3)+(5) = (7)	D (2)+(4)+(6) = (8)	(9)	(8)+(9) = (10)	(7)+(10) = (11)
		9.480	5.465		5.465	14.945
		55	240		240	295
		20	30		30	50
		9.555 + 5.735 = 15.290			5.735	15.290
		2.250	1.180		1.180	3.430
		4.675	4.395		4.395	9.070
		(2.220)	(1.360)		(1.360)	(3.580)
		630	510	+40 ⁶⁾	550	1.180
		930	670		670	1.600
		810	480		480	1.290
		705	390		390	1.095
- 8 ⁶⁾	+ 4 ⁶⁾	127	120		120	247
+ 8 ⁶⁾	- 4 ⁶⁾	498	500 ⁷⁾	- 40 ⁶⁾	460	958
0		8.405 + 6.885 = = 15.290		0	6.885	15.290
			125 ⁷⁾		125	125

Forklaringer til koncernresultatopgørelserne:

- a. Enkeltvirksomhedernes resultatopgørelser afstemmes, og der korrigeres for eventuelle forskellige opgørelsesmetoder. I eksemplet er der ikke behov for sådanne korrektioner.
- b. Eliminering af interne renteindtægter og omkostninger.
  - 1) Koncerninterne renteindtægter og -omkostninger elimineres.
- c. Købsomvurderings-følgevirkninger skal der korrigeres for på dette trin i konsolideringen, hvis der er sådanne følgevirkninger i resultatopgørelsen. Dem er der dog ingen af i eksemplet pga. de specielle forudsætninger om købsomvurderingen.
- d. Eliminering af interne avancer på omsætningsaktiver og intern varehandel samt omposteringer af varebeholdninger. (Bemærk forskellene for arts- og funktionsopdelt resultatopgørelse).
  - 2) I den funktionsopdelte resultatopgørelse fratrækkes al koncernintern avance, der er indeholdt i koncernvirksomheds *ultimobeholdninger* af varelager, her råvarelagrene, fra lagerværdien i den købende virksomhed, samtidig med at den *fratrækkes den sælgende virksomheds resultat*.
I den artsopdelte resultatopgørelse fjernes også denne interne avance, men her eliminieres tillige kostprisdelen af koncernbearbejdede varer, som er placeret under råvarelagre i den købende koncernvirksomhed (og som derfor er fejlklassificerede ud fra et koncernsynspunkt), således at *både kostprisdel og avancedel* fjernes fra råvarelagre i købende virksomhed, jf. 2a). Avancedelen fragår den sælgende virksomheds resultat, jf. 2b), mens kostprisdelen tillægges lagrene af bearbejdede varer i den købende virksomhed, jf. 2c). (Avanceeliminering skal altid foretages, hvis der er koncerninterne avancer, omplacering skal kun foretages, hvis varelagrene er fejlklassificerede ud fra et koncernsynspunkt).
  - 3) Intern omsætning og varekøb af omsætningsvarer elimineres.
  - 4) Både i den artsopdelte og den funktionsopdelte resultatopgørelse fratrækkes den koncerninterne avance, der er indeholdt i den købende koncernvirksomheds *primolagre*, og beløbet tilføjes den *sælgende koncernvirksomheds resultat* (med den virkning, at beløbet tilregnes den oprindeligt sælgende koncernvirksomhed, når avancen realiseres ved koncerneksternt salg af varerne). Samtidig fratrækkes (tillægges) resultaterne stigninger (fald) i urealiserede avancer.

(I den artsopdelte resultatopgørelse kunne der også være behov for omplacering af kostprisdel af primolagre, som er fejklas-

sificerede ud fra et koncernsynspunkt, men der er ikke nogen sådan fejlklassificering i eksemplet).

- e. Eliminering af intern handel med anlægsaktiver og avance og mer-afskrivning på internt handlede anlægsaktiver. (Bemærk forskellene mellem arts- og funktionsopdelt resultatopgørelse).
- 5) I salgsår fjernes hele salgsprisen for anlægsaktivet fra omsætningen i sælgende virksomhed, her 125, i begge resultatopgørelser, jf. 5a). Den interne avance fratrækkes den sælgende virksomheds resultat, jf. 5b). I den artsopdelte resultatopgørelse lægges fremstillingsomkostningerne for aktivet til „indtægtsposten“ „Arbejde udført for egen regning og opført under anlægsaktiver“; i den funktionsopdelte resultatopgørelse trækkes fremstillingsomkostningerne derimod fra produktionsomkostningerne mv. for det solgte (og fra eventuelle andre berørte omkostningsposter), jf. 5c) i henholdsvis arts- og funktionsopdelte resultatopgørelse.
- 5d) Indtil aktivet er helt afskrevet, dvs. hvert år efter den interne handel, fratrækkes den købende koncernvirksomheds afskrivninger årets afskrivninger af den interne avance, her 10, og samme beløb tillægges den sælgende koncernvirksomheds resultat.
- Avancen tilregnes følgelig den sælgende virksomhed i takt med, at den købende virksomhed afskriver den interne avance.
- f. Følgekorrektion af årets skat.
- Koncernens beregnede skat ændres som følge af avanceelimineringer og eventuelle følgevirkninger af købsomvurderinger i resultatopgørelsen. Disse elimineringer/korrektioner blev foretaget uden hensyntagen til skat. Derfor beregnes den samlede resultatvirkning før skat af disse elimineringer/korrektioner for hver koncernvirksomhed, og herudfra beregnes den afledede påvirkning af skatten.
- 6). En positiv før-skat-effekt for en koncernvirksomheds resultat forøger årets beregnede skat (dvs. skatteomkostning) for virksomheden, mens en negativ formindsker årets beregnede skat. En forøget beregnet skat formindsker årets resultat efter skat for den pågældende virksomhed – og en formindsket beregnet skat forøger efter-skat-resultatet.
- g. Beregning af minoritetsandel.
- 7) Minoritetsaktionærernes andel af dattervirksomhedens avancekorrigerede og købsomvurderings-justerede årsresultat angives under resultatopgørelsen som „Minoritetsandel af resultat“.
- Da modervirksomheden her ejer 75 % af dattervirksomheden, er resten, 25 %, af D's koncernkorrigerede resultat minoritetsandel

af koncernens resultat. Beløbet angives her som en noteoplysning under resultatopgørelsen

h. Afskrivning af koncerngoodwill.

8) Indtil den koncerngoodwill, som blev opgjort ved køb af dattervirksomheden, er fuldt afskrevet, indarbejdes årets afskrivning af denne goodwill. Her afskrives koncerngoodwill lineært over 10 år, dvs. årligt med 1/10 af 400, 40. (I den funktionsopdelte resultatopgørelse er det lidt vanskeligt at placere denne afskrivning helt tilfredsstillende i en af de omkostnings-kategorier, som foreskrives i lovens opstillingsskema).

Færdigredigeringen

Det færdige koncernregnskab fremkommer ved at gå fra bogfæringens/arbejdsskemaernes opstillingsform til almindelig opstillingsform for balance og resultatopgørelse.

Den færdigredigerede koncernbalance for eksemplet fremgår af figur 27.

Egenkapitalen er her vist opdelt i majoritetsandel og minoritetsandel, jf. ARL's krav om, at minoritetsandel skal vises særskilt.

Figur 27
Koncernbalance for M
31.12.2018
AKTIVER

(1.000 kr.)

<i>Anlægsaktiver</i>		
Immaterielle anlægsaktiver		
Koncerngoodwill		320
Materielle anlægsaktiver		
Grunde og bygninger	3.185	
Tekniske anlæg og maskiner	3.675	
Driftsmateriel og inventar	1.210	8.070
Finansielle anlægsaktiver		
Obligationer		570
Anlægsaktiver i alt		8.960
<i>Omsætningsaktiver</i>		
Varebeholdninger		
Råvarer og hjælpematerialer	1.005	
Varer under fremstilling	1.175	
Færdigvarer	1.400	3.580
Tilgodehavender		
Varedebitorer	2.500	
Andre tilgodehavender	260	2.760
Værdipapirer og kapitalandele		
Obligationer		420
Likvide beholdninger		590
Omsætningsaktiver i alt		7.350
Aktiver i alt		16.310

Figur 27 (fortsat)
 Koncernbalance for M
 31.12.2018
 PASSIVER

	(1.000 kr.)
<i>Egenkapital</i>	
Majoritetsdel	6.645
Minoritetsdel	869
<i>Hensatte forpligtelser</i>	
Udskudt skat	446
 Gæld	
Langfristet gæld:	
Obligationslån	2.565
Bankgæld	<u>1.480</u>
Kortfristet gæld:	4.045
Obligationslån	235
Bankgæld	2.410
Varekreditorer	650
Anden gæld	<u>1.010</u>
Gæld i alt	<u>4.305</u>
Passiver i alt	<u>8.680</u>
	<u>16.310</u>

Den færdigredigerede artsopdelte resultatopgørelse for illustrationseksemplet fremgår af figur 28a, den funktionsopdelte resultatopgørelse af figur 28b.

For resultatopgørelsernes vedkommende består færdigredigeringen i det væsentlige blot i at omflytte og sammendrage poster, så den lovkrævede opstilling for den pågældende resultatopgørelsesform fremkommer. F.eks. sammenfattes bruttoberegningen af lagerforskydning ud fra ultimobeholdning og primobeholdning af bearbejdede varer til nettoangivelsen „Ændring i lagre af halvfabrikata og færdigvarer“ i den artsopdelte resultatopgørelse. Majoritets- og minoritetsandel af resultatet specificeres under selve resultatopgørelsen.

Figur 28a
 Resultatopgørelse for koncern M
 1.1. - 31.12.2018

<i>Artsopdelt</i>		(1.000 kr.)
Omsætning	14.945	
Ændring i lagre af forarbejdede varer	255	
Arbejde udført for egen regning og opført under aktiver	75	
Andre driftsindtægter	295	
	15.570	
Vareforbrug	5.955	
Løn og gager	5.950	
Afskrivninger	1.180	
Andre driftsomkostninger	<u>235</u>	(13.220)
Driftsresultat	2.250	
Renteindtægter	50	
Renteomkostninger	(1.095)	(1.045)
Årets resultat før skat	1.205	
Skat	(247)	
Årets resultat	958	
Af årets resultat udgør	833	
Majoritetsandel	125	
Minoritetsandel		

Figur 28b

**Resultatopgørelse for koncern M
1.1. – 31.12.2018**

<i>Funktionsopdelt</i>	(1.000 kr.)
Nettoomsætning	14.945
Produktionsomkostninger	(10.100)
Bruttoresultat	4.845
Salgs- og distributionsomkostninger	(1.600)
Administrationsomkostninger	(1.290)
Andre driftsindtægter	295
Driftsresultat	2.250
Renteindtægter	50
Renteomkostninger	(1.095)
Årets resultat før skat	1.205
Skat	(247)
Årets resultat	958
Af årets resultat udgør:	833
Majoritetsandel	125
Minoritetsandel	

**Overordnet karakteristik af det færdige
koncernregnskab**

Lad os nu se lidt mere overordnet på indholdet af det færdige koncernregnskab. Det vil sige på, hvad vi har fået ud af at foretage konsolideringselimineringer og -korrektioner og den tværgående sammenlægning af koncernvirksomhedernes enkelte regnskabsposter.

Koncernens aktiver og forpligtelser angiver summen af alle koncernvirksomheders aktiver og forpligtelser af den pågældende type – opgjort ud fra et koncernsynspunkt. Moderens aktier i datteren er fjernet og „erstattet“ af datterens enkelte aktiver/forpligtelser, men kun tilgodehavender og gæld i forhold til koncernens omverden er medtaget, og de aktiver og forpligtelser, der indgår til kostpris, er vurderet til koncernens kostpris som følge af, (1) at der er foretaget købsomvurderinger af aktiver og forpligtelser i

købte dattervirksomheder, (2) at købsgoodwill er indføjet, og (3) at koncerninterne avancer er trukket ud af enkeltvirksomhedernes kostprisvurdering

Koncernegenkapitalen består af majoritetsandel og minoritetsandel. Majoritetsandelen er: modervirksomhedens egenkapital umiddelbart før købet af dattervirksomheden plus dens „egen“ koncernkorrigerede egenkapitaltilvækst siden købet plus modervirksomhedens andel af den *tilvækst* i dattervirksomheders egenkapital (efter købsomvurderinger og korrektioner for interne avancer), der er sket siden koncerndannelsen, minus akkumuleret afskrivning/nedskrivning på koncerngoodwill. Minoritetsandelen er: minoritets andel af datterens egenkapital ved købet (inklusive købsomvurderinger og *eventuelt* (ved IFRS 3) minoritetsgoodwill) plus minoritetens andel af den *tilvækst* i dattervirksomheders egenkapital (efter korrektioner for interne avancer), der er sket siden koncerndannelsen. (Hvis minoriteten også er tilregnet goodwill ved købet, jf. valgmuligheden i IFRS 3, er også fratrukket minoritetsandel af akkumuleret nedskrivning af goodwill).

Koncernresultatet angiver samlet resultat for majoritet og minoritet, men disse to dele af resultatet skal specificeres „under resultatopgørelsen“. Majoritetsandelen af resultatet er: modervirksomhedens eget resultat (før indtægt af kapitalandele i dattervirksomheder og korrigert for interne avancer) plus modervirksomhedens andel af dattervirksomhedsresultatet (ligeledes korrigert for interne avancer samt eftervirkninger af købsomvurderinger) minus afskrivning og nedskrivning af koncerngoodwill. Minoritetsandelen af resultatet er: minoritetsandel af dattervirksomhedsresultatet ligeledes korrigert for interne avancer samt eftervirkninger af købsomvurderinger (herunder evt. nedskrivning af minoritetsgoodwill, som er indregnet ved købet iht. valgmuligheden i IFRS 3).

Især de intuitivt „rigtige“ konsekvenser for opgørelsen af majoritetens del af koncernegenkapitalen (den egenkapital, der er fremkommet i koncernen, dvs. i modervirksomheden gennem tiden og i modervirksomhedens del af dattervirksomheden i tiden *efter* datterens indlemmelse i koncernen) er baggrunden for, at lovgivning og standarder kræver koncernregnskabet opgjort med de anførte elimineringer og med koncerngoodwill beregnet ved past-equity-metoden.

Lidt „ømme“ punkter i koncernregnskabet er *minoritetsinteresseandele* i balance og resultatopgørelse. Disse „andels-poster“ er i høj grad „regnskabstekniske“ poster, der er bestemt af hensynet til at opnå, at koncernregnskabet tydeligt angiver *både* hele koncernegenkapitalen og hele koncernresultatet og majoritetsandelene

af koncernegenkapital og koncernresultat. Posterne er derimod isoleret set vanskelige at fortolke, og de kan være vanskelige at vurdere med hensyn til fremtidig udvikling - f.eks. når man vil skønne over udviklingen i majoritetens andel af koncernens egenkapital og resultat. For minoritetsandenes fremtidige størrelse og udvikling kan ikke uden videre antages at „svare til“ størrelsen og udvikling i hele koncernens egenkapital og resultat. Minoritetsandele af koncernegenkapital og -resultat beregnes nemlig alene ud fra delejede døtres regnskabsværdier (som blev „opdateret“, da datteren blev opkøbt, og som derfor kan være bestemt af meget anderledes tidsdaterede kostpriser end moderens (og dermed også majoritetens) egenkapital og resultat, og som heller ikke (efter ARL) er påvirket af goodwill/goodwillafskrivning, således som majoritetsandelene af egenkapital og resultat er).

Så minoritetsandelen af hele koncernresultatet kan altså ikke bare antages at udgøre en „nogenlunde konstant“ andel af dette resultat. Den afhænger nemlig kun af enkelte *delejede* dattervirksomheders bidrag til koncernresultatet (og altså ikke af moderens eller helejede dattervirksomheders resultat). Og da udenforstående analytikere/regnskabsbrugere af koncernregnskabet *hverken* kan aflæse størrelsen af de delejede dattervirksomheders bidrag til „koncernegenkapitalen før minoritetsudskillelsen“ eller disses bidrag til „koncernresultatet før minoritets-udskillelsen“, kan det være meget vanskeligt for dem at skønne over den fremtidige udvikling i minoritetsandelen af koncernresultatet ud fra oplysningerne i tidligere års koncernregnskabers tal for minoritetsegenkapital og minoritets-resultat.

Hvis minoritetsinteressen er af betydelig størrelse i balance og/eller resultatopgørelse, giver det derfor ikke mening at foretage en regnskabsanalyse, der alene baseres på koncernregnskabet. En sådan analyse må i disse tilfælde suppleres med regnskabsanalyser af de væsentlige delejede dattervirksomheder for bedre at kunne vurdere udviklingen i minoritetens andel af koncernresultat og -egenkapital.

10. Pengestrømsopgørelse for koncerne

Et koncernregnskab skal indeholde en pengestrømsopgørelse. Sådan er lovgivning og standarder nemlig skruet sammen. Det er fra og med regnskabsklasse C, at der er pligt til både at aflægge koncernregnskab og lave pengestrømsopgørelse (og ÅRL's § 7 fastlægger for en sikkerheds skyld, at en koncernregnskabspligtig virksomhed skal følge bestemmelserne for klasse C-virksomheder, dvs. også skal offentliggøre en pengestrømsopgørelse). Og de virksomheder, der skal/vil følge internationale standarder, skal også lave både pengestrømsopgørelse og koncernregnskab (IAS 1 foreskriver, at et årsregnskab skal indeholde en pengestrømsopgørelse).

Så et (dansk) koncernregnskab skal altså også indeholde en pengestrømsopgørelse. Konsolideringen af pengestrømsopgørelserne skal derfor også behandles kortfattet her.

Koncernens pengestrømsopgørelse skal selvfølgelig vise pengestrømmene ind og ud af koncernen – og altså ingen koncerninterne betalinger – helt svarende til kravene til resultatopgørelsen om kun at indeholde koncerneksterne indtægter og omkostninger.

Konsolideringen af de enkelte koncernvirksomheders individuelle pengestrømsopgørelser til en samlet pengestrømsopgørelse svarer derfor også nøje til konsolideringen af virksomhedernes individuelle resultatopgørelser: De koncerninterne betalinger, der indgår i koncernvirksomhedernes individuelle pengestrømsopgørelse, elimineres, så der kun bliver koncerneksterne betalinger tilbage, og de resterende betalinger skal om nødvendigt (om-)klassificeres (dvs. opdeles på drift, investering og finansiering) ud fra et koncernsynspunkt. Derefter skal koncernvirksomhedernes pengestrømsopgørelser lægges sammen linje for linje, således at der fremkommer en passende specifiseret opgørelse af koncernens betalinger, opdelt på driftsbetalinger, investeringsbetalinger og finansieringsbetalinger.

Fremgangsmåden skal her kun skitseres med et par eksempler.

Betalingerne fra koncerninternt varekøb elimineres i både den modtagende virksomheds og i den afgivende virksomheds driftsbetalinger i disse to virksomheders egne pengestrømsopgørelser.

Betalingen af et afdrag på et koncerninternt lån elimineres i både den modtagende virksomheds investeringsindbetalinger og i den afgivende koncernvirksomheds finansieringsbetalinger i de to virksomheders egne pengestrømsopgørelser.

En betaling for et koncerninternt køb af en anlægsgenstand, som den sælgende virksomhed selv har fremstillet, medfører (ikke uventet) en lidt mere kompliceret eliminering: Driftsindbetalingen elimineres, og investeringsudbetalingen elimineres i sælgende og købende virksomheds egne pengestrømsopgørelser, og den driftsudbetaling (der følger af produktionen af anlægget) elimineres i sælgende virksomheds pengestrømsopgørelse (i dens driftsbetalinger) og erstattes af en tilsvarende stor investeringsudbetaling i købende virksomheds individuelle pengestrømsopgørelse.

Dermed er den grundlæggende logik i konsolideringen af pengestrømsopgørelsen beskrevet.

Men i forhold til én betalingstransaktion er denne logik dog utilstrækkelig, nemlig moderens betaling for det køb af kapitalandele, der medfører, at den erhverver en (ny) dattervirksomhed.

IAS 7 foreskriver, at en sådan betaling (og dens modstykke: afhændelse af kapitalandele, så koncernkontrol ophører) skal fremgå som en separat post under investeringer i koncernens pengestrømsopgørelse og skal specificeres således (for et køb):

- a. Totalbeløb betalt for kapitalandelene, om nødvendigt opdelt i betaling med 1. likvider og 2. anden form for godtgørelse.
- b. De likvide beholdninger i datteren, som tilgår koncernen som følge af koncernens etablering (/udvidelse) med tilgangen af datteren.
- c. De aktiver og forpligtelser, specificeret på hovedkategorier, i datteren, der tilgår koncernen ved datterens indlemmelse i koncernen.

11. Equity-metode/indre værdis metode og dattervirksomheder

Først lidt om terminologi-forvirring: Betegnelserne „indre værdis metode“ og „equity-metoden“ anvendes desværre nogle gange i helt samme betydning, andre gange med lidt forskellig betydning. „Indre værdis metode“ er ÅRL's betegnelse for den regnskabsmetode, som den kræver anvendt på kapitalandele i undervirksomheder, mens „equity-metode“ (fra engelsk: equity-method) er den mest anvendte betegnelse for metoden i regnskabslitteraturen og blandt regnskabsfolk. Og for flere år siden blev betegnelsen „indre værdis metode“ i dansk regnskabslitteratur desværre også til tider anvendt i en noget anden betydning end i loven, nemlig om en metode, som minder om equity-metoden, men alligevel er lidt anderledes.

Her vil blive anvendt betegnelsen „equity-metode“, som frit oversat betyder egenkapitalmetoden (og som derfor *rent sprogligt* har samme betydning som „indre værdis metode“, da „indre værdi“ af regnskabsfolk anvendes med betydningen „regnskabsmæssigt opgjort egenkapitalværdi“).

Et andet problem er, at ÅRL's bestemmelser om anvendelse af equity-metoden er noget summariske og lidt uklare. Lovens bestemmelser gengives derfor ikke direkte i nedenstående beskrivelse af equity-metoden, og metoden beskrives også ret håndfast uden at inddrage fortolkninger af bestemmelserne, der ville medføre lidt andre talmæssige konsekvenser. Det skal nævnes, at der i bemærkningerne til et lovforslag (L100 af 12.3.2008) om en (for længst gennemført) ændring af ÅRL findes en del kommentarer til fortolkningen af lovens equity-metode-bestemmelser. Den forståelse af bestemmelserne, som anlægges her, er på linje med disse kommentarer.

Nemme grundberegninger i eksemplet

I forbindelse med konsolideringen blev equity-metoden beskrevet ud fra sine konsekvenser: Når modervirksomheden i sit selskabsregnskab anvender equity-metoden på sine kapitalandele i en

konsolideret dattervirksomhed, bliver modervirksomhedens egenkapital lig med moderens ejerandel af koncernens egenkapital, og modervirksomhedens resultat bliver lig med moderens ejerandel af koncernens resultat.

Denne meget simple overensstemmelse mellem moderselskabsregnskab ved equity-metoden og koncernregnskabet, gælder dog kun, hvis der (som krævet i ÅRL) anvendes samme regnskabspraksis i moderselskabsregnskabet og i koncernregnskabet.

De internationale standarder lægger op til/tillader, at visse kapitalandele bliver værdiansat forskelligt i moderselskabsregnskab og i koncernregnskab. Er der sådanne værdiansættelsesforskelle, skal der selvfølgelig først korrigeres for disse, før man får lighed mellem egenkapital, hhv. resultat, i koncernregnskab og et moderselskabsregnskab, hvori dette indgår ved anvendelse af equity-metoden.

Men når der ikke er sådanne vurderingsforskelle, og det er der ikke i illustrationseksemplet, er det uhyre nemt at opgøre modervirksomhedens regnskab ved anvendelse af equity-metoden ud fra denne konsekvensbeskrivelse af equity-metoden, når konsolideringen er gennemført.

For vi kender *majoritets*-egenkapitalen i koncernen. Og vi kender også modervirksomhedens egenkapital eksklusive værdien af kapitalandele i dattervirksomheden, nemlig fra det modervirksomhedsregnskab, som konsolideringen tager udgangspunkt i (for værdien af disse kapitalandele og indtægten fra dem blev sat til 0 dør). I den modervirksomhedsbalance, som er opgjort eksklusive værdi af kapitalandele i dattervirksomheden, tillægges disse kapitalandele derfor bare en værdi svarende til det beløb, som mangler i, at modervirksomhedens egenkapital bliver akkurat lige så stor som koncernens majoritetsegenkapital, jf. figur 29.

Figur 29
Balance. Bestemmelse af equity-værdi af kapitalandele i
konsolideret dattervirksomhed

	Koncern- balance	M ekskl. kapital- andele i D	M's equity- værdi af kapital- andele i D	M inkl. equity- værdi af kapital- andele i D
AKTIVER				
Øvrige aktiver	16.310	9.710		9.710
Kapitalandele og udbyttetilgode- havende i datter- virksomhed		0	+2.895	2.895
I alt	16.310	9.710	2.895	12.605
PASSIVER				
Majoritets- egenkapital	6.645	3.750	+2.895	6.645
Øvrige passiver	9.665	5.960		5.960
I alt	16.310	9.710	2.895	12.605

Og helt tilsvarende i modervirksomhedens resultatopgørelse: Som modervirksomhedens indtægt af kapitalandele i dattervirksomheden indsættes bare det beløb, der mangler i, at modervirksomhedens resultat før denne indtægt af kapitalandele i dattervirksomheden svarer til koncernens *majoritets*-resultat, jf. figur 30.

Figur 30

Resultatopgørelse. Bestemmelse af equity-indtægt af kapitalandele i konsolideret dattervirksomhed

	Koncern	M uden indtægt fra D	M's equity- indtægt fra D	M med equity- indtægt fra D
<i>Indtægter m.v.</i>				
Øvrige indtægter	15.620	9.600		9.600
<i>Indtægt af kap. andele i datter</i>	0	-	+303	303
Alt	15.620	9.600	+303	9.903
<i>Omkostninger og minoritets-res. samt majoritets- resultat</i>				
Omkostninger mv.	14.787	9.070		9.070
<i>Majoritetsresultat</i>	833	530	+303	833
I alt	15.620	9.600	+303	9.903

De grundlæggende beregninger af modervirksomhedens „eget“ equity-regnskab i relation til kapitalandele i konsoliderede dattervirksomheder er altså meget, meget enkle at lave, efter at koncernregnskabet er færdigudarbejdet. Og derefter mangler vi egentlig kun at få tallene præsenteret i M's regnskab. Men før den præsentation behandles, bliver vi nødt til at behandle lovreglerne om anvendelsen af equity-metoden og redegøre for den tankegang, der ligger bag metoden.

Lovkrav

ÅRL's bestemmelser om anvendelse af equity-metoden er kort sagt følgende:

- I *koncernregnskabet* skal equity-metoden anvendes på koncernens kapitalandele i *associerede virksomheder* (men selvfølgelig ikke på dattervirksomheder, for disse „konsolideres jo ind i“ koncernregnskabet linje for linje).

- I virksomhedens eget regnskab (selskabsregnskabet) kan equity-metoden anvendes på kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder.

ÅRL har tidligere krævet, at equity-metoden skulle anvendes i selskabsregnskabet på kapitalandele i dattervirksomheder og associerede virksomheder, og det gør flere virksomheder fortsat.

Lidt om associerede virksomheder

Som det fremgår af ÅRL, kan/skal equity-metoden anvendes på både dattervirksomhed og associerede virksomheder. Vi vil her fokusere på brug af equity-metoden på dattervirksomheder.

Men først en kort karakteristik af begrebet „associeret virksomhed“.

En associeret virksomhed er groft sagt en *niecevirksomhed*: en ikke-dattervirksomhed, som en anden virksomhed (dens *overvirksomhed*, „dens tante“) og dennes dattervirksomheder besidder kapitalandele i et omfang, der giver den en betydelig driftsinteresse og en betydelig stemmeandel i den pågældende virksomhed (undervirksomheden). Der er *formodningsregler* i ÅRL, som lidt forenklet sagt tilsammen medfører, at en typisk associeret virksomhed er en niecevirksomhed, hvis tantevirksomhed og dennes dattervirksomheder tilsammen besidder mindst 20 % både af undervirksomheden's *kapital* og af dens *stemmerettigheder* („20/20-reglen“), men dog under 50 % af stemmerettighederne.

Så kort sagt er forskellen mellem dattervirksomheder og associerede virksomheder graden af indflydelse og tilknytning: Dattervirksomheder er „kontrollerede virksomheder“, associerede virksomheder er bare „indflydelses- og interesse-virksomheder“.

Reglerne om associerede virksomheder (og af nogle „tilsvarende“ del-ejede virksomheder, joint ventures, behandles mere udførligt i kapitel 13.)

Equity-metoden: én-linjes-konsolidering

Equity-metodens grundidé er nemmest at forstå ved at tage udgangspunkt i *det specialtilfælde*, hvor der ikke er nogen transaktioner mellem overvirksomhed og undervirksomhed (bortset fra, at undervirksomheden betaler udbytte til overvirksomheden), og hvor overvirksomheden „altid“ har ejet kapitalandelene i undervirksomheden.

I sådanne tilfælde skal overvirksomheden i sit regnskab

1. værdiansætte kapitalandele i undervirksomheden til sin egen ejerandel af den egenkapital, som undervirksomheden opgør i sit regnskab, dvs. til kapitalandelenes „indre værdi“
2. som indtægt af kapitalandelene i undervirksomheden føre sin ejerandel af undervirksomhedens resultat ifølge undervirksomhedens eget regnskab

Overvirksomheden skal altså „løfte“ undervirksomhedens regnskabsopgørelser netto, dvs. egenkapital og resultat, „op i sit eget regnskab“. Både egenkapital og resultat i undervirksomheden skal forinden være opgjort efter overvirksomhedens regnskabspraksis (ellers skal der korrigeres til opgørelse efter overvirksomhedens regnskabspraksis).

Grundideen er vel umiddelbart tiltalende: I overvirksomhedens regnskab indgår værdi og resultat fra kapitalandelene i undervirksomheden med akkurat samme nettobeløb, som hvis den ejede andel af undervirksomhedens aktivitet var udført direkte i overvirksomheden selv.

Det er denne grundidé – regnskabsmæssigt at afspejle indirekte ejede aktiviteters nettoeffekt, dvs. egenkapitaleffekt og resultat-effekt, på linje med direkte ejede aktiviteters regnskabseffekter – som mere generelt karakteriserer equity-metoden. For det er denne grundidé, der anvendes i tilfælde, hvor der har været transaktioner mellem overvirksomhed og undervirksomhed, og som fører til, at der foretages „konsolideringskorrektioner“, før modervirksomhedens ejerandel af undervirksomhedens nettoformue/egenkapital og resultat indregnes i modervirksomhedens regnskab.

Tankegangen er følgende: Hvis overvirksomhedens andel af undervirksomhedens aktivitet var blevet udført direkte i overvirksomheden, ville man ikke regnskabsmæssigt indregne avancer, der opstår ved „interne transaktioner“ mellem aktivitetsområder i virksomheden (f.eks. på varer, der overføres til salgsafdelingen, når produktionsafdelingen har færdigproduceret dem – de skal vurderes til kostpris). Derfor må der heller ikke ved anvendelse af equity-metoden indregnes avance, der opstår ved transaktioner mellem overvirksomhedens direkte ejede aktivitet og dens indirekte ejede aktivitet – de skal eliminieres. Og heller ikke regnskabsmæssig indregning af den fortjeneste i undervirksomheden, som modervirksomheden købte sig til og betalte for, da den købte kapitalandelene i undervirksomheden.

Derfor er der følgende væsentlige tilføjelse til den indledende „teknik-beskrivelse“ af equity-metoden (jf. punkterne 1. og 2. ovenfor om aktivering af ejerandel af undervirksomheds egenkapital og indtægtsførelse af ejerandel af undervirksomheds resultat i overvirksomhedens regnskab) i tilfælde med *transaktioner mellem over- og undervirksomhed og/eller i tilfælde, hvor overvirksomheden har købt kapitalandelene i undervirksomheden i „nyere tid“*:

3. Ved indregningen af undervirksomhedens resultat og egenkapital i overvirksomhedens regnskab skal der foretages fradrag for de urealiserede avancer, som er fremkommet ved transaktioner mellem (a) overvirksomhedens direkte ejede aktivitet, dvs. aktiviteten i overvirksomheden, og (b) dens indirekte ejede aktivitet, dvs. aktiviteten i undervirksomheden. Og der skal også korrigeres for forskellen mellem overvirksomhedens købspris for kapitalandelene i undervirksomheden og kapitalandelenes indre værdi på overtagelejstidspunktet, helst i form af en købsomvurdering af overtagne enkeltaktiver/forpligtelser og en indregning af en residual-bestemt goodwill – men kan der ikke foretages købsomvurdering, må hele forskellen opfattes og behandles som goodwill.⁹

Der er en lille forskel på *omfanget* af avanceeliminering, alt efter om equity-metoden benyttes af en (dansk) modervirksomhed på kapitalandele i en datter, eller om den benyttes af en overvirksomhed på kapitalandele i en associeret virksomhed i henhold til de internationale standarder.

I dette kapitel fokuseres på anvendelse af equity-metoden på en dattervirksomhed i moderselskabets selskabsregnskab. Ved den anvendelse af equity-metoden foretages der korrektioner og elimineringer, som helt svarer til de korrektioner og elimineringer, som foretages ved konsolidering.

Værdi og indtægt af kapitalandele i illustrationseksemplet

Det er den nævnte kursiverede „tilføjelse“ (3, ovenfor), der er baggrunden for, at modervirksomheden i dette eksempel *ikke* „bare“ aktiverer sine kapitalandele i dattervirksomheden til sin ejerandel af dattervirksomhedens faktiske egenkapital, dvs. egenkapitalen i

9 ÅRL's bestemmelser om equity-metoden indeholder faktisk ikke nogen henvisning til de krav om købsomvurdering og goodwill, som findes i lovens koncernregnskabsafsnit, men det må skyldes en forglemmelse.

dattervirksomhedens eget regnskab ($\frac{3}{4} * 3.340 = 2.505$, jf. dattervirksomhedens egen balance), men skal lave den værdiansættelse, som er beskrevet i figur 31.

Figur 31

Beregning af equity-værdi af kapitalandele i datter

Majoritetens ejerandel af datterens egenkapital, opgjort efter indregning af købsomvurderinger og koncerngoodwill, og med fratrag af modervirksomhedens andel af de urealiserede koncerninterne avancer, der er indeholdt i datterens egenkapital (A)

Minus

De koncerninterne avancer, der er indeholdt i moderens egenkapital (B)

Beløbsstørrelsen af A) findes af arbejdsskemaet til opstilling af koncernbalancen: Det er hele egenkapitalen i dattervirksomhedens koncernkorrigerede bidrag til balancen, 3.476, minus minoritetens andel heraf, 869, jf. oversigtsbilag 1. Dvs. $3.796 - 869 = 2.927$ Dette tal er nemlig netop fremkommet således: Dattervirksomhedens oprindelige egenkapital, tillagt købsomvurdering, reduceret med datterens urealiserede koncerninterne avancer, fratrukket minoritetsinteressens andel (hvorved kun modervirksomheds-eigenkapital er tilbage) og slutteligt tillagt moderens resterende købsgoodwill.

Beløbsstørrelsen af B) findes ikke direkte i arbejdsskemaet til opstilling af koncernbalancen i oversigtsbilag 1, men dog indirekte, nemlig som forskellen mellem moderens oprindelige egenkapital, 3.750, og moderens „eget bidrag“ til den koncernkorrigerede egenkapital, 3.718. Forskellen mellem disse beløb, $3.750 - 3.718 = 32$, angiver nemlig de urealiserede koncerninterne avancer (efter skat), som er indeholdt i modervirksomhedens egen egenkapital. Modervirksomhedens værdiansættelse af kapitalandelene i datteren bliver derfor de 2.895, som vi fandt indledningsvist, men nu kan vi også forklare, hvordan de 2.895 fremkommer, jf. figur 31a.

Figur 31a
Beregning af equity-værdi af kapitalandele i datter i eksempel

Majoritetens ejerandel af dattervirksomhedens „købsomvurderede og avancekorrigerede“ egenkapital, dvs. dens „koncernkorrigerede“ indre værdi: egenkapital – minoritetsandel, 3.796 – 869	2.927
- Modervirksomhedens egne urealiserede avancer ved handel med dattervirksomheden, som er indeholdt i moderens egenkapital	-32
Overvirksomheds værdiansættelse af kapitalandele	2.895

Det forklarer, hvorfor man som vist i begyndelsen af kapitlet „kan skyde genvej via koncernbalancen“, når man skal bestemme overvirksomhedens equity-værdiansættelse af kapitalandele i undervirksomheden i tilfælde som vores, hvor undervirksomheden er en konsolideret dattervirksomhed. Beløb A) og B) ses nemlig at være de beløb, som henholdsvis tilgår og fragår modervirksomhedens nettoformue i løbet af den konsolidering, som ender ud i beregning af koncernegenkapitalen. Derfor er forskellen mellem A) og B) det beløb, hvormed koncernegenkapitalen er større end modervirksomhedens egenkapital, således som denne blev opgjort før indregning af værdi af kapitalandelene i datteren.

Modervirksomhedens equity-indtægt i resultatopgørelsen fra kapitalandelene i dattervirksomheden kan forklares på helt tilsvarende måde, jf. figur 32:

Figur 32

Beregning af equity-indtægt fra datter

Majoritetens andel af dattervirksomheden resultat fratrukket modervirksomhedens andel af urealiserede „koncerninterne“ avancer i dattervirksomheden, og korrigert for eftervirkninger af købsomvurdering samt købs goodwill (C)

Minus

De urealiserede „koncerninterne“ avancer i modervirksomheden, den fået i året ved transaktioner med dattervirksomheden. (D)

Beløbsstørrelsen af D) findes også indirekte i oversigtsbilag 2, nemlig som forskellen mellem modervirksomhedens oprindelige resultat, 530, og dens „eget“ koncernkorrigerede resultat, 498, dvs. 32. Denne forskel angiver nemlig den urealiserede koncerninterne avancer efter skat, der i dette år blev indregnet i modervirksomhedens eget resultat.

Vi får således, at den totale indtægt af kapitalandele i dattervirksomheden er:

Figur 32a
Beregning af equity-indtægt fra datter

<i>Majoritetsandel af dattervirksomheds koncernkonsoliderede bidrag til koncernresultat (C):</i>	
460-125	335
- Moders koncerninterne avancer indeholdt i dens egen resultat (D)	-32
Moders indtægt af kapitalandele i dattervirksomhed, i alt	303

Af denne forklaring fremgår også, hvorfor man som tidligere vist beregningsmæssigt „kan skyde genvej via koncernresultatopgørelsen“, når man skal bestemme equity-indtægten af overvirksomhedens kapitalandele i undervirksomheden i tilfælde som vores, hvor *undervirksomheden er en konsolideret dattervirksomhed*. Beløb C) og D) ses nemlig at være de beløb, som henholdsvis tilgår og fragår modervirksomhedens resultat i løbet af konsolideringen. Derfor er forskellen mellem C) og D) det beløb, hvormed koncernresultatet er større end modervirksomhedens eget resultat før indregning af indtægt af kapitalandelene i datteren.

Så meget om beløbene fremkomst. Men før vi kan præsentere dem på rigtig måde i regnskabet, må vi se nærmere på lovreglerne.

Nettoopskrivningsreserve

Regnskabsbestemmelser er resultatet af en regel-evolution, der minder lidt om biologisk evolution. Og evolution kan jo have pudsige konsekvenser, f.eks. har vi haleløse mennesker et haleben. ÅRL har et tilsvarende „haleben“, som stammer fra EU's 4. selskabsdirektiv, og som er videreført i afløseren for 4. og 7. selskabsdirektiv, Direktiv 2013/34 af 26.6.2013. Et krav om en

nettoopskrivningsreserve ved anvendelse af equity-metoden. Når equity-metoden anvendes, kræver ÅRL, at der skal angives en særskilt reserve under egenkapitalen i overvirkshedens regnskab, benævnt „Reserve for nettoopskrivning efter indre værdis metode“, som skal angive de samlede *stigninger*, der er fremkommet i den „indre værdi“ af overvirkshedens kapitalandele i undervirkshederne, efter at overvirksheden overtog dem. Denne reserve må ikke udloddes. Så reservekravet begrænser overvirkshedens udlodningsmuligheder (selv om i dansk sammenhæng det er svært at få øje på den logik, der taler for en sådan begrænsning af udlodningsmulighederne – specielt nu, hvor overvirksheden i mange tilfælde alternativt kan vælge at værdiansætte kapitalandele til dagsværdi, uden at dette udløser et reservekrav, jf. næste kapitel).

Bestemmelsen om nettoopskrivningsreserve er gjort klarere ved forskellige ændringer i ÅRL gennem tiden, men indeholder stadig uklarheder ved nærmere eftersyn: Hvordan skal man helt præcist beregne den indre værdi, når man skal bestemme stigningerne heri? Fragår f.eks. det udbytte, der er foreslægt af undervirkshedens bestyrelse, og som fremgår af undervirkshedens årsregnskab for året, men som endnu ikke er vedtaget eller betalt, i den indre værdi? Det fremgår ikke, men der er alligevel ret bred enighed i praksis om, hvordan indre værdi skal beregnes, herunder enighed om, at foreslægtet udbytte reducerer reserven.

Hvad viser reserven så? Svaret fremkommer ved at se på, hvornår resaven fremkommer og øges: Når der sker en stigning i overvirkshedens værdiansættelse af kapitalandelene i en undervirkshed. Og det gør der, når de „koncernkorrigerede“ regnskabsresultater i undervirksheden, som indtægtsføres i overvirksheden, er større end udløste udbytter til overvirksheden (udløste udbytter betegner i denne sammenhæng både foretagne udbyttebetalinger og den foreslæde betaling af udbytte for regnskabsåret), samt når undervirkshedens egenkapital øges „uden om resultatopgørelsen“, f.eks. hvis undervirksheden opskriver aktiver. Resaven viser altså summen af (a) de u-udloddede resultater i undervirksheder, der hidtil er indtægtsført i overvirksheden, og (b) overvirkshedens andel af de øvrige egenkapitalstigninger, der er fremkommet i undervirksheden efter overvirkshedens erhvervelse af dens kapitalandele. Kort sagt: de regnskabsmæssige resultater og den øvrige formuelgang i undervirksheden, som er fremkommet i overvirkshedens ejertid, og som endnu ikke har „udløst“ udbytte, dvs. betaling af udbytte eller forslag om udbytte, til overvirksheden.

Hvor stor er nettoopskrivningsreserven på balancetidspunktet i illustrationseksemplet ud fra denne fortolkning? Den er forskellen mellem:

- a) den „reservebestemmende“ indre værdi af kapitalandelene og
- b) modervirksomhedens købspris for disse kapitalandele, 2.500.

Den „reservebestemmende“ indre værdi er derfor:

Den totale equity-værdi af modervirksomhedens kapitalandele i dattervirksomheder på balancetidspunktet, de 2.895, som blev beregnet indledningsvist (og som inkluderer købsomvurdering, købsgoodwill og foreslægt udbytte), minus den del heraf, som er foreslægt som udbytte. D's foreslæde udbytte var på 120 i alt (jf. at dette beløb blev anført ved den første præsentation af D's regnskab), og da M's ejerandel i D er $\frac{3}{4}$, udgør M's andel af det foreslæde udbytte:

$$\frac{3}{4} * 120 = 90$$

Den reservebestemmende indre værdi af M's kapitalandele i D er følgelig:

$$2.895 - 90 = 2.805$$

Nettoopskrivningsreserven er derfor:

$$2.805 - 2.500 = 305$$

Hvis tallet er negativt, skal der ikke afsættes en reserve, for formålet med reserven er som nævnt alene, at den skal udgøre en udlodningsbegrensning.

Nettoangivelse

Når modervirksomhedens regnskab kan præsenteres, opstår spørgsmålet om, hvor „meget netto“ modervirksomhedens indtægt af kapitalandele skal angives i modervirksomhedens regnskab – især om det skal være netto efter skat og ekstraordinære poster.

I dansk regnskabspraksis har tidligere været anvendt forskellige præsentationsmåder. Nogle virksomheder anvendte den såkaldte *modervirksomheds-metode* vedrørende skat. Ved denne metode angav man modervirksomhedens equity-indtægt som dens andel af dattervirksomhedens *før-skat-resultat*. Til gengæld angav skat af årets resultat nederst i modervirksomhedens resultatopgørelse al den skat, der skal betales af hele koncernen.

Andre virksomheder har anvendt den såkaldte (skatte)-*fordelingsmetode*. Den indebærer, at modervirksomhedens equity-indtægt af kapitalandelene i en dattervirksomhed er modervirk-

somhedens andel af *efter-skat-resultatet* i dattervirksomheden. Den skatteomkostning, som anføres nederst i modervirksomhedens resultatopgørelse, angiver så til gengæld kun modervirksomhedens egen del af koncernvirksomhedernes samlede skat. Kun den sidstnævnte metode er tilladt nu.

I bemærkningerne til et forslag i 2008 om ændring af ÅRL fremgår det endda, at nettoresultatet skal angives „helt netto“, dvs. som resultat efter skat og ekstraordinære poster med den begrundelse, at equity-metoden er en „én-linjes konsolidering“, og at ÅRL dermed er på linje med IAS 1's krav om, at det indtægtsførte equity-beløb er resultatet *efter skat*.

Man kan diskutere, om ÅRL med den begrundelse måske er blevet „lidt mere international end de internationale standarder“ ved at kræve, at nettoresultatet også er *efter ekstraordinære poster*. De internationale standarder anerkender *ikke* (dvs. tolererer ikke) begrebet ekstraordinære poster, men kræver specielle resultatposter specificeret. I praksis sker det oftest ved, at de almindelige driftsresultat-poster angives eksklusive (dvs. før) specielle poster, samtidig med at det længere nede i resultatopgørelsen angives „Specielle poster“, samt at der i *noterne* angives, hvad de almindelige driftsresultatposter udgør inklusive specielle poster.

Men ÅRL kræver altså, at netto-resultatet skal fremgå *helt netto*, når equity-metoden anvendes.

Modervirksomhedens færdige equity-regnskab

Ved de anførte valg og krav bliver modervirksomhedens equity-regnskab som vist i figur 33 og 34.

<i>Figur 33</i>	
Equity-metoden anvendt på kapitalandele i dattervirksomhed	
Modervirksomheds balance pr. 31.3.2018	
AKTIVER	
	(1.000 kr.)

Anlægsaktiver

Materielle anlægsaktiver	
Grunde og bygninger	1.815
Tekniske anlæg og maskiner	1.925
Driftsmateriel og inventar	750
	4.490

Finansielle anlægsaktiver

Kapitalandele i dattervirksomheder	2.895
Tilgodehavender i dattervirksomheder	300
Obligationer	400

Anlægsaktiver i alt

8.085

Omsætningsaktiver

Varebeholdninger	
Råvarer og hjælpematerialer	800
Varer under fremstilling	700
Færdigvarer	750
	2.250

Tilgodehavender

Varedebitorer	1.510
Dattervirksomheder	100

1.510

100

1.610

Værdipapirer og kapitalandele

300

Obligationer

Likvide beholdninger

360

Omsætningsaktiver i alt

4.520

Aktiver i alt

12.605

Figur 33 (fortsat) Equity-metoden anvendt på kapitalandele i dattervirksomhed PASSIVER		
		(1.000 kr.)
<i>Egenkapital</i>		
Reserve for nettoopskrivning efter den indre værdis metode	305	
Øvrig egenkapital (dvs. resten)	<u>6.340</u>	
Egenkapital, i alt	6.645	
<i>Hensatte forpligtelser</i>		
Udskudt skat	230	
<i>Gæld</i>		
<i>Langfristet gæld</i>		
Obligationslån	1.665	
Bankgæld	<u>1.030</u>	2.695
<i>Kortfristet gæld</i>		
Obligationslån	135	
Bankgæld	1.650	
Varekreditorer	500	
Anden gæld	750	
Årets udbytte	<u>300</u>	3.335
<i>Gæld, i alt</i>		6.030
<i>Passiver i alt</i>		12.605

Figur 34
Equity-metoden i resultatopgørelsen

Modervirksomheds resultatopgørelse ved anvendelse af equity-metoden på kapitalandele i dattervirksomhed
Artsopdelt resultatopgørelse. 1.1. – 31.12.2018

Omsætning	(1.000 kr.)
Ændring i lagre af forarbejdede varer	9.605
Andre driftsindtægter	(150)
	55
Vareforbrug	4.320
Løn og gager	3.170
Afskrivninger	630
Andre driftsomkostninger	110
	(8.230)
 Resultat af primær drift	 1.280
 Indtægt af kapitalandele i datter	 303
Renteindtægt fra dattervirksomhed	70
Andre renteindtægter	20
Renteomkostninger	(705)
	(312)
 Årets resultat før skat	 968
Skat	(135)
 Årets resultat	 833

Vurdering af equity-regnskabet

Man kan godt stille spørgsmålstege ved informationsværdien af, at modervirksomheden offentliggør både et koncernregnskab og et equity-regnskab for modervirksomheden selv, der viser akkurat samme resultat og samme egenkapital. Som man kan se, adskiller de to regnskaber sig „kun“ ved at være meget forskelligt specifiserede: I koncernens regnskab indgår alle koncernvirksomheders aktiver og forpligtelser, indtægter og omkostninger. I modervirksomhedens equity-regnskab er kun modervirksomhedens egne regnskabsposter specificeret, og de er også værdisat ud fra et rent modervirksomhedssynspunkt – bortset fra posterne „Kapitalandele i dattervirksomheder“ og „Indtægter af kapitalandele i datter-

virksomheder", som begge opgøres ud fra et koncernsynspunkt og som nettoposter. Modervirksomhedens eget equity-regnskab giver på den baggrund kun meget lidt *yderligere* information i forhold til koncernregnskabet, nemlig information om, hvor stor en andel af koncernens indtjening og værdier, der findes i selve modervirksomheden.

Equity-metoden er derfor mere informativ i forhold til undervirksomheder, som ikke indgår i konsolideringen, dvs. associerede virksomheder og lign. De internationale standarder *kræver* kun equity-metoden anvendt på sådanne virksomheder, jf. kapitel 13, men tillader som sagt nu også metoden anvendt på dattervirksomheder i modervirksomhedens selskabsregnskab.

Sprogforbistring

Betegnelserne *past-equity-metoden* og *equity-metoden* har stor sproglig lighed og meget forskelligartet betydning. Det er en uheldig kombination, som kan vanskeliggøre forståelsen – hvis man kunne udpege den, der indførte denne sprogbrug, burde vedkommende straffes.

Nu må man nøjes med at konstatere, at disse sproglige betegnelser faktisk anvendes, samt undgå at straffe sig selv ved at forveksle dem.

Derfor skal det gentages, at:

- *Past-equity-metoden* er betegnelsen for den *goodwill-regningsmetode*, som loven foreskriver. Frit oversat betyder den som tidligere nævnt „den historisk egenkapitals metode“. Betegnelsen henviser til, at (koncern)goodwillen beregnes ud fra moder-/overvirksomhedens pris for kapitalandelene i undervirksomheden og overvirksomhedens andel af den (købsomvurderede) egenkapital i undervirksomheden, opjort på *købstidspunktet*, dvs. dengang moder-/overvirksomheden erhvervede kapitalandelene. Past-equity-metoden benyttes i principippet til al købsgoodwill-beregning, både beregningen af koncern-goodwill og beregningen af den „goodwill“ (som ofte, men ikke altid opfattes som goodwill), der indgår i værdiansættelsen ved anvendelse af equity-metoden.
- *Equity-metoden* er den *værdiansættelses- og indtægtsförselsmetode*, der kan eller skal anvendes som *én-linjeskonsolideringsmetode* i en overvirksomheds regnskab på kapitalandele i en undervirksomhed.

12. Modervirksomhedens regnskab ved andre vurderinger af kapitalandele

ÅRL kræver som tidligere nævnt, at en koncernvirksomhed både offentliggør modervirksomhedens eget selskabsregnskab og koncernregnskab. IFRS/LAS'erne kræver derimod „kun“, at en koncernvirksomhed offentliggør et koncernregnskab. Men pudsigt nok (og lidt uklogt?) er der en alligevel en international standard, IAS 27, der indeholder krav til modervirksomhedens eget selskabsregnskab, hvis modervirksomheden aflægger et sådant regnskab. Og det er der rigtig mange modervirksomheder, der gør. Ofte af samme grund som danske modervirksomheder: Det er foreskrevet i deres nationale lovgivning.

I IAS 27 anvendes begrebet „separate financial statements“ kun om en *modervirksomheds* selskabsregnskab – ikke andre virksomheders selskabsregnskab. Det er lidt lumskt i forhold til dansk sprogbrug og logik – en *ikke-modervirksomheds* selskabsregnskab er jo helt bestemt virksomhedens „eget regnskab“, men det er altså ikke dens „separate financial statements“. Det kan være derfor måske være en hjælp at huske IAS 27 som standarden for „Supplerende regnskaber“ – nemlig regnskaber som *supplerer koncernregnskabet*.

IAS 27's udvikling gennem tiden har skabt noget roderi i reglerne for regnskabsaflæggelsen for kapitalandele i dattervirksomheder i moderselskabets eget regnskab. Indtil 2014 forbød standarden at anvende equity-metoden på disse i modervirksomhedens eget selskabsregnskab. Logikken bag dette forbud var, at det bare ville give „samme information igen, bare på en anden måde“, hvis equity-metoden anvendes på dattervirksomheder i moderselskabsregnskabet, for dattervirksomhederne er jo konsolideret i koncernregnskabet (jf. ovenstående om lighed mellem egenkapital og resultat i koncernregnskab og moderselskabsregnskab, når equity-metoden anvendes på dattervirksomhedsandele i moderselskabsregnskabet). Så før 2014 tillod IAS 27 kun anvendelse af kostpris-metode eller dagsværdi-metode på dattervirksomhedsandele i et moderselskabsregnskab.

Dette førte til regelkonflikt med en del landes krav om/tilladelse til, at kapitalandele i dattervirksomheder i moderselskabsregnskaber skulle/kunne behandles vha. equity-metoden (og irritation i en masse andre lande: Hvorfor (bandeord) skulle IAS 27 „komme på tværs af“ deres nationale lovgivning om moderselskabsregnskaber, når IAS'erne/IFRS'erne ikke „selv“ kræver moderselskabsregnskaber offentliggjort??)

Derfor blev IAS 27 ændret i 2014, så den også tillader equity-metoden anvendt på kapitalandele i dattervirksomheder i modervirksomhedens selskabsregnskab.

Men forhistorien til IAS 27's nuværende bestemmelser gør det alligevel relevant at beskrive konsekvenserne af kostpris-vurdering og af dagsværdi-vurdering af kapitalandele i dattervirksomheder for vores eksempelvirksomhed – de to metoder, som før 2014 var de eneste tilladte metoder i IAS 27 for behandling af kapitalandele i dattervirksomheder i modervirksomhedens selskabsregnskab.

De regnskabsmæssige konsekvenser, som kostpris og dagsværdi vil medføre i eksemplet, illustreres ud fra de allerede anførte forudsætninger for eksemplet suppleret med et par yderligere forudsætninger, som er nødvendige for at illustrere disse vurderingsmetoder.

Forudsætningerne er herefter følgende:

M's købspris for aktiepost: 2.500

M's udbytte fra D (udbytte „for forrige regnskabsår“, modtaget i året): 60 (tilføjet forudsætning)

M's aktiepost i D til dagsværdi ultimo året: 3.400 (tilføjet forudsætning)

M's kursstigning i året på dens aktiepost i D: 450 (tilføjet forudsætning)

Det skal bemærkes, at forudsætningerne skal forstås således, at M registrerer udbytteindtægt fra D i det år, hvor udbyttet bliver vedtaget og betalt.

I figur 29 og 30 i forrige kapitel blev angivet de mest centrale poster i moderselskabets balance og resultatopgørelse ved anvendelse af equity-metoden på M's kapitalandele i D.

I figurerne 29 (kostpris) og 30 (kostpris) nedenfor er på helt tilsvarende måde angivet de samme poster, når kapitalandelene i stedet vurderes til *kostpris*, og der i logisk forlængelse heraf skal *indtægtsføres* de *modtagne udbytter*, dvs. udbytte, som modervirksomheden har fået udbetalt fra dattervirksomheden i året, og som udgør udbytte for det forudgående regnskabsår.

Figur 29 (kostpris)

Balance. Indregning af *kostpris* af kapitalandele i dattervirksomhed i M's eget regnskab

	Koncernbalance	M ekskl. kapital- andele i D	M's kostpris af kapital- andele i D	M inkl. kapital- andele i D
AKTIVER				
Øvrige aktiver	16.310	9.710		
Kapitalandele i datter	-	0	+2.500	9.710
I alt	16.310	9.710	2.500	12.210
PASSIVER				
Majoritets- egenkapital	6.645	3.750	+2.500	6.250
Øvrige passiver	9.665	5.960		5.960
I alt	16.310	9.710	2.500	12.210

Figur 30 (kostpris)

Resultatopgørelse. Indregning af modtagne udbytter af kapitalandele i konsolideret dattervirksomhed

	Koncern	M ekskl. indtægt fra D	M's udbytte- indtægt fra D	M inkl. indtægt fra D
<i>Indtægter m.v.</i>				
Øvrige indtægter	15.620	9.600		9.600
Indtægt af kap. andele i datter	-	0	+60	60
I alt	15.620	9.600	+60	9.660
<i>Omkostninger og resultater</i>				
Omkostninger og minoritets-resultat	14.787	9.070		9.070
Majoritetsresultat	833	530	+60	590
I alt	15.620	9.600	+60	9.660

Koncernregnskabet spiller *slet ikke* nogen rolle for værdiansættelse af kapitalandelene i moderselskabsregnskabet, således som det gør ved equity-metoden, men koncernregnskabets tal er alligevel vist for at tydeliggøre en ret typisk taleffekt af *kostprisvurdering*: Moderselskabets egenkapital og resultat vil oftest ved kostprisvurdering af de nævnte kapitalandele blive mindre end majoritetens andel af koncernens egenkapital og resultat. Moderselskabet indtægtsfører nemlig kun modtagne udbytter fra dattervirksomheder (og fra associerede virksomheder) – og det mest almindelige er, at udbyttebetalingen tidsmæssigt „halter noget efter“ indtjeningen, ligesom den gør her i „vor“ dattervirksomhed. Ved kostprisvurdering af kapitalandelene angiver forskellen mellem koncernens majoritetsegenkapital og moderselskabsegenkapitalen derfor forskellen mellem: (1) hidtidig indtjenning i hele koncernen *efter* af-/nedskrivning af koncerngoodwill og (2) moderens egen hidtidige indtjenning, som inkluderer dens egen indtjenning, herunder dens indtjente koncerninterne avancer, plus udbytter fra dattervirksomheder (men oftest ikke et fradrag svarende til af-/nedskrivning af koncerngoodwill, fordi kostprisen for kapitalandelene langt sjældnere vil skulle nedreguleres, end koncerngoodwill skal). Hvis moderselskabet kun har ubetydelige koncerninterne avancer, vil forskellen især afspejle forskellen mellem (1) hidtidig koncernindtjenning i dattervirksomheder *efter* af-/nedskrivning på koncerngoodwill og (2) de udbytter, som moderselskabet har hjemtaget fra dattervirksomhederne.

Tilsvarende vil moderselskabets balance og resultatopgørelse blive som vist i figur 29 (dagsværdi) og figur 30 (dagsværdi) ved dagsværdivurdering af kapitalandelene i dattervirksomheden.

„Dagsværdi“ af kapitalandele i dattervirksomheder vil i praksis oftest sige *skønnet* dagsværdi. Et helt (/næsten) 100 % ejet datterselskab kan nemlig aldrig være børsnoteret, fordi der ikke kan være nogen (/væsentlig) omsætning af dets aktier på børsen.

Og delejede datterselskaber skal have en ret betydelig størrelse, for at den aktiemasse, som modervirksomheden *ikke* ejer, og som derfor udgør den „reelt omsættelige“ aktiemasse, er tilstrækkelig stor til at give aktieomsætning nok til, at datterselskabet kan være børsnoteret.

Figur 29 (dagsværdi)

Balance. Indregning af *dagsværdi* af kapitalandele i dattervirksomhed i M's eget regnskab

	Koncern- balance	M ekskl. kapital- andele i D	M's dags- værdi af kap. andele i D	M inkl. kapital- andele i D
AKTIVER				
Øvrige aktiver	16.310	9.710		9.710
Kapitalandele i dattervirks.	-	0	+3.400	3.400
I alt	16.310	9.710	2.900	13.110
PASSIVER				
Majoritets- egenkapital	6.645	3.750	+3.400	7.150
Øvrige passiver	9.665	5.960		5.960
I alt	16.310	9.710	2.900	13.110

Figur 30 (dagsværdi)

Resultatopgørelse. Indregning af udbytter og kursværdistigning af kapitalandele i konsolideret dattervirksomhed

	Koncern	M uden indtægt fra D	M's indtægt (<i>udb. + kurs- ændr.</i>) fra D	M's med indtægt fra D
<i>Indtægter m.v.</i>				
Øvrige indtægter	15.620	9.600		9600
Indtægt af kap. andele i datter	-	0	+510 ¹	510
I alt	15.620	9.600	+510	10.110
<i>Omkostninger og resultater</i>				
Omkostninger og minoritets-resultat	14.787	9.070		9.070
Majoritetsresultat	833	530	+510	1.040
I alt	15.620	9.600	+510	10.110

1) Modtaget udbytte + kursstigning: $60+150=210$

I en „perfekt økonomisk verden“ vil udbytte + kursændring for et selskab være helt lig med selskabets regnskabsresultat. Men verden er som bekendt overhovedet ikke perfekt (heller ikke økonomisk), og i eksemplet er udbytte + kursændring for dattervirksomheden større end dens resultat. Og det gælder ikke bare for regnskabsåret, men for hele perioden siden datterselskabsopkøbet, hvilket fremgår af, at modervirksomhedens egenkapital er større end koncernens egenkapital. Hvad viser det? Det viser, at forventningerne til *commende års* indtjening i dattervirksomheden er steget i forhold til de forventninger, som den oprindelige købspris for aktierne i dattervirksomheden afspejlede. Det er så op til regnskabslæseren at vurdere, om de forventninger er berettigede – især når dagsværdien af kapitalandelene „alene“ angiver modervirksomhedens eget skøn over denne dagsværdi.

Det er vel noget tvivlsomt, om anvendelse af disse vurderingsmetoder, dvs. kostpris eller dagsværdi, for disse kapitalandele giver bedre regnskabsinformation.

Og den læser, der måske luner sig ved tanken om, at vurdering af sådanne kapitalandele til kostpris eller dagsværdi i hvert har den fordel, at man så kan glemme alt om equity-metoden, kan godt tænke om igen. De børsnoterede virksomheder skal nemlig anvende equity-metoden på kapitalandele i blandt andet associerede virksomheder, fordi de ifølge ÅRL skal overholde de internationale regnskabsstandarder i „mindst ét regnskab“: i koncernregnskabet, hvis de er modervirksomheder, og ellers i selskabsregnskabet (nemlig når de ikke er modervirksomheder, og derfor heller ikke afhænger koncernregnskab). For de internationale regnskabsstandarder kræver som nævnt equity-metoden anvendt på kapitalandele i associerede virksomheder mv. i begge tilfælde

13. Equity-metode igen – men nu anvendt på associerede virksomheder

Både de anvendte begreber og kriterier for associerede virksomheder (og diverse andre undervirksomheder) og de påbudte metoder for den regnskabsmæssige behandling af sådanne undervirksomheder er desværre forskellige i ÅRL og de internationale regnskabsstandarder.

Associeret virksomhed iflg. ÅRL

I kapitel 11 blev associeret virksomhed bare groft beskrevet ved de karakteristiske træk for en associeret virksomhed: Det er en ikke-dattervirksomhed, som er en „niece-virksomhed“, hvori overvirksomheden (tanten) plejer egne driftsformål ved at have en varig og betydelig *kapitalandel* (i niecen) og udøver en betydelig indflydelse (på niecen) via sin *stemmeandel*. ÅRL’s formodningsregler for en associeret virksomhed kan sammenfattes som 20/20-reglen: Tanten har mindst 20 % af kapitalen og mindst af 20 % af stemmerne.

Men nu bliver vi nødt til at tage alle betingelserne med.

ÅRL har i 2018 ændret/indført definitioner af associeret virksomhed og kapitalinteresse, så de nu lyder:

Associeret virksomhed

En virksomhed, som ikke er en dattervirksomhed, men i hvilken en anden virksomhed og dennes datter-virksomheder besidder kapitalinteresser og udøver en betydelig indflydelse på virksomhedens driftsmæssige og finansielle ledelse. En virksomhed formodes at udøve betydelig indflydelse, hvis virksomheden og dens dattervirksomheder tilsammen besidder 20 pct. eller mere af stemmerettighederne.

Kapitalinteresse

En virksomheds eller en virksomhed og dennes dattervirksomheder ret over egenkapital i en anden virksomhed, når formålet med besiddelsen er at fremme virksomhedens egne

aktiviteter gennem en varig tilknytning til den anden virksomhed. Ret over egenkapital i en anden virksomhed formodes at være en kapitalinteresse, når rettigheden udgør mindst 20 pct. af egenkapitalen i den anden virksomhed.

(Associerede virksomheder er altså rent definitorisk en logisk delmængde af kapitalinteresse-undervirksomheder - i praksis en meget stor delmængde.)

Grundbetingelse for, at en overvirksomhed (tanten) har en kapitalinteresse i en niece, er:

- 1) besiddelse af en (større) kapitalandel i niecen, 2) ud fra et driftsformål. Driftsformål foreligger, når formålet er: a) at fremme af egne aktiviteter (i tanten) b) ved varig tilknytning til niecen.

og

Grundbetingelse for, at tanten har en associeret virksomhed, er:

- at den har en kapitalinteresse i niecen og udøver en betydelig indflydelse på niecens ledelse (vedr. drift og finansielle forhold)
- Og formodningsgrænsen er i begge tilfælde 20 %:
- Mindst 20 % ejerandel af kapitalen: Formålet formodes at være at fremme egne aktiviteter ved varig tilknytning.
- Mindst 20 % af stemmerne: Formålet formodes at være at udøve betydelig indflydelse.

I de allerfleste tilfælde har kapitalandelene i niecen ens stemmewægt, og derfor falder de to formodningsregler sammen. Og hvis de ikke gør det, kan andre forhold bevirkе, at en lavere kapitalandel i kombination med disse forhold betyder, at driftsformålet alligevel er opfyldt i relation til kapitalinteresse. Ligesom andre forhold kan bevirkе, at en lavere stemmeandel i kombination med dé forhold kan bevirkе, at der kan udøves betydelig indflydelse.

Det skal tilføjes, at 20/20-grænserne i nok i praksis vil blive de afgørende - og ikke vurderinger af, om driftsinteresse og indflydelse ligger over eller under niveauerne for „normalt højvande“ ved 20/20-grænserne. Det vil nemlig i praksis være svært at afgøre, hvad der er niveauerne for „normalt højvande“ for driftsinteresse og indflydelse i de tilfælde, hvor 20 %'s formodningsgrænserne lige netop er opfyldt. Og det gør det jo svært argumentere for, at man i en konkret situation er over eller under niveau for „normalt højvande“ - og i grænsetilfælde vil overvirksomheder i øvrigt nok

sjældent have stærke motiver til at tilstræbe eller undgå, at en undervirksomhed bliver kategoriseret som en associeret virksomhed.

EU's regnskabsdirektiv (2013) indeholder en definition af associeret virksomhed, der er mindre „skarp“ end ÅRL's, men som er baseret på samme tankegang.

I IFRS 11 defineres associerede virksomheder principielt anderledes end i ÅRL, men denne principielle forskel har dog kun ret sjældent praktisk betydning, nemlig som: virksomheder, hvori overvirksomheden har betydelig indflydelse, men dog ikke bestemende indflydelse.

Og IFRS 11 indeholder ligesom ÅRL den formodningsregel, at en stemmeandel på mindst 20 % i en undervirksomhed indebærer betydelig indflydelse. Men formodningsregelen er stærkere: En undervirksomhed, hvori der ejes en mindst 20 %'s stemmeandel, kan kun anses for ikke-associeret, hvis det klart kan påvises, at der i det konkrete tilfælde ikke er betydelig indflydelse. Og IFRS 11 har desuden en modsvarende „negativ“ stærk formodningsregel, når der er en stemmeandel på under 20 % i en undervirksomhed: Den må ikke anses for associeret, medmindre der klart kan påvises betydelig indflydelse i det konkrete tilfælde.

Bemærk, at IFRS 11's definition ikke indeholder betingelser om kapitalandelens størrelse (og heller ikke noget om hensynet til „eget driftsformål“ med besiddelsen) og derfor heller ikke nogen 20 %'s formodningsgrænse for kapitalandel.

Men lad os trods disse forskelle give en kortfattet karakteristik af den typiske associerede virksomhed: en undervirksomhed, hvori overvirksomheden normalt har en kapital- og stemmeandel på mellem 20 % og lidt under 50 %.

Det skal nævnes, at „formodningsgrænsen“ på 20 % er ret vilkårlig, for i selskabslovgivning findes så godt som aldrig nogen 20 %'s grænse for særrettigheder, som kunne begrunde reglen. Grænsen stammer oprindeligt fra USA (ud fra en „rimelighedsvurdering“, der lige så vel kunne have resulteret i en 15 %'s grænse eller en 25 %'s grænse eller noget helt tredje). Siden er grænsen blevet anvendt i IAS'erne/IFRS'erne, hvorfra den er blevet videreført til nationale lovgivninger, bl.a. via EU-direktiver.

Hvad hvis der lige netop er 50 %'s stemmeandel? Svar (typisk): et joint venture.

Et joint venture defineres som en fællesledet undervirksomhed, som overvirksomheden har kapitalandele i, og som den i kontrakt-

ligt samarbejde leder sammen med en eller flere andre overvirk-somheder (som også hver især har en stor stemmeandel). Hvis der er to fællesledende overvirkssomheder, har de typisk hver 50 %' stemmeandel. Er der tre fællesledende overvirkssomheder, har de typisk hver en tredjedels stemmeandel osv. Matematik (eller standarder) sætter ingen grænser for, hvor mange overvirkssomheder, der kan fælleslede. Men det gør den menneskelige natur, der er ret sjældent tre fællesledende overvirkssomheder og endnu sjældnere fire eller flere. Fællesledelse er nemlig betinget af betydelig gensidig tillid og sammenfaldende interesser, og hvis én overvirkssomhed begynder med (eller bare truer med) at vanskeligt gøre samarbejdet, lurer et ophør af joint venture-virksomheden.

Et joint venture vil derfor i praksis næsten altid også være overvirkssomhedernes associerede virksomhed ifølge „mindst 20 %'s stemmeandel“-reglen for associerede virksomheder – men i princippet kan overvirkssomheden godt have en mindre stemmeandel i et joint venture.

Fællesledet aktivitet/et driftsfællesskab er det tredje og sidste begreb for en (særlig og) beslægtet type undervirksomhed i IFRS 11. En undervirksomhed er en samarbejdsaktivitet, når den ligesom en joint venture er fællesledet i kontraktligt samarbejde mellem overvirkssomheder, men adskiller sig fra joint venture ved, at de samarbejdende overvirkssomheder har et „direkte økonomisk ejerskab“¹⁰ til (nogle af) de aktiver og forpligtelser, der indgår i undervirkssomheden, og altså ikke som i et joint venture kun har „indirekte økonomisk ejerskab“ til undervirkssomhedens enkelte aktiver og -forpligtelser via kapitalandele, som giver dem en *dele-ret til undervirkssomhedens samlede nettoformue (og afkast)*.

Der vil være undervirkssomheder, som det er svært at kategorisere, specielt i grænseområdet mellem jointventure og samarbejdsaktivitet. IFRS 11 anfører en række forhold, der skal indgå i helhedsvurderingen af den rette kategorisering af en undervirkssomhed.

---

10 Hermed menes, at ejerform og kontrakt i forening giver en overvirkssomhed en særrettighed til værdi/afkastet af bestemte aktiver i samarbejdsaktiviteten, respektive pligten til at honorere bestemt gældsforpligtelser. Samarbejdsaktivitet kan godt finde sted i et aktieselskab eller lignende, der jo som udgangspunkt ikke giver overvirkssomhederne særret til værdi/afkast af specifikke aktiver, men „kun“ en deleret i forhold til formue og afkast som helhed. Men kontrakter mellem virksomheder kan medføre, at de enkelte overvirkssomheder alligevel reelt har økonomiske sær-rettigheder (hhv. -forpligtelser) til væsentlige specifikke aktiver (hhv. gældsposter) i undervirkssomheden.

Kategorisering af en undervirksomhed er nemlig afgørende for den regnskabsmæssige behandling i overvirksomhedens regnskab(er) af de kapitalandele/ejerandele, som den har i undervirksomheden. Kravene er som anført i nedenstående oversigt, hvori også ÅRL's regler er medtaget af sammenligningshensyn.

Kapitalandele/ situation	IAS 27/IAS 28/IFRS 11	ÅRL
Kapitalandele i associerede og joint ventures i koncernregnskab	Equity-metode skal anvendes	Equity-metode kan anvendes på associerede. Pro rata kan anvendes på joint ventures
Kapitalandele i associerede og joint ventures i selskabsregnskab	Equity-metode skal anvendes, hvis der ikke er et koncernregnskab. Den kan anvendes i modervirksomhedens selskabsregnskab	Equity-metode kan anvendes på associerede – og det kan kostpris og dagsværdi også. Ingen bestemmelser om joint ventures.
Ejerandele i samarbejdsaktiviteter	„Specifikke“/økonomiske ejerandele af aktiver/forpligtelse indregnes (for de aktiver/forpligtelser som overvirksomheden ikke har sørret til, indregnes med overvirksomhedens generelle ejerandel i samarbejdsaktivitet.	Kategorien behandles ikke.

¹ Pro rata-metode er navnet på en metode, hvor overvirksomheden på hver enkelt post i sin balance og resultatopgørelse indregner sin ejerandel af den helt tilsvarende post i den fælles ledede virksomheds balance/resultatopgørelse (overvirksomheden skal (dog) indregne og måle posterne efter sin egen regnskabspraksis).

På engelsk anvendes sommetider også betegnelsen „expanded equity method“ om denne metode.

Hvorfor er der forskel mellem regnskabsmæssig behandling i selskabsregnskabet afhængigt af, om der er tale om et selskab, der

er moderselskab i en koncern, eller et selskab, der ikke er? Der er tre elementer i forklaringen:

- IAS'er/IFRS'er er baseret på den („amerikanske“) tankegang, at selskabsregnskabet *kun* er hovedregnskab, hvis selskabet *ikke* er moderselskab. Hvis selskabet er et moderselskab, er det koncernregnskabet, som er hovedregnskabet. Og i de tilfælde er moderselskabsregnskabet nærmest uinteressant. De internationale standarder kræver (normalt) *ikke*, at der skal offentliggøres et moderselskabsregnskab i de tilfælde, men det gør mange landes lovgivning, herunder Danmarks. De internationale standarder stiller dog *krav* til moderselskabsregnskabet, *hvis* det offentliggøres.
- De internationale standarder anser konsolidering som den informative regnskabsmetode i forhold til alle „nært knyttede“ undervirksomheder. Derfor kræves fuld linje-for-linje-konsolidering af dattervirksomheder og én-linjes-konsolidering (equity-metode), af associerede og joint ventures, samt altså linje-for-linje specifik-ejerandels-konsolidering af samarbejdsaktiviteter.
- *Men der behøver kun at ske konsolidering* én gang for hver undervirksomhed – med samarbejdsaktiviteter som eneste undtagelse. Når der er et koncernregnskab, og hvis der også offentliggøres et moderselskabsregnskab, skal konsolidering derfor ikke nødvendigvis anvendes som metode i dette regnskab (i koncernregnskabet er dattervirksomheder jo konsolideret linje-for-linje, og associerede mv. er én-linjes-konsoliderede). Kapitalandele i dattervirksomheder, associerede og joint ventures behøver derfor ikke at blive equity-metode-konsolideret i moderselskabsregnskabet endnu en gang. IAS 27 tillader derfor, at kapitalandelene i moderselskabsregnskabet værdiansættes til kostpris eller dagsværdi eller equity-metode (og tilladelsen til at anvende equity-metoden blev først genindført ved en ændring af IAS 27 i 2014).

Equity-metode for associerede og joint ventures – grundtræk og tankegang

Den equity-metode, der ifølge de internationale standarder skal anvendes på kapitalandele i associerede virksomheder og joint ventures, er en lidt anden variant af equity-metoden end den, der anvendes på dattervirksomheder i Danmark, og som blev beskrevet i kapitel 11. Derfor vil vi i det følgende skelne mellem to varianter af metoden. Equity-metode-a, som de internationale standarder foreskriver anvendt for associerede og joint ventures,

og equity-metode-d, som anvendes på dattervirksomheder blandt andet i Danmark.

Selv om equity-metode-a altså skal anvendes på både associerede og joint ventures, vil den undervirksomhed, som metoden beskrives anvendt på i det følgende, blive betegnet som en associeret (virksomhed) – det slanker fremstillingen og letter læsningen (og læseren må så efter behov selv tilføje: „og/eller et joint venture“).

Den grundlæggende hensigt og tankegang er ens for de to varianter af metoden: Equity-metoden benyttes for at „trække“ overvirksomhedens ejerandel af undervirksomhedens egenkapital og resultat „op“ på én linje i overvirksomhedens balance, hhv. dens resultatopgørelse. Ved denne manøvre skal den egenkapital og det resultat, der alene er fremkommet ved overvirksomhedens transaktioner „med sig selv“ eliminieres (dvs. urealiserede interne avancer skal eliminieres), og der skal også korrigeres for forskel mellem overvirksomhedens købspris for kapitalandelene i undervirksomheden og overvirksomhedens ejerandel af undervirksomhedens bogførte egenkapital på købstidspunktet, dvs. korrigeres for købsomvurdering af identificerbare aktiver samt købsgoodwill.

Men equity-metode-a afviger alligevel på et par væsentlige punkter fra equity-metode-d:

Særtræk 1: Avanceeliminering skal foretages forholdsmaessigt (og dermed symmetrisk) for alle ejer-grupper. Derfor skal man „bare“ eliminere overvirksomhedens ejerandel af urealiserede interne avancer ved samhandel mellem overvirksomheden og den associerede virksomhed

Særtræk 2: „Købsgoodwill“ ved køb af kapitalandele i en associeret virksomhed *specificeres* ikke som goodwill. Efter ÅRL skal den inkluderes og behandles helt ligesom koncerngoodwill ved én-linjes-angivelserne af værdi af og resultat fra den associerede virksomhed i henholdsvis balance og resultatopgørelse. Efter IFRS gælder det også næsten, men **kun næsten**, for det er tilladt at tilbageføre en tidligere nedskrivning af en bogført equity-værdi af kapitalandele, selv om denne equity-værdi indeholdt goodwill.

Nærmere om de to særtræk ved equity-metode-a: beskrivelse og tankegang

Særtræk 1: Symmetrisk forholdsmaessig avanceeliminering
(efter ejerandel)

For at forklare og illustrere denne forskel i avanceeliminering kan vi passende gøre tilbage til figurerne 31/31a og figurerne 32/32a,

som forklarer og illustrerer beregningen af equity-bidraget til balance henholdsvis resultatopgørelse ved equity-metode-d.

Lad os her fokusere på equity-værdi-d i balancen, jf. figur 35, som er en uddybet gentagelse af figur 31a.

Figur 35 Tal (equity-metode-d)

Beregning af equity-værdi-d af kapitalandele i datter i grundeksemplet

Majoritetens ejerandel af hele dattervirksomhedens „købsomvurderede og avancekorrigerede“ egenkapital, dvs. af dens „koncernkorrigerede“ indre værdi: hele datterens fuldt konsoliderede egenkapital (med goodwill, men minus alle datterens unrealiserede avancer) minus minoritetsandel heraf (minoritetsaktionærers ejerandel af datteren, her 25 %) $3.796 - 869 (= 0,25 \cdot 3.796)$	2.927
- Modervirksomhedens egne unrealiserede avancer efter skat ved salg til dattervirksomheden, som er indeholdt i dens egen egenkapital (bemærk: 100 %'s eliminering)	-32
Modervirksomheds værdiansættelse af kapitalandele	2.895

Ved equity-metode-d elimineres altså *al unrealiseret avance*, dvs. 100 %, ved salg fra moderen til datteren i moderens egen egenkapital. Jævnfør, at fradraget på de 32 udgør *al unrealiseret avance* (efter skat) indregnet i moderens egen egenkapital. Fra moderens/majoritetens ejerandel af datterens egenkapital (de 2.927) elimineres derimod „kun“ moderens ejerandel (i grundeksemplet: 75 %) af unrealiseret efter-skat-avance ved salg fra datteren til moderen. Resten af disse unrealiserede avancer, dvs. minoritetens andel, fraregnes nemlig i minoritetsandelen af datterens egenkapital (25 % - 869).

Ved equity-metode-a er der derimod *symmetri i elimineringerne* af de unrealiserede avancer ved al handel mellem over- og undervirksomhed. Af tantens/overvirksomhedens unrealiserede avancer ved salg til den associerede virksomhed (niecevirksomheden) skal der derfor også „kun“ eliminieres tantens egen ejerandel af disse

avancer i dens „egen“ egenkapital – resten anses for realiseret (tjent) i forhold til den associeredes øvrige ejere. Dvs. både overvirksomhedens ejere og den associeredes andre ejere i (hvilket svarer til minoritetsejerne i en datter) skal tilregnes den avance, som disse ejere har opnået ved salg til den anden involverede ejergruppens ejerandel. Den anses for realiseret i forhold til den anden ejergruppe – og altså *ikke* for urealiseret.

Lad os „lege“, at equity-metode-a skal anvendes på vores grund. Eksempel, fordi undervirksomheden nu pludselig ikke mere er associeret virksomhed, fordi overvirksomheden ganske vist ejer 75 % af kapitalen i undervirksomheden, men ikke har kontrol, fordi overvirksomhedens aktier har meget lavere stemmevægt end de andre aktier i undervirksomheden (f.eks. stemmevægtene 1:5)¹¹. Så ville størrelsen af equity-metode-a værdien i overvirksomhedens balance blive som følger:

Figur 36

Beregning af equity-værdi-a af kapitalandele i en 75 % ejet associeret i grundeksemplet

Overvirksomhedens ejerandel af den associeredes „købsomvurderede og avancekorrigerede“ egenkapital, dvs. dens „koncernkorrigerede“ indre værdi: egenkapital – minoritetsandelen 3.796 – 869	2.927
– Overvirksomhedens egen ejerandel af de urealiserede avancer, som den har fået ved salg til undervirksomheden: 75 % (ejerandel) * 40 (den urealiserede avance før skat): 0,75*32	-24
Overvirksomheds equity-a værdiansættelse af kapitalandele	2.903

Forskellen mellem figurerne 39 og 40 beskriver kort og klart (håber jeg) den afgørende forskel i avance-elimineringen ved de to equity-elimineringssmetoder, equity-metode-d og equity-metode-a.

11. I givet fald er overvirksomhedens stemmeandel: $75\% * 1 / (75\% * 1 + 25\% * 5) = 0,375$, dvs. 37,5 %. Det ville være dumt at have en sådan fordeling af kapital (og dermed risiko) og stemmevægte i undervirksomheden i praksis. Men her er det smart: Vores taleksemplet kan genbruges.

Figurene illustrerer også, at der altid vil blive elimineret mere intern avance ved equity-metode-d end ved equity-metode-a – undtagen i de tilfælde, hvor der ikke er nogen urealiseret avance fra overvirksomhedens salg til undervirksomheden. Dvs. hvis der er talmæssig forskel mellem metoderne (dvs. hvis der er urealiseret avance ved moderens salg til den associerede), vil equity-metode-a føre til at *højere egenkapital* i overvirksomheden end equity-metode-d. Med hensyn til evt. *resultatvirkning* af equity-metode-a for overvirksomheden i forhold til equity-metode-d vil den afhænge af, om primo- og ultimo-elimineringerne af overvirksomhedens egenkapital ved anvendelse af equity-metode-a i løbet af året talmæssigt (i forhold til equity-metode-d) er blevet forøget (→ mindre resultat), formindsket (→ højere resultat), eller om de er lige store (→ samme resultat).

Men *bemærk* venligst, at tabellerne *ikke* illustrerer beregningsmetoden af equity-metode-værdierne i overvirksomhedens balance (der er benyttet de tal, som er fremkommet under konsolidering). For at bestemme disse tal er det *slet ikke nødvendigt* at foretage „fuld konsolidering“ af overvirksomhedens og den associerede virksomheds regnskaber, jf. senere side 165.

Det skal tilføjes, at det netop er det forhold, at equity-metode-d eliminerer hele regnskabseffekten af urealiserede avancer ved overvirksomhedens (/modervirksomhedens) salg til undervirksomheden (datteren), der har ført til valg af equity-metode-d i modervirksomheders (og koncerners) regnskab - og altså til fravælg af equity-metode-a. Man har villet sikre, at modervirksomhedens (og koncernens) egenkapital ikke forøges ved et (påtvunget?) salg fra moder- til dattervirksomhed.

Modsatningsvist er grunden til valget af equity-metode-a i forhold til associerede virksomheder nok, at det forekommer mest logisk („retfærdigt“) at foretage symmetrisk eliminering af urealiserede avancer fra handel mellem over- og undervirksomhed. Både fordi vi mennesker jo godt kan lide symmetri (lighed, ens behandling), og fordi overvirksomheden i dé tilfælde meget sjældent vil kunne gennemtvinge handler, der ikke er i den associeredes interesse.

Særtræk 2. Købsgoodwill på linjen: Købsgoodwill er pakket væk – og glemt

Equity-metoden omtales som én-linjes-konsolidering. Det med én linje er blevet taget meget alvorligt, og det har flere konsekvenser – og måske også en lidt pudsig konsekvens.

Én af konsekvenserne er, at købsgoodwill ikke specifceres.

I forhold til ÅRL har dette dog ingen regnskabsmæssige følger. Den goodwill, der er indeholdt i den bogførte værdi af kapitalandele i associerede virksomheder, skal behandles helt ligesom koncerngoodwill: systematisk afskrivning, normalt lineært over 10 år. Ved evt. behov herfor skal kapitalandelene yderligere nedskrives (men det er sjældent, netop pga. kravet om afskrivning). Goodwillværdien skal i givet fald „ryge først“, og denne må aldrig logisk set burde tilbageføres, må der kun tilbageføres den del af den tidlige nedskrivning, der oversteg goodwill-komponenten af equity-værdien.

I henhold IFRS-regler kan der derimod siges at være en lidt sjov virkning af, at goodwill-komponenten af den bogførte værdi af kapitalandel ikke specificeres (fordi „den er pakket væk i nettoværdien“).

Nemlig i forhold til evt. tilbageførsel af *nedskrivning af goodwill*. Og bemærk, at sådanne nedskrivninger vil forekomme hyppigere efter IFRS end efter ÅRL, for ifølge IFRS skal goodwill jo ikke afskrives, men kun nedskrives ved behov.

Men IFRS's regler for nedskrivning af koncerngoodwill dur ikke rigtig i forhold til associerede virksomheder: Nedskrivning via en skønnet markedsværdi, dvs. ved en kapitalværdiberegning, for hele den pengestrømsgenerende enhed, CGU, som goodwillen „hører hjemme i“. Det er nærmest en komisk tanke at skulle overføre de regler på goodwill i associerede virksomheder. CGU-begrebet giver ofte ikke mening i forhold til en associeret, og selv hvis det at bestemme den associeredes CGU, vil man meget sjældent kunne lave meningsfuld kapitalværdiberegning for CGU'en, fordi den normalt vil omfatte aktiviteter uden for overvirksomheden og den associerede. Man har ikke brugbare data til det. Og „det sjov“ skulle gentages årligt, så længe der er goodwill!

Derfor foreskriver IAS 28 „bare“, at den bogførte equity-værdi af kapitalandele i en associeret virksomhed skal nedskrives til eventuel lavere genind vindingsværdi uden nærmere anvisninger om, hvordan denne værdi skal opgøres (det vil i praksis være svært – ofte vil man være nødt til at udøve et „fornuftigt skøn“). Og hvis en foretagen nedskrivning af kapitalandelene senere skal tilbageføres, skal man *ignorere*, at dette indebærer en tilbageføring af en nedskrivning af („indpakket“) goodwill, hvilket jo *ellers* er helt forbudt.

Og så skal vi over til at se på beregningselementerne i equity-metode-a.

Beregningselementer ved equity-metode-a

Det er som sagt ikke nødvendigt at foretage en egentlig konsoliderings-beregning for at bestemme equity-metode-a-værdien af (hhv. equity-metode-resultatet fra) kapitalandele i den associerede virksomhed.

Her vil kun fokusere equity-metode-a-værdien i overvirksomhedens ultimo-balance.

Den kan bestemmes således:

Equity-metode-a-værdi i balance
Overvirksomhedens ejerandel af:

1. den associeredes egen opgørelse af dens egenkapital
2. forøget med de resterende købsomvurderinger af aktiver (og forpligtelser, men de er sjældne) tilknyttet aktiver i den associerede
3. reduceret med de unrealiserede efter-skat-avancer, der er indregnet i den associeredes egenkapital og efter-skat unrealiserede avancer indeholdt overvirksomhedens egenkapital. (De beregnes ud fra de før-skat-avancer, som findes i den „modsatte“ virksomheds aktiver.)

Tillagt al resterende goodwill (goodwill er helt og holdent overvirksomhedens, og der er ingen skatteeffekt af goodwill).

For overskuelighedens skyld ser vi først på *bestemmelsen af beregningselementerne* og derefter på *selve equity-beregningen*.

Bestemmelse af beregningselementerne

Det fremgår, at equity-værdierne er bestemt af nogle „konsolideringselementer“: købsomvurderinger/goodwill og unrealiserede avancer, som måtte være indeholdt i overvirksomhedens og den associeredes egne regnskaber.

For at understrege ligheder og forskelle mellem beregningerne ved equity-metoden og fuld konsolidering vil de „konsoliderings-elementer“, der indgår i equity-metoden, blive beskrevet ud fra de tidligere beskrevne punkter i fuld konsolidering, jf. punkterne a)-h), som er gentaget nedenfor. De elementer, der også indgår i equity-metoden, er angivet med kursiv:

- a) *Afstemning og korrektion af enkeltvirksomhedernes regnskaber*
- b) *Eliminering af intern gæld og tilgodehavender samt renter heraf*

- c) Købsomvurdering af opkøbte virksomheds identificerbare aktiver og forpligtelser til dagsværdi på købstidspunktet samt de efterfølgende justeringer af disse værdier
- d) Eliminering af intern handel med omsætningsvarer og avance herpå
- e) Eliminering af intern handel med anlægsaktiver og avance herpå
- f) Følgekorrektioner af udskudt skat i balancen og beregnet skat i resultatopgørelsen
- g) Udskillelse af minoritetsandel i undervirksomhed
- h) Beregning af ufordelt købsmer pris og efterfølgende behandling heraf (her er der en forskel på IFRS og ÅRL)

Grunden til, at der ikke skal foretages eliminering af intern gæld og tilgodehavender og renter heraf, er, at equity-metoden jo bare skal „ende ud i“ en angivelse af en nettoværdi af „Kapitalandele i associerede“ og „Indtægter af kapitalandele i associerede“ (netto) i overvirksomhedens balance hhv. resultatopgørelse. Har overvirksomheden tillige tilgodehavende/gæld i den associerede må disse poster bestemt ikke elimineres – overvirksomheden har jo både kapitalandele og et tilgodehavende i (/en gæld til) den associerede.

En-linjes-angivelsen ved equity-metoden er grunden til, at der ikke behov for at beregne „minoritetsandele“ i den associerede. Man skal jo „kun“ bestemme overvirksomhedens værdi af dens ejerandel af egenkapital i den associerede og dens indtægt herfra – hvad „resten“ af egenkapitalen og resultatet udgør i den associerede er helt irrelevant i denne sammenhæng.

Og så videre til de enkelte elementer, som skal indgå i denne anvendelse af equity-a-metoden.

Ad a) Afstemning og korrektion af regnskaber, herunder korrektion for forskel i regnskabspraksis.

På dette punkt er der (i princippet) slet ingen forskel på fuld konsolidering og equity-metode: Der skal foretages korrektion. Men specielt i relation til forskelle i udenlandske associerede virksomheders regnskabspraksis kan det i praksis være relevant at anlægge en uvæsentlighedsbetragtning: Hvis taleffekterne af et betydeligt korrektionsarbejde skønnes uvæsentlige, kan korrektioner for forskelle i regnskabspraksis blive undladt. Ad c) Der skal foretages købsomvurdering af overvirksomhedens ejerandel af den associerede virksomheds identificerbare aktiver og forpligtelser på det tidspunkt, hvor overvirksomheden erhverver så

mange kapitalandele i undervirksomheden, at denne bliver en associeret virksomhed. Det gøres bedst – hvis det er praktisk muligt – ved at foretage fuld købsomvurdering af alle aktiver/forpligtelser i den associerede virksomhed (ligesom ved fuld konsolidering).

Det skal dog tilføjes, at overvirksomheden ikke altid har tilstrækkelig indflydelse på en associeret virksomhed til at kunne få fat i (kræve) den information, der er nødvendig for at kunne foretage en sådan komplet købsomvurdering (for en købsomvurdering af f.eks. færdigvarelagre i den associerede forudsætter, at man kender alle dens lagervare-beholdninger, deres kostpris og deres dagsværdi). Og specielt lige efter overvirksomhedens køb af kapitalandelene i den associerede er der måske ikke etableret en omfattende (og tillidsfuld) informationsudveksling mellem overvirksomhed og associeret virksomhed.

Hvis man ikke har den information, må overvirksomheden nøjes med at fortage de omvurderinger, man kan bestemme rimeligt sikert. Og efter at have bestemt overvirksomhedens ejerandel heraf må resten af overvirksomhedens *købsmer pris for kapitalandelene i den associerede inkluderes som goodwill / ufordelt merkøbspris ved overvirksomhedens equity-metode-a-værdi af kapitalandelenes bogførte værdi*. Konsekvensen er i givet fald, at overvirksomheden efterfølgende „fejlagtigt“ vil resultatføre for meget regnskabsmæssig fortjeneste i de år, hvor de aktiver i den associerede, der rettelig skulle være købsopvurderet, bliver solgt, og at nedskrivning af ufordelt købsmer pris/goodwill på et tidspunkt bliver for stor.

I et joint venture er der sjældent et tilsvarende købsomvurderingsproblem. Kapitalandele i et joint venture erhverves nemlig sjældent ved køb af kapitalandele i en eksisterende virksomhed, men ved at de involverede overvirksomheder stifter en ny virksomhed. Og hvis et joint venture skulle blive erhvervet ved et køb af kapitalandele i en eksisterende virksomhed, vil den fælles ledelse normalt straks fra købet give køberen adgang til alle de informationer, der er nødvendige for at foretage købsomvurderingen.

Ad d), e) og f) Eliminering af de urealiserede avancer efter skat skal som sagt ske forholdsmaessigt – ikke bare i den associerede virksomhed, men også i overvirksomheden.

Men for at bestemme overvirksomhedens andel af disse de urealiserede avancer må man ligesom ved konsolidering finde al urealiseret avance indeholdt i hver post (i praksis næsten altid kun aktivposter) i både overvirksomhedens og den associeredes „egne regnskaber“. For det er jo forudsætningen for, at man kan bestemme den samlede sum af urealiserede avancer, der er indeholdt i de to virksomheder egenkapital.

Det skal tilføjes, at ÅRL nu ikke længere tillader, at der ikke foretages elimineringer af interne avancer, „hvis transaktionen er sket på normale vilkår i et velfungerende marked, og elimineringen desuden ville medføre uforholdsmaessigt store omkostninger“ (bestemmelsen blev fjernet ved lovændringen i 2015). Så ÅRL er nu helt på linje med IAS 28: Kun „uvæsentlighed“ kan berettige til at undlade eliminering af interne avancer. Selv om det godt kunne være fristende – beregningerne af avanceelimineringerne kan nemlig godt være meget arbejdskrævende, men er det de dog oftest ikke: Virksomheder har oftest ikke en omfattende samhandel.

Det skal også nævnes, at det kun er muligt at foretage en „databaseret“ beregning af de urealiserede avancer fra samhandel, hvis der er et tillidsfuldt samarbejde mellem over- og undervirksomhed. Overvirksomheden kan ikke drive „industrispionage“ i den associeredes avancer ved at afkræve den „de nødvendige oplysninger“ til equity-beregningen. Trøsten er, at der normalt heller ikke er væsentlig samhandel, hvis der ikke er tillid.

Ad h) Beregningen af „ufordelt købsmer pris“/goodwill – som kun efter ÅRL opfattes som goodwill – og den efterfølgende behandling heraf er det sidste beregningselement, der skal behandles.

Rent beregningsmæssigt bestemmes ufordelt købsmer pris/goodwill ved *købet* helt ligesom moderens andel af (koncern-)goodwill:

- overvirksomhedens købspris for aktierne i den associerede
÷ overvirksomhedens ejerandel af den associeredes egen opgørelse af sin egenkapital
÷ overvirksomhedens ejerandel af den nettoændring i den associeredes egenkapital, der fremkommer ved omvurdering af identificerbare aktiver/forpligter i den associerede til dagsværdi på købstidspunktet

Den afgørende forskel i forhold til koncerngoodwill er som nævnt den efterfølgende *visning og behandling af goodwill*:

1. Goodwill *specifies ikke*, men *indregnes bare* som en del af den bogførte værdi af kapitalandelen i den associerede.
2. Goodwill *afskrives* iflg. ÅRL, men iflg. IFRS *nedskrives* kapitalandelene bare ved behov.

Ad 1. *Ingen specifikation*: Goodwill for associerede specificeres altså *hverken* under posten goodwill, under immaterielle aktiver eller under kapitalandelene i balancen.

Ad 2. Afskrivning (ARL) eller nedskrivning (IFRS)

Efter ARL skal goodwill afskrives – og evt. yderligere nedskrives ved behov (det vil dog sjældent være tilfældet pga. afskrivningskravet, men skulle det ske, er det *forbudt* at tilbageføre nedskrivningen).

Efter IFRS skal ufordelt købsmer pris (som vi „glemmer“ er goodwill) efterfølgende *nedskrives*, hvis det på et tidspunkt vurderes, at genindvindingsværdien af overvirksomhedens kapitalandele i den associerede er lavere end overvirksomhedens opgørelse af deres equity-metode-a-værdi, inklusive ufordelt købsmer pris. Og en sådan nedskrivning skal tilbageføres, hvis det senere skønnes, at kapitalandelenes genindvindingsværdi igen er blevet højere end deres equity-metode-a-værdi (inklusive den således nedskrevne ufordelte købsmer pris). Forbuddet mod en tilbageføring af en goodwill-nedskrivning gælder altså ikke i relation til den ufordelte købsmer pris.

Dermed er beregningselementerne gennemgået. Og da vi genbruger taleksemplet, behøver vi ikke at beregne dem igen – vi kan genbruge (og det siges jo at være godt miljøet). Så nu bare selve beregningen.

Beregningen equity-metode-a-værdi af kapitalandele i eksemplet

Her vil beregningsmetoden blive kortfattet vist på vores gennemgående taleksempel. De beregningselementer, der skal bruges, behøver vi ikke at bestemme igen. De kan hentes i konsolideringsoversigten (siderne 110 og 111).

Derfor kan beregningen vises helt kortfattet, jf. figur 37 (læg godt mærke til fortægnene!). Af hensyn til igen at vise forskellen mellem equity-metode-a og equity-metode-d-værdier specificeres det, hvilken virksomheds egenkapital den unrealiserede avance er indregnet i (goodwill/købsmer pris er vist særskilt, fordi den både er en „født“ efter-skat-værdi og i sin helhed „tilhører“ overvirksomhedens ejere).

Figur 37

Beregning af equity-metode-a-værdi af kapitalandele i taleksempelet
(Kon.kor.= konsolideringskorrektioner, A= associeret; O= overvirk somhed)

A's egen egen-kapital	Kon.kor. til A's kap (købsomvurd. plus urea. avancer i varelagre i O's varelagre - begge efter skat)	Korrigeret A kapital	O's andel af A-kap (75 %)	Kon.kor. til O's kap (urea.avancer i anlæg i D - efter skat)	GW	Kon.kor. til O's kap (urea.avancer i anlæg i D - efter skat)	Equity-a-værdi
(1)	(2)	(1)+(2)	(3) = (4) = (3)*0,75	(5)	(6)	(7) = (4)+(5)+(6)	
3.340	(+200-30)* (1-0,2)=146	3.476	2.607	-40*(1-0,2) *0,75 = - 24	320	320	2.903

Og på tilsvarende måde beregnes equity-d-værdi i eksemplet:

Figur 38
Beregning af equity-metode-d-værdi af kapitalandele i taleksempel
(Kon.kor.= konsolideringskorrektioner; D= dattervirksomhed; M= modervirksomhed)

D's egen egen-kapital	Kon.kor til D's kap (købsomvurd. plus avancer i Ms lagre; begge efter skat)	Korrigeret D kapital	Moders andel af D-kap (%)	Kon.kor. til M-kap (urealiserede avancer i D's anlæg – efter skat)	GW	Equity-d-værdi
(1)	(2)	(3) = (1)-(2)	(4) = (3)*0,75	(5)	(6)	(7) = (4)+(5)+(6)
3.340	(+200-30)* (1-0,2) = 146	3.476	2.607	-40*(1-0,2) = -32	320	2.895

Kort om beregning af equity-indtægt fra den associerede

Beregningen af equity-a-indtægten svarer ret nøje til beregningen af equity-a i balancen.

Equity-a-indtægt i overvirksomhedens resultatopgørelse
Overvirksomhedens ejerandel af

1. den associeredes egen opgørelse af årets resultat
2. *plus* efter-skat-ændringer i resterende fordelt købsmer pris
(dette er normalt negative ændringer, f.eks. afskrivning)
3. *minus* efter-skat-effekt af årets ændringer (regnet med for-tegn) i urealiserede før-skat-avancer
  - i. indeholdt i overvirksomhedens aktiver*
  - ii. indeholdt i den associeredes aktiver*

*(og derfor indregnet efter skat i den „ modsatte“ virksomheds egenkapital)

Minus årets af- og nedskrivning af goodwill/ufordelt købsmer pris (al goodwill er overvirksomhedens, og der er ingen skatte-effekt)

I vores taleksempel er beregningen således:

Figur 39
Equity-a-indtægt i grundeksempl

(Kon.kor.= konsolideringsskorrektioner; A= associeret; O= Overvirktsomhed)

A's eget resultat	Kon.kor. af A's res.: <i>drets ændringen i 1. købsomv. aktiver og 2. før-skat- avancer inde- holdt i O's ak- tiver (begge efter skat)</i>	Korrigeret A resultat	O's andel af A's resultat (75 %)	Kon.kor. af O's ejerandel <i>dringer i ure- aliserede avancer inde- holdt i A's ak- tiver – efter skat</i>	Årets afskr. af goodwill	Equity-a-ind- tægt
(1)	(2) $(+0 + (-30 + 50))$ $* (1 - 0,2) = -16$	(3) = $(1) - (2)$	(4) = (3) * 0,75 $(4) = (3) * 0,75$	(5) $(4) = (3) * 0,75$	(6) $40 * (1 - 0,2) *$ $0,75 = 24$	(7) = (4) – (5) – (6) 311
484			375		40	

I primobalancen indgik der 50 i avancer, se side 54. Dette kan også udledes af oversigt over konsoliderede resultatopgørelse, se side 116 eller 118. I praksis vil man bare "hente primotallene" i den opgørelse og beregning, der blev lavet forrige år (og gentil).

Det blev måske lige lovlig teknisk? Trøst dig med, at der kan laves regnark, der bare skal „fodres“ for at lave selve equity-beregningerne.

Det egentlige arbejde består i at opspore og beregne de urealiserede avancer.

Driftsfællesskaber

Beskrivelsen af den regnskabsmæssige behandling af driftsfællesskaber bliver kortfattet.

Driftsfællesskaber er ikke så udbredte i praksis. Og de driftsfællesskaber, der findes, f.eks. opførelse af en bestemt bygning, er typisk ret begrænsede i tid og omfang, så de vil sjældent afføde særligt svære regnskabsmæssige problemer. De er f.eks. normalt stiftet af deres overvirksomheder, dvs. der er ingen købsmer pris, som der skal tages hensyn til. Og de vil sjældent have transaktioner på kryds og tværs med andre virksomheder i den koncern, hvori de måtte indgå.

Der er derfor ingen grund til at behandle de regnskabsmæssige beregningsproblemer, som kan opstå, hvis der er en sådan købsmer pris eller sådanne koncerninterne transaktioner (beregningsproblemer som i sværhedsgrad godt kan svare til en ekspert-sudoku).

Som nævnt skal en overvirksomhed „konsolidere“ sin økonomiske andel af et driftsfællesskabers regnskab ved linje-for-linje i sit regnskab at indregne sin specifikke (økonomiske) ejerandel af aktiver, forpligtelser, indtægter og omkostninger i driftsfællesskabet og post for post eliminere sin ejerandel af eventuelle urealiserede upstream og downstream avancer, der er indeholdt i dens egen eller undervirksomhedens regnskab. Men der er sjældent indregnet urealiserede avancer, og hvis der er, er de kun indregnet i ganske få poster. Så det er ikke så slemt, som det lyder.

Med økonomisk ejerandel menes, at overvirksomheden skal indregne et aktiv i driftsfællesskabet fuldt og helt, hvis den har eneret på indtægterne fra dette aktiv, og ikke skal indregne nogen andel af et aktiv i driftsfællesskabet, som den anden med-overvirksomhed har eneret til indtægterne fra. Og for aktiver, som „bare“ ejes i fællesskab, indregner hver overvirksomhed sin generelle ejerandel af driftsfællesskabet.

I en vis forstand er forskellen mellem en sådan ejerandels-konsolidering og equity-metode-a uvæsentlig. Forestil dig, at man „kommer til“ at anvende metoden på en undervirksomhed, hvor overvirksomheden har en betydelig medejerandel, men ingen økonomiske særrettigheder. Man indregner da bare overvirksom-

hedens generelle ejerandel i undervirksomheden linje for linje i overvirksomhedens regnskab. Denne fejlanvendte linje-for-linje-konsolidering vil medføre helt samme tal for overvirksomhedens egenkapital og resultat som den regnskabsmetode, man faktisk skal anvende for en joint venture (som undervirksomheden jo er): equity-metode-a. Men i en anden henseende kan forskellen mellem ejerandels linje-for-linje-konsolidering og equity-metodens én-linjes-konsolidering næsten ikke blive større: præsentationen af en undervirksomheds værdi og resultat i overvirksomhedens regnskab. Ved equity-metoden (én-linjes-konsolidering) præsenteres værdi og resultat direkte på én nettopost i balancen, henholdsvis resultatopgørelsen. Ved linje-for-linje-konsolideringen præsenteres værdi og resultat af undervirksomheden til gengæld meget indirekte, nemlig ved tillæg til de relevante enkeltposter i overvirksomhedens balance og resultatopgørelse.

En modervirksomhed skal ifølge de internationale standarer anvende linje-for-linje ejerandels-konsolidering af et driftsfællesskab både i dens koncernregnskab og dens „supplerende“ moderselskabsregnskab. Det er en således en undtagelse fra de internationale regnskabsstandards „grundregel“, at det ikke er nødvendigt/ønskeligt også at anvende konsolidering på en undervirksomhed i det „supplerende“ moderselskabsregnskab, når undervirksomheden „i forvejen“ er „konsolideret ind“ i modervirksomhedens koncernregnskab.

14. Valutaomregning ved konsolidering

Især i et lille land med egen valuta som Danmark vil der tit være behov for at foretage valutaomregning for at kunne lave koncernregnskabet.

I koncernregnskaber vil der endda ofte være et dobbelt behov for valutaomregning: Der skal foretages omregning både af køb, salg og lån/udlån i udenlandsk valuta (i regnskabsjargon: af *udenlandske transaktioner*) og af udenlandske *undervirksomheders regnskaber* (i regnskabsjargon: af „*udenlandske enheder*“) for at kunne foretage konsolideringen.

Både ÅRL og IAS 21, som vi primært vil fokusere på her, regulerer begge typer omregning af udenlandsk valuta i regnskabet med sigte på, at ens metoder anvendes i ens situationer. Valutaomregningsmetoden kan nemlig have betydelig indvirkning på regnskabets tal, når valutakurserne svinger over tid, således som de jo gør mellem f.eks. danske kr. og svenske kr., norske kr. og £ og \$ – for slet ikke at tale om den russiske rubel, som der i de senere år har været meget store udsving i. Hvis der kun er ubetydelige kursudsving – som f.eks. mellem kr. og euro – har omregningsmetoden sjældent væsentlig talmæssig betydning for almindelige virksomheders regnskaber. Men selv i de tilfælde vil omregningsmetoden kunne have betydning for regnskaber for f.eks. pengeinstitutter og andre, som foretager mange og meget store finanzielle transaktioner i sådanne tæt forbundne valutaer.

Omregning af transaktioner

Omregning af udenlandske *transaktioner* er bestemt ikke speciel i koncernregnskaber. En virksomheds koncernforhold er nemlig helt uden betydning for omregningen. Men alligevel vil vi starte der.

En dansk virksomhed, der normalt køber, sælger og finansieres i danske kroner og kun i beskedenst omfang køber, sælger eller låner/udlåner i udenlandsk valuta, skal (ret selvfølgeligt) omregne effekterne af sådanne transaktioner til danske kroner i sit regnskab.

For i de tilfælde er det helt oplagt, at virksomheden efter IAS 21-sprogbrug har danske kroner som *funktionel valuta* (begrebet uddybes nærmere nedenfor). Og derfor skal den ifølge IAS 21 (og ÅRL) omregne sine „almindelige“ udenlandske transaktioner¹² og deres følgevirkninger til kr. på følgende måde:

1. Transaktioner (køb/salg) omregnes til transaktionsdagens valutakurs – anskaffelsesprisen for købte varer og anlæg opgøres derfor også efterfølgende ud fra „historisk anskaffelsespris til historisk valutakurs“, dvs. til historisk anskaffelsespris i kroner.
2. Tilgodehavender og gæld opgøres til balancedagens valutakurs.
3. Valutakurstab og -gevinster – dvs. de tab og gevinster i kroner, der fremkommer som følge af valutakursændringer i tiden fra et *køb / salg* i udenlandsk valuta til *betalingen* for dette *køb/salg*, eller til *balancedagen*, hvis der ikke er betalt inden da – skal føres i resultatopgørelsen.

Reglerne er nærmest indlysende i forhold til en virksomhed, hvori man normalt opererer og derfor også tænker i danske kr.: en vare, der er købt for 1000 US\$ dengang \$-kursen var 600, har en anskaffelsespris på 6000 kr. Og hvis \$-kursen var steget til 610, da der blev betalt for varen, har virksomheden haft et tab på 100 kr. på sin varegæld – og hvis varegælden endnu ikke er betalt på balancedagen, og \$-kursen på dette tidspunkt er steget til 620, angives gælden til 6200 kr. i balancen, og i resultatopgørelsen føres et valutakurstab på 200 kr.

Omregning af udenlandske enheder's regnskaber)

Reglerne for omregning af udenlandske enheder (/udenlandske enheders regnskaber) er nemmest at forstå ud fra den grundidé, at det er den anførte logiske regnskabsmæssige afspejling (set ud fra ledelsens valuta-synsvinkel), som man vil forsøge at opnå også ved omregning af de udenlandske enheders regnskaber.

Denne grundidé fører til, at omregningsmetoden for en udenlandsk enhed skal afhænge af, hvilken valuta ledelsen af den udenlandske enhed anser for den valuta, man bedst kan vurdere enhedens drift i:

A. Den udenlandske enheds egen valuta

I dette tilfælde skal der (først) bogføres og udarbejdes regnskab i enhedens egen valuta.

12 „Almindelige“ betyder her, at der ses bort fra risikoafdekningstransaktioner / sikringstransaktioner, der skal behandles efter reglerne i IAS 39.

- Dernæst skal dette regnskab omregnes vha. følgende metode – oftest kort benævnt slutkursmetoden (selv om en mere dækkende betegnelse ville være *slutkurs- og gennemsnitkurs-metoden*):
- Balanceposter skal omregnes til balancedagens valutakurs.
  - Resultatposter skal omregnes til en gennemsnits-valutakurs for året.
  - De omregningsdifferencer for henholdsvis primo-egenkapital og resultat, som følger heraf, indregnes *ikke* i „Årets resultat“, men på egenkapitalen (indregningsmåden er lidt forskellig i ÅRL og IAS 21, men herom senere).

B: Moderens/koncernens valuta

I dette tilfælde skal der „helt fra grunden“ bogføres og udarbejdes regnskab for enheden i moderens/koncernens valuta („bottom-up-omregning“), dvs. der skal anvendes:

- **moderselskabsvaluta-regnskabsførelse/koncernvaluta-regnskabsførelse**
(hvis dette ikke er „praktisk muligt“, er der også en løsning på dette: omregning af enhedens regnskab i udenlandsk valuta ved hjælp af den såkaldte temporalmetode. Men herom senere.)

Illustration af omregningsmetoder

De to metoder illustreres nu ved et fælles eksempel for den udenlandske virksomhed Udlund S.A. Det er så ufatteligt heldigt, at virksomhedens regnskabschef er programmerings- og regnskabsnørdr, og han har ikke alene bogført og udarbejdet regnskabet for virksomheden i Udenlandsk Valuta, UV (som krævet i hjemlandets lovgivning), men han har også i sin fritid lavet regnskabet for virksomheden i danske kroner.

Begge disse regnskaber for 2018 er vist nedenfor.

Balance pr. 31/12 2018 og 31/12 2017 for Udland S. A. (beløb angivet i tusinder)

	Aflagt og bogført i UV		Aflagt og bogført i DKK	
	31/12 2018	31/12 2017	31/12 2018	31/12 2017
Aktiver				
Grund	100	100	200	200
Bygninger	240	250	480	500
Maskiner	110	130	214,75	254
Varelager i alt	130	120	190	192
Debitorer	140	100	196	160
Likvide midler	90	50	126	80
Aktiver i alt	810	750	1.406,75	1.386
Passiver				
Egenkapital	565 ¹	490 ²	1.063,75	971
Langfristet gæld	120	120	168	192
Varekreditorer	85	110	119	176
Skyldig skat	40	30	56	48
Passiver i alt	810	750	1.406,75	1.386

¹ Heraf udgør udbyttegæld 70; ² Heraf udgør udbyttegæld 35

Resultatopgørelse 1/1-31/12 2018 for Udland S.A. (beløb angivet i tusinder)

	Aflagt og bogført i UV	Aflagt og bogført i DKK
Nettoomsætning	1.340	2.010
Omkostninger:		
Vareforbrug	(555)	(850)
Eksterne ydelser	(80)	(120,5)
Lønninger	(500)	(752)
Afskrivninger	(30)	(59,25)
Renteomkostninger	(25)	(36,5)
Omregningsresultat		9,5
Skat	(40)	(56)
Årets resultat	110	145,25

Baggrundsinformation:

Kursudvikling: kr. pr. UV. I Danmark angives valutakurser oftest som kr. pr. 100 UV, men den her valgte angivelsesmåde letter læsningen.

31/12 2017	Gennemsnitskurs 2018	31/12 2018
1,60	1,50	1,40

Slutkursmetoden (en mere dækkende betegnelse ville som sagt være „slutkurs- og gennemsnitskurs-metoden“)

Ved slutkursmetoden skal balancen som anført omregnes til slutkurs. De heraf følgende ultimo-balancer i kroner for 2018 og 2017 fremkommer derfor bare ved at gange disse to balancer i UV med henholdsvis 1,40 og 1,60 (jf. valutakurserne ultimo 2018 og 2017), og de bliver derfor som vist nedenfor.

**Omregnede balancer 31.12 2018 og 31.12 2017 for Udland
S.A. („Slutkursmetoden“, beløb i 1000 kr.)**

	Slutkursmetode	
	31/12 2018	31/12 2017
Aktiver		
Grund	140	160
Bygninger	336	400
Maskiner	154	208
Varelager i alt	182	192
Debitorer	196	160
Likvide midler	126	80
Aktiver i alt	1.134	1.200
Passiver		
Egenkapital	791	784
Langfristet gæld	168	192
Varekreditorer	119	176
Skyldig skat	56	48
Passiver i alt	1.134	1.200

Resultatopgørelsen skal (ved *slutkursmetoden!*) derimod som anført omregnes til **gennemsnitskurs „for året“** (ideelt: gennemsnitskursen for årets omsætning). Både ÅRL og IAS 21 „formulerer sig som om“, at kravet er omregning til „*transaktionskurs*“, men det er *misvisende* formuleringer. For det er årets **gennemsnitskurs (for omsætningen)**, som man kræver *alle* resultatopgørelsespster omregnet med – og denne kurs er bestemt ikke (eller i hvert fald kun meget sjældent) lig med den gennemsnitlige transaktionskurs for omkostningsposterne, specielt ikke for vareforbrug og afskrivninger. Disse poster er jo normalt ikke „bare“ opgjort ud fra køb (og dermed transaktioner) i året, men også ud fra køb i (meget) tidligere år.

I eksemplet beregnes de gennemsnitskurs-omregnede resultatposter i kr. derfor bare ved at gange resultatposterne i UV med 1,50, og resultatopgørelsen bliver derfor som vist herunder.

Omregnet resultatopgørelse for 2018 Udland S.A. („Slut-kursmetoden“, beløb i 1000 kr.)

	„Slutkursmetode“
Nettoomsætning	2.010
Omkostninger:	
Vareforbrug	(832,5)
Eksterne ydelser	(120)
Lønninger	(750)
Afskrivninger	(45)
Renteomkostninger	(37,5)
Skat	(60)
Årets resultat	165

Som du nok allerede har gennemskuet, medfører slutkursmetoden et behov for posterig af valutakursomregnings-differencer i det omregnede regnskab.

For regnskabet i udenlandsk valuta opfylder selvfølgelig den fundamentale koblings-ligning mellem primo- og ultimobalance og (total-)resultatet (og ud- og indbetaler til ejerne):

$$EK_{ultimo} = EK_{primo} - \text{Nettoudbetalinger til ejerne} + \text{Årets (Total-)resultat (koblingsligningen)}$$

(i eksemplet (i UV): 565 = 490-35+110)

Men denne basale koblingsligning opfylder det slutkurs-omregnede regnskab (normalt) ikke uden en korrektion. For i koblingsligningen vil EK_{ultimo} , EK_{primo} og Årets resultat ved slutkursmetoden (normalt) blive omregnet med hver sin valutakurs – og det kan lighedstegnet i koblingsligningen selvfølgelig ikke „holde til“.

Derfor foreskriver både ÅRL og IAS 21, at der skal foretages en særlig regulering af ultimo-egenkapitalen for *omregningsdifferencer* med det (ene) formål at sikre, at den nævnte koblingsligning også er opfyldt i det omregnede regnskab.

Af pædagogiske grunde vil vi her kun beskrive omregningsdifferencen i det (typiske) tilfælde, hvor der ikke foretages ejer-indbetalinger i året, og hvor udbetalt udbytte er lig foreslættet udbytte.

I det tilfælde kan koblings-ligningen forenkles til følgende:

$EK_{primo} \text{ eksklusive}$ foreslæt udbytte indeholdt heri + årets resultat = $EK_{ultimo} \text{ inklusive}$ foreslæt udbytte indeholdt heri.¹³

Omregningsdifference-posteringen skal derfor i det tilfælde være:

$EK_{primo} \text{ eksklusive}$ foreslæt udbytte indeholdt heri (i UV) * (valutakurs ultimo – valutakurs primo) + årets resultat (i UV) * (valutakurs ultimo – gennemsnitsvalutakurs for året)

I eksemplet bliver omregningsdifference derfor:

Vedr. primo-egenkapital	(490-35) * (1,40 – 1,60)	-91
Vedr. resultat	110 * (1,40 – 1,50) =	-11
Omregningsdifference i alt		-102

Ifølge ÅRL skal posteringen af omregningsdifferencen – som „kun“ forekommer i modervirksomhedens/koncernens regnskab – foretages som en *direkte egenkapital-regulering* og føres på en *særskilt „omregningsreserve“* for akkumulerede omregningsdifferencer under egenkapitalen. Kravet er reelt helt tilsvarende i IAS 21. Men da IAS'erne/IFRS'erne jo ikke tolererer direkte egenkapital-reguleringer, kræver IAS 21 årets omregningsdifferencen posteret under „anden totalindkomst“ og derfra overført til en særskilt omregningsreserve under egenkapitalen.

Både ÅRL og IAS 21 foreskriver, at en given *undervirksomheds specifikke del* af den akkumulerede omregningsreserve *skal* overføres – og *først må* overføres – fra egenkapitalen til årets resultat i det år, hvor netop denne virksomhed ophører med at være undervirksomhed (på grund af afvikling eller frasalg); ifølge IAS 21 skal denne overførsel til årets resultat ske ved en modgående regulering af „anden totalindkomst“.

Efter denne metodebeskrivelse skal vi se på slutkursmetodens virkninger for regnskabet.

Regnskabsvirkninger af omregningsmetode

I eksemplet er det så ufatteligt heldigt (det sker kun i lærebøger), at vi uden videre kan sammenligne det regnskab for virksomheden,

13 Hvis der i året foretages ejer-indbetaling af kapital, eller der sker ændring af udbyttebetaling (i forhold til foreslæt udbyttebetaling), skal omregningsdifference-posteringen også indeholde de heraf afledte valutakurs-difference-effekter.

som er bogført og udarbejdet i kroner, med det regnskab, som er omregnet til kroner vha. slutkursmetoden.

Sammenstillingen af disse to regnskaber falder således ud i eksemplet:

Balance ultimo 2018, Udland S.A. (beløb i 1000 kr.)

	Slutkursmetode DKK	Bottom-up DKK
Aktiver	31/12 2018	31/12 2018
Grund	140	200
Bygninger	336	480
Maskiner	154	214,75
Varelager	182	190
Debitorer	196	196
Likvide midler	126	126
Aktiver i alt	1.134	1.406,75
Passiver		
Egenkapital	791	1.063,75
Langfristet gæld	168	168
Varekreditorer	119	119
Skyldig skat	56	56
Passiver i alt	1.134	1.406,75

Resultatopgørelse, 2018, Udland S.A. (beløb i 1000 kr.)

	Slutkursmetode DKK	Bottom-up DKK
Nettoomsætning	2.010	2.010
Omkostninger:		
Vareforbrug	(832,5)	(850)
Eksterne ydelser	(120)	(120,5)
Lønninger	(750)	(752)
Afskrivninger	(45)	(59,25)
Renteomkostninger	(37,5)	(36,5)
Omregningsresultat		9,5
Skat	(60)	(56)
Årets resultat	165	145,25

Og til slutkurs-regnskabet knytter sig altså omregningsdifferencen på 102, som „fikser“ koblingen mellem denne metodes resultatopgørelse og dens primo- og ultimo-balancer.

En hel del forskelle mellem de to forskelligt omregnede regnskaber er specifikke for eksemplet og afspejler kun de valgte specifikke (og vilkårlige) forudsætninger. Andre ligheder og forskelle skyldes omregningsmåderne, og det er dem, vi vil fokusere på her.

I balancen bliver der ingen „metodeforskelle“ for så vidt angår de monetære poster, dvs. de poster som angiver likvider og/eller krav på/forpligtelse til betaling af bestemte beløb (i en given valuta). Naturligt nok, for disse poster vil alle sammen blive omregnet til valutakursen ultimo ved begge metoder. Derimod er der ret betydelige talafvigelser mellem de to omregningsmåder for de ikke-monetære poster, dvs. poster, der (modsætningsvist) angiver værdi af fysiske aktiver eller (men betydeligt sjældnere) værdi af „fysiske“ forpligtelser (dvs. pligt til levering af varer/ydelser). Disse forskelle skyldes, at de poster typisk er afledt af „gamle“ indkøb, investeringer og varekøb, og derfor kan der være stor talforskel på den bogførte værdi af sådanne poster afhængigt af, om „resterne“ af de oprindelige anskaffelsespriser for disse beholdninger (dvs. varebeholdninger og u-afskrevne andele af maskiner) omregnes til *valutakursen på det tidspunkt*, varerne/maskinerne blev *anskaffet*.

fet (hvilket er tilfældet ved bogføring i kr.), eller de omregnes til valutakursen *ultimo regnskabsåret* (slutkursmetoden).

Dette forklarer også de betydelige talafvigelser for de „beholdningsafledte“ omkostningsposter, afskrivninger og vareforbrug, i *resultatopgørelsen*. En anden væsentlig grund til talforskelle i de to forskelligt omregnede resultatopgørelser er, at der ikke i (selve) årets resultat i det slutkursomregnede regnskab vil indgå tab og gevinst på monetære poster „født“ i enhedens egen valuta, dvs. hverken på likvider i dens egen valuta eller på de tilgodehavender og gældsposter, der kontraktligt er fastlagt i dens egen valuta. For i regnskabet i lokal valuta vil der selvfølgelig ikke være sådanne tab og gevinst (jf. at der ikke i et regnskab i kroner kan være tab/gevinst på likvider og monetære poster, der kontraktligt er fastlagt i kroner, men kun på likvider, tilgodehavender og gæld i fastlagt i andre valutaer). Og tab/gevinst på sådanne poster bliver ikke „føjet til“ enhedens resultatposter ved omregning ved slutkursmetoden – valutakursudviklingen i året vil ved denne metode „kun“ påvirke omregningsdifference-posteringen, der ikke indgår i årets resultat (og denne post beregnes i øvrigt af alle poster – ikke kun af de monetære poster fastlagt i lokal valuta).

Modsatningsvis indgår alle tab/gevinster (i kroner) på de monetære poster i enhedens egen i valuta i resultatet, når regnskabet for den udenlandske virksomhed bogføres og udarbejdes i kr.

Det skal tilføjes, at det skyldes en pædagogisk overdrivelse i eksemplet, at nettoomsætningen er helt ens ved de to metoder. Man vil ganske vist i praksis tilstræbe, at den gennemsnitskurs, der omregnes med ved slutkursmetoden, er således beregnet, at den gennemsnitskursomregnede nettoomsætning ikke afviger meget fra nettoomsætningen omregnet til de faktiske transaktionskurser. Men det vil ikke altid lykkes at ramme helt så præcist som i eksemplet.

Derimod er det ikke tilfældigt, at der er nogle talafvigelser for lønninger og andre „løbende afholdte“ omkostninger. Gennemsnitskursen for omsætningen er nemlig sjældent lig med gennemsnitskursen for disse omkostningsposter. For tidsmæssigt (og dermed evt. også valutakursmæssigt) ligger de anskaffelser, der er knyttet til disse omkostninger, ofte nogen tid forud for nettoomsætningen (også selv om virksomheden ikke „gør i“ julepynt eller andre udprægede sæsonvarer).

Temporalmetode – en genvejsmetode

I praksis er det selvfølgelig sjældent, at en virksomhed har held til at ansætte en psykisk påfaldende regnskabsmedarbejder, der

ikke kan finde på noget bedre at bruge sin fritid til end at lave et ekstra undervirksomhedsregnskab i modervirksomhedens valuta.

Men hvad gør man så, hvis der til brug for at modervirksomhedens eller koncernens regnskab skal udarbejdes et regnskab i kroner for en udenlandsk virksomhed ved anvendelse af kronebogføringsmetoden?

Der er 3 muligheder:

1. Bogføring i kroner

I nogle lande, heriblandt Danmark, er det tilladt at lave regnskaber i en hvilken som helst „koncernrelevant“ valuta. Hvis dette også er tilladt i det land, den udenlandske undervirksomhed ligger i, kan man nøjes med at bogføre og udarbejde regnskab i kroner (eller mere generelt: i modervirksomhedens/koncernens valuta). For at det kan lade sig gøre, skal en lokalt uddannet regnskabsmedarbejder normalt efteruddannes.

2. Bogføring i 2 valutaer

Hvis undervirksomhedens hjemland kræver, at undervirksomheden bogfører i landets egen valuta, eller bare ikke tillader, at der kun bogføres i DKK (er det en slags bitcoins?!), kan man lave dobbelt bogføring: bogføring både i en „tilladt valuta“ og i kroner. Det er lidt besværligt, selv om simpel programmering kan bidrage til at udføre en stor del af rutinearbejdet. Og igen skal en lokalt uddannet regnskabsmedarbejder givetvis efteruddannes, for at det kan lade sig gøre.

3. Bogføring i lokal valuta og omregning ved temporalmetoden

Temporalmetoden er en „genvejsmetode“ i den forstand, at man omregner alle undervirksomhedens regnskabsposter på en måde, så det omregnede regnskab i moderens/koncernens valuta (i eksemplet kroner) talmæssigt bliver meget lig med det regnskab for undervirksomheden, som ville fremkomme ved bogføring i denne koncernvaluta.

Metoden forudsætter, at der findes (/kan fremskaffes) mere specifiserede regnskabstal end dem, der vises i det offentliggjorte regnskab. Regnskabsposterne skal nemlig opdeles i komponenter efter „fødselsåret“ for deres værdiansættelse (og i visse tilfælde værdiansættelsens „fødselsdag“). Den enkelte regnskabskomponent skal nemlig omregnes med hver sin *tidsrette valutakurs*, nemlig (gennemsnits-)valutakursen i de(t) år/på dét tidspunkt, hvor den første værdiansættelse af komponenten fandt sted („værdiansættelsen blev født“) – derfor betegnelsen: temporalmetode („tidsbestemt metode“).

Følgende oversigter over omregningsforskrifterne i balance og resultatopgørelse er udledt af denne tankegang og beskriver derfor metoden:

Temporalmetode: Balanceomregning

	Omregningsvalutakurs
Aktiver:	
1. Ikke-monetære kostprisvurderet	Historisk kurs på anskaffelsestidspunkt („gennemsnitskurs for anskaffelsesperiode“)
2. Monetære	Slutkurs
3. Ikke-monetære, opskrevne/nedskrevne	Kurs på omvurderingstidspunkt
Gæld og hensatte forpligtelser *	Slutkurs
4. Monetære	
5. Egenkapital	Omregnes ikke – egenkapitalen beregnes residualt efter omregning, dvs. som forskel mellem aktiver og forpligtelser

- Ikke-monetære forpligtelser ignoreres her. (Det skal blot nævnes, at disse skal omregnes til slutkurs, bortset fra udskudt skat. Udskudt skat skal omregnes til „historiske kurser“, dvs. udskudt skat skal reelt „nyberegnes“ – hvilket dog kan ske vha. „grote gennemsnitskurser“, hvis dette ikke vil medføre væsentlig talmæssig afvigelse)

Temporalmetode: Resultatopgørelsесomregning

6. Omsætning og omkostninger, som ikke afledes af beholdningsopgørelser: Omregnes til årets gennemsnitskurs (eller til gennemsnitskurser pr. halvår/pr. kvartal) – medmindre de er store og kan henføres til en specifik dato.
7. Omkostninger, der afledes af beholdningsstørrelser, herunder især afskrivninger og vareforbrug, ny-beregnes vha. de kurser, der gjaldt, da beholdningerne blev anskaffet/omvurderet. Eventuelle udgifter, som også indgår i omkostningsberegningen, omregnes efter regel 6.
8. Tab eller gevinst på monetære poster beregnes ud fra kursændringen fra postens opståen (ofte dens primostørrelse) til dens afvikling eller til årets afslutning, hvis den ikke er afviklet i året.

Temporalmetoden er illustreret i detaljer på eksemplet med Udlund S.A. i appendikset om metoden. Heraf vil det kunne ses, at det kræver kompetence at anvende metoden (og den er en del mere kompetence-krævende, hvis der ikke som i eksemplet forudsættes, at kursudviklingen foregår jævnt over året, *samt* at køb, salg og betalinger også foregår jævnt over året *eller* lige midt i året). Der er imidlertid den fordel, at denne kompetence (i det væsentlige) „kun“ skal findes i modervirksomheden og ikke i (alle) de undervirksomheder, som metoden anvendes på.

Her skal der blot kort kommenteres på de talforskelle, der er mellem de to regnskaber i kroner, som fremkommer ved anvendelse af henholdsvis bottom-up omregning og temporalmetoden i eksemplet, jf. følgende sammenstillinger af disse to omregnede regnskaber.

Balancer, Udland S.A. (beløb i 1000 kr.)

	Bottom-up DKK	Temporalmetode, DKK
Aktiver	31/12 2018	31/12 2017
Grund	200	200
Bygninger	480	480
Maskiner	214,75	214,75
Varelager	188	193
Debitorer	196	196
Likvide midler	126	126
Aktiver i alt	1.404,75	1.409,75
Passiver		
Egenkapital	1.061,75	1.066,75
Langfristet gæld	168	168
Varekreditorer	119	119
Skyldig skat	56	56
Passiver i alt	1.404,75	1.409,75

Resultatopgørelser Udland S.A. (beløb i 1000 kr.)

	Bottom-up DKK	Temporalmetode DKK
Nettoomsætning	2010	2010
Omkostninger:		
Vareforbrug	(850)	(852,5)
Eksterne ydelser	(120,5)	(120)
Lønninger	(752)	(750)
Afskrivninger	(59,25)	(59,25)
Renteomkostninger	(36,5)	(37,5)
Monetære tab/gevinster	9,5	8,5
Skat	(56)	(56)
Årets resultat	145,25	143,25

Som det fremgår, er talforskellene ret små. Talforskellene i balancerne skyldes, at der ved temporalmetoden er anvendt gennemsnitlige valutakurser (for året) ved beregninger af varebeholdningers omregnede bogførte værdi, hvilket er en forenkrende antagelse. Hvis der her også var blevet anvendt gennemsnitlige valutakurser – og altså ikke de faktiske valutakurser – til beregning af anlægsaktiviters bogførte værdi, kunne det også have affødt (meget) betydelige talafvigelser for anlægsaktivernes bogførte værdier. Nemlig hvis der havde været mange og/eller betydelige forskelle mellem de faktiske valutakurser ved anskaffelsen og de gennemsnitsvalutakurser for anskaffelsesåret, der så var blevet benyttet til beregningerne ved temporalmetoden.

Talforskellene i resultatopgørelserne er også ret små, men der lidt flere af dem. Disse forskelle skyldes, dels at de omtalte forudsætningsfejl i „temporalbalance“ har afledte effekter for temporalmetodens resultatopgørelse, dels at der er andre småafvigelser mellem de faktiske valutakurser og de gennemsnitlige valutakurser, der benyttes ved beregningerne af „løbende omkostninger“ som f.eks. lønninger og renter. Det skal dog bemærkes, at sådanne „gennemsnitsfejl“ (vedrørende valutakurser), der begås med temporalmetoden for de „løbende omkostningsposters“ vedkommende,

opvejes af tilsvarende, men modgående gennemsnitsfejl ved beregningen af tabet/gevinsten på de monetære poster.

Som nævnt illustreres temporalmetoden mere detaljeret i appen-diks om metoden, se side 220.

Her fortsættes med en redegørelse for reglerne om, hvornår der skal anvendes slutkursmetode, og hvornår der skal anvendes bottom-up-(“bogførings”)omregning til koncernvalutaen (eller som erstatning herfor: temporalmetode).

Regler for omregning af udenlandske enheders regnskaber

I IAS 21 er kernebegrebet *funktionel valuta*, og det centrale krav i relation til omregning af udenlandske enheders regnskaber er, at *enhver undervirksomhed („enhed“) i koncernen skal lave sit regnskab i sin egen funktionelle valuta: Indregne køb og salg i andre valutaer til *transaktionsdagens kurs* og opgøre tilgodehavender og gæld i udenlandske valutaer til *balancedagens kurs* samt resul-tatføre valutakursgevinster og -tab på betalinger, tilgodehavender og gæld i fremmede valutaer.*

Det vil kort sagt sige, at enhver virksomhed (og også enhver virksomhed i en koncern) i regnskabet i sin egen funktionelle valuta skal anvende de regnskabsregler, som blev beskrevet indledningsvist om omregning af udenlandske transaktioner. Og dette gælder vel at mærke både, hvis regnskabet præsenteres/offentliggøres i en anden valuta end virksomhedens egen funktionelle valuta, og hvis det indregnes i et koncernregnskab, der aflægges i en anden valuta (typisk fordi koncernen „som helhed“ har en anden funktionel valuta end den betragtede undervirksomhed).

Denne hensigt resulterer ifølge IAS 21 i følgende krav:

- En udenlandsk undervirksomhed, der har sit eget hjemlands valuta som funktionel valuta, skal udarbejde sit regnskab i denne valuta, og ved indregning i et koncernregnskab i anden valuta, skal dette regnskab omregnes ved hjælp af slutkurs-metoden som beskrevet ovenfor.
- En udenlandsk undervirksomhed, der har moderens/koncer-nens valuta som funktionel valuta, skal udarbejde sit regn-skab i moderens/koncernens valuta til brug for indregning i koncernregnskabet. (Rent praktisk kan dette kan gøres enten ved at bogføre „direkte“ i koncernens valuta eller – hvis dette ikke er „praktisk muligt“ – ved, at undervirksomhedens regn-

skab udarbejdes i dens egen valuta og derefter omregnes vha. temporalmetoden til brug for indregning i koncernregnskabet.)

Det bemærkes, at denne beskrivelse af bestemmelserne om valutaomregning har taget udgangspunkt i IAS 21, og altså ikke i bestemmelser i ÅRL om valutaomregning. Grunden er, at bestemmelserne i ÅRL er få og meget kortfattede, og at de indholdsmaessigt fortolkes som værende (stort set) lig med „hovedbestemmelserne“ i IAS 21.

Funktionel valuta

Som det fremgår, er begrebet funktionel valuta helt centralt i bestemmelserne om valutaomregning af udenlandske enheder.

Så man kunne ønske, at det var nemt at afgøre, hvad der er en virksomheds funktionelle valuta. Det er det også tit, men bestemt ikke altid.

IAS definerer en virksomheds *funktionelle valuta*, som valutaen i det primære økonomiske område for virksomhedens drift (min „oversættelse“). Man fornemmer herudfra, at det nok især er store landes forhold, der præger tankegangen i de internationale regnskabsstandarde. For det er unægtelig ofte mere oplagt, at en virksomhed i et stort land ret entydigt udøver sin drift i ét økonomisk valutaområde, nemlig i hjemlandets eget valutaområde – den „genererer betalinger“ i denne valuta, fordi både dens 1. indtægter, 2. omkostninger og 3. finansiering domineres af denne valuta. For en – større – virksomhed i et lille land med egen valuta er det langt mindre sandsynligt, at disse tre faktorer entydigt peger i samme retning. Af den simple grund, at virksomheden ofte slet ikke kunne være blevet en stor virksomhed uden en betydelig eksport og/eller import og/eller finansiering.

IAS 21 foreskriver, at der i tvivlstilfælde skal foretages en samlet vurdering af, hvad der er virksomhedens funktionelle valuta ud fra de nævnte tre faktorer i følgende prioriterede orden: 1. indtægter, 2. omkostninger og 3. finansiering med det sigte, at regnskabet bedst muligt indikerer virksomhedens evne til at generere betalinger (værditilvækst) til ejerne¹⁴. Dette indebærer, at man skal vurdere, hvilken valuta der dominerer virksomhedens indtægter og omkostninger i den forstand, at dens regnskab opgjort

¹⁴ IAS 21 henviser hermed til den grundantagelse i „Conceptual Framework for Financial Reporting“, at regnskabet bedst bidrager til, at brugerne kan skønne over virksomhedens fremtidige betalinger til ejerne, ved at redegøse for virksomhedens hidtidige generering af betalinger fra driften.

i denne valuta er *mindst tilbøjelig* at indeholde „misvisende“ regnskabseffekter, dvs. den valuta, der resulterer i „det bedste signalstøj-forhold“ i regnskabet (under de „uheldige omstændigheder“ som valutakursændringer medfører). Dette vil typisk være den som omkostningerne især afholdes i, fordi eventuelle ændringer i denne valuta ikke i så høj grad (som ændringer i andre valutaer) påvirker dens indtægters/omkostningers *niveau*. Men det gælder dog desværre ikke altid, at den valuta, der sælges/købes i, også er den dominerende valuta i netop denne betydning. Eksempelvis vil en norsk olieud vindingsvirksomhed, der primært sælger sin olie i Norge i norske kroner, ofte have US \$ som funktionel valuta, fordi oliepriser og -ud vindingsomkostninger er \$-dominerede – både olieprisniveau og olieud vindingsomkostninger „bestemmes“ groft sagt i \$. Dens indtægter/omkostninger – og dermed også dens resultat (der angiver årets betalingsgenerering til ejerne) er dermed mest stabile (vil indeholde færrest „forstyrrende“ resultatpåvirkningen) i \$, så dens funktionelle valuta er derfor \$.

Som det fremgår, kan det til tider være vanskeligt at afgøre, hvilken funktionel valuta en virksomhed/enhed har. Men for ledelsen er det måske ikke helt så svært, som det kunne lyde til, for svaret vil normalt være det samme som på spørgsmålet: Hvilken valuta synes vi selv, det er mest relevant at bedømme virksomhedens – og dermed ledelsens – præstation i? Og svaret vil ofte være: Den valuta, som vi selv (intuitivt) „tænker i“ i virksomheden.

Som sagt skal den funktionelle valuta bestemmes for hver enhed (undervirksomhed) i koncernen ud fra denne enheds synsvinkel.

Dette medfører dog nok ikke i så høj grad, som man kunne tro, en meget stærk tendens til, at „hver koncernenhed har hver sin funktionelle valuta“. For den enkelte enheds *ledelse* vil sikkert ofte have en tydelig fornemmelse af, at den valuta, som „koncernledelsen tænker i“, også er den valuta, som den bedømmer underenhedsledelsens præstation i – hvilket vil tilsige, at underenhedens ledelse også selv er nødt til at „tænke i“ koncernledelsens funktionelle valuta.

Man kunne måske få den mistanke, at vanskelighederne med at afgøre, hvad der er den „rette funktionelle valuta“, kunne medføre en betydelig risiko for et opportunistisk regnskabsmæssigt valg, dvs. at virksomhedsledelsens afgørelse om den funktionelle valuta påvirkes usagligt af, hvilket valg der giver „de bedste regnskabs-virkninger“ set fra ledelsens eget snævre synspunkt.

Det kan vel heller ikke afvises, at nogen forsøger sig. Men det er meget svært på forhånd at vurdere, hvilken funktionel valuta der med tiden afføder de regnskabsmæssige tal-effekter, som en virksomhedsledelse måtte ønske sig. Det er nemlig normalt svært at forudse de fremtidige regnskabseffekter måske med undtagelse af de tilfælde, hvor man mener at kunne forudse, at en valuta er „i frit fald“ pga. hyperinflation (men i den situation vil man sjældent opkøbe/etablere en undervirksomhed i et land med en sådan valuta; og i øvrigt skal regnskaber i lande, der er ramt af hyperinflation, inflationsreguleres – og så er fidusen røget). Dertil kommer, at valget af funktionel valuta ikke kan omgøres senere „på en smart måde“. Hvis der skal skiftes funktionel valuta for en enhed, skal ændringen *alene* have virkning for fremtidige transaktioner – der må altså ikke i forbindelse et skift i funktionel valuta foretages „egentlige“ ændringer af de hidtil bogførte værdier¹⁵ (dvs. en ændring af „valutaomregningsmetode“ skal foretages „på samme måde“ som ændring af afskrivningsmetode).

Så valget af funktionel valuta sker nok ikke så ofte med henblik på ønskede talmæssige effekter i regnskabet.

Derimod kan hensynet til at „gøre det nemmest muligt“ at udarbejde regnskabet nok friste virksomhedsledelsen til at udpege en koncern-*underenheds* hjemlandsvaluta som denne enheds funktionelle valuta, selv om dét er et noget tvivlsomt valg ud fra IAS 21's kriterier for bestemmelse af funktionel valuta. For som vi har set, vil dette valg medføre, at enheden „bare“ skal bogføre/regnskabsudarbejde i sin egen valuta, hvorefter dette regnskab „bare“ skal omregnes vha. slutkursmetoden. Dette gør regnskabsaflæggelsen mindre ressource- og kompetence-krævende, end hvis enheden har moderens/koncernens valuta som funktionel valuta, fordi enheden i givet fald skal bogføre/regnskabsaflægge i moderens/koncernens valuta (eller i det mindste anvende temporalmetoden).

En viktig detalje: Goodwill (og købsomvurderinger)

Indtil nu er det lykkedes at undgå emnet omregning af goodwill. Men nu kan det ikke udsættes længere.

IAS 21 foreskriver, at den koncerngoodwill, der er knyttet til en opkøbt undervirksomhed i koncernen, i *relation til omregning*

15 Primobalance (i den nye funktionelle valuta) i skifteårets regnskab skal simpelthen være lig med forrige års ultimobalance (i den gamle funktionelle valuta) ganget med forholdet mellem kurserne på ny og gammel funktionel valuta ved regnskabsårets begyndelse (som i praksis vil være på det tidspunkt, hvor der skiftes funktionel valuta).

skal opfattes som et aktiv i den pågældende enheds regnskab, og at goodwillens bogførte værdi skal opfattes som værdiansat i undervirksomhedens funktionelle valuta – og i øvrigt også, at købsomvurderinger af aktiver/forpligtelser i undervirksomheden skal opfattes på samme måde. Ved sidestilling af kravene til omregning af goodwill og købsomvurderede aktiver/forpligtelser fremstår IAS 21's krav om omregning af goodwill som mere selvindlysende, end det nok er. Goodwill kan nemlig – alternativt – opfattes som et aktiv, der kun findes i koncernregnskabet, og som (derfor) skal henføres til „hele“ koncernen. Denne alternative opfattelse tilsiger, at goodwill er værdiansat i den funktionelle valuta, som koncernregnskabet aflægges i, og at goodwillens bogførte værdi derfor kun skal værdireguleres ved en nedskrivning. En tredje mulighed er at opfatte goodwill som henhørende i den CGU, som undervirksomheden tilhører, og derfor som værdiansat i den funktionelle valuta, som er dominerende i denne CGU (og som nedskrivningsberegninger af goodwill dermed mest naturligt udføres i). Eller IAS 21 kunne lade det være op til virksomhederne selv at afgøre, hvilken valuta koncerngoodwill er opgjort i.

IAS 21's bestemmelse om, at den goodwill, der er opstået ved opkøb af en undervirksomhed, skal opfattes som værdiansat i denne undervirksomheds funktionelle valuta, har den konsekvens, at denne goodwillens bogførte værdi er „fast“ i koncernregnskabet, hvis undervirksomheden har samme funktionelle valuta som koncernen, mens den valutakursreguleres i koncernregnskabet, hvis undervirksomheden har en anden funktionel valuta end koncernen som helhed.

Det sidstnævnte kan illustreres en lille ændring af vores eksempel. Antag, at der blev beregnet en goodwill på 125 tUV (tUV: 1000 UV) ved købet af alle aktier i Udland S.A. i januar 2012, hvor kurset på UV var 2,00 (kr./UV) og som derfor på købstidspunktet havde en værdi på 250 tkr. Antag endvidere, at der ikke efterfølgende er blevet nedskrevet på denne goodwill.

Hvis Udland S.A. har UV som funktionel valuta, vil denne goodwill i koncernregnskabet derfor indgå med følgende værdier i ultimobalancerne 2017 og 2018:

	Slutkursmetode, tkr.	
	31/12 2018	31/12 2017
Goodwill	125 * 1,40 = 175	125 * 1,60 = 200

Det skal tilføjes, at denne goodwillværdi selvfølgelig også skal indregnes i undervirksomhedens egenkapital og dermed også påvirker den kursomregningsdifference-postering, som skal foretages ved slutkursmetoden, jf. ovenfor.

ÅRL har ingen tilsvarende bestemmelse om goodwill, men netop derfor vil IAS 21's krav om goodwill givetvis blive fortolket ind i ÅRL.

ÅRL – en anden tilgang, men samme resultat

ÅRL's bestemmelser om omregning til udenlandsk valuta er som nævnt meget mere kortfattede end IAS 21's. Loven anvender også andre ord og begreber end IAS 21 (fordi den anvender de ord og begreber, som blev anvendt i tidligere version af IAS 21). Men indholdet er alligevel stort set det samme som i IAS 21's hovedbestemmelser.

ÅRL's omregningsbestemmelse findes i § 39:

§ 39. Ved omregning af balanceposter fra fremmed valuta til årsrapportens monetære enhed anvendes balancedagens valutakurs for monetære aktiver og forpligtelser. For andre poster i balancen og for transaktioner benyttes transaktionsdagens valutakurs. For aktiver og forpligtelser, som er op- eller nedskrevet henholdsvis op- eller nedreguleret, anvendes dog valutakurserne på tidspunktet for omvurderingen.

Stk. 2. Er en aktivitet, for hvilken der udarbejdes regnskab i fremmed valuta, ikke løbende indregnet i virksomhedens pengestrømme, skal omregning af balanceposter ske til balancedagens valutakurs. Forskellen indregnes direkte på egenkapitalen.

§ 39 stk. 1 dækker både omregning af egne *transaktioner* og udenlandske *enheder*, men dog kun de udenlandske enheder, der ifølge lovbemærkningernes ordvalg er *integrerede enheder* (fordi stk. 2 gælder for de *andre* udenlandske enheder: de *selvestændige enheder*). De integrerede enheder er (ifølge lovbemærkningerne) udenlandske enheder, hvis aktivitet udgør en *integreret del* af moderens/koncernens aktivitet. Dvs. en integreret enheds aktivitet udgør (i alt væsentligt) en naturlig del af moderens/koncernens aktivitet – enten ved at den (hovedsageligt) sælger moderens/koncernens produkter, eller ved at den (hovedsageligt) producerer til moderen/koncernen. Sådanne integrerede enheders lønsomhed vil naturligvis primært skulle bedømmes i moderens valuta. Det har derfor, jf. IAS 21's sprogbrug, moderens valuta som funktionel

valuta. Og derfor skal de også i henhold til IAS 21 omregnes helt, ligesom ÅRL foreskriver.

§ 39 stk. 2 omhandler modsætningsvist omregningen af den udenlandske enhed (en (*valuta*-)selvstændig enhed ifølge lovbe-mærkningerne), hvis aktivitet bedst bedømmes i en anden valuta end moderen/koncernen, oftest dens eget hjemlands valuta. ÅRL fastlægger en selvstændig aktivitet/enhed med et lidt pud-sigt ordvalg: „en aktivitet, for hvilken der udarbejdes regnskab i fremmed valuta, og som ikke løbende indregnes i virksomhedens pengestrømme“. Ordvalget indebærer *bestemt ikke*, at en sådan aktivitet/enheds betalinger ikke skal indregnes i koncernens pen-gestrømsopgørelse, men „bare“ at dens betalingsgenerende evne bedst beskrives i et regnskab i dens egen valuta. Dvs. at enheden med IAS 21's ordvalg har en anden funktionel valuta end moderen/koncernen. Og derfor skal de også i henhold til IAS 21 omregnes, helt ligesom ÅRL foreskriver.

Så selv om ÅRL ikke direkte anvender begrebet funktionel valuta, gør den det indirekte, og den foreskriver også de samme regnskabsmæssige konsekvenser af vurderingen/valget af funk-tionel valuta for omregningen af udenlandske enheder som IAS 21.

Det skal afslutningsvis nævnes, at det kan være særligt van-skligt at vurdere et koncernregnskab, når der i koncernen indgår en stor udenlandsk dattervirksomhed (eller mange mindre), som i det seneste år har været „udsat for“ kraftige valutakursændrin-ger i forhold den valuta, som koncernregnskabet aflægges i. Kon-cernregnskabet kan nemlig komme til at minde lidt rigeligt om et af de malerier af Picasso, hvor han har malet en figur, som om kan den beskues fra flere forskellige sider samtidigt. Men det er ikke regnskabsaflæggelsens skyld. Virkeligheden er sommetider så kompliceret, at man ikke „kan se det hele“ fra én synsvinkel. I praksis må man i sådanne tilfælde ofte foretage supplerende analy-serer af de valutaændringsramte undervirksomheders regnskaber (for i modsætning til et Picasso-maleri vil et koncernregnskab ikke altid få „de frække steder“ med).

Litteratur

I følgende litteraturliste er angivet et udvalg af nyere og klassisk litteratur om koncernregnskaber. Udvalget skønnes dels at have selvstændig værdi, dels at være velegnet som udgangspunkt for yderligere litteratursøgning.

1. Beams, F.A., J. H. Anthony, B. Bettinghaus, K. Smith: Advanced Accounting, Pearson 2015.
2. Fedders, Jan: Koncernregnskaber, Foreningen af Yngre Revisorer, 1993.
3. Gray, S.J. and A.G. Coenenberg (editors), International Group Accounting: Issues in European Harmonization, London 1993.
4. Kvaal, Erlend: Discounting and the Treatment of Taxes in Impairment Reviews, *Journal of Business Finance & Accounting*, June/July 2007.
5. Moonitz, Maurice: The Entity Theory of Consolidated Statements. Reprint. Brooklyn 1978.
6. Walker, R.G.: Consolidated Statements, New York 1978.

Appendiks 1. Koncernopfattelser

Koncerner kom først til verden i større tal efter år 1900. De blev især meget udbredt i USA efter 1. verdenskrig, da man dér indførte progressiv selskabsbeskatning. Som man kunne forvente, førte det til, at store selskaber blev omdannet til koncerne ved opsplitning i en modervirksomhed og flere mindre datterselskaber – ved spredningen af indkomsten ud på flere selskaber undgik man den høje selskabsskattesats. Modreaktionen var, at koncernen – og altså ikke selskabet – derefter blev gjort til beskatningsenhed i virksomhedsbeskatningen i USA. Måske til dels inspireret heraf indførte man også koncernregnskabspligt for børsnoterede virksomheder, og siden bredte kravet om at offentliggøre koncernregnskaber sig – meget langsomt – til resten af verden. Det forhold, at koncerne i koncernregnskabernes oprindelsesland, USA, især fremkom ved *opsplitning* af store selskaber i et moderselskab og helejede datterselskaber, er måske en af grundene til, at der længe har været uenighed om og forskellig praksis for, hvordan koncernregnskabet skal udformes, når koncerne dannes på andre måder.

De to andre „hovedmåder“, koncerne kan opstå på, er ved *opkøb* og *sammenlægning*.

Ved et *opkøb* køber en virksomhed aktierne i et andet selskab, som derved bliver dattervirksomhed. Ved opkøb bliver dattervirksomheden ofte *delejet*, og så opstår spørgsmålet: Hvordan skal de udenforstående mindretalsaktionærers andel af koncernens kapital og resultat vises i koncernregnskabet, hvis de andele i det hele taget skal vises i koncernregnskabet? Og det spørgsmål kan føre videre til det spørgsmål, om den traditionelle købsmetode burde erstattes af en mere radikal ny-vurderingsmetode, når en koncern dannes eller udvides.

Ved en *sammenlægning* skabes koncernen ikke ved køb af aktier, men ved en ombytning af aktier med samme konsekvens: Der bliver et moderselskab, der kontrollerer en eller flere dattervirksomheder. I relation til nogle af disse ombytninger kan der være forskellige opfattelser af, hvad der er substansen i ombytningstransaktionen. Er substansen i ombytningen en koncern-

dannelsen ved et „camoufleret køb“ eller etablering af en „helt ny“ virksomhed (som „tilfældigvis“ er en koncern) eller „blot“, at de hidtidige virksomhedsaktiviteter fortsætter, men bare i ny fælles „selskabspåklædning“?

Uenighed om svarene på disse spørgsmål i relation til regnskabsaflæggelse for koncerne med delejede dattervirksomheder og koncerne dannet ved aktieombytninger kan bunde i forskellige *koncernopfattelser*, dvs. i forskellige syn på begrebet koncern, og i forskellige syn på, hvad der er substansen i visse koncerndannelser, samt forskellige opfattelser af, hvem koncernregnskabet (primært) skal informere, og hvordan det som følge heraf bedst udformes.

Nedenfor omtales især de koncernopfattelser, som fortsat spiller en rolle for nutidig regnskabspraksis eller for diskussion om denne praksis.

Varianter af købsopfattelse

Først behandles de koncernopfattelser, der alle er baseret på købsopfattelsen, men som medfører forskelle i konsolideringen af delejede dattervirksomheder. Ved købsopfattelsen er den grundlæggende opfattelse, at koncernen dannes ved, at en modervirksomhed foretager en „pakkeinvestering“, dvs. køber en dattervirksomhed med forskellige aktiver, forpligtelser osv. Koncernregnskabet skal derfor inkludere denne investering og dens følgevirkninger ved at lægge hele investeringen – ved første indregning til moderens kostpris – til moderens øvrige investeringer i lagre, maskiner osv. Men for at det kan ske, må pakkeinvesteringen ved konsolideringen „pakkes ud“ i enkeltdeler, som derefter tillægges moderens aktiver, forpligtelser, indtægter og omkostninger af tilsvarende slags, dvs. likvider, lagre osv.

Ifølge købsopfattelsen fremkommer koncernregnskabet på opkøbstidspunktet derfor ved, at der til moderens egne (og „ubesørte“) regnskabsposter skal lægges dattervirksomhedens købsomvurderede regnskab, således at moderens andel af datterens nettoværdi af aktiver og forpligtelser i koncernregnskabet indgår med en nettoværdi, der er lig med moderens investering i datteren, dvs. moderens købspris for aktierne i datteren.

Købsopfattelsen som sådan fokuserer „kun“ på moderens investering i datteren og dermed kun på, hvordan moderens nettoaktiver i datteren skal vurderes i koncernregnskabet, men giver ingen retningslinjer for behandlingen af den del af aktiver mv. – og dermed også

den egenkapital – i datteren, som måtte ejes af andre aktionærer. Der findes derfor forskellige varianter af købsopfattelsen, som giver forskellige anvisninger på, hvordan eventuelle minoritetsaktionærers ejerandele af aktiver osv. skal indgå i koncernregnskabet.

Køb og deleje

Den regnskabsmæssige behandling af minoriteten er ofte et relevant problem, når koncernen dannes eller udvides ved køb, for det sker jævnligt, at moderen kun køber en del af aktierne i datteren.

Måske fordi det er praktisk umuligt at få alle hidtidige aktionærer i den kommende dattervirksomhed til at sælge deres aktier. Og hvis modervirksomheden kun køber en dominerende andel af aktierne, men ikke alle, bliver dattervirksomheden delejet – og den forbliver delejet, hvis ingen af parterne kan eller vil benytte eventuelle selskabsretlige regler om tvangsindløsning af mindretalsaktionærer. Disse regler giver normalt kun ret til tvangsindløsning, hvis mindretalskapitalen udgør en meget lille andel af selskabskapitalen, og der kan desuden være en „ubehagelig“ usikkerhed om, hvad aktieprisen ved en tvangsindløsning vil blive. En anden grund til deleje kan være, at modervirksomheden og en hidtidig storaktionær i dattervirksomheden begge ser en fordel i, at denne storaktionær kun afstår en del af sine aktier i det kommende datterselskab. Ved at beholde en betydelig aktiepost i dattervirksomheden kan den hidtidige storaktionær på overbevisende måde „forsikre“ køberen om dattervirksomhedens fremtidige rentabilitet og om, at han – hvis han fortsætter i dattervirksomhedens ledelse – fortsat har interesse i at tilstræbe høj rentabilitet i datteren.

Minoritet og vurdering

Når der er delejede dattervirksomheder, opstår altså spørgsmålet: Skal de udenforstående mindretalsaktionærers andel af koncernens aktiver, gæld, indtægter og omkostninger medtages i koncernregnskabet og i givet fald hvordan? Når dette praktiske spørgsmål skal besvares, melder der sig andre, mere principielle spørgsmål: I hvilke situationer er der brug for et koncernregnskab, hvem skal koncernregnskabet da især tilgodese, og hvordan gøres det bedst?

Forskellige svar på det sidste spørgsmål fører til forskellige svar på, om og – i bekræftende fald – hvordan de udenforstående datterselskabsaktionærers andele af egenkapitalen og -resultatet i koncernen skal fremgå af koncernregnskabet – ofte bare betegnet

minoritet (i balancen) og minoritetsresultat i resultatopgørelsen (det må vise sig, om de betegnelser vil overleve, efter at de internationale standarder har forladt begrebet minoritetsbetegnelsen og i stedet anvender begrebet „non-controlling interest“).

De forskellige koncernopfattelser i relation til købsomvurdering i delejede dattervirksomheder kan godt siges at have et præg af efterrationalisering – dvs. at de til tider mere er blevet anvendt til at forsvare den koncernregnskabspraksis, man *har* udviklet, end til at fastlægge koncernregnskabspraksis – men opfattelserne giver i det mindste en indsigt i, hvorfor det har været svært at nå til international enighed om en koncernregnskabspraksis vedrørende delejede dattervirksomheder.

Koncernopfattelserne og minoritetsvurdering

De hovedtyper af koncernopfattelser, som stadig er relevante for nutidig koncernregnskabspraksis og -diskussion vedrørende delejede dattervirksomheder, er følgende:

1. Ren ejer-/moderselskabsejer-opfattelse

Ifølge denne opfattelse er en koncern den (regnskabs-)enhed, som omfatter de aktiver og forpligtelser og den aktivitet, som direkte og indirekte ejes af moderselskabsaktionærerne. Ifølge denne opfattelse skal koncernregnskabet tjene det formål at give en specifiseret redegørelse for alt det, som *moderselskabsaktionærerne* ejer og tjener. Koncernregnskabet skal til gengæld også „kun“ omfatte det, som moderselskabet ejer og tjener – for derved bliver koncernregnskabet mest informativt for moderselskabsaktionærerne (og det er desværre rigtigt).

Moderselskabets og helejede dattervirksomheders regnskabsposter skal følgelig indregnes fuldt ud (bortset fra den del af posterne, der måtte forsvinde ved konsolideringselimineringer), mens kun majoritetsejerandelen af de *delejede* datterselskabers regnskabsposter indregnes i koncernregnskabet (også her efter korrektion for interne avancer mv.).

Hvis denne opfattelse følges, skal koncernregnskabet selvfølgelig slet ikke indeholde nogen minoritetsinteresse – for hvis man udelader indregning af minoritetsejerandelen af aktiver/forpligtelser og af indtægter/omkostninger, bliver der hverken en „minoritetsegenkapital“ eller et „minoritetsresultat“ i koncernregnskabet.

Metoden anvendes ikke i „rigtige“ koncernregnskaber. Det har forekommet de fleste „naturstridigt“ kun at indregne f.eks. 2/3 af datterens likvide beholdninger, lagre osv., når koncernledelsen har beslutningsbeføjelserne over hele beholdningen, hele lageret

osv. Ifølge ÅRL kan opfattelsen derimod anvendes i koncernskabet på joint ventures, dvs. undervirksomheder, som ejes og drives i samarbejde af få overvirksomheder, typisk 2-3 virksomheder. I givet fald indregner hver af overvirksomhederne i deres regnskab kun deres egen ejerandel af undervirksomhedens enkelte aktiver, gæld, indtægter og omkostninger – efter korrektion af posterne for eventuelle urealiserede „koncerninterne“ avancer, som måtte være opstået i samhandel med joint venture-virksomheden og den pågældende overvirksomhed. Ifølge IFRS 11 og IAS 28 må metoden derimod ikke benyttes på joint ventures (hvor overvirksomhederne „bare“ har ejer-andelsrettigheder/forpligtelser til aktiver, forpligtelser, indtægter og omkostninger). Disse skal regnskabsmæssigt behandles som associerede virksomheder, dvs. ved anvendelse af equity-metoden i koncernregnskabet og i selskabsregnskabet for ikke-modervirksomheder. IFRS 11 kræver til gengæld metoden anvendt på samarbejdsaktivitet, dvs. når de samarbejdende overvirksomheder kontraktligt har økonomiske særrettigheder i relation til væsentlige dele af samarbejdsaktiviteten, og ejerandels-dele-ret til resten af det økonomiske resultat fra samarbejdsaktiviteten. Hver af overvirksomhederne skal da i sit regnskab indregne sin specifikke økonomiske ejerandel af de aktiver, forpligtelser osv., som den har særrettigheder i, samt sin dele-ret af resten af aktiver, forpligtelser osv. i samarbejdsaktiviteten. Hvis der er intern samhandel mellem samarbejdsaktivitet og overvirksomheder, skal der korrigeres, så der ikke sker indregning af egen ejerandel af urealiserede avancer (men i praksis vil en sådan intern samhandel ofte ikke finde sted eller være meget ubetydelig).

2. Moderselskabsopfattelsen (en mere sigende betegnelse ville nok være „majoritetsejeropfattelsen“)

Også ifølge denne opfattelse er moderselskabets aktionærer dem, der primært skal informeres ved hjælp af koncernregnskabet. Koncernregnskabet tjener til at give en specifikation og uddybning af moderselskabsregnskabet til gavn for moderselskabet aktionærerne – de anses for koncernens *ene-ejere*. Dattervirksomheders aktiver, gæld, indtægter og omkostninger osv. anses dog for at være aktiver og gæld osv. for koncernen, selv om de ikke som helhed ejes af moderselskabsaktionærerne, fordi også minoritetsaktionærernes ejerandel af disse poster afspejler den måde, som koncernen ledes på. Men der er dog en væsentlig tilføjelse hertil: Da moderselskabsaktionærerne („majoritetsaktionærerne“ i koncernen) ikke får alle betalingsfordeler fra delejede dattervirksomheders formue og resultat, skal forpligtelsen til at dele med minoritetsaktionærer fremgå som en „slags forpligtelse“ i koncernbalancen henholdsvis som en

„slags omkostning“ i koncernresultatopgørelsen, for en „rigtig“ regnskabsmæssig forpligtelse (henholdsvis omkostning) medfører deleforpligtelsen med minoritetsaktionærerne trods alt ikke, men beløbene må nødvendigvis fratrækkes, fordi koncernegenkapital og -resultat ifølge denne opfattelse logisk set „kun“ skal angive egenkapital og resultat for *moderselskabsaktionærerne*.

Et karakteristisk udslag af moderselskabsopfattelsen er, at minoritetens andel af koncernegenkapital ikke indgår i koncernregnskabets egenkapital, men f.eks. placeres som en særlig post mellem egenkapital og gæld. Dét krævede ÅRL, før den blev ændret i 2015. Og før ÅRL stillede kravet om placeringen i ingenmandsland mellem egenkapital og gæld, var det almindeligt, at posten blev vist som en særlig hensat forpligtelse (en placering, der er i modstrid med den nugældende (og „snævre“) definition af hensatte forpligtelser).

Hvis moderselskabsopfattelsen anlægges konsekvent, skal *kun majoritetens del* af en koncernintern avance elimineres ved konsolideringen, for minoritetsaktionærerne (som altså ikke anses for koncern-ejere) har logisk set optjent (opnået ret til) deres andel af en delejet dattervirksomheds avance på et salg til moderen; hvad moderen senere måtte tjene eller tage ved et videresalg „ud af koncernen“, ændrer intet ved minoritetens rettigheder og indtjening. Ligesom minoriteten også endegyldigt har afgivet en avance til moderaktionærerne, når datteren køber i moderen. Så konsekvent er moderselskabsopfattelsen dog sjældent blevet anvendt i praksis – det er mildt sagt meget besværligt (dvs. helt uoverskueligt og ulideligt) at foretage forholdsmaessig eliminering af koncerninterne avancer, når der er flere delejede dattervirksomheder i koncernen, og der er en betydelig samhandel mellem koncernvirksomhederne.

Derimod har opfattelsen i nogle lande faktisk i praksis påvirket den måde, hvorpå man har foretaget købsomvurdering af aktiver og forpligtelser, når der bliver købt nye delejede dattervirksomheder. Hvis der f.eks. bliver købt 2/3 af aktierne i en datter, og den bogførte værdi af datterens bygning er 1200, og bygningens aktuelle værdi på købstidspunktet er 1500, er bygningen blevet værdiansat til 1400 (!) i koncernregnskabet på opkøbstidspunktet (i de tilfælde, hvor moderens købspris for aktierne tilsiger en opvurdering af aktiver i datteren). Denne koncernregnskabsværdi fremkommer ved følgende logik: Minoritetens egenkapital/regnskabsværdier påvirkes ikke af, at andre aktionærer i selskabet har solgt deres aktier, så derfor må anskaffelsesprisvurderingen af *minoritetens ejerandel* af bygningen være $1/3 * 1200 (= 400)$. Majoritetens anskaffelsespris for 2/3 af bygningen skal derimod beregnes ud fra bygningens aktuelle værdi ved aktiekøbet, dvs. til

$2/3 * 1500 (= 1000)$, så hele bygningens „blandede anskaffelsespris“ er derfor $400 + 1000 = 1400$.

Netop denne blandede anskaffelsesprisvurdering har mange regnskabsfolk dog fundet upædagogisk og derfor forkert – „det, vi ikke kan forklare (regnskabsbrugerne), kan vi heller ikke forsøre“.

På trods af, at ARL før lovændringen i 2015 – via kravet om placering af minoritetsinteressen i balancen mellem egenkapital og gæld – tydeligt indikerede, at den var baseret på moderselskabsopfattelsen, har hverken delvis avanceeliminering eller den omtalte blandede købsomvurdering nogensinde været udbredt i Danmark. Delvis avanceeliminering er som nævnt (alt for) besværlig, og indtil for ret få år siden blev kravet om købsomvurdering af aktiver og forpligtelse oftest slet ikke taget alvorligt i dansk regnskabspraksis. Og da lovgiverne så på et tidspunkt gjorde det helt klart, at kravet om købsomvurdering skulle efterleves, foreskrev den internationale regnskabsstandard fuld købsomvurdering (se nedenfor), og derfor har man siden anvendt denne købsomvurderingsmetode i dansk regnskabspraksis.

3. Modificeret moderselskabsopfattelse (en mere sigende betegnelse ville nok være „majoritetsorienteret“ helhedsopfattelse med den hertil svarende metodebetegnelse: majoritets-goodwill-metoden)

Ifølge denne opfattelse ejes koncernen af majoritets- og minoritets-ejere i forening, men koncernregnskabet kan bedst tilgodese majoritetens informationsbehov – koncernregnskabet kan sjældent tilgodese minoritetens informationsbehov og slet ikke, når minoriteten hidrører fra forskellige dattervirksomheder. Og derfor er det mest hensigtsmæssigt, at koncernregnskabet præsenteres på en måde, der bedst muligt tilgodeser den af to ejergrupper, hvis informationsbehov koncernregnskabet faktisk er egnet til at tilgodese: majoritetens informationsbehov.

Opfattelsen af majoritetens og minoritetens fælles ejerskab af koncernen tilsiger, at alle regnskabsposter i alle koncernvirksomheder skal indregnes i fuldt omfang i koncernregnskabet. Modervirksomhedens ejerandel af kapitalen i en dattervirksomhed er derfor ikke afgørende for, om der skal ske indregning, mens det kan (eller endda: bør) spille en afgørende rolle, om dattervirksomheden er „uden for kontrol“ (i praksis vil konsolidering af sådanne virksomheder dog ofte være umulig, og så er det jo meningsløst at diskutere, om konsolideringen *burde* foretages).

Da delejede dattervirksomheders regnskabsposter medtages i fuldt omfang i koncernregnskabet, bortset fra konsolideringskorrektioner, må dette koncernregnskab også omfatte minoritetsegenkapital og -resultat, men da koncernregnskabet skal tilgodese ma-

majoritetsaktionærernes informationsbehov, må både majoritets- og minoritetsandel af egenkapital og resultat præsenteres særskilt. For hvis koncernregnskabet kun viste, hvor meget de to aktionærgrupper *tilsammen* ejer og tjener i koncernen, ville det ikke være informativt for majoritetsaktionærerne – de ville jo ikke kunne se, hvad netop de som ejergruppe ejer og tjener.

Før ændringen af ÅRL i 2015 vistes opdelingen af egenkapital og resultat på majoritetsandel og minoritetsandel på en lidt usymmetrisk og ulogisk måde i balance og resultatopgørelse. I balancen vistes minoritetens andel af egenkapitalen som én særskilt del af den samlede koncernegenkapital. I resultatopgørelsen blev minoritetsandelen derimod præsenteret som „det nederste og sidste fradrag“ (som „en omkostning“) i præsentationen af, hvordan majoritetens „koncernresultat“ fremkommer. Efter ændringen af ÅRL i 2015 svarer resultatopgørelsens opdeling på majoritet og minoritet til balancens: Årets resultat skal angive hele resultatet (for majoritet og minoritet), og minoritetsinteressens andel (og dermed også (implicit) majoritetens andel) skal derefter udskilles *efter* resultatopgørelsen – i en „udvidet“ visning af overskudsskud-disponeringen i koncernen.

I øvrige henseender „behandles“ majoriteten og minoriteten også næsten ens regnskabsmæssigt, men også dog kun næsten. Både majoritetens og minoritetens unrealiserede koncerninterne avancer eliminieres fuldt ud: en unrealiseret koncernintern avance opnået i modervirksomheden ved salg til en delejet datter fratrækkes i moderens (og dermed majoritetens) egenkapital og resultat, og tilsvarende fragår en unrealiseret avance opnået i datteren fra datterens egenkapital og resultat *før* udskillelse af minoritetens ejerandel af egenkapital og resultat. Slutkonsekvensen er, at majoriteten og minoriteten får tilregnet *hver deres ejerandel* af elimineringen i forbindelse med udskillelsen af minoritetsandelen af datterens egenkapital og resultat. Så i disse henseender behandles majoriteten og minoriteten helt ens.

Og helt tilsvarende ved købsomvurderinger til aktuelle værdier af realaktiver og forpligtelser ved købet: Ved en opvurdering af f.eks. en bygning i datteren ved købet, nyberegnes først datterens egenkapital efter „fuld“ omvurdering af bygningen til aktuel handelsværdi, og først derefter beregnes minoritetens andel af datterens egenkapital på købstidspunktet. Konsekvensen er, at både majoritetens og minoritetens andel af datterens egenkapital bliver opgjort ud fra aktuelle værdier af datterens realaktiver og forpligtelser på opkøbstidspunktet.

Netop i relation til købsomvurdering er der dog en undtagelse i relation til symmetrien mellem opgørelse af majoritets- og mino-

ritetsegenkapital. Ifølge den opfattelse bør man (eller bliver man i det mindste „nødt til“ at) undlade at indregne minoritetens andel af købsgoodwill i dattervirksomheder. Hvis moderen har givet 1200 for 2/3 af aktierne i en datter, og datterens egenkapital efter købsomvurdering er opgjort til 1500, opgøres koncerngoodwillen som: $1200 - \frac{2}{3} * 1500 = 200$, dvs. som den andel af goodwillen, som moderen har erhvervet ved aktiekøb i datteren. Resten af goodwillen angives ikke, og minoriteten tilregnes altså ikke en goodwill ud fra moderens købspris for aktierne, således som det sker ved købsomvurdering af realaktiver og forpligtelser i datteren, jf. eksemplet med en bygningsomvurdering.

Der har været fremført forskellige begrundelser for „særbehandlingen“ vedrørende goodwill. Nogle mener, at kun goodwill, der er bevis for i form af betaling, skal medtages (og heraf er der mange, der allerhelst ville undlade goodwill i koncernregnskabet). En noget anden grundlse, der dog fører til samme slutresultat, er, at en indregning af goodwill for minoriteten ville være ønskeligt, men må undlades, fordi værdien er for hypotetisk til at kunne indregnes.

Normalt vil det bedste holdepunkt for at indregne minoritetens købsgoodwill på opkøbstidspunktet nemlig være købsprisen for moderens andel af datterens aktier. Og selv om vi i skolen har lært, at når „2/3 koster 1200, så koster det hele 1800“, så ved vi jo godt, at sådan forholder det sig langt fra altid i praksis. I forbindelse med goodwill kunne man argumentere for, at meget tyder på, at der er betydelig uenighed om værdien af den aktiepost, som minoriteten besidder. For moderen er stykværdien af „restaktierne“ oftest ikke helt så høj som for de faktisk erhvervede aktier, fordi de faktisk erhvervede aktier er tilstrækkelige til at give modervirksomheden fuld ledelsesret over datteren. Moderen har måske derfor været villig til at betale en „kontrol-præmie“ for disse aktier, dvs. en merpris, som den ikke er villig til at betale for de resterende aktier. Omvendt peger det faktum, at minoritetsaktionærerne ikke har solgt deres aktier, i retning af, at disse aktionærer mener, at datterens samlede goodwill har en højere værdi, end moderens købspris for den erhvervede aktiepost indikerer. Det ville i hvert fald være en god grund til, at de ikke har solgt (alle) deres aktier.

ÅRL's „egne“ bestemmelser om goodwill (§ 122) er baseret på denne koncernopfattelse: Goodwill beregnes „ved fødslen“ „kun“ af forskellen mellem moderens købspris for kapitalandele i datteren og moderandelen af hele datterens (fuldt) købsomvurderede egenkapital.

Den nugældende version af IFRS 3 og ÅRL efter EsU giver derimod virksomhederne valgfrihed mellem fortsat at anvende

denne metode og at anvende den metode til goodwillberegning, som er baseret på den variant af købsopfattelsen, som kaldes enhedsopfattelsen.

4. Enhedsopfattelsen

Desværre benyttes begrebet „enhedsopfattelse“ med forskellig betydning.

Nogle gange er „enhedsopfattelse“ bare blevet benyttet til at angive, at regnskabsenheden i koncernregnskabet er „hele“ koncernen (og altså ikke de enkelte koncernvirksomheder). I den betydning er begrebet nærmest intetsigende.

Andre gange anvendes begrebet enhedsopfattelse udelukkende om den opfattelse, at koncernen (og dermed koncernregnskabet) bør omfatte alle virksomheder under *fælles ledelse*, uanset hvad der ligger til grund for den fælles ledelse. Ifølge denne opfattelse bør der således ikke „bare“ aflægges koncernregnskab, når en virksomhed (moderen) via aktiebesiddelse kontrollerer stemmemajoriteten i en anden virksomhed (datteren), men også når kontrollen opnås ved aftaler/konstruktioner, der medfører fælles ledelse, *eller* når en (meget rig) enkelperson ejer aktiemajoriteten i to selskaber, der ikke på anden måde er forbundne, *eller* når to virksomheder via krydsbesiddelser af aktier i høj grad „deler“ de økonomiske fordele og risici i de to virksomheder. Den opfattelse af koncern/koncernregnskabspligten har det i øvrigt været nemmere at argumentere for end at operationalisere og gennemføre, men over tid er koncernregnskabspligten faktisk blevet udvidet med begründelser, der udspringer af denne form for enhedsopfattelse (IFRS 10 tog også et yderligere skridt i den retning i forhold til den tidligere internationale standard om koncernregnskabspligt). Denne betydning af begrebet enhedsopfattelse behøver ikke nødvendigvis at være sammenkoblet med den følgende (og mere snævre regnskabsmæssige) betydning af begrebet enhedsopfattelse, men den er det ofte.

Denne tredje betydning af begrebet enhedsopfattelse ligger nemlig i tydelig „forlængelse“ af de ovenfor omtalte „opfattelser“ i relation til minoritetens behandling i koncernregnskabet. I den betydning adskiller enhedsopfattelsen sig i alt væsentligt „kun“ fra den modificerede moderselskabsopfattelse ved, at både minoriteten og majoriteten ses som „helt ligeværdige“ ejergrupper af koncernen. Begge gruppens kapital i virksomheden anses for koncernegenkapital, og når de to grupper ejer hver deres andel af en dattervirksomhed, skal de to ejergruppens andel af egenkapital og resultat opgøres på ens måde med den konsekvens, at minoritetsegenkapitalen *både* inkluderer købsomvurderinger af realaktiver (og gæld) i datteren i forbindelse med moderens

køb af datteren og en beregnet *goodwill* i datteren, svarende til majoritetens erhvervede *goodwill* i datteren, og minoritetens del af *goodwillen* skal også opgøres på *moderens opkøbstidspunkt* (og derved bliver de to gruppens andel af det totale koncernresultat også opgjort på ens måde).

Man „tager så med“, at der bliver et vurderingsproblem vedrørende minoritetsgoodwill. Minoritetens *goodwillværdi* kan ikke beregnes ud fra en konstateret handelspris for minoritetens aktier på moderens opkøbstidspunkt, for de aktier er netop ikke blevet handlet. Minoritetens del af *goodwillværdien* skal derfor fastsættes ud fra en *skønnet handelsværdi* af minoritetens aktier på det samme tidspunkt. IFRS 3, som tillader denne metode, foreskriver, at der skal foretages en selvstændig vurdering af denne hypotetiske handelsværdi. I praksis vil det nok ske ved, at minoritetsaktierne handelsværdi først „beregnes“ ud fra købsprisen for moderens erhvervede aktiepost (dvs. proportionalt), hvorefter denne „matematisk beregnede værdi“ korrigeres skønsmæssigt for forhold, der taler for en højere eller lavere vurdering af minoritetsaktierne.

Skønnes kursværdien af minoritetsaktierne på moderens købstidspunkt „bare“ at kunne bestemmes ud fra moderens købskurs i det lille eksempel, som er benyttet tidligere i dette appendiks, bliver deres kursværdi 600 („når 2/3 af aktierne koster 1200, må 1/3 koste 600“). Den samlede *goodwill* bliver derfor den skønnede handelsværdi af alle aktier, 1800, minus hele den købsomvurderede egenkapital i datteren, 1500, dvs. 300. Heraf tilregnes de 200 til majoriteten, og datterens bidrag til majoritetsegenkapitalen bliver derfor helt det samme som ved majoritets-*goodwill*-metoden. De resterende 100 tilregnes minoriteten, så minoritetsegenkapitalen på købstidspunktet kommer altså også til at svare helt til minoritetsaktierne handelsværdi på dette tidspunkt: $600 = 500$ (minoritetens købsomvurderede EK, ekskl. andel af *goodwill*) + 100 (andel af *goodwill*).

Der kan være flere grunde til, at IASB, der udsteder IFRS'erne, valgfrit har tilladt at opgøre koncerngoodwill ud fra enten den modificerede moderselskabsopfattelse eller enhedsopfattelsen (ligesom ÅRL siden EsU (2018)). IASB har generelt været mere tilbøjelige end andre standardudstedere/lovgivere til at have tiltro til, at det er muligt at skønne rimeligt sikkert over „fair value“, *skønnet handelspris*, og er derfor nok også mere tilbøjelige til at mene, at man rimeligt sikkert kan lave et tilstrækkelig sikkert regnskabsskøn over værdien af samtlige aktier i datteren.

Dertil kommer dog nok også et andet motiv: „Fuld angivelse“ af *goodwill* i koncernregnskabet, dvs. inklusive minoritetens andel af

en beregnet total købsgoodwill, passer bedre med den tankegang om nedskrivning (og altså ikke afskrivning) af goodwill, som IFRS 3 foreskriver anvendt.

Dette er nok lettest at indse, hvis en delejet dattervirksomhed i sig selv udgør en nedskrivningsenhed (dvs. hvis datteren udgør en „cash-generating unit“, CGU). Grundidéen i bestemmelserne om nedskrivning er, at et aktiv (/en gruppe af aktiver) skal nedskrives, hvis dets aktuelle værdi er lavere end dets bogførte værdi, og denne grundidé anvendes altså også i relation til nedskrivning af goodwill. Ved bestemmelse af eventuel nedskrivning på goodwill skal den aktuelle værdi af goodwill – som bestemmes som det beløb, hvormed den skønnede aktuelle værdi af fremtidig indtjening overstiger realaktivernes bogførte værdi – derfor beregnes og sammenholdes med den bogførte (historiske) goodwill, købsgoodwillen. I tilfældet med en delejet datter vil den således beregnede aktuelle *totale* goodwillværdi for hele dattervirksomheden imidlertid ikke være umiddelbart sammenlignelig med den bogførte købsgoodwill, når koncernregnskabet er baseret på den modificerede moderselskabsopfattelse. For ved den konsolideringsmetode, som følger af denne opfattelse, og som tidligere var den eneste tilladte metode i en tidligere version af IFRS 3, angiver den *bogførte* købsgoodwill kun majoritetens købsgoodwill (eller det, som måtte være tilbage heraf efter tidligere nedskrivninger). Og det giver jo selvfølgelig ikke mening at sammenholde *hele* den skønnede aktuelle *totale* goodwillværdi med den bogførte værdi af den koncerngoodwill, hvis denne bogførte værdi kun angiver *moderens andel* af goodwillen i datteren på opkøbstidspunktet.

Derfor vil der ved anvendelse af den modificerede moderselskabsopfattelse kunne opstå tilfælde, hvor (majoritetens!) koncerngoodwill skal nedskrives, selv om den *bogførte goodwill* (for den pågældende dattervirksomhed) er *lavere* end *dens aktuelle goodwill*. Antag i forlængelse af eksemplet, at dattervirksomhedens bidrag til koncernegenkapitalen, opgjort ved modificeret moderselskabsopfattelse, på et tidspunkt noget efter opkøbet er opgjort til 1900, inklusive både minoritetegenkapitalen og (moderens) købsgoodwill, som antages stadig at være 200; moderen ejer fortsat 2/3 af aktierne i datteren. Datterens totale kapitalværdi bliver derimod opgjort til 1910 på samme tidspunkt, dvs. et beløb, der er 10 *højere* end datterens bidrag til koncernegenkapitalen. Den aktuelle (indtjenings-)værdi af *moderens goodwill* i datteren er følgelig: $2/3 * (1910 - (1900 - 200)) = 140$, og den bogførte koncerngoodwill skal derfor nedskrives med 60 (denne nedskrivning skal selvfølgelig udelukkende belaste majoritetens del af koncernresultatet, ikke minoritetens).

Denne konsekvens af den modificerede moderselskabsopfattelse i relation til nedskrivning må vel siges at være noget lumsk.

Hvis man anlægger enhedsopfattelsen og følgelig indregner „fuld goodwill“ på opkøbstidspunktet ud fra moderens købspris, bliver nedskrivningsbehovet nemmere at få øje på, og goodwillnedskrivninger mere forståelige. Hvis minoritetens goodwill i eksempel kan beregnes helt proportionalt ud fra moderens goodwill, vil den bogførte goodwill som nævnt i stedet være 300, og dattervirksomhedens bidrag til koncernegenkapitalen vil da på vores „efter-opkøbstidspunkt“ udgøre 2000 inklusive minoritetens goodwill. Og så ser man umiddelbart, at en skønnet samlet handelsværdi for dattervirksomheden på 1910 på dette „efter-opkøbstidspunkt“, skal medføre en nedskrivning af goodwill på 90, så dattervirksomhedens bidrag til koncernegenkapital bliver nedskrevet til dattervirksomhedens aktuelle totale indtjeningsværdi. Majoritets andel af koncernresultatet skal da belastes med 2/3 af dette nedskrivningsbeløb, 60 (dvs. det samme som før), og minoritetens andel med resten, 30.

Nedenfor er en sammenfattende oversigt over de mest karakteristiske forskelle mellem de forskellige koncernopfattelser og deres konsekvenser.

Købsmetode
Konsolideringskriterier og vurderingsmetoder

Konsolideringskriterier	Moderselskabsopfattelse	Modificeret moderselskabsopfattelse	Enhedsopfattelse
Snever ejeropfattelse	Ejerandele/stemmeandele	Ejerandele/stemmeandele eller andre forhold, der indikerer fælles ledelse	Faktisk fælles ledelse
Ejerandele (ikke nødvensdigvis stemmeandele)	100 %, men dog korrigert for interne avancer og købsomvurdering	100 %, men dog korrigert for interne avancer og købsomvurdering	100 %, men dog korrigert for interne avancer og købsomvurdering
Kun moderselskabsandel (pro rata)	Kun moderselskabs-andel	Fuld omvurdering – minoriteten tilregnes sin del af omvurderingerne	Fuld omvurdering – minoriteten tilregnes sin del af omvurderingerne
Købsomvurdering af identificerbare aktiver/sorpig-teaser	Kun moderselskabs-andel	Også minoritetens beregmede andel, denne tilregnes minoritetens del af egenkapitalen.	Også minoritetens beregmede andel, denne tilregnes minoritetens del af egenkapitalen.
Købsgoodwill	Kun moderselskabs-andel	Kun moderselskabsandel	Kun moderselskabsandel
Eliminering af interne avancer	Kun moderselskabs-andel (al avance af praktiske grunde?)	Al avance elimineres (minoritetens tilregnes sin andel af avanceeliminering)	Al avance elimineres (minoritetens tilregnes sin andel af avanceeliminering)
Placering af minoritetandelen af kapital	Ikke relevant	I øerlig kategori (mellem gæld og egenkapital)	Som øverststående tal
Placering af minoritetandelen af resultat	Ikke relevant	Som omkostning	Som en del af resultatet – men specifiseret under resultatopgørelsen
Logisk sight	Udvidet moderselskabsrapportering for det, der er under moderens ledelse	Udvidet moderselskabsrapportering/rapportering for aktivitet under fælles ledelse	Rapportering for aktivitet under fælles ledelse
Relevante krav i ARL og IFRS vedrørende præsentation eller vurdering	Anvendes på fællesledede virksomheder/joint ventures i koncernregnskab	ARL før 2015-ændring	IFRS 3 og ARL (siden EsU, 2018); Tillades valgfrit Tillades valgfrit

Ny-enhedsmetoden (og „fresh start accounting“)

Flere har påpeget, at det ville være en fordel, at koncernregnskabet ikke baseres på købsopfattelsen, men på en „fuldstændig regnskabsmæssig nyvurdering“ af aktiver og forpligtelser, når koncernen dannes. Metoden kaldes *ny-enhedsmetoden*, og en variant af den kaldes „*fresh start accounting*“.

Ved en nyvurdering af alle aktiver og forpligtelser i *både* moder og datter opnås en helt ensartet regnskabsmæssig behandling af majoritetens og minoritets egenkapital(er) i koncernen, hvilket ikke er muligt at opnå, hvis købsopfattelsen er grundlag for koncernregnskabet.

Ved enhedsmetoden (bemærk *ikke ny-enhedsmetoden*), som er den købsmetode-variant, som „tilstræber den mest ensartede“ vurdering af majoritetens og minoritetens egenkapital, opnås nemlig „kun“ ensartet vurdering af majoritetens og minoritetens andel af nettoværdien i *en opkøbt dattervirksomhed*, men som helhed opgøres majoritetens egenkapital grundlæggende anderledes end minoritetens egenkapital. For det er jo kun i dattervirksomheden, der foretages købsomvurdering og goodwillindregning, mens der i modervirksomheden hverken foretages købsomvurdering eller goodwillindregning, så den del af majoritetens nettoformue, der hidrører fra moderen, vurderes altså til anskaffelsespris/kostpris for realaktivers vedkommende, og goodwillværdien mangler helt, hvorimod en nytilkommens minoritets nettoformue vurderes ud fra dagsværdier af „alt“, også af goodwill.

For at undgå denne uensartede behandling af majoritet og minoritet, må man foretage en fuldstændig *købsomvurdering i både moder og datter*. Metoden kaldes *ny-enhedsmetoden*, men er ikke tilladt. Fortalere for metoden har traditionelt set ofte også været modstandere af goodwillindregning, og undlader man goodwillindregning, kaldes metoden ofte „*fresh start accounting*“. Man kan derfor tale om to varianter af metoden: *ny-enhedsmetode* med goodwillindregning og *fresh start accounting* uden goodwillindregning.

Der findes ikke mange fortalere for at anvende ny-enhedsmetoden generelt, men der er fortalere for at anvende den (eller *fresh start accounting*) i helt specielle tilfælde. Modviljen mod at anvende metoden generelt udspringer givetvis af, at den vil have den konsekvens, at koncerne, der „gør meget i“ køb og salg af dattervirksomheder, hyppigt skulle omvurdere deres koncernregnskaber til nye aktuelle værdier, så de i praksis skal aflægge næsten-dagsværdi-regnskaber – for ved ethvert køb og salg af en dattervirksomhed fremkommer der i principippet en ny koncern. Så de, der er imod dagsværdivurdering af alle aktiver i regnska-

bet, vil være imod ny-enhedsmetoden, og de, der er tilhængere af dagsværdiregnskaber, vil også være imod den, om end „af den modsatte grund“: Den fører „kun“ til dagsværdivurdering i koncernregnskaber og dør kun *hvis og når*, der foregår tilkøb af dattervirksomheder.

Der er dog nogle fortalere i IASB for at anvende metoden i specielle koncerndannelsestilfælde, nemlig når to lige store (eller næsten lige store) virksomheder bliver sammenlagt ved aktieombrytning, jf. senere, og kommer de igennem med det synspunkt, ville det være mest logisk også at anvende metoden, når to (næsten) lige store virksomheder danner en koncern ved at den ene opkøber den anden.

Men indtil videre er ny-enhedsmetoden altså *ikke tilladt*, og man skal derfor være opmærksom på nogle af konsekvenserne af, at den *ikke* anvendes i koncernregnskabet.

I visse tilfælde kan tallene i koncernregnskabet komme til at afhænge meget af, om selskab A overtager selskab B eller om B overtager A, selv om der ikke er forskel i substansen af disse to transaktioner, hvis de udføres lidt behændigt, f.eks. ved hjælp af tilknyttede aftaler om andre aktietransaktioner mellem de berørte aktionærer. For selv om substansen er den samme, kan købsopvurderinger af aktiver og goodwill i koncernregnskabet blive meget forskellige i de to situationer, også selv om den pris, der betales, er den samme. For hvis egenkapitalen er mindre i A end i B, f.eks. pga. flere gamle værdiansættelser og/eller højere indtjeningsforventninger, kan samme pris medføre langt større købsomvurderinger og/eller goodwill i A end i B og dermed også et meget anderledes koncernregnskab. (Det skal indskydes, at IFRS 3 er baseret på den opfattelse, at man kan *og altid skal* identificere, hvilken virksomhed der *køber*, og hvilken der *købes* ud fra substansen i det samlede sæt af transaktioner mellem virksomhederne og/eller virksomhedernes aktionærer, der fører til koncerndannelsen/koncernudvidelsen.)

En anden „diskriminerende“ talmæssig konsekvens i koncernregnskabet af *ikke* at anvende ny-enhedsmetoden er, at en modervirksomhed/koncern, der i forvejen har høj uaktiveret goodwill i en eller flere eksisterende nedskrivningsenheder (CGU), kan tilkøbe meget koncerngoodwill uden at skulle nedskrive denne goodwill i overskuelig fremtid. For hvis de tilkøbte dattervirksomheder indgår i nedskrivningsenheder med et „godt fedtlag“ af uaktiveret goodwill, vil den aktiverede koncerngoodwill ikke skulle nedskrives (i en længere årrække), selv om indtjeningen i de tilkøbte dattervirksomheder senere viser sig ikke at stå mål med den pris, der blev betalt for dem. En anden virksomhed, der har haft et helt

tilsvarende opkøbs-uheld, men ikke har nedskrivningsenheder med et „tykt fedtlag“ af uaktiveret goodwill, vil derimod kort tid efter købet skulle nedskrive den tilkøbte goodwill. Denne diskri-
minationseffekt af ikke at anvende ny-enhedsmetoden vil selvføl-
lig med (langt) større sandsynlighed afføde talmæssig effekt i
koncernregnskabet, når tilkøbt goodwill ikke skal afskrives, men
„bare“ nedskrives.

Koncerndannelse ved sammenlægning

Som nævnt tidligere kan koncernen også opstå ved en aktieom-
bytning. Koncernen kan f.eks. fremkomme ved, at aktionærerne i
et kommende datterselskab giver deres aktier i bytte for en por-
tion (typisk nyudstedte) aktier i et andet selskab, det kommende
moderselskab. Det vil ofte være det store selskab, der overtager
et lille selskabs aktier, men det omvendte kan også forekomme,
ligesom der i sjældne tilfælde kan være tale om næsten lige store
selskaber. Koncerndannelsen kan også ske ved, at de to selskabers
aktionærgrupper begge giver deres aktier i bytte for nyudstedte
aktier i et (nystiftet) selskab, der derved bliver moderselskab for
de to selskaber (og ofte ikke har yderligere aktivitet, dvs. moder-
selskabet er bare et holdingselskab).

Koncerndannelse ved aktieombytning har især tidligere ført til
helt andre koncernregnskaber end dem, der fremkommer ved køb.

En forklaring herpå er, at regnskabsfolk traditionelt har haft
det lidt svært med (andre ville måske sige: for let med) trans-
aktioner, hvor „betalingerne“ finder sted i aktier, jf. også, at den
(manglende/mangefulde) regnskabsmæssige behandling af aktie-
baseret aflønning længe har været kontroversiel. Problemet
udspringer givetvis af, at aktionærers indbyrdes køb og salg af
selskabets aktier normalt ikke „kommer regnskabet ved“, samt af,
at det ved selskabets udstedelse af aktier til aktionærerne „kun“
er de betalingsmæssige og selskabsretlige virkninger, der skal og
bør vises i regnskabet.

Med henvisning hertil har regnskabsfolk (især tidligere) ment,
at det heller ikke skulle påvirke regnskabets værdiansættelser,
når der fremkom en koncern ved en aktieombytning, idet man
anlagde den opfattelse, at substansen i aktieombytningen er en
handel mellem aktionærer – aktieombytningen foretages bare af
selskaberne, fordi det er den mest praktiske måde for aktionærerne
at få foretaget ombytningen på.

Derfor anvendte man tidligere oftest den såkaldte poolingme-
tode i koncernregnskabet, når koncernen (koncernudvidelsen)
fremkom ved en aktieombytning. I ÅRL betegnes metoden som

sammenlægningsmetoden. Metoden er baseret på den grundopfattelse, at den nydannede enhed, koncernen, „kun“ viderefører to hidtidige virksomheders aktiviteter som én samlet aktivitet.

Poolingmetoden indebærer i overensstemmelse med den tankegang, at koncernregnskabet på aktieombytningstidspunktet i principippet fremkommer ved en „ren“ sammenlægning af de involverede selskabers egne bogførte regnskabsværdier på dette tidspunkt – uden købsomvurderinger og goodwillindregning. I koncernregnskabet på etableringstidspunktet skal der derfor slet ikke foretages nogen korrektioner, undtagen hvis det er „praktisk nødvendigt“ f.eks. for at korrigere de bogførte værdier for forskelle i de sammenbragte selskabers regnskabspraksis. Egenkapitalens størrelse i dette koncernregnskab vil derfor – med forbehold for virkningerne af sådanne „praktisk nødvendige“ korrektioner – være lig med summen af de oprindelige egenkapitalers størrelse på det tidspunkt. Det bør dog tilføjes, at forholdet mellem egenkapitalens *enkelte dele* ofte vil blive anderledes end i enkeltselskaberne, f.eks. vil aktieombytningens selskabsretlige virkninger stort set altid forrykke egenkapitalens fordeling på de forskellige egenkapitalposter (dvs. indbetalt kapital og diverse reserver). I de efterfølgende års koncernregnskaber skal der på sædvanlig måde foretages elimineringer af koncerninterne avancer osv., mens der dog selvfølgelig ikke er nogen følgevirkninger af købsomvurderinger, der skal følges op på.

En meget karakteristisk konsekvens af tankegangen om, at sammenlægningen af selskaberne også „bare“ skal medføre sammenlægning af regnskaberne (dvs. anvendelse af poolingmetoden), er, at resultatopgørelsen i det første koncernregnskab, der aflægges ved slutningen af det år, hvor koncerndannelsen finder sted, skal angive regnskabsresultatet for *begge* de sammenlagte selskabers aktivitet for hele regnskabsåret. For koncernregnskabet er netop bare „en sammenlægning af de to virksomheders regnskaber til ét regnskab“. Ved anvendelse af købsmetoden indregnes alene den tilkøbte dattervirksomheds regnskabsresultat i perioden *efter* købet i koncernresultatet, og dette gælder uanset variant af købsopfattelsen.

Helt overvejende er konsekvensen af, at der ved poolingmetoden ikke foretages købsomvurdering og goodwillindregning, at poolingmetoden medfører en væsentlig lavere egenkapital end købsmetoden, som ville skulle anvendes, hvis aktieombytningen i stedet var blevet opfattet på den måde, at den ene virksomheds aktier blev købt og betalt med aktier i den anden virksomhed (købsprisen vil da blive fastsat ud fra ombytningsforholdet og mindst én af aktiernes pris). Og af samme grund vil poolingmetoden typisk også

resultere i væsentlig højere koncernresultater i årene efter koncerndannelsen, end købsmetoden ville have gjort. Ved anvendelse af poolingmetoden undgås nemlig de af- og/eller nedskrivninger på koncerngoodwill, som ville være følgevirkningen af at anvende købsmetoden (selv ved goodwill-nedskrivnings-metoden vil denne følgevirkning fremkomme med tiden). Og ved poolingmetoden vil omkostningerne ved forbrug af øvrige aktiver desuden også blive beregnet ud fra de oprindelige (og dermed lavere) kostpriser for de overtagne realaktiver, mens de tilsvarende omkostninger ved købsmetoden vil blive beregnet ud fra købsomvurderede (og dermed højere) aktivværdier i den dattervirksomhed, der anses for opkøbt. Poolingmetoden vil derfor ofte af begge disse grunde føre til lavere omkostninger og dermed højere koncernresultater end købsmetoden.

Netop denne typiske følgeeffekt af poolingmetoden, højere regnskabsresultater efter koncerndannelsen (/koncernudvidelsen) end ved købsmetoden, gjorde måske metoden lidt for attraktiv for virksomhederne før i tiden. Specielt i USA var der kritik af, at poolingmetoden førte til overdrevne og misvisende regnskabsresultater, samt af at mange „egentlige køb“ af dattervirksomheder ofte blev „camoufleret med“ en aktieombytning med det formål at opnå denne resultateffekt.

Udstederne af regnskabsstandarde foretog derfor i flere omgange skærpe af betingelserne for at anvende poolingmetoden, og det er endt med, at hverken de amerikanske og internationale regnskabsstandarde tillader metoden anvendt. De kræver altid købsmetoden anvendt. En aftale om aktieombytning, der medfører et koncernforhold (/en koncernudvidelse), skal underkastes en samlet vurdering, der munder ud i afgørelse af, hvilken af virksomhederne der reelt er blevet købt af den anden, og af, hvilken købspris aktieombytningsforholdet er udtryk for. Koncernregnskabet skal baseres på denne købspris for den tilkøbte virksomheds vedkommende. Det skal tilføjes, at vurderingen af en købspris ud fra et aktieombytningsforhold (x aktier i A for y i B) vil være mindst usikker, når der i ombytningen indgår børsnoterede aktier, mens skønsusikkerheden om prisen for de „købte“ aktier næsten altid vil være betydelig, når der ikke findes en kendt markedspris for nogen af de ombyttede aktier.

I den diskussion, der førte til kravet i IFRS 3 om, at købsmetoden altid skal anvendes, var der fortalere for, at man i stedet for købsmetoden skulle kræve anvendelse af ny-enhedsmetoden i tilfælde, hvor det er vanskeligt at afgøre, hvilken virksomhed der købes, og hvilken der køber, hvilket især vil gælde i de sjældne tilfælde, hvor de sammensluttede virksomheder har nogenlunde

samme markedsværdi. Et afgørende argument var, at en måske lidt „vilkårlig“ afgørelse af, hvilken af virksomhederne der købes, og hvilken der køber, ikke bør kunne have en betydelig taleffekt i koncernregnskabet, jf. at der kun foretages købsomvurdering og goodwillindregning i den købte dattervirksomhed, når købsmetoden anvendes.

Næstsidste trin i forløbet med totalforbuddet mod poolingmetoden i de internationale regnskabsstandarder var, at en tidligere version af den internationale koncernregnskabsstandard faktisk *krævede* poolingmetoden anvendt, når aktieombytningen skete på ligelige vilkår, og de sammensluttede virksomheder var „lige store“, og *forbød* den anvendt i alle andre tilfælde.

Indtil 2015-aendringen af ÅRL var metoden *tilladt*, hvis de sammenlagte virksomheder var lige store. ÅRL's betingelser for, at virksomhederne kunne anses for lige store, var dog så strenge, at de stort set aldrig ville kunne opfyldes i praksis. Og ved 2015-aendringen af ÅRL blev denne tilladelse fjernet.

For fuldstændighedens skyld skal nævnes den pudsighed, at ÅRL dog *tillader* poolingmetoden ved en „koncernintern sammenlægning“, dvs. en sammenlægning af virksomheder inden for samme koncern, se § 121 stk. 2. Denne bestemmelse er nærmest en lovteknisk fejl – tilladelsen er helt overflødig. For poolingmetoden og købsmetoden vil føre til helt det samme koncernregnskab på et koncerninternt virksomhedsopkøb. Hvis nogen skulle finde på at lave købsomvurderinger mv. i første trin af konsolideringsprocessen på en sådan koncernintern virksomhedshandel, ville han opdage, at han senere i konsolideringsprocessen skulle eliminere akkurat de samme købsomvurderinger, jf. ÅRL's krav i § 120 om at eliminere „gevinster og tab som følge af transaktioner mellem de konsoliderede virksomheder, som indgår i posternes bogførte værdi“. Derfor anvender man helt selvfølgeligt poolingmetoden på koncerninterne virksomhedshandler. Man lægger bare de oprindelige regnskaber sammen, som om den koncerninterne virksomhedshandel ikke havde fundet sted – det er meget nemmere, og det fører til samme slutresultat som købsmetoden: et koncernregnskab, der er upåvirket af den koncerninterne virksomhedshandel.

Appendiks 2. Temporalmetode

Som det fremgår af kapitlet om valutaomregning, er temporalmetoden en valutaomregnings-metode, der anvendes på en enheds (undervirksomheds) regnskab i udenlandsk valuta. Grundidéen i metoden er, at få enhedens omregnede regnskab i moderens/koncernens valuta til at fremstå som meget lig med det regnskab, der ville fremkomme, hvis der helt fra grunden var blevet bogført og aflagt regnskab i den pågældende udenlandske enhed i moderens/koncernens valuta. Så det er genvejsmetode.

Omregningsforskrifterne er som anført i afsnittet om valutaomregning følgende:

Temporalmetode: Balanceomregning

	Omregningsvalutakurs
Aktiver:	
1. Ikke-monetære kostprisvurderet	Historisk kurs på anskaffelses-tidspunkt („gennemsnitskurs for anskaffelsesperiode“)
2. Monetære	Slutkurs
3. Ikke-monetære, opskrevne/nedskrevne	Kurs på omvurderingstidspunkt
Gæld og hensatte forpligtelser *	Slutkurs
4. Monetære	
5 Egenkapital:	Omregnes ikke – egenkapitalen beregnes residualt efter omregning, dvs. som forskel mellem aktiver og forpligtelser

- * Ikke-monetære forpligtelser forekommer ikke i eksemplet.

Temporalmetode: Resultatopgørelsесomregning

6. Omsætning og omkostninger, som ikke afledes af beholdningsopgørelser:
Omregnes til årets gennemsnitskurs (eller til gennemsnitskurser pr. halvår/pr. kvartal) – medmindre der er tale om store beløb, der kan henføres til et specifikt tidspunkt.
7. Omkostninger, der afledes af beholdningsstørrelser, herunder især afskrivninger og vareforbrug, ny-beregnes vha. de kurser, der gjaldt, da beholdningerne blev anskaffet/omvurderet. Eventuelle udgifter, som også indgår i omkostningsberegningen, omregnes efter regel 6.
8. Tab eller gevinst på monetære poster beregnes ud fra kursændringen fra postens opståen (ofte dens primostørrelse) til dens afvikling eller til årets afslutning, hvis den ikke er afviklet i året.
(Hvis der for en given post af tilgodehavender/gæld kan forudsættes, at dens stigning/fald i året er sket *jævnt over året – eller lige midt i året* – kan beregningen af kurstab-/gevinst på posten foretages vha. følgende simple beregningsmetode: Det tab/den gevinst på primobeholdning¹⁾, som følger af kursændringen fra primokurs til ultimokurs, plus det tab/den gevinst på årets beholdningsændring, som følger af kursændring fra gennemsnitskurs til ultimokurs (denne beskrivelse gælder kun, når der regnes med én gennemsnitskurs for hele året, men tankegangen kan også anvendes, hvis man anvender gennemsnitskurser pr. halvår eller pr. kvartal).²⁾

¹⁾ Beregningsteknisk: et aktiv er en *positiv* beholdning; forpligtelse er en *negativ* beholdning.

²⁾ Der kan foretages én samlet beregning (nettoberegning) for de monetære poster. Nedenfor er dog vist beregninger for de enkelte monetære poster.

Som det fremgår, kræver omregningen datering/periodeopsplitning af regnskabsposternes komponenter, for at omregningen kan foretages.

Derfor er eksempelregnskabet i afsnittet om valutaomregning her opdelt og suppleret med de nødvendige oplysninger.

Balance pr. 31/12 2017 og 31/12 2018, Udland S.A. (beløb angivet i tusinder)

(De valutakurser, der anføres, er (gennemsnits)valutakursen på det tidspunkt (i det år), da aktivet blev anskaffet (eller senest blev omvurderet)

	Aflagt og bogført i UV	
	31/12 2015	31/12 2018
Aktiver		
Grund (valutakurs: 2,00)	100	100
Bygning (valutakurs: 2,00)	240	250
Maskiner		
Maskiner 1: (valutakurs: 2,00)	75	90
Maskiner 2: (valutakurs: 1,85)	35	40
Varelager:		
Anskaffelsespris (kurs: 2018: 1,50; 2017: 1,65)	110	120
Nedskrevet værdi, ultimo (kurs: 1,40)	20	
Debitorer	140	100
Likvide midler	90	50
Aktiver i alt	810	750
Passiver		
Egenkapital	565 ¹	490 ²
Langfristet gæld	120	120
Varekreditorer	85	110
Skyldig skat	40	30
Passiver i alt	810	750

¹ Heraf udgør udbyttegæld 70; ² Heraf udgør udbyttegæld 35.

Resultatopgørelse 1/1-31/12 2018 Udland S.A. ((beløb i 1000 kr.)

	Aflagt og bogført i UV
Nettoomsætning	1.340
Omkostninger:	
Vareforbrug	
B.B: 120	
+ Køb: 565	
- S:B: 130	(555)
Eksterne ydelser	(80)
Lønninger	(500)
Afskrivninger:	
Bygning (valutakurs: 2,00)	(10)
Maskine 1 (valutakurs: 2,00)	(15)
Maskine 2 (valutakurs: 1,85)	(5)
Renteomkostninger	(25)
Skat	(40)
Årets resultat	110

Skyldig skat og foreslægt udbytte betales den 30/6 i det efterfølgende regnskabsår. Alle køb og salg og de deraf følgende betalinger er jævnt fordelt over året.

Kursudvikling: kr. pr. 100 Udenlandsk Valuta, UV

31/12 2017	Gennemsnit for 2018	31/12 2018
1,60	1,50	1,40

Omregningsmetoden skal nu illustreres ved eksemplet – uden mange detaljerede forklaringer (der alligevel ikke ville bidrage meget til forståelsen).

Temporalmetode

Omregnede balancer 31/12 2018 og 31/12 2017 for Udland S.A. (beløb i 1000 kr.)

Regel no.			31/12 2018	31/12 2017
	Aktiver (De viste beregninger gælder alene for 31/12 2018)			
1	Grund	100 * 2,00	200	200
1	Bygning:	240 * 2,00	480	500
1	Maskiner	1: 75 * 2,00	150	180
1	Maskiner	2: 35 * 1,85	64,75	74
	Varelager			
1	t. ansk.pris ^a	110 * 1,50	165	198
3	t. dagspris	20 * 1,40	28	
2	Debitorer	140 * 1,40	196	160
2	Likvide midler	90 * 1,40	126	80
	Aktiver i alt		1.409,75	1.392
	Passiver			
5	Egenkapital		1.066,75	976
4	Langfristet gæld	120 * 1,40	168	192
4	Varekreditorer	85 * 1,40	119	176
1	Skyldig skat ^b	40 * 1,40	56	48
	Passiver i alt		1.409,75	1.392

- Det forudsættes, at varelageret er anskaffet til årets gennemsnitskurs. Andre forudsætninger er mulige, men besværliggør beregningerne, især i resultatopgørelsen.
- Skattekæld anses for opstået lige ved Årsafslutningen.

Temporalmetode

Omregnet resultatopgørelse for 2018 for Udland S.A. (beløb i 1000 kr.)

Regel			
6	Nettoomsætning $1.340 * 1,50$		2.010,00
	Omkostninger:		
7	Vareforbrug (inkl. nedskrivning)		
1	BB ^{a)} : $120 * 1,65$	198	
6	+ Køb ^{b)} : $565 * 1,50$	847,5	
1 og 3	- SB: $110 * 1,50 + 20 * 1,40$	-193	-852,50
6	Eksterne ydelser $80 * 1,50$		-120,00
6	Lønninger $500 * 1,50$		-750,00
7	Afskrivninger: Bygning: $10 * 2,00$	20	
	Maskiner (1997): $15 * 2,00$	30	
	Maskiner (1999): $5 * 1,85$	9,25	-59,25
6	Renter $25 * 1,50$		-37,50
8	Omregningsresultat ^{c)}		8,50
6	Skat $40 * 1,40^d)$		-56,00
	Årets resultat		143,25

^{a)} Forudsættes anskaffet jævnligt i det år, der ligger forud for beholdningsopgørelsестidspunktet.

^{b)} Her beregnet „baglæns“ ud fra begyndelsesbeholdning (120), vareforbrug (555) og slutbeholdning (130) i UV

^{c)} Jf. efterfølgende specificerede beregning

^{d)} Skattekald anses her for opstået ved årets slutning. Hvis den i stedet anses for opstået løbende i året, skal den omregnes til gennemsnitsekurs, men så skal der også beregnes gevinst på den skattekald, der er opstået løbende i året

Da alle betalinger er forudsat at være ligeligt (jævn) fordelt over året eller ske midt i året (skat og udbytte), kan tab/gevinst på monetære poster beregnes på den enkle måde, der er anført som punkt 8 i metodebeskrivelsen:

Tab og gevinst på monetære poster (8)	(beløb i 1000 kr.)
Aktiver	
Debitorer: $100 * (1,40 - 1,60) + 40 * (1,40 - 1,50)$	-24,0
Likvide midler: $50 * (1,40 - 1,60) + 40 * (1,40 - 1,50)$	-14,0
Gæld	
Langfristet gæld: $- [120 * (1,40 - 1,60) + 0 * (1,40 - 150)]$	24,0
Varekreditorer: $- [110 * (1,40 - 1,60) - 25 * (1,40 - 1,50)]$	19,5
Skyldig skat: $- [30 * (1,40 - 1,60) - 30^1 * (1,40 - 1,50)]$	3,0
Nettogevinst	8,5

¹ Skat forudsættes som nævnt at opstå ultimo året og betales medio året. I relation til beregningen af tab og gevinst på monetære poster er årets ændring derfor lig primo-gælden – og ultimo-gælden er 0, for skyldig skat ultimo opstår først lige ved Årsafslutningen.

Især beregningen af gevinst og tab på monetære poster kan være besværlig og krævende (specielt hvis nogle betalinger ikke er jævnt fordelt over året) – også selv om man ikke som her (af pædagogiske grunde) foretager beregningerne post for post, men laver dem samlet for flere poster med samme tidsmæssige udvikling over året.

I stedet for den viste (og lidt besværlige) direkte beregning af tabet/gevinsten på de monetære poster i resultatopgørelsen, kan man lave en let, men meget risikabel indirekte beregning: Man foretager en balance-beregning af totalresultatet (der jo normalt ellers bare bruges til kontrol af regnskabsresultatet) og „så regner man baglæns“ herudfra. For når man kender totalresultatet og også kender af de øvrige poster i resultatopgørelsen, bestemmes tabet/gevinsten på de monetære poster bare som det beløb, der mangler „for at ramme“ totalresultatet (men dette gælder kun

under den (noget selvovervurderende?) forudsætning, at der *slet ikke* er begået fejl ved beregningerne af de øvrige regnskabsposter).

Balanceberegning (kontrol) af totalresultat (beløb i 1000 kr.)

Egenkapital ultimo		1066,75
- Egenkapital, primo inkl. foreslæt udbyttebetaling	976	
Faktisk udbyttebetaling 35 x 1,50	-52,5	-923,50
Resultat (totalresultat)		143,25

Baglænsberegning af omregningsgevinst (beløb i 1000 kr.)

Resultat (totalresultat)		143,25
- Samlet resultat fra res.opg. ekskl. omregningsresultat		-134,75
Omregningsresultat		8,50

Appendiks 3. Erhvervsstyrelsens „Udtalelse om forholdet mellem bestemmelserne om virksomhedssammenslutninger i årsregnskabsloven og IFRS (IFRS 3)“

ÅRL indeholder en bemyndigelse til, at Erhvervsstyrelsen kan udarbejde supplerende bestemmelser/standarder for at ajourføre loven (der er nok især tænkt på nye IFRS-standarder) under hen-syntagen til EU's regnskabsdirektiv.

Erhvervsstyrelsens udtalelse fra 2018 om forholdet mellem ÅRL (årsregnskabsloven) og IFRS 3 er måske et konkret resultat heraf, og det er under alle omstændigheder relevant at redegøre for udtalelsen her.

Men det vil ske kortfattet, fordi den i vidt omfang omhandler „særlige“ forhold, som i øvrigt er udeladt i denne fremstilling: trinvise erhvervelser, betingede købsvederlag (for kapitalandele) og forøgelse/formindskelse af minoritetsandel ved køb/salg af kapitalandele i dattervirksomhed – m.m.

Hvilken „retskraft“ har udtalelsen? Det er måske „et godt spørgsmål“. Og det er måske derfor, man har „nøjedes med“ betegnelsen „udtalelse“. Dét kan der selvfølgelig være mange grunde til, men en forklaring kunne være, at udtalelsen på i hvert fald ét punkt synes at være ud på tynd is: Det er i udtalelsen valgt at overføre IFRS 3's forbud mod at indregne transaktionsomkostninger i kostprisen for erhvervede kapitalandele i dattervirksomhed til ny dansk regnskabspraksis – de skal omkostningsføres straks (og skal dermed ikke indregnes i goodwill). Men kan udtalelsen virkelig „gå imod loven“ ved at tilslidesætte ÅRL, som (i §40) fastlægger, at „Kostprisen for anlægsaktiver skal indeholde alle omkostninger, der er foranlediget af anskaffelsen...“.

Det spørgsmål må jurister hygge sig med. Her skal bare nævnes, at der har været en slags „tradition“ for at følge de bestemmelser om regnskaber, der er udfærdiget af „autoriteter“.

I udtalelsen findes en oversigt over de væsentligste punkter, som den behandler, og de anvisninger for „ny praksis efter Årsregnskabsloven“, som udtalelsen er nået frem, jf. nedenfor.

Nogle af udtalelsens punkter og anvisninger er nævnt tidligere i bogen under behandlingen af konsolideringselementer. Andre punkter omhandler ovennævnte „særlige“ forhold, som er udeladt her.

Udtalelsens oversigt over gennemgangen af de behandlede punkter er vist nedenfor, fordi den her tjener tre formål:

- Den giver et samlet overblik over udtalelsens anvisninger.
- Den repeterer noget af det, der tidligere er behandlet.
- Den indeholder et synderegister over udeladelser i bogens fremstilling.

Gennemgangen er vist på næste side.

Gennemgang af udtalelsen

Emne	Hidtidig praksis efter Årsregnskabsloven	IFRS	Ny praksis efter årsregnskabsloven
Identifikation af immaterielle aktiver	Identifikation, hvor dette har væsentlig indflydelse på regnskabet	Fuld identifikation	Identifikation, hvor dette har væsentlig indflydelse på regnskabet
Købers hensigt med erhvervelsen af aktivet	Aktiver måles til dagsværdi. Aktiver, som ikke forventes anvendt, måles dog til 0 eller skrotprisen	Aktiver måles til dagsværdi, og der tages ikke hensyn til købers forventede anvendelse af aktivet	Som under IFRS
Eventualforpligtelser	Indregnes ikke i købsprisallokeringen	Indregnes i købsprisallokeringen, hvis de kan måles pålideligt	Som under IFRS
Goodwill vedr. erhvervet andel af dattervirksomhed, hvor der er minoritetsinteresser	Erhvervet andel	To muligheder: Alt.1: Erhvervet andel Alt.2: 100 % inkl. goodwill på minoritet	Som under IFRS
Efterfølgende reguleringer af betingede købsvederlag	Tidsubegrænset korrektion af kostprisen	Værdiregulering i resultatopgørelsen	Som under IFRS
Efterfølgende periode for korrektion af overtagelsesbalancen	Købsåret og følgende regnskabsår	12 måneder efter overtagelsestidspunktet	Som under IFRS
Køb og salg af minoritetsandele uden at kontrol opnås eller mistes	To muligheder: Alt.1: Køb indregnes i balancen. Salg indregnes forholdsmaessigt i resultatopgørelsen Alt.2: Køb og salg af minoriteter indregnes i egenkapitalen	Forskell mellem bogført værdi og realiseret værdi indregnes direkte i egenkapitalen	Som under IFRS